Alexandre Dumas, fiul

Alexandre Dumas, fiul

Dama cu camelii

I.

Eu sunt de părere că nu poţi crea personaje decât dacă ai studiat îndelung oamenii, după cum nu poţi vorbi o altă limbă decât cu condiţia să o fi învăţat temeinic.

Nefiind încă la vârsta la care imaginezi, mă voi mulţumi doar să povestesc.

Îl rog, deci, pe cititor să fie convins că această povestire este adevărată, iar personajele, cu excepţia eroinei, sunt toate în viaţă.

De altminteri, se găsesc la Paris destui martori care au asistat la cea mai mare parte a faptelor adunate aici şi care ar putea să le confirme dacă mărturia mea nu este îndestulătoare. Printr-o împrejurare deosebită, numai eu puteam să le aştern pe hârtie, fiindcă am fost singurul confident al celor din urmă amănunte, fără de care ar fi fost cu neputinţă să se închege o povestire interesantă şi completă.

Iată cum am aflat aceste amănunte.

În ziua de 12 martie 1847 am văzut, pe rue Lafitte, un afiş mare, galben, care încunoştinţa pe trecători despre vânzarea la licitaţie a unor mobile şi a unor obiecte rare şi scumpe. Vânzarea avea loc în urma unui deces. Anunţul nu menţiona numele persoanei decedate; vânzarea urma să aibă loc în rue d'Antin nr. 9, în ziua de 16, între orele 12 şi 5 după amiaza.

Afişul mai spunea că atât apartamentul, cât şi mobilele puteau fi văzute în zilele de 13 şi 14.

Am fost totdeauna amator de curiozităţi. Mi-am spus că nu trebuie să scap această ocazie; chiar de n-ar fi să cumpăr

nimic, cel puţin să văd despre ce este vorba.

A doua zi m-am dus în rue d'Antin nr. 9.

Era încă devreme, dar apartamentul roia de vizitatori şi chiar de vizitatoare, care, deşi îmbrăcate în catifele scumpe, învăluite în caşmiruri şi aşteptate la intrare de cupeurile lor elegante, priveau cu mirare, cu admiraţie chiar, la luxul ce se desfăşura sub ochii lor.

Ara înţeles mai târziu această admiraţie şi uimire; privind şi eu mai cu atenţie, mi-am dat cu uşurinţă seama că mă aflam în apartamentul unei femei întreţinute. Or, dacă există un lucru pe care doamnele din lumea bună doresc să-l privească – şi se aflau acolo destule doamne din lumea bună – este tocmai interiorul unor asemenea femei, ale căror echipaje le împroaşcă zilnic cu noroi pe ale lor, care au, ca şi ele şi alături de ele, loja rezervată la Operă sau la „Théâtre des Italiens”, şi care îşi etalează, la Paris, neruşinata opulenţă a frumuseţii lor, a bijuteriilor şi a scandalurilor.

Aceea la care mă aflam nu mai era în viaţă: chiar femeile cele mai virtuoase puteau deci să pătrundă până în alcovul ei. Moartea purifica aerul acestei splendide cloace, şi, de altminteri, ele puteau invoca, la nevoie, scuza că nimeriseră la o licitaţie fără să ştie despre cine era vorba. Citiseră afişele, voiau să vadă lucrurile despre care era vorba în aceste afişe şi să-şi facă alegerea din vreme; nimic mai simplu; ceea ce nu le împiedica să adulmece, în mijlocul tuturor acestor minunăţii, urmele vieţii de curtezană, despre care, fără îndoială, li se spuseseră atâtea lucruri stranii.

Din nenorocire, tainele muriseră o dată cu zeiţa, şi, cu tot zelul lor, doamnele nu putură să afle decât ceea ce era de vânzare după deces, dar nimic din ce se vindea în timpul vieţii locatarei.

De altfel, aveai de unde să alegi. Mobilierul era superb. Mobile din lemn de trandafir, mobile de Boule, vase de

Sèvres, vaze chinezeşti, statuete do Saxa, atlazuri, catifele şi dantele, nimic nu lipsea.

M-am plimbat şi eu prin apartament şi m-am luat după doamnele curioase care sosiseră înaintea mea. Ele intrară într-o cameră tapisată cu stofă persană, şi eram să intru şi eu acolo, când deodată le-am văzut cum se dau înapoi zâmbind, ca şi cum le-ar fi fost ruşine de această nouă curiozitate. Acum doream cu atât mai mult să pătrund în acea încăpere. Era camera de toaletă, din care nu lipseau nici cele mai minuţioase detalii, unde setea de risipă a celei ce murise părea să fi atins culmea.

Pe o masă mare, lipită de perete, o masă lată de trei picioare şi lungă de şase, străluceau toate comorile lui Aucoc şi Odiot. Era o colecţie magnifică, şi niciunul din zecile de obiecte atât de necesare toaletei unei femei de felul aceleia la care ne aflam nu era din alt metal decât din aur sau argint. Totuşi, această colecţie nu putuse fi adunată decât încetul cu încetul, şi nu acelaşi amor o completase.

Pe mine, care nu mă înspăimânta spectacolul camerei de toaletă a unei femei întreţinute, mă amuza să examinez detaliile, oricare ar fi fost ele; am observat că toate aceste ustensile splendid cizelate purtau iniţiale felurite şi coroane diferite.

Priveam la toate aceste obiecte – care dezvăluiau fiecare prostituarea sărmanei fete – şi îmi spuneam în sinea mea că Dumnezeu a fost îndurător cu ea, pentru că a cruţat-o de obişnuita pedeapsă, lăsând-o să moară în mijlocul luxului şi în plină frumuseţe, înainte de bătrâneţe, această primă moarte a curtezanelor.

Într-adevăr, ce poate fi mai jalnic decât bătrâneţea viciului, mai cu seamă la femei? Este lipsită de orice demnitate şi nu inspiră nici un interes. Această căinţă veşnică, nu din pricina drumului greşit pe care au apucat, ci a socotelilor proaste şi a banilor rău întrebuinţaţi, este unul din cele mai triste lucruri ce pot fi auzite.

Am cunoscut o bătrână curtezană căreia, din tot trecutul ei, nu-i mai rămăsese decât o fată, care, după spusele contemporanilor săi, era aproape tot atât de frumoasă pe cât fusese şi mama. Această biată copilă, căreia mama sa nu-i spusese „tu eşti fata mea” decât pentru a-i porunci să-i aducă bani ca să aibă cu ce-şi îngriji bătrâneţele, după cum şi ea o îngrijise pe când era copil, această biată fată, cu numele de Louise, ascultându-şi mama, se dăruia fără voinţă, fără pasiune, fără plăcere, ca şi cum ar fi făcut meseria, dacă s-ar fi gândit cineva s-o înveţe vreuna.

Neîncetatul spectacol al desfrâului, un desfrâu precoce, întreţinut şi de veşnica stare bolnăvicioasă a fetei, stinseseră în ea puterea de înţelegere a răului şi a binelui, pe care poate că Dumnezeu i-o sădise, dar pe care nimeni nu se gândise să i-o cultive.

N-am să uit niciodată această tânără fată, care ieşea pe bulevarde, mai în fiecare zi la aceeaşi oră. Mama sa o însoţea de fiecare dată, cu conştiinciozitatea unei adevărate mame care şi-ar fi însoţit o adevărată fiică. Eram tinerel pe vremea aceea şi dispus să accept morala uşuratică a secolului în care trăiam. Îmi amintesc totuşi că spectacolul acestei supravegheri revoltătoare îmi inspira şi dispreţ, şi dezgust.

Mai adăugaţi faptul că niciodată pe chipul vreunei fecioare nu s-a desluşit un asemenea sentiment do nevinovăţie, o asemenea expresie de suferinţă melancolică.

Părea întruchiparea resemnării.

Într-o zi, însă, figura fetei se lumină.

În mijlocul desfrâului, al cărui program era întocmit de mama sa, i se păru păcătoasei că Dumnezeu i-a îngăduit să guste şi ea un strop din fericire. Şi de ce oare, la urma urmei, Dumnezeu, care o crease plină de slăbiciuni, ar fi lăsat-o fără nici o consolare, sub povara dureroasă a vieţii sale? Într-o zi, prin urmare, Louise îşi dădu seama că va avea un copil, şi tot ce mai rămăsese curat în fiinţa ei tresări de bucurie. Sufletul are tainiţe ciudate. Louise

alerga să-i împărtăşească şi mamei sale vestea care o făcea atât de fericită.

Este ruşinos de spus, totuşi noi nu vorbim aici despre imoralitate din plăcere, noi povestim un fapt adevărat, pe care poate că am face mai bine să-l trecem sub tăcere dacă nu am fi încredinţaţi că trebuie, din timp în timp, dezvăluit martiriul acestor fiinţe, care sunt condamnate fără a fi ascultate şi care sunt dispreţuite fără a fi judecate; este ruşinos, spuneam, dar mama îi răspunse fetei că n-aveau îndeajuns nici pentru ele două şi, prin urmare, cu atât mai mult n-au să aibă pentru trei; că astfel de copii sunt nefolositori şi că o sarcină înseamnă timp pierdut.

A doua zi, o moaşă, de care vom spune doar că era o prietenă a mamei sale, veni să o vadă pe Louise, care zăcu la pat câteva zile şi se sculă apoi mai palidă şi mai slăbită ca înainte.

Trei luni mai târziu, un bărbat se înduioşă de soarta fetei şi se consacră tămăduirii ei sufleteşti şi trupeşti; dar ultima lovitură fusese prea violentă, şi Louise muri din cauza urmărilor avortului.

Mama sa trăieşte încă şi astăzi. Cum? Numai Dumnezeu ştie.

Toate aceste amintiri mi se depănaseră prin minte cât timp contemplasem serviciile de toaletă de argint şi de aur şi, după cât se pare, se scursese o bună bucată de vreme, deoarece în tot apartamentul nu mă mai aflam decât eu şi un paznic, care, din pragul uşii, mă observa cu mare atenţie să nu şterpelesc ceva.

M-am apropiat de omul acesta de treabă, căruia îi prilejuisem atâta nelinişte:

— Domnule, îi zisei, ai putea să-mi spui numele persoanei care locuia aici?

— Domnişoara Marguerite Gautier.

O cunoşteam pe fata aceasta şi după nume, şi din vedere.

— Cum, spusei pazniculuí, a murit Marguerife Gautier?

— Da, domnule.

— Şi când asta?
— Acum trei săptămâni, cred.
— Şi pentru ce se permite vizitarea apartamentului?
— Creditorii s-au gândit că acest lucru o sa atragă mulţi amatori. Cumpărătorii pot vedea din timp efectul pe care îl fac stofele şi mobilele; înţelegeţi, desigur, în chipul acesta se decid mai uşor la cumpărat…
— Avea deci datorii?
— Oh, domnule, o grămadă!
— Dar banii scoşi din vânzare o să le acopere, fără îndoială?
— O să le şi depăşească.
— Şi surplusul, atunci, cui o să-i revină?
— Familiei.
— Are deci o familie?
— După cât se pare, da.
— Mulţumesc, domnule.
Paznicul, liniştit asupra intenţiilor mele, mă salută, iar eu plecai.
„Sărmana fată, îmi spuneam întorcându-mă acasă, de bună seamă ca a avut o moarte jalnică, pentru că, în lumea ei, nu ai prieteni decât dacă eşti bun-zdravăn.” Şi fără să vreau m-am înduioşat gândind la soarta Margueritei Gautier.
Poate are să pară multora ridicol, dar în ceea ce mă priveşte, am o îngăduinţă fără margini pentru curtezane, şi nici nu-mi dau măcar osteneala să analizez această îngăduinţă.
Într-o zi, pe când mergeam la prefectura să-mi ridic un paşaport, am văzut, pe una din străzile laterale, cum doi jandarmi duceau cu ei o tânără femeie. Nu ştiu ce făcuse această fată. Tot ce pot să spun este că plângea în hohote, ţinând la piept un copil de câteva luni, de care, arestată fiind, trebuia să se despartă. Din acea zi n-am mai putut să dispreţuiesc o femeie la prima vedere.

II.

Licitaţia era fixată pentru ziua de 16.

Fusese lăsată o zi între vizitare şi vânzare, pentru a da răgaz tapiţerilor să demonteze draperiile, perdelele etc.

În acea vreme eu tocmai mă întorsesem dintr-o călătorie. Era destul de firesc ca ştirea despre moartea Margueritei să nu-mi fi fost adusă la cunoştinţă ca una din noutăţile importante pe care prietenii le comunică întotdeauna aceluia care se reîntoarce în capitala noutăţilor. Marguerite era frumoasă, dar pe cât de mult zgomot face viaţa complicată a acestor femei, pe atât de puţin zgomot provoacă moartea lor. Ele sunt ca soarele, care, uneori, apune la fel cum răsare, fără strălucire. Moartea lor, atunci când mor de tinere, este aflată de toţi amanţii lor în acelaşi timp, deoarece la Paris aproape toţi amanţii unei „fete” cunoscute se învârtesc în acelaşi cerc. Se mai schimbă câteva amintiri despre ea, şi viaţa unora şi a altora continuă, fără ca să fie tulburată de acest incident, măcar cu o lacrimă.

Astăzi, la 25 de ani, lacrimile au devenit un lucru atât de rar, încât nu poţi să le dăruieşti primei-venite. Abia dacă obţin acest lucru părinţii, care plătesc pentru a fi plânşi, şi asta în raport cu cât au dat.

În ceea ce mă priveşte, deşi iniţialele mele nu se aflau gravate pe niciunul din lucrurile care aparţinuseră Margueritei, această îngăduinţă instinctivă, această milă naturală pe care o mărturiseam adineauri mă făceau să reflectez asupra morţii ei mai îndelung poate decât ar fi meritat.

Îmi aminteam că o întâlnisem adeseori pe Marguerite la Champs-Elysées, unde venea cu regularitate, în fiecare zi, într-un mic cupeu albastru, tras de doi splendizi armăsari murgi. De câte ori o vedeam, mă impresiona în făptura ei o distincţie puţin obişnuită la semenele ei, distincţie pe care o accentua încă şi mai mult o frumuseţe cu adevărat excepţională.

Aceste nefericite creaturi, când ies, sunt însoţite totdeauna de nu se ştie cine. Cum nici un bărbat nu consimte să-şi arate în văzul lumii dragostea nocturnă ce Ie-o nutreşte, şi cum acestor fiinţe le e groază de singurătate, ele ies însoţite fie de altele, care, mai puţin norocoase, nu posedă trăsuri, fie de câte o bătrână elegantă, al cărei lux rămâne o taină, şi căreia i te poţi adresa fără nici o teamă dacă vrei să afli amănunte despre femeia pe care o însoţeşte.

La Marguerite nici vorbă de aşa ceva. Sosea la Champs-Elysées totdeauna singură, în trăsura ei, în care stătea într-un colţ, cât mai retrasă cu putinţă, iarna înfăşurată într-un şal lung de caşmir, vara purtând rochii foarte simple; şi deşi pe aleea ei preferată se plimbau multe persoane cunoscute, atunci când, întâmplător, le surâdea, acel surâs nu putea fi văzut decât de cei cărora le era destinat, şi chiar şi o ducesă ar fi putut să surâdă astfel.

Nu se plimba niciodată prin piaţa circulară de unde începe Champs-Elysées, aşa cum fac şi o făceau colegele ei. Caii o duceau într-o goană până în pădure. Acolo cobora din trăsură, se plimba vreme de o oră, apoi se urca din nou în cupeu şi se întorcea acasă în trapul vioi al celor doi murgi.

Toate aceste scene, la care asistasem uneori, se perindau acum din nou prin faţa ochilor mei, şi regretam moartea acestei femei, aşa cum îţi pare rău de distrugerea totală a unei frumoase opere de artă.

Era cu neputinţă să întâlneşti frumuseţe mai fermecătoare decât a Margueritei.

Înaltă şi subţire până la exagerare, ea poseda în ce! Mai înalt grad arta de a ascunde această mică scăpare a naturii doar prin simpla aranjare a lucrurilor ce le purta. Şalul ei de caşmir, atât de lung că aproape atingea pământul, lăsa să se întrevadă, de o parte şi de alta, volanele bogate ale unei rochii de mătase, iar manşonul stufos care îi ascundea mâinile, şi pe care îl ţinea la piept, era mărginit de nişte cutuliţe atât de meşteşugit aranjate, încât chiar ochii cei

mai pretenţioşi cu putinţă n-ar fi putut să găsească nici un cusur formelor sale.

Capul, O adevărată minune, era obiectul unei cochetării deosebite. Un cap micuţ, pe care maică-sa, cum ar li spus Alfred de Musset, părea să-l fi făcut anume aşa pentru a-l face mai cu grijă.

Într-un oval de o graţie ce nu poate fi descrisa, puneţi doi ochi negri, cu nişte sprâncene atât de fin arcuite, încât păreau pictate; peste ochii aceştia, aruncaţi vălul genelor lungi, care, plecându-se, umbreau frăgezimea trandafirie a obrajilor; trageţi şi un nas fin, drept, spiritual, cu nările uşor deschise de o năzuinţă arzătoare către viaţa senzuală; desenaţi o gură frumos conturată, cu buzele întredeschise graţios, pentru a lăsa să se vadă nişte dinţi albi ca laptele; coloraţi pielea cu puful mătăsos al piersicilor neatinse de mână omenească, şi veţi obţine tabloul complet al acestui căpşor fermecător.

Părul negru ca tăciunele, ondulat natural sau nu, se despărţea pe frunte în două şuviţe dese, care se pierdeau înapoia capului, lăsând să se vadă vârful urechilor, la care străluceau două diamante, fiecare în valoare de câte patru-cinci mii de franci.

Cum de s-a putut ca viaţa ci mistuitoare să nu schimbe de pe figura Margueritei expresia feciorelnică, copilărească chiar, ce o caracteriza, iată un lucru pe care suntem nevoiţi să-l constatăm fără a-l înţelege.

Marguerite poseda un minunat portret al ei, făcut de Vidal (Vincent Vidal, 1811-1887, pictor francez, autorul a numeroase lucrări – portrete, peisaje şi scene de gen – realizate în pastel), singurul om al cărui talent putea să-i redea frumuseţea. După moartea ei, am avut la mine acest portret pentru câteva zile, şi asemănarea era atât de uimitoare, încât, mulţumită lui, am putut da unele amănunte, pentru care n-ar fi fost suficiente, poate, numai amintirile mele.

Unele detalii din acest capitol nu le-am aflat decât mai târziu; le scriu totuşi acum, pentru a nu mai reveni asupra lor când voi începe să povestesc viaţa acestei femei.

Marguerite asista la toate premierele şi îşi petrecea toate serile la spectacole sau la baluri. Ori de câte ori se juca o piesă nouă, puteai fi sigur că ai s-o vezi, împreună cu trei lucruri de care nu se despărţea niciodată şi care se găseau aşezate totdeauna în faţa ei, pe balustrada lojii de rangul întâi: binoclul de teatru, o pungă cu bomboane şi un buchet de camelii.

Timp de douăzeci şi cinci de zile pe lună, cameliile erau albe, cinci zile, roşii; nimeni n-a cunoscut vreodată cauza schimbării culorii, fapt pe care îl menţionez fără a-l putea explica, şi pe care îl remarcaseră de asemenea şi obişnuiţii teatrelor pe care le frecventa cel mai des, ca şi prietenii ei.

Niciodată Marguerite n-a fost văzută purtând alte flori decât camelii. Din această pricină, cei de la doamna Barjon, florăreasa ei, o porecliseră „Dama cu camelii”, şi aşa avea să-i rămână numele.

Mai ştiam, de altminteri ca toţi cei care trăiesc într-o anumită lume la Paris, că Marguerite fusese iubita tinerilor celor mai eleganţi, că nu se sfia s-o mărturisească şi că ei înşişi, de asemenea, se lăudau cu asta; ceea ce dovedea că şi amanţii şi amanta fuseseră mulţumiţi unii de alţii.

Totuşi, de vreo trei ani încoace, în urma unei călătorii la Bagnères, se spunea că trăia doar cu un bătrân duce străin, enorm de bogat, şi care încercase sa o rupă de viaţa ei trecută, ceea ce ea, de altminteri, păruse să accepte de bunăvoie.

Iată ce mi s-a povestit în această privinţă.

În primăvara anului 1842, Marguerite era atât de slăbită, atât de schimbată, încât medicii îi prescriseră o cură de ape, drept care plecă la Bagnères.

Acolo, printre bolnavi, se afla şi fiica ducelui de care a fost vorba mai sus şi care nu numai că suferea de aceeaşi boală, dar semăna leit cu Marguerite, încât ai fi putut jura că erau

surori. Numai că tânăra ducesă era bolnavă de ftizie în ultimul grad şi, la puţine zile după sosirea Margueritei, îşi dădu sfârşitul.

Într-o dimineaţă, ducele, care rămăsese la Bagnères, neîndurându-se să părăsească pământul în care îşi înmormântase o parte din sufletul său, o zări pe Marguerite la încrucişarea unor alei.

I se păru că vede trecând umbra copilei sale şi, îndreptându-se spre ea, îi luă mâinile, plângând, o îmbrăţişă şi, fără s-o întrebe cine era, o imploră să-i îngăduie s-o revadă şi s-o iubească întocmai ca pe imaginea vie a fiicei sale moarte.

Marguerite, care se afla la Bagnères singură, doar cu camerista, şi neavând, de altminteri, nici o teamă de a se compromite, acceptă rugămintea ducelui. Erau la Bagnères unele persoane care o cunoşteau şi care se prezentară, îndatoritoare, să-l informeze pe duce asupra situaţiei exacte a domnişoarei Gautier. Pentru bătrân a fost o adevărată lovitură, deoarece aici înceta asemănarea cu fiica sa, dar era prea târziu. Tânăra femeie devenise pentru sufletul său o adevărată necesitate, era singurul pretext, singura scuză de a mai trăi încă.

Nu-i făcu nici un reproş, nici nu avea dreptul să-i facă, dar o întrebă dacă se simţea în stare să-şi schimbe viaţa, oferindu-i în schimbul acestui sacrificiu toate compensaţiile pe care ea le-ar dori. Marguerite îi promise.

Trebuie să spunem că în vremea aceea, Marguerite, o fire atât de entuziastă, era suferindă. Trecutul îi apărea ca una din cauzele principale ale bolii ei, şi un fel de superstiţie o făcea să spere că Dumnezeu se va îndura şi că în schimbul pocăinţei şi al îndreptării sale îi va lăsa frumuseţea şi sănătatea.

Într-adevăr, datorită apelor, plimbărilor, oboselii naturale şi somnului, era aproape restabilită când sosi sfârşitul verii.

Ducele o întovărăşi pe Marguerite la Paris, unde continua să vină să o vadă, întocmai ca la Bagnères.

Această legătură, a cărei adevărată origine nu se cunoştea, după cum nici adevăratul motiv, provoca la Paris o mare senzaţie, fiindcă ducele, cunoscut pentru bogăţia sa, devenea acum cunoscut pentru dărnicia sa.

Apropierea dintre bătrânul duce şi tânăra femeie fu pusă pe seama libertinajului, des întâlnit la bătrânii bogaţi. Se presupuneau atâtea, doar adevărul, nu.

Totuşi, sentimentele acestui tată faţă de Marguerite izvorau dintr-o sursă atât de pură, încât orice altă legătură cu ea, în afară de cea sufletească, i s-ar fi părut un incest, şi niciodată el nu i-a adresat vreun cuvânt pe care fiica sa nu l-ar fi putut auzi.

Departe de noi gândul de a face din eroina noastră altceva decât era. Vom spune deci că atâta timp cât ea rămăsese la Bagnères, promisiunea făcută ducelui nu fusese greu de ţinut şi că fusese ţinută chiar; dar după întoarcerea la Paris, acestei fete, obişnuită cu viaţa de petreceri, cu baluri, cu orgii chiar, i s-a părut că singurătatea, curmată doar de vizitele regulate ale ducelui, are s-o facă să moară de plictiseală, iar suflul dogoritor al vieţii ei de altădată se abătea şi peste mintea şi peste inima sa.

Mai adăugaţi că Marguerite se reîntorsese din această călătorie mai frumoasă ca oricând, că avea 20 de ani şi că suferinţa adormită, dar nu învinsă, făcea să trezească, iarăşi, acele dorinţi înfierbântate, care sunt aproape întotdeauna urmarea bolii de piept.

Ducele suferi nespus de mult în ziua în care prietenii săi, veşnic la pândă să descopere vreun scandal de-al Margueritei – cu care, după spusa lor, acesta se compromitea – veniră să-l informeze şi să-i aducă dovezi că, la orele când ea era sigură că ducele nu va veni s-o vadă, primea vizite care adeseori se prelungeau până a doua zi.

Întrebată, Marguerite mărturisi ducelui tot, sfătuindu-l, fără nici un gând ascuns, să înceteze de a se mai ocupa de ea, fiindcă nu se mai simţea în stare să-şi respecte

angajamentele luate şi nu voia să se bucure mai departe de ajutorul unui om pe care-l înşela.

Timp de opt zile ducele nu-şi făcu apariţia; atâta a fost în stare să reziste, fiindcă în cea de a noua zi veni s-o implore pe Marguerite să-l primească iarăşi, promiţându-i s-o accepte aşa cum este, numai să-l lase s-o vadă, şi jurându-se că nu-i va mai face niciodată vreun reproş, chiar de-ar fi să moară.

Aşa stăteau lucrurile trei luni după reîntoarcerea Margueritei, adică prin noiembrie sau decembrie 1842.

III.

În ziua de 16, la ora 1, m-am dus în rue d'Antin.

Încă de la poartă se auzea cum strigă portăreii şi funcţionarii care se ocupau de licitaţie.

Apartamentul gemea de curioşi.

Toate celebrităţile viciului îşi dăduseră întâlnire aici, examinate pe furiş de câteva doamne din lumea mare, care se folosiseră încă odată de pretextul licitaţiei pentru ca să vadă mai de aproape unele femei cu care, altminteri, n-ar fi avut niciodată prilejul să se găsească laolaltă şi pe care le invidiau, poate, în taină pentru plăcerile lor atât de lesne obţinute.

Doamna ducesă de F… stătea cot la cot cu domnişoara A…, unul din exemplarele cele mai jalnice printre curtezanele noastre moderne; doamna marchiză de T… ezita să cumpere o mobilă pentru care licita şi doamna D…, cea mai elegantă şi mai cunoscută femeie adulteră a epocii noastre; ducele de Y…, despre care la Madrid se spunea că-şi toacă averea la Paris, iar la Paris că se ruinează la Madrid, şi care, în realitate, nu-şi cheltuia nici măcar venitul, în timp ce vorbea întruna cu doamna M… – una dintre cele mai spirituale povestitoare ale noastre, care binevoieşte din când în când să scrie ceea ce spune şi să semneze ceea ce scrie – schimba priviri tainice cu frumoasa doamnă de N…, fidelă plimbărilor lungi pe Champs-Elysées, aproape totdeauna îmbrăcată în trandafiriu sau albastru şi

proprietară a unui echipaj tras de doi armăsari negri, pe care Tony i-a vândut ei cu zece mii de franci şi pe care, culmea, ea i-a plătit; în sfârşit, domnişoara R…, care numai cu talentul ei îşi poate oferi dublul a ceea ce femeile din lumea buna îşi iau cu dota lor şi triplul a ceea ce altele obţin cu trupul lor, venise şi ea, cu toată vremea rece, să cumpere unele lucruri, şi nu s-ar fi putut spune că nu erau destule priviri aţintite asupra sa.

Am putea să mai citǎm încă iniţialele multor persoane adunate în acest salon, şi tare mirate de a se găsi laolaltă; dar ne este teamă să nu-l plictisim pe cititor.

Să spunem doar că toată lumea era de o veselie nebună, şi că multe din doamnele ce se aflau acolo, o cunoscuseră pe decedată, dar nu păreau să-şi reamintească de ea.

Se râdea tare; portăreii strigau cât îi ţinea gura; negustorii, care invadaseră băncile aşezate în faţa meselor de licitaţie, cereau zadarnic să se facă linişte, ca să-şi încheie afacerile în voie. Cred că nu mi-a fost dat să văd o adunare de oameni mai pestriţă, mai zgomotoasă.

Mă strecurai, smerit, prin vârtejul acestui tumult, care nu putea să nu mă întristeze, gândindu-mă că avea loc lângă camera unde-şi dăduse sfârşitul biata fiinţă căreia i se vindeau acum mobilele pentru a i se plăti datoriile. Venit aici mai mult să observ decât să cumpăr, priveam la mutrele furnizorilor care scoseseră lucrurile la mezat: feţele li se umpleau de bucurie ori de câte ori un obiect atingea un preţ la care nu se aşteptaseră.

Oameni în aparenţă cinstiţi, care speculaseră prostituarea acestei femei, care câştigaseră sută la sută la ce-i vânduseră, care n-au lăsat-o în pace nici în ultimele clipe ale vieţii, urmărind-o cu tot felul de popriri şi de citaţii, şi care veneau acum, după moartea ei, să culeagă fructele „onorabilelor” lor calcule şi dobânzile obţinute din creditele lor ruşinoase.

Câtă dreptate au avut cei din antichitate când au consacrat negustorilor şi hoţilor acelaşi zeu.

Rochii, caşmiruri, bijuterii se vindeau cu o iuţeala de necrezut. Dar nimic din toate acestea nu mă ispitea, şi aşteptam încă.

Deodată am auzit strigându-se:

— Un volum, foarte frumos legat, cu marginile aurite, intitulat: Manon Lescaut. Are ceva scris de mână pe prima pagină. Zece franci…

— Doisprezece, rosti o voce după o linişte destul de lungă.

— Cincisprezece, spusei eu.

De ce? Nici eu nu ştiam. Fără îndoială din pricina acelui ceva scris de mână.

— Cincisprezece, repetă agentul judecătoresc.

— Treizeci! Exclamă primul licitator pe un ton care părea să desfidă orice concurenţă.

Chestiunea luase întorsătura unei lupte.

— Treizeci şi cinci! Am strigat şi eu atunci, pe aceiaşi ton.

— Patruzeci!

— Cincizeci!

— Şaizeci!

— O sută!

Mărturisesc că dacă aş fi avut de gând să produc senzaţie, atunci reuşita ar fi fost deplină, deoarece, la auzul acestei sume, se aşternu o mare tăcere, şi fiecare mă privea, vrând să ştie cine era acest domn care părea atât de hotărât să intre în posesia acelui volum.

Se pare că modul în care am accentuat ultimul meu cuvânt l-a convins pe adversarul meu; preferă deci să se retragă dintr-o lupta care nu ar fi avut alt rezultat decât sa mă facă să plătesc acest volum de zece ori cât valora şi, închinându-se, îmi spuse cu foarte multa amabilitate, deşi cu oarecare întârziere:

— Am cedat, domnule.

Nimeni nemaiadăugând nimic, cartea mi-a fost adjudecată.

Cum mă temeam acum de vreo nouă încăpăţânare, pe care amorul meu propriu ar fi încurajat-o poate, dar de pe urma căreia, cu siguranţă, punga mea s-ar fi resimţit, mi-

am înscris numele, am cerut ca volumul sa fie pus deoparte şi am plecat. De bună seamă, că am dat mult de gândit celor care, martori ai acestei scene, se întrebau fără îndoială în ce scop venisem să plătesc o sută de franci pentru o carte pe care puteam s-o obţin de oriunde pentru zece sau cel mult pentru cincisprezece franci.

O oră mai târziu, am trimis sa mi se aducă ceea ce cumpărasem.

Pe prima pagină, scrisă elegant, cu pana, dedicaţia celui care dăruise cartea. Dedicaţia nu cuprindea decât următoarele cuvinte: „Manon, Margueritei,

Umilinţă”

Era semnată: Armand Duval.

Ce voia să însemne acest cuvânt: „Umilinţă”?

Recunoştea oare Manon în Marguerite, prin opinia acestui domn Armand Duval, o superioritate în privinţa desfrânării, sau a inimii?

Cea de-a doua interpretare era mai verosimilă, deoarece prima nu ar fi însemnat decât o impertinenţă, sinceritate pe care Marguerite n-ar fi acceptat-o, oricare ar fi fost opinia ei asupra propriei sale persoane.

Am ieşit din nou în oraş şi nu m-am mai interesat de carte decât seara, la culcare.

Desigur, Manon Lescaut este o povestire emoţionantă, şi nici un amănunt al ei nu-mi este necunoscut, şi totuşi, ori de câte ori am la îndemână cartea, mă simt din nou atras de ea, o deschid, şi pentru a suta oară trăiesc alături de eroina abatelui Prevost. Şi eroina aceasta este atât de adevărată, încât am impresia că am şi cunoscut-o. În noile împrejurări, acea comparaţie făcută între ea şi Marguerite dădea un farmec neaşteptat acestei lecturi, iar indulgenţei mele i se alătură şi mila, încercând un sentiment aproape de iubire faţă de sărmana fată, de pe urma căreia dobândisem cartea. Este adevărat, Manon murise într-un deşert, însă murise în braţele bărbatului care o iubea din tot sufletul şi care, după ce şi-a dat sfârşitul, i-a săpat un mormânt, l-a

udat cu lacrimile sale şi şi-a îngropat şi inima în acel mormânt; în timp ce Marguerite, care păcătuise ca şi Manon şi poate, ca şi ea, se pocăise, murise în mijlocul unui lux somptuos, dacă mă luam după ceea ce văzusem, în patul în care îşi trăise trecutul, dar şi în mijlocul acelui deşert al inimii, mult mai sterp, mult mai întins, mult mai nemilos decât cel în care fusese îngropată Manon.

Într-adevăr, Marguerite, aşa cum am aflat de la câţiva prieteni care cunoşteau ultimele amănunte din viaţa ei, nu avusese parte să aibă la căpătâi o consolare adevărată în timpul celor două luni cât durase lenta şi dureroasa sa agonie.

De la Manon şi de la Marguerite gândurile mi se îndreptară spre alte fete pe care le cunoşteam şi pe care le vedeam cum păşesc, cântând, pe acelaşi drum, spre o moarte întotdeauna aceeaşi.

Sărmane creaturi! Dacă a le iubi înseamnă o greşeală, cel puţin să le compătimim. Compătimiţi pe orbul care n-a văzut niciodată lumina zilei, pe surdul care n-a auzit niciodată acordurile naturii, pe mutul care n-a putut niciodată să-şi exprime prin viu grai ceea ce simte, şi, sub un fals pretext al pudoarei, nu voiţi să deplângeţi această orbire a inimii, această surzenie a sufletului, acest mutism al conştiinţei care duc la nebunie pe nefericita îndurerată şi care, fără voia ei, o fac incapabilă să vadă binele, să audă vocea Domnului şi să rostească graiul curat al dragostei şi al credinţei.

Hugo a scris Marion Delorme, Musset a scris Bernerette, Alexandre Dumas, Fernande, gânditorii şi poeţii din toate timpurile au adus curtezanei ofranda iertării, iar uneori vreun om mare le-a reabilitat prin dragostea lui sau dăruindu-le chiar numele. Dacă insist asupra acestui punct, asta se datoreşte faptului că printre cei ce mă vor citi se vor afla poate mulţi gata să arunce această carte, în care se tem să nu găsească decât o apologie a viciului şi a prostituţiei, iar vârsta autorului contribuie fără îndoială la

justificarea acestor temeri. Să-i liniştim pe cei ce gândesc astfel; pot citi mai departe, dacă îi reţine numai această teamă.

Eu sunt doar convins de un principiu şi anume: femeii căreia educaţia nu i-a arătat ce înseamnă binele, Dumnezeu aproape întotdeauna îi deschide două cărări ce o duc spre tărâmul binelui; aceste cărări sunt durerea şi iubirea. Amândouă sunt spinoase şi acelea care o apucă pe această cale îşi sângerează picioarele, îşi rănesc mâinile, dar îşi lasă, în acelaşi timp, în mărăcinii de pe drum gătelile viciului şi ajung la capătul lui în acea stare de goliciune de care nu te ruşinezi în faţa Domnului.

Cei ce întâlnesc în cale aceste drumeţe curajoase trebuie să le întărească, să spună tuturor că le-au întâlnit şi, vorbind astfel şi altora despre fapta lor, să le arate calea pe care trebuie s-o apuce.

Nu este vorba aici de a pune orbeşte, la intrarea vieţii, doi stâlpi, unul purtând inscripţia: Calea binelui, iar celălalt avertismentul: Calea răului, nici de a le spune celor care vor să intre: „Alegeţi”; trebuie, ca şi Isus, să arăţi celor ce-au căzut pradă ispitelor întâlnite cărările care duc de la a doua cale la cea dintâi, şi mai ales nu trebuie ca primii paşi pe această cale să fie prea dureroşi, şi nici ca ea să pară prea de nestrăbătut.

Creştinismul, cu minunata parabolă a fiului risipitor, ne îndeamnă la indulgenţă şi la iertare. Isus a arătat o iubire neţărmurită faţă de aceste suflete rănite de patimele omeneşti, oblojindu-le cu balsamul scos din propriile lor răni şi aducându-le tămăduirea. Astfel, Isus spunea Mariei Magdalena: „Multe îţi vor fi iertate, pentru că mult ai iubit”, sublimă iertare ce avea să trezească o credinţă sublimă.

Şi noi de ce-am fi mai aspri decât Isus? De ce, luându-ne cu încăpăţânare după părerile acestei lumi, care se face mai aspră decât e pentru ca să se creadă în puterea ei, de ce-am respinge, alături de această lume, suflete ale căror răni sângerează adesea şi prin care, întocmai ca sângele

stricat al unui bolnav, se scurge tot răul trecutului, suflete ce nu aşteaptă decât o mână prietenă care să le aducă alinarea şi tămăduirea?

Mă adresez generaţiei mele, acelora pentru care teoriile domnului Voltaire nu mai au, din fericire, nici o valoare, acelora care înţeleg, ca şi mine, că omenirea s-a lansat de vreo cincisprezece ani încoace într-unul din cele mai îndrăzneţe avânturi. Ştiinţa binelui şi a răului a fost cucerită pentru totdeauna, credinţa se reclădeşte, respectul lucrurilor sfinte ne-a fost redat; şi dacă lumea nu devine cu desăvârşire buna, cel puţin, se face mai bună. Strădaniile tuturor oamenilor inteligenţi tind către acelaşi ţel, şi toate marile voinţe slujesc aceluiaşi principiu: să fim buni, să fim tineri, să fim adevăraţi! Răul nu este decât o vanitate, să avem orgoliul binelui, şi mai cu seamă să nu deznădăjduim. Să nu dispreţuim femeia care nu este nici mamă, nici soră, nici fiică, nici soţie. Sa nu restrângem stima numai la familie, indulgenţa la egoism. Din moment ce cerul se bucură mai mult de pocăinţa unui păcătos decât de o sută de drepţi care nu au greşit niciodată, să încercăm să bucurăm cerul. Poate că ne va răsplăti însutit. Sa semănăm pe drumul nostru milostenia iertării faţă de cei pe care dorinţele pământeşti i-au pierdut, pe care o speranţă divină îi va salva poate, căci, cum spun bătrânele atunci când te sfătuiesc să iei vreun leac pregătit de ele, chiar dacă n-are să-ţi facă bine, în orice caz rău nu poate să-ţi facă.

Cu siguranţa, trebuie să pară cam îndrăzneţ clin partea mea să încerc să obţin atât de mari rezultate din firavul subiect de care mă ocup; dar suit dintre aceia care cred că în puţin se afla totul. Copilul este mic, dar în el este cuprins omul; creierul este strâmt, dar el adăposteşte cugetarea; ochiul nu este decât un punct, clar îmbrăţişează spaţii imense.

IV.

Două zile mai târziu, vânzarea era complet terminată. Rezultatul: o sută cincizeci de mii de franci.

Creditorii îşi împărţiseră două treimi din sumă, iar familia, alcătuită dintr-o soră şi un nepoţel, moştenise restul.

Soră-sa holbase straşnic ochii când agentul judecătoresc a înştiinţat-o în scris că moştenea cincizeci de mii de franci.

De mai bine de şase-şapte ani fata nu-şi mai văzuse sora, care dispăruse într-o bună zi, fără să se mai afle, din momentul dispariţiei, nici de la ea, nici de la alţii, cel mai mic amănunt în legătură cu viaţa ei.

Prin urmare, sosise în mare grabă la Paris, şi nespusă a fost uimirea celor ce o cunoscuseră pe Marguerite văzând că unica sa moştenitoare era o fată zdravănă şi frumoasă de la ţară, care până atunci nu mai scosese nasul din satul ei.

Aceasta se trezi deodată bogată, fără ca măcar să ştie de unde îi pică această avere nesperată.

Mi s-a spus mai târziu că s-a reîntors acasă, la ţară, ducând cu sine, de la moartea surorii ei, o mare tristeţe, compensată totuşi de plasamentul cu patru şi jumătate la sută dobândă pe care îl făcuse.

Peste toate aceste întâmplări cu mare ecou în Paris, oraşul-mamă al scandalurilor, începuse să se aştearnă uitarea, iar cât despre mine, aproape că nu-mi mai aminteam în ce măsură luasem parte la aceste evenimente, când o nouă întâmplare mă făcu să cunosc întreaga viaţă a Margueritei şi să aflu amănunte atât de emoţionante, încât mă cuprinse dorinţa să scriu povestea ei, ceea ce am şi făcut.

Apartamentul, golit de toate mobilele vândute, era de închiriat de trei sau patru zile, când, într-o dimineaţă, cineva sună la mine la uşă.

Valetul, sau, mai degrabă, portarul meu, care îndeplinea şi această slujbă, se duse să deschidă şi sa înapoie cu o carte de vizită, spunându-mi că persoana care i-o înmânase dorea să-mi vorbească.

Îmi aruncai ochii pe cartea de vizită şi citii aceste două cuvinte: Armand Duval.

Mă străduii să-mi amintesc unde mai întâlnisem acest nume, şi mi-am adus aminte de prima pagină din volumul Manon Lescaut.

Oare ce dorea de la mine persoana care dăruise acea carte Margueritei? Am dat poruncă să fie poftit imediat înăuntru.

Pe uşă intră un tânăr blond, înalt, palid, în haine de drum, pe care părea că nu şi le scosese de pe el de câteva zile şi nici măcar nu-şi dăduse osteneala să le perie la sosirea în Paris, atâta erau de pline de praf.

Domnul Duval, adânc emoţionat, nu făcu nici un efort pentru a-şi ascunde emoţia şi, cu lacrimi în ochi şi vocea tremurândă, îmi spuse:

— Domnule, să-mi scuzaţi, vă rog, vizita şi îmbrăcămintea; dar în afară de faptul că tinerii nu sunt prea protocolari între ei, ţineam atât de mult să vă văd încă astăzi, încât nu mi-am îngăduit nici să trec pe la hotelul unde mi-am trimis cuferele, şi am venit într-o fugă la dumneavoastră, cu teama totuşi că, deşi atât de devreme, n-am să vă găsesc.

Îl rugai pe domnul Duval să se aşeze lângă foc; se aşează şi îşi scoase din buzunar o batistă, cu care îşi acoperi o clipă faţa.

— De bună seamă că nu înţelegeţi, reluă el suspinând trist, ce vrea de la dumneavoastră un vizitator necunoscut la o asemenea oră, într-o astfel de ţinută şi plângând, după cum vedeţi. Vin, domnule, numai pentru a vă ruga să-mi faceţi un mare serviciu.

— Vorbiţi, domnule, sunt cu totul la dispoziţia dumneavoastră:

— Aţi asistat la vânzarea lucrurilor Margueritei Gautier?

Pronunţând numele acesta, emoţia pe care tânărul şi-o stăpânise o clipă deveni mai puternică decât el şi se văzu silit să-şi ducă mâinile la ochi.

— Trebuie să vă par nespus de ridicol, adăugă el, vă rog să mă scuzaţi încă o dată, şi fiţi convins că n-am să uit răbdarea cu care binevoiţi să mă ascultaţi.

— Domnule, i-am răspuns eu, dacă serviciul pe care se pare ca aş putea sa vi-l fac este în măsura să vă îndulcească puţin tristeţea, spuneţi-mi repede cu ce vă pot fi de folos, şi veţi găsi în mine un om fericit să vă îndatoreze.

Durerea domnului Duval îmi inspira simpatie, şi, fără să-mi dau seamă de ce, aş fi vrut să-i tiu agreabil.

Îmi spuse atunci:

— Dumneavoastră aţi cumpărat ceva la licitaţia Margueritei?

— Da, domnule, o carte.

— Manon Lescaut?

— Întocmai.

— Mai aveţi aceasta carte?

— Se află la mine, în camera de dormit.

La auzul acestei ştiri, Armand Duval îmi apăru parcă uşurat de o mare povară şi îmi mulţumi, ca şi cum aş fi început să-i fac un serviciu păstrând acest volum.

Atunci m-am ridicat, m-am dus în camera de culcare să iau cartea şi i-am dat-o.

— Da, aceasta este, spuse el privind dedicaţia de pe prima pagină şi răsfoind filele, aceasta este cartea, şi două lacrimi mari picară pe pagini. Ei bine, domnule, spuse el ridicându-şi privirea spre mine, fără ca măcar sa încerce să-mi ascundă ca plânsese şi că era pe punctul să plângă iarăşi, ţineţi mult la această carte?

— De ce mă întrebaţi?

— Pentru că am venit să vă rog să mi-o cedaţi.

— Iertaţi-mi curiozitatea, spusei atunci. Aşadar, dumneavoastră i-aţi dat cartea Margueritei Gautier?

— Eu însumi.

— Aceasta carte este a dumneavoastră, domnule, luaţi-o, sunt fericit că pot să v-o înapoiez.

— Dar, reluă domnul Duval încurcat, cel puţin să vă achit suma pe care aţi plătit-o pentru ea.

— Permiteţi-mi să vă ofer această carte. Preţul unui singur volum la o vânzare asemănătoare este o nimica toată, şi nu-

mi amintesc cât l-am plătit.

— L-aţi plătit o sută de franci.

— Este adevărat, spusei, aflându-mă la rândul mea în încurcătură. De unde ştiţi?

— Este foarte simplu. Speram să sosesc la timp la Paris, ca să iau parte la vânzarea lucrurilor Margueritei, dar n-am ajuns decât în dimineaţa asta. Voiam neapărat să am un lucru de-al ei, şi am alergat într-un suflet la portărel, să-i cer voie să-mi arunc ochii pe lista obiectelor vândute şi a numelor cumpărătorilor. Am văzut că acest volum fusese cumpărat de dumneavoastră şi m-am hotărât să vă rog să mi-l cedaţi, deşi preţul pe care l-aţi plătit m-a făcut să mă tem ca nu cumva şi pe dumneavoastră să vă lege vreo amintire de această carte.

Vorbind astfel, părea evident că Armand se temea să n-o fi cunoscut şi eu pe Marguerite aşa cum o cunoscuse el.

M-am grăbit să-l liniştesc:

— N-am cunoscut-o pe domnişoara Gautier decât din vedere, i-am spus. Moartea sa m-a impresionat cum impresionează totdeauna pe orice tânăr moartea unei femei frumoase, pe care o întâlnea cu plăcere. Am vrut să cumpăr ceva cu ocazia vânzării, şi m-am încăpăţânat să supralicitez acest volum, nici eu nu ştiu de ce, poate pentru plăcerea de a-l face să turbeze pe un oarecare domn care îşi pusese în cap să-l aibă şi care părea să desfidă că l-aş putea obţine eu. Vă repet, deci, domnule, această carte vă stă la dispoziţie şi vă rog din nou s-o primiţi, ca să n-o aveţi de la mine în aceleaşi condiţii în care am dobândit-o eu de la portărel şi ca ea să însemne pentru noi făgăduiala unei cunoştinţe mai îndelungate şi a unor legături mai trainice.

— Bine, domnule, îmi spuse Armand, strângându-mi mâna, primesc şi vă voi fi recunoscător toată viaţa.

Ardeam de dorinţa să-l descos pe Armand despre Marguerite, fiindcă dedicaţia cărţii, călătoria tânărului, dorinţa lui de a avea acest volum îmi aţâţau curiozitatea; dar mi-era teamă ca, punându-i întrebări vizitatorului meu,

să nu creadă că nu i-am primit banii decât spre a avea dreptul să mă amestec în chestiunile sale personale.

El parcă mi-ar fi ghicit dorinţa, fiindcă îmi spuse:

— Dumneavoastră aţi citit acest volum?

— În întregime.

— Ce-aţi gândit despre cele două rânduri pe care le-am scris?

— Numaidecât am înţeles că în ochii dumneavoastră biata fată căreia i-aţi dăruit această carte ieşea din categoria obişnuită, căci nu puteam să nu văd în aceste rânduri altceva decât un compliment banal.

— Şi aveţi dreptate, domnule. Această fată era un înger. Iată, îmi spuse el, citiţi această scrisoare.

Şi îmi întinse o hârtie ce părea să fi fost citită şi recitită de nenumărate ori.

Am deschis-o; iată ce cuprindea: „Scumpul meu Armand, am primit scrisoarea pe care mi-ai trimis-o, văd ca ai rămas la fel de bun, şi pentru asta îi mulţumesc Domnului. Da, sunt bolnavă, prietene, de o boală care nu cruţă; dar atenţia pe care mi-o arăţi încă îmi alină mult din suferinţă. Fără îndoială, n-am să mai trăiesc îndeajuns încât să am fericirea să strâng mâna care a scris calda scrisoare pe care am primit-o de curând şi ale cărei cuvinte m-ar însănătoşi, dacă ar mai exista ceva care să mă poată vindeca. N-am să te mai văd, fiindcă sunt foarte aproape de clipa morţii, şi fiindcă te despart de mine sute de kilometri. Bietul meu prieten! Marguerita ta de odinioară e tare schimbată, şi poate că e mai bine – decât să o vezi în starea în care se află – să n-o mai vezi niciodată. Mă întrebi dacă te iert; oh! Din tot sufletul, dragă prietene, căci răul pe care ai vrut să mi-l faci nu era altceva decât o dovadă a dragostei tale pentru mine. A trecut o lună de când stau în pat, şi ţin atât la stima ta, încât scriu zi de zi la jurnalul vieţii mele, din clipa în care ne-am despărţit şi până în clipa în care nu voi mai avea puterea să scriu. Dacă interesul pe care mi-l arăţi tu, Armand, este sincer, atunci, când ai să te întorci, du-te la

Julie Duprat. Ea are să-ţi înmâneze acest jurnal. În el ai să găseşti motivul şi scuza celor ce s-au petrecut între noi. Julie este atât de buna cu mine; vorbim adesea despre tine. Era aici când a sosit scrisoarea ta şi, citind-o, am plâns amândouă.

O rugasem, în cazul în care nu mi-ai fi dat nici o ştire, ca la sosirea ta în Franţa să-ţi înmâneze aceste hârtii. Nu ai de ce să-mi fii recunoscător. Reamintirea zilnică a singurelor clipe fericite din viaţa mea îmi face nespus de bine, şi dacă, citindu-mi însemnările, ai să găseşti în ele scuza trecutului, eu, recitindu-le, găsesc o necontenită uşurare.

Aş dori să-ţi las ceva care să-ţi reamintească întotdeauna de mine, dar la mine totul este sechestrat, şi nimic nu-mi mai aparţine.

Înţelegi, dragă prietene? Sunt pe moarte, şi din camera de culcare aud cum păşeşte prin salon paznicul pe care creditorii mei l-au instalat acolo pentru ca nu cumva să se scoată ceva din casă şi să nu-mi rămână nimic dacă o fi să nu mor. Să sperăm că au să aştepte să-mi dau sfârşitul şi după aceea au să înceapă să vândă.

Vai! Oamenii sunt fără milă! Sau, mai degrabă, mă înşel. Dumnezeu este drept şi neînduplecat.

Ei bine, iubitul meu, ai să vii la licitaţie şi ai să cumperi ceva, căci dacă aş pune deoparte pentru tine un lucruşor cât de mic şi s-ar afla, ar fi în stare să te dea în judecată pentru sustragere de obiecte sechestrate.

Tristă viaţă părăsesc!

Ce milostiv ar fi Dumnezeu de mi-ar îngădui să te mai văd o dată înainte de a închide ochii pentru totdeauna! Este cazul, cred, să-ţi spun adio, dragul meu prieten; iartă-mă dacă nu-ţi scriu mai mult, dar cei ce spun că au să mă vindece îmi sleiesc puterile luându-mi sânge, iar mâna mea nu mai este în stare să scrie nimic.

MARGUERITE GAUTIER.

Într-adevăr, ultimele cuvinte de-abia se mai puteau desluşi.

I-am înapoiat lui Armand scrisoarea, pe care, de bună seamă că, în timp ce eu o citeam pe hârtie, el o recitise în minte, deoarece îmi spuse:

— Cine ar putea crede vreodată că această scrisoare a fost scrisă de o fată întreţinută!

Şi cu totul copleşit de amintiri, privi câtva timp rândurile de pe scrisoare, apoi o duse la buze şi o sărută.

— Şi când mă gândesc, reluă el, că a murit fără s-o pot revedea, că n-am s-o mai văd niciodată, când mă gândesc că ea a făcut pentru mine ceea ce nici o soră n-ar fi făcut, nu-mi pot ierta că am lăsat-o să moară astfel! Moartă! A murit gândindu-se la mine, scriindu-mi şi rostindu-mi numele, sărmana, scumpa mea Marguerite! Şi Armand, dând frâu liber gândurilor şi lacrimilor, îmi întinse mâna, continuând: Lumea m-ar socoti tare copilăros dacă m-ar vedea jeluindu-mă atât după o fiinţă ca ea; oamenii nu pot şti cât am făcut-o să sufere pe această femeie, cât am fost de crud şi cât de bună şi de resemnată a fost ea. Credeam că eu sunt acela care aveam de iertat, dar astăzi mă găsesc nedemn de iertarea pe care ea mi-o acordă. Oh, aş da zece ani din viaţă să pot să plâng o oră la picioarele ei!

E tare greu să alini o durere de care eşti străin, clar cum prinsesem o deosebită simpatie pentru acest tânăr, care îmi mărturisea cu atâta sinceritate nefericirea lui, am socotit că nu-i vor fi indiferente câteva cuvinte din partea mea:

— Nu aveţi rude, prieteni? Nu fiţi deznădăjduit. Căutaţi-i, au să vă consoleze. Eu tot ce pot face este să vă compătimesc.

— Este adevărat, spuse el ridicându-se şi plimbându-se cu paşi mari prin cameră, vă plictisesc. Scuzaţi-mă, nu mă gândisem că nu are de ce să vă pese prea mult de durerea mea şi că vă inoportunez cu un lucru care nu poate şi nu trebuie să vă intereseze întru nimic.

— Vă înşelaţi asupra înţelesului cuvintelor mele, şi sunt cu totul la dispoziţia dumneavoastră; numai că regret că nu sunt în măsură sa vă alin suferinţa. Dacă compania mea şi

aceea a prietenilor mei pot să va mai distragă de la gândurile dumneavoastră, în sfârşit, dacă aveţi nevoie de mine câtuşi de puţin, ţin să vă asigur că mi-ar face mare plăcere să vă fiu agreabil.

— Iertaţi-mă, vă rog să mă iertaţi, îmi spuse el, durerea mă orbeşte. Îngăduiţi-mi să mai zăbovesc câteva clipe aici, să-mi şterg ochii, pentru ca gură-cască de pe stradă să nu se minuneze la vederea unui tânăr care plânge. M-aţi făcut foarte fericit dându-mi această carte; nu ştiu cum am să-mi pot arăta vreodată recunoştinţa pentru ceea ce vă datorez.

— Acordându-mi puţin din prietenia dumneavoastră, i-am răspuns eu lui Armand, şi încredinţându-mi pricina nefericirii dumneavoastră. Destăinuindu-ţi suferinţele, îţi alini durerea.

— Aveţi dreptate; dar astăzi simt prea tare nevoia sa plâng şi n-aş putea rosti decât cuvinte fără şir. Într-o zi am să vă povestesc pe îndelete totul, şi veţi vedea câtă dreptate am s-o regret pe biata fată. Şi acum, adăugă el, ştergându-şi pentru ultima oară ochii şi privindu-se în oglindă, spuneţi-mi că nu vă par prea caraghios şi îngăduiţi-mi sa mai vin să vă vizitez.

Privirea tânărului era deschisă şi blândă; eram gata-gata să-l îmbrăţişez.

Cât despre el, ochii începuseră din nou să i se împăienjenească de lacrimi; observând că băgasem de seamă acest lucru, îşi întoarse privirea în altă parte.

— Acum, curaj, i-am spus eu.

— Adio, îmi răspunse.

Şi făcând un efort nemaipomenit ca să nu-l podidească plânsul, aş putea spune că mai degrabă fugi decât ieşi pe uşă.

Am dat la o parte perdeaua de la fereastră şi l-am văzut urcându-se în gabrioleta care îl aştepta la poartă; dar nici nu se suise bine, că şi izbucni iar în lacrimi, ascunzându-şi faţa în batistă.

V.

Se scursese destulă vreme fără să mai fi auzit ceva despre Armand, în schimb, despre Marguerite venise adesea vorba.

Nu ştiu dacă aţi observat, este de-ajuns ca numele unei persoane ce părea că-ţi va rămâne necunoscută sau cel puţin indiferentă să fie pronunţat o singură dată în faţa ta, pentru ca apoi în jurul acestui nume să se grupeze o serie întreagă de amănunte şi pentru ca toţi prietenii să înceapă să-ţi vorbească de lucruri despre care mai înainte nu aduseseră niciodată vorba.

Descoperi atunci că persoana aceea îţi era destul de apropiată, îţi dai seama că a trecut de multe ori prin viaţa ta, fără s-o fi remarcat; găseşti în întâmplările care ţi se povestesc despre ea, coincidenţe, afinităţi cu anumite întâmplări din propria ta existenţă. Nu mă aflam, desigur, în această situaţie în privinţa Margueritei, pentru că o văzusem, o întâlnisem şi pentru că o cunoşteam din vedere şi ştiam ce fel de viaţă duce; totuşi, cu începere de la acea licitaţie, atât de des îmi ajunsese la ureche numele ei, iar în împrejurarea pe care am relatat-o în capitolul anterior acest nume era atât de strâns legat de o nefericire aşa de adâncă, încât mirarea îmi crescu, sporindu-mi neîncetat curiozitatea.

Ajunsesem până într-acolo încât nu-mi mai întâmpinam altfel prietenii, cărora nu le vorbisem niciodată despre Marguerite, decât întrebându-i:

— Aţi cunoscut pe o anume Marguerite Gautier?

— Dama cu camelii”?

— Chiar ea.

— Bine de tot!

Acest „bine de tot” era însoţit uneori de surâsuri ce nu puteau să lase nici o îndoială asupra semnificaţiei lor.

— Ei bine, cine era fata aceasta? Continuam eu.

— O fată bună.

— Asta-i tot?

— Doamne sfinte! Da, mai mult cap şi poate ceva mai mult suflet decât celelalte.

— Şi nu ştiţi nimic deosebit despre ea?

— A ruinat pe baronul de G…

— Numai pe el?

— A fost iubita bătrânului duce de…

— Era într-adevăr amanta lui?

— Aşa se spune; în orice caz, îi dădea mulţi bani.

Şi totdeauna urmau aceleaşi detalii generale.

Totuşi, aş fi fost curios să aflu ceva despre legătura dintre Marguerite şi Armand.

Am întâlnit într-o bună zi pe unul dintre aceia care trăiesc de obicei în intimitatea femeilor cunoscute. L-am descusut.

— Dumneavoastră aţi cunoscut-o pe Marguerite Gautier?

Mi-a răspuns cu acelaşi „bine de tot”.

— Ce fel de fată era?

— O fată frumoasă şi cumsecade. Vestea morţii ei m-a mâhnit adânc.

— N-a avut ea oare un amant cu numele de Armand Duval?

— Un tânăr blond şi înalt?

— Da.

— A avut.

— Cine era acest Armand?

— Un băiat care, cred, şi-a tocat cu ea puţina avere pe care-o poseda şi care a fost nevoit s-o părăsească. Se spune că aproape înnebunise, nu altceva, din aceasta pricină.

— Şi ea?

— Ea îl iubea la fel de mult, spune lumea, dar în felul în care iubesc astfel de fete. Nu trebuie sa le ceri mai mult decât pot da.

— Şi ce a devenit Armand?

— Nu ştiu nimic. L-am cunoscut foarte puţin. A rămas cinci sau şase luni cu Marguerite, dar la ţară. Când ea s-a întors la Paris, el a plecat.

— Şi nu l-aţi mai revăzut de atunci?

— Niciodată.

Nici eu nu-l mai revăzusem pe Armand. Ajunsesem să mă întreb dacă atunci când venise la mine, sentimentele de odinioară nu-i fuseseră cumva exagerate de vestea recentă a morţii Margueritei, pe care poate c-o şi uitase între timp, după cum îşi uitase şi făgăduiala de a reveni să mă vadă.

Această presupunere ar fi fost verosimilă pentru oricare altul, dar în disperarea lui Armand erau accente prea sincere, şi trecând de la o extremă la alta, mi-am închipuit că tristeţea se transformase în boală, iar dacă nu mai aveam ştiri despre el, însemna că era bolnav, sau poate mort de-a binelea.

Mă interesa tânărul chiar fără să vreau. Poate că în acest interes era şi o doză de egoism; poate că sub această durere întrevăzusem o mişcătoare, poveste de dragoste; poate, în sfârşit, că dorinţa mea de a cunoaşte povestea lor juca un rol însemnat în îngrijorarea pe care mi-o pricinuia tăcerea lui Armand.

Şi deoarece domnul Duval nu venea la mine, m-am hotărât să mă duc eu la el. Pretextul n-ar fi fost greu de găsit; numai că, din nenorocire, nu-i cunoşteam adresa, iar cei pe care-i întrebasem n-o ştiau nici ei.

M-am dus în rue d'Antin. Poate că portarul casei unde locuise Marguerite ştia adresa lui Armand. Dar portarul era nou. Nici el n-o cunoştea. M-am interesat atunci de cimitirul unde fusese îngropată domnişoara Gautier. La cimitirul Montmartre.

Aprilie îşi făcuse din nou apariţia, timpul era frumos, şi de bună seamă că mormintele nu mai aveau acel aspect dureros şi dezolant pe care li-l dă iarna; în sfârşit, era destul de cald pentru ca cei vii să-şi amintească de morţi şi să-şi îndrepte paşii spre cimitir. M-am dus la cimitir, zicându-mi: „O simplă privire la mormântul Margueritei îmi va fi de-ajuns ca să ştiu dacă durerea lui Armand mai dăinuieşte încă, şi poate am să şi aflu ce s-a mai întâmplat cu el”.

Am intrat în încăperea paznicului şi l-am întrebat dacă în ziua de 22 februarie o femeie cu numele de Marguerite Gautier nu fusese înmormântată în cimitirul Montmartre.

Omul răsfoi un registru gros, unde erau trecuţi şi numerotaţi toţi cei care intră în acest ultim lăcaş, şi îmi răspunse că, într-adevăr, în ziua de 22 februarie, la prânz, fusese înmormântată o femeie care purta acest nume.

L-am rugat să mă conducă la mormântul ei. Deoarece este foarte greu să te descurci fără călăuză în acest oraş al morţilor, care îşi are străzile sale, întocmai ca şi oraşele celor vii. Paznicul chemă un grădinar, căruia îi dădu indicaţiile necesare, dar acesta îl întrerupse spunând:

— Ştiu, ştiu… Oh, este foarte uşor de recunoscut mormântul! Continuă el, întorcându-se spre mine.

— De ce? Îl întrebai eu.

— Pentru că pe mormânt sunt flori cu totul deosebite de altele.

— Dumneavoastră aveţi grijă de el?

— Da, domnule, şi aş dori ca toate rudele să aibă grijă de morţii lor aşa cum are tânărul care mi-a dat în grijă acest mormânt.

După câteva ocoluri, grădinarul se opri şi îmi spuse:

— Iată că am ajuns…

Într-adevăr, în faţa ochilor îmi apăru un răzor de flori, pe care nu l-ai fi luat niciodată drept mormânt dacă acest lucru n-ar fi fost indicat de o placă de marmoră albă, cu un nume gravat pe ea.

Placa de marmoră era aşezată drept, un grilaj de fier mărginea bucata de pământ cumpărată, şi tot locul era acoperit de camelii albe.

— Ce părere aveţi? Mă întrebă grădinarul.

— Este foarte frumos.

— Şi de fiecare dată când se ofileşte o camelie, am primit ordinul să pun alta.

— Şi cine a dat acest ordin?

— Un tânăr care a plâns mult de tot când a venit prima oară; vreun vechi prieten de-al moartei, fără îndoială, fiindcă mi se pare că era cam uşuratică dânsa. Se spune că era foarte frumoasă. Domnul a cunoscut-o?

— Da.

— La fel ca celălalt domn? Îmi spuse grădinarul, cu un zâmbet şiret.

— Nu, nici măcar nu i-am vorbit vreodată.

— Şi dumneavoastră veniţi s-o vedeţi aici; este foarte frumos din partea dumneavoastră, deoarece nu se prea înghesuie nimeni s-o vadă pe biata fată…

— Nu vine, prin urmare, nimeni?

— Nimeni, în afară de acest tânăr, care a venit o singură dată.

— O singură dată?

— Da, domnule!

— Şi n-a mai fost de atunci.

— Nu, dar are sa vină din nou la întoarcere.

— Este deci plecat în călătorie?

— Da.

— Şi ştiţi cumva unde se află?

— Cred că este la sora domnişoarei Gautier.

— Şi ce caută acolo?

— Vrea să-i ceară autorizaţia s-o deshumeze pe moartă şi s-o îngroape în altă parte.

— Şi de ce n-ar lăsa-o aici?

— Ştiţi, domnule, că, şi în privinţa morţilor, fiecare îşi are ideile lui. Noi, ăştia de aici, vedem în fiecare zi tot felul de lume. Acest teren n-a fost cumpărat decât pentru cinci ani, şi tânărul vrea un loc de veci şi un teren mai mare; în cartierul nou ar fi mai bine.

— Ce numiţi dumneavoastră cartierul nou?

— Terenurile noi care se vând acum, în partea stingă. Dacă cimitirul ar fi fost întreţinut totdeauna atât de bine ca acum, n-ar exista un altul la fel în toată lumea; dar sunt încă multe

de făcut până să fie cum ar trebui. Şi apoi oamenii sunt atât de caraghioşi.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun că există oameni pe care nu-i părăseşte mândria nici aici. Această domnişoară Gautier se pare că şi-a cam făcut de cap în viaţă, scuzaţi-mi expresia. Acum, sărmana, e moartă; şi o să se aleagă din ea tot atâta cât o să se aleagă şi din cele despre care n-are nimeni nimic de zis şi pe care le udăm în fiecare zi. Ei bine, când rudele persoanelor care sunt îngropate alături de ea au aflat cine era, ce crezi că le-a trecut prin cap? Au spus că se opun ca să fie îngropată aici şi că ar trebui să existe locuri separate pentru astfel de femei, ca şi pentru săraci. S-a văzut vreodată aşa ceva? Le-am tras o săpuneală straşnică; mari rentieri care nu vin nici măcar de patru ori pe an să-şi viziteze morţii, care îşi aduc singuri florile – şi priviţi ce flori!

— Care se calicesc să pună pe cineva să îngrijească mormintele celor pe care pretind că-i jelesc, care pun să se incrusteze pe aceste morminte lacrimi pe care ei niciodată nu le-au vărsat, şi care vin să facă pe grozavii în ceea ce priveşte vecinii! O să mă credeţi dacă o să vreţi, domnule, n-o cunosc pe această domnişoară şi nici nu ştiu ce-a făcut, dar cu toate acestea, ei bine! Eu ţin la ea, la această sărmană micuţă, am grijă de ea, şi-i dau toate cameliile la preţul cel mai modest. Este moarta mea preferată. Noi, ăştia, domnule, suntem nevoiţi să ţinem la morţi, deoarece, fiind atât de ocupaţi, aproape că nu avem timpul să ţinem la altceva.

Priveam la acest om, şi unii dintre cititorii mei, fără să mai fie nevoie să le explic de ce, vor înţelege emoţia pe care o resimţeam ascultându-l.

El îşi dădu seama, fără îndoială, de acest lucru, deoarece continuă:

— Se spune că au fost oameni care s-au ruinat pentru această fată şi că avea iubiţi care o adorau. Ei bine, când

stau şi mă gândesc că astăzi unul nu-i cumpără măcar o floare, mi se pare un lucru nespus de trist şi de ciudat. Şi încă moarta asta e fericită că are barem un mormânt şi că există totuşi cineva care-şi mai aduce aminte de ea. Dar avem aici fete de aceeaşi teapă şi de aceeaşi vârstă cu ea, care sunt aruncate în groapa comună, şi mi se rupe inima de durere când aud cum li se prăvălesc bietele trupuri în pământ. O dată ce-au murit, nimeni nu se mai îngrijeşte de ele. Nu-i totdeauna veselă meseria noastră, mai ales atâta timp cât ne mai rămâne un dram de inimă. Ce vreţi? Asta-i ceva mai puternic decât mine. Am şi eu o fată frumoasă, de douăzeci de ani, şi ori de câte ori e adusă aici vreo moartă de vârsta ei, mă gândesc la ea, şi fie că este vorba de vreo doamnă din lumea bună, fie de vreo fată fără căpătâi, nu pot să mă împiedic să nu fiu mişcat. Dar fără îndoială că vă plictisesc cu poveştile mele, şi dumneavoastră n-aţi venit aici ca să mă ascultaţi pe mine. Mi s-a spus să vă conduc la mormântul domnişoarei Gautier, iată-vă în faţa lui; pot să vă mai fiu de folos cu altceva?

— Ştiţi cumva adresa domnului Armand Duval? L-am întrebat pe grădinar.

— Da, locuieşte în strada… Acolo, cel puţin, am fost ca să încasez preţul tuturor acestor flori pe care le vedeţi aici.

— Mulţumesc, prietene.

Am aruncat o ultimă privire asupra mormântului înflorit şi, fără voia mea, scrutai adâncimile pentru a vedea ce făcuse pământul din frumoasa fiinţă care-i fusese încredinţată, apoi m-am îndepărtat, copleşit de tristeţe.

— Domnul doreşte oare să-l vadă pe domnul Duval? Reluă conversaţia grădinarul, care mergea alături de mine.

— Da!

— Sunt absolut sigur ca nu s-a întors din călătorie, altminteri l-aş fi văzut aici.

— Sunteţi deci convins că n-a uitat-o pe Marguerite?

— Nu numai că sunt convins, dar aş pune şi rămăşag că dorinţa dânsului de a-i schimba mormântul nu înseamnă

decât dorinţa de a o revedea.

— Cum asta?

— Primele cuvinte pe care mi le-a adresat venind la cimitir au fost: „Ce să fac ca s-o mai văd o dată?” Acest lucru nu putea avea loc decât prin schimbarea mormântului, şi atunci l-am lămurit asupra tuturor formalităţilor ce trebuiau îndeplinite ca să obţină schimbarea, deoarece ştiţi ca pentru a muta morţii dintr-un mormânt într-altul trebuie să fie recunoscuţi, şi numai familia poate să-şi dea încuviinţarea la această operaţie, la care trebuie să asiste şi un comisar de poliţie. Tocmai pentru a obţine această autorizaţie s-a dus domnul Duval la. Sora domnişoarei Gautier, iar prima sa vizită va fi, fără îndoială, aici.

Ajunsesem la poarta cimitirului; am mulţumit încă o dată grădinarului, punându-i în palmă câteva monede, şi m-am îndreptat către adresa pe care mi-o dăduse.

Armand nu se înapoiase.

I-am lăsat câteva rânduri, rugându-l să vină să mă vadă de îndată ce va sosi, sau să mă anunţe într-un fel unde l-aş putea găsi.

A doua zi, dimineaţa, am primit o scrisoare de la Duval, în care mă încunoştinţa despre întoarcerea sa şi mă ruga să trec pe la el, adăugind că, frânt de oboseală, îi era cu neputinţă să iasă.

VI.

L-am găsit pe Armand în pat.

Văzându-mă, îmi întinse mâna, ce-i ardea de febră.

— Ai febră, i-am spus.

— Nu-i nimic, doar oboseala unei călătorii făcute în mare grabă, asta-i tot.

— Vii de la sora Margueritei?

— Da, de unde ştii?

— Ai obţinut ceea ce doreai?

— Am obţinut şi acest lucru; dar cine te-a informat despre călătorie şi despre scopul pe care îl urmăream?

— Grădinarul cimitirului.

— Ai văzut mormântul?

Abia dacă îndrăznii să mai răspund, deoarece tonul ultimelor cuvinte îmi dovedea că cel care le pronunţase era iarăşi pradă emoţiei la care mai fusesem martor, şi că ori de câte ori gândurile sale sau vorbele cuiva îl vor duce din nou la acest subiect dureros, multă vreme încă această emoţie va fi mai tare decât voinţa de a şi-o înfrâna.

M-am mulţumit deci să-i răspund dând din cap.

— L-a îngrijit bine? Continuă Armand.

Două lacrimi mari se rostogoliră peste obrajii bolnavului, care îşi întoarse capul spre a şi le ascunde de mine. M-am făcut că nu le observ şi am încercat să schimb subiectul discuţiei.

— Iată că s-au scurs trei săptămâni de când ai plecat, am spus.

Armand îşi trecu mâna peste ochi şi îmi răspunse:

— Exact trei săptămâni.

— A fost o călătorie lungă.

— Oh, n-am fost toată vremea pe drum! Timp de cincisprezece zile am fost bolnav, altminteri m-aş fi înapoiat de mult; de-abia ajuns acolo, m-au apucat frigurile şi am fost silit să stau în casă.

— Şi ai pornit din nou la drum fără să fii complet vindecat?

— Dacă mai rămâneam încă opt zile pe meleagurile acelea, sunt sigur că aş fi murit acolo.

— Dar acum, că te-ai înapoiat, trebuie să te îngrijeşti; prietenii dumitale au să vină să te vadă. Eu, cel dintâi, dacă o să-mi îngădui.

— Peste două ore am să mă scol.

— Ce imprudenţă!

— Trebuie!

— Dar ce ai de făcut atât de urgent?

— Trebuie să mă duc la comisarul de poliţie.

— De ce nu rogi pe altcineva să se ocupe de această chestiune, care ar putea să-ţi agraveze boala?

— Dimpotrivă, este singurul lucru care ar putea să mă vindece. Trebuie să o văd. De când am aflat că a murit, şi mai ales de când i-am văzut mormântul, nu mai pot să dorm. Nu-mi pot închipui că femeia aceasta, pe care am părăsit-o atât de tânără şi atât de frumoasă, a murit. Trebuie să mă conving cu ochii mei. Trebuie să văd ce a făcut Dumnezeu din această fiinţă pe care am iubit-o atâta, şi poate că oroarea priveliştii va înlocui deznădejdea amintirii. O să vii cu mine, nu-i aşa?… Bineînţeles, dacă acest lucru nu te plictiseşte prea mult…

— Ce a spus sora ei?

— Nimic. A părut foarte mirată de faptul că un străin vrea să cumpere un loc de veci şi să-i facă Margueritei un mormânt; mi-a semnat numaidecât autorizaţia pe care i-o cerusem.

— Ascultă-mă, te rog, şi pe mine, aşteaptă mai întâi să te însănătoşeşti de-a binelea şi apoi să faci strămutarea.

— Oh, mă voi ţine tare, fii fără grijă! De altminteri, simt că am să înnebunesc dacă nu duc la capăt, cât mai repede, hotărârea pe care am luat-o şi a cărei îndeplinire a devenit o necesitate a durerii mele. Jur că nu pot să mă liniştesc până n-o văd pe Marguerite. Poate că e din pricina febrei care mă arde, poate e urmarea insomniilor mele, sau vreo consecinţă a delirului; chiar de-o fi să intru în ordinul trapiştilor (Ordin religios înfiinţat în 1140, care impune adepţilor săi restricţii severe – interzicerea cărnii şi a peştelui, obligativitatea muncilor manuale, izolarea completă etc), ca domnul de Roncé, trebuie s-o privesc, şi după aceea voi vedea eu ce-i de făcut.

— Pricep, i-am spus eu lui Armand, şi sunt cu totul alături de dumneata. Pe Julie Duprat ai văzut-o?

— Oh, da, am văzut-o chiar în ziua în care am sosit!

— Ţi-a dat hârtiile pe care le-a lăsat Marguerite pentru dumneata?

— Iată-le!

Armand scoase de sub pernă un sul mare, pe care-l puse apoi numaidecât la loc.

— Ştiu pe dinafară tot ce scrie în ele, îmi spuse el. De trei săptămâni le-am recitit de câte zece ori pe zi. Ai să le citeşti şi dumneata, dar mai târziu, când voi fi mai calm şi când am să pot să te fac să înţelegi cât suflet şi câtă iubire dezvăluie această confesiune. Deocamdată, te-aş ruga să-mi faci un serviciu.

— Care?

— Te aşteaptă jos o trăsură?

— Da!

— Atunci, vrei să iei paşaportul meu şi să mergi să întrebi la poştă dacă sunt scrisori pentru mine? Tatăl şi sora mea mi-au scris desigur la Paris, dar cum am plecat într-o atât de mare grabă, n-am mai avut timpul să mă interesez înainte de plecare. Când ai să te reîntorci, vom merge împreună să-l anunţăm pe comisarul de poliţie despre ceremonia de mâine.

Armand îmi înmână paşaportul, aşa că mă dusei în rue Jean-Jacques Rousseau.

Erau două scrisori pe numele Duval; le-am ridicat şi m-am întors la Armand.

L-am găsit complet îmbrăcat şi gata de plecare.

— Mulţumesc, îmi spuse el luând scrisorile. Da, adăugă după ce privi adresele, da, sunt de la tatăl meu şi de la sora mea. Cu siguranţă că n-au ştiut ce să creadă despre tăcerea mea.

Deschise scrisorile şi le ghici mai degrabă decât le citi – fiecare se întindea pe câte patru pagini – căci după câteva clipe le împături şi-mi spuse:

— Să plecăm, am să le răspund mâine.

Ne-am dus la comisarul de poliţie. Armand îi remise procura surorii Margueritei.

Comisarul îi dădu în schimb o înştiinţare către paznicul cimitirului; se înţeleseră ca strămutarea să aibă loc a doua zi dimineaţa, la orele 10; eu aveam să vin să-l iau cu o oră

mai devreme, pentru ca apoi să ne ducem împreuna la cimitir.

Eram curios şi eu să asist la acest spectacol şi mărturisesc că n-am închis ochii toată noaptea.

Dacă mie nu-mi dădeau pace gândurile, ce noapte fără de sfârşit trebuie să fi fost pentru Armand!

A doua zi, la orele 9, când am intrat la el, era îngrozitor de palid, dar părea calm.

A schiţat un surâs şi mi-a întins mâna.

Lumânările arseseră până la capăt, şi înainte de a ieşi, Armand luă cu el o scrisoare voluminoasă, adresată tatălui său, în care, fără îndoială, îşi destăinuise gândurile ce-l stăpâniseră peste noapte.

O jumătate de oră mai târziu soseam la cimitirul Montmartre.

Comisarul ne aştepta.

Pornirăm încet către mormântul Margueritei. Comisarul păşea în frunte, Armand şi cu mine îl urmam la câţiva paşi.

Simţeam din când în când braţul prietenului meu tresărind convulsiv, ca şi cum fiori de gheaţă i-ar fi străbătut brusc trupul. Mă uitam atunci la el; îmi înţelegea privirea şi îmi surâdea, însă din clipa în care porniserăm la drum n-am schimbat nici o vorbă.

Cu puţin timp înainte de a ajunge la mormânt, Armand s-a oprit ca să-şi şteargă faţa acoperită de broboane mari de sudoare.

Am profitat de acest popas să răsuflu, deoarece şi eu îmi simţeam inima ca strânsă într-o menghină.

De unde va fi venind dureroasa plăcere pe care o resimţi la astfel de privelişti? Când am ajuns la mormânt, grădinarul scosese toate ghivecele cu flori, grilajul de fier fusese dat la o parte, şi doi oameni săpau pământul.

Armand se sprijini de un copac, cu privirea aţintită spre mormânt.

Părea că toată viaţa i se concentrase în ochi.

Deodată se auzi scrâşnetul unei cazmale izbindu-se într-o piatră.

La acest zgomot, Armand se zvârli înapoi ca trăsnit de o descărcare electrică şi-mi strânse braţul cu atâta putere, că mă duru.

Un gropar luă o lopată lată şi goli încetul cu încetul groapa; când nu mai rămaseră decât pietrele cu care se acoperă coşciugul, le aruncă afară una câte una.

Nu-l scăpam din ochi pe Armand, deoarece în orice clipă mi-era teamă să nu fie zdrobit de impresiile prea puternice pe care se străduia să şi le înăbuşe; dar el privea mereu, cu ochii ficşi şi larg deschişi, ca într-un acces de nebunie, şi doar un tremur uşor al obrajilor şi al buzelor trăda că era pradă unei violente crize nervoase.

În ceea ce mă priveşte, nu pot să spun decât un lucru: regretam că venisem.

Sicriul fu complet descoperit, şi comisarul spuse groparilor:

— Deschideţi-l.

Oamenii se supuseră, ca şi cum lucrul acesta ar fi fost cel mai simplu de pe lume.

Sicriul era din stejar; începură să deşurubeze capacul. Umezeala pământului ruginise şuruburile, aşa că n-a fost lesne de deschis. Când îi scoaseră capacul răbufni un miros îngrozitor, deşi înăuntru erau presărate plante aromatice.

— Oh, Doamne! Doamne! Murmură Armand, şi se făcu şi mai palid.

Chiar şi groparii se traseră înapoi.

Un giulgiu mare, alb, acoperea cadavrul, conturând câteva sinuozităţi. La unul din capete giulgiul era aproape complet ros, lăsând descoperit un picior al moartei.

Nu mai lipsea mult ca să leşin, şi în momentele în care scriu aceste rânduri, amintirea scenei acesteia îmi apare din nou în toată cruda ei realitate.

— Să ne grăbim, spuse comisarul.

Atunci, unul dintre gropari întinse mâinile, începu să descoase giulgiul şi. Apucându-l de unul din capete, descoperi brusc chipul Margueritei.

Era îngrozitor de privit, şi e groaznic acum de descris.

Ochii nu mai erau decât două găuri, buzele dispăruseră, iar dinţii, albi îi erau încleştaţi.

Părul lung, negru, fără luciu, era strâns pe tâmple şi ascundea puţin scobiturile verzi ale obrajilor; şi, totuşi, în această figură recunoşteam chipul alb, trandafiriu şi voios pe care îl văzusem de atâtea ori.

Armand, fără să-şi poată lua privirea de pe chipul moartei, îşi dusese batista la gură şi muşca din ea.

În ce mă priveşte, mi se părea că un cerc de fier îmi strângea capul, că o perdea mi se lasă peste ochi, iar urechile îmi vâjâiau îngrozitor; tot ce am putut să mai fac a fost să deschid o sticluţă pe care o luasem pentru orice eventualitate cu mine şi să respir cu nesaţ sărurile pe care le conţinea.

Ca prin ceaţă, l-am auzit pe comisar întrebându-l pe domnul Duval:

— O recunoaşteţi?

— Da, răspunse înăbuşit tânărul.

— Atunci închideţi sicriul la loc şi transportaţi-l, zise comisarul.

Groparii traseră din nou giulgiul peste faţa moartei, închiseră coşciugul, îl apucară fiecare de câte un cap şi porniră spre locul ce le fusese arătat.

Armand nu se clinti din loc. Ochii îi erau pironiţi pe groapa goală; era tot atât de palid ca şi cadavrul pe care-l văzusem cu câteva clipe mai înainte… Ai fi zis că e o stană de piatră.

Am priceput ce avea să urmeze când durerea se va mai atenua, o dată cu dispariţia groaznicei privelişti, când nu va mai fi împietrit de durere.

M-am apropiat de comisar.

— Prezenţa domnului, i-am spus arătând spre Armand, mai este necesară?

— Nu, mi-a răspuns el, şi chiar vă sfătuiesc să-l duceţi de aici. Pare bolnav.

— Să mergem, i-am spus atunci lui Armand, luându-l de braţ.

— Ce? Zise el, privindu-mă ca şi cum nu m-ar fi recunoscut.

— S-a sfârşit, am adăugat, trebuie să vii, prietene, eşti palid, ţi-e frig, ai să te omori cu emoţiile astea.

— Ai dreptate, să mergem, răspunse ca un automat, dar fără să facă un pas.

L-am apucat atunci de braţ şi l-am luat cu mine. Se lăsa dus ca un copil, murmurând doar din timp în timp:

— Ochii… I-ai văzut ochii?

Şi se uita îndărăt, ca şi cum viziunea aceasta l-ar fi chemat înapoi.

Mersul îi devenise sacadat; înainta parcă numai în smucituri; dinţii îi clănţăneau, mâinile îi erau de gheaţă, o violentă agitaţie nervoasă pusese stăpânire pe el.

Îi vorbeam, dar nu-mi răspundea.

Tot ce mai putea, să facă era să se lase condus.

La poarta cimitirului găsirăm o trăsură. Era şi timpul.

De-abia se aşează pe pernă, că frigurile se înteţiră şi se declanşă o adevărată criză de nervi; doar teama de a nu mă înspăimânta îl făcea să şoptească, strângându-mi mâna:

— Nu e nimic, nu e nimic, aş vrea să plâng.

Îi vedeam pieptul dilatându-i-se, vedeam cum sângele îi năvăleşte în ochi, dar lacrimile îi secaseră.

I-am dat să respire flaconul cu săruri, de care mă folosisem şi eu, iar când ajunserăm la el acasă, doar frigurile îl mai scuturau încă.

L-am culcat cu ajutorul feciorului, am pus să i se facă un foc bun în cameră şi am alergat după doctorul meu, căruia i-am povestit tot ce se întâmplase.

A venit într-un suflet.

Faţa lui Armand era roşie ca purpura, aiura şi bolborosea cuvinte fără şir, printre care se auzea limpede doar numele

Margueritei.

— Ce are? L-am întrebat pe doctor după ce l-a examinat.

— Are o febră cerebrală, nici mai mult, nici mai puţin, şi asta este un mare noroc, fiindcă, să mă ierte Dumnezeu, altfel cred că şi-ar fi pierdut minţile. Din fericire, boala trupească are să învingă boala sufletească, şi într-o lună, poate că va fi scăpat şi de una, şi de alta.

VII.

Bolile de felul celei de care suferea Armand au o parte bună: sau omoară dintr-o dată, sau trec foarte repede.

Cincisprezece zile după întâmplările pe care le-am povestit, Armand se afla în plină convalescenţă, iar între noi se legase o strânsă prietenie. Aproape că nu mă mişcasem de la căpătâiul lui tot timpul cât a fost bolnav.

Primăvara îşi adusese prinosul de flori, de frunze, de păsări, de cântece, iar ferestrele prietenului meu priveau cu voioşie spre grădina ale cărei miresme îşi făceau drum până la el.

Doctorul îi dăduse voie să se scoale din pat, aşa că stăteam adeseori de vorbă lângă fereastra deschisă, când soarele e mai puternic, de la amiază până pe la 2.

Mă feream cu grijă să aduc vorba despre Marguerite, temându-mă mereu ca numele ei să nu trezească vreo tristă amintire ce mocnea sub calmul aparent al bolnavului; însă, dimpotrivă, se părea că lui Armand îi face plăcere să vorbească despre ea, nu ca odinioară, cu ochii înotând în lacrimi, ci cu un surâs blând, care mă liniştea asupra stării sale sufleteşti.

Băgasem de seamă că, după ce fusese ultima oară la cimitir, după spectacolul zguduitor care-i dezlănţuise acea criză violentă, durerea morală părea să fi fost depăşită de gravitatea bolii, iar moartea Margueritei n-o mai privea cu ochii trecutului. După certitudinea dobândită astfel, urmase un fel de consolare, şi pentru a izgoni imaginea tragică ce-i apărea adeseori, se cufunda în amintirile fericite ale zilelor

petrecute cu Marguerite şi părea că nu vrea să-şi mai amintească de nimic altceva.

Trupul îi era sleit de violenţa crizei şi de vindecarea bolii, pentru a mai îngădui şi spiritului o emoţie puternică, iar bucuria universală din preajma lui Armand, iscată de venirea primăverii, îi ducea gândurile, fără voia lui, spre amintiri senine.

Tot timpul Armand refuzase, cu încăpăţânare, să dea vreo veste familiei sale despre primejdia prin care trecea, iar când, în sfârşit, fu salvat, tatăl său încă nu aflase nimic despre boala prin care trecuse.

Într-o seară rămăseserăm la fereastră mai târziu ca de obicei; vremea fusese splendidă şi soarele apunea într-o strălucitoare lumină de azur şi de aur. Deşi ne aflam la Paris, toată verdeaţa ce ne înconjura părea că ne izolează de restul lumii, şi doar zgomotul vreunei trăsuri dacă ne tulbura din când în când convorbirea.

— Când am cunoscut-o pe Marguerite, era cam pe vremea asta, în seara unei zile la fel cu cea de azi, îmi spuse Armand, ascultându-şi propriile sale gânduri, şi nu ceea ce-i spuneam eu.

N-am răspuns nimic.

Atunci se întoarse spre mine şi-mi spuse:

— Trebuie totuşi să-ţi împărtăşesc povestea mea; poate ai să scrii vreo carte, căreia lumea nu-i va da crezare, dar care cred că va fi interesantă de aşternut pe hârtie.

— Ai să-mi povesteşti totul mai târziu, dragă prietene, am spus eu; deocamdată nu eşti încă destul de întremat.

— Seara este caldă, pieptul de pui l-am mâncat, îmi spuse el surâzând; nu mai am febră, n-avem nimic de făcut, aşa că îţi pot povesti totul acum.

— Dacă ţii cu tot dinadinsul, te ascult.

— E o poveste cât se poate de simplă, adăugă el, şi am să ţi-o spun în ordinea întâmplărilor. Dacă ai de gând, mai târziu, s-o scrii, eşti liber s-o povesteşti cum îţi place.

Am redat întocmai ce mi-a spus, şi doar pe ici, pe colo dacă am schimbat câteva cuvinte din această mişcătoare poveste.

— Da, reluă Armand, rezemându-şi din nou capul de speteaza fotoliului, da, era o seară întocmai ca aceasta. Îmi petrecusem ziua la ţară, cu un prieten de-al meu, Gaston R… Seara ne-am înapoiat la Paris, şi, neavând ce face, am intrat la „Théâtre des Variétés”.

Într-una din pauze am ieşit; tocmai atunci trecea pe coridor o femeie înaltă, pe care prietenul meu o salută.

— Pe cine ai salutat? L-am întrebat.

— Pe Marguerite Gautier, mi-a răspuns el.

— Mi se pare că e foarte schimbată, fiindcă n-am mai recunoscut-o, am spus eu cu o emoţie pe care ai s-o înţelegi îndată.

— A fost bolnavă; biata fată, n-are s-o mai ducă mult.

Îmi amintesc aceste cuvinte ca şi cum mi-ar fi fost spuse ieri.

Trebuie să-ţi mărturisesc, dragă prietene, că de doi ani, această fată îmi provoca, de câte ori o întâlneam, o impresie neobişnuită.

Fără să ştiu de ce, mă făceam palid, iar inima începea să-mi bată nebuneşte. Unul dintre prietenii mei, care se ocupă cu ştiinţele oculte, ar numi ceea ce simţeam eu, „afinitatea fluidelor”; cât despre mine, cred, pur şi simplu, că mi-era hărăzit să mă îndrăgostesc de Marguerite şi că presimţeam acest lucru.

Fapt este că îmi provoca o tulburare reală şi că mai mulţi prieteni de-ai mei s-au amuzat grozav văzând cine era persoana care îmi provoca o astfel de stare.

Am văzut-o pentru prima oară în Place de la Bourse, la Porte Susse. Dintr-o caleaşcă descoperită, oprită acolo, coborâse o femeie îmbrăcată în alb. Un murmur de admiraţie întâmpinase intrarea ei în magazin. Cât despre mine, am rămas pironit locului din clipa în care a păţit înăuntru până în momentul în care a ieşit. Mă uitam în prăvălie, prin geamurile vitrinei, cum îşi alegea lucrurile pe

care venise să le cumpere. Aş fi putut să intru, dar nu îndrăzneam. Nu ştiam cine este şi-mi era teama să nu ghicească motivul intrării mele în magazin şi să se supere. Totuşi, nu credeam că-mi va fi dat s-o mai revăd.

Era îmbrăcată elegant; purta o rochie de muselină, toată numai volane, un şal indian, pătrat, cu colţurile brodate cu fir de aur şi flori de mătase, o pălărie de pai de Italia şi o singură brăţară – un lanţ gros de aur – care începuse să fie la modă în acel timp.

S-a urcat din nou în caleaşca şi a plecat.

Unul dintre băieţii din magazin rămăsese în pragul uşii, urmărind cu ochii caleaşca elegantei cliente. M-am apropiat de el şi l-am rugat să-mi spună cine era.

— Domnişoara Marguerite Gautier, îmi răspunse el.

N-am îndrăznit să-i cer adresa, aşa că am plecat.

Amintirea acestei apariţii, fiindcă era într-adevăr o apariţie, nu mi-a ieşit din minte, ca multe altele; aşa că am început s-o caut pretutindeni pe această femeie ca de nea, neasemuit de frumoasă.

Câteva zile mai târziu a avut loc un spectacol la „Opéra-Comique”. M-am dus şi eu. Prima persoană pe care am zărit-o într-o lojă de rangul întâi a fost Marguerite Gautier.

Tânărul cu care eram a recunoscut-o şi el; rostindu-i numele, îmi spuse:

— Priveşte, te rog, la fata aceea frumoasă!

Chiar în acel moment, Marguerite începu să privească cu binoclul spre locul unde ne aflam; zărindu-l pe prietenul meu, îi surâse şi-i făcu semn să vină s-o viziteze în lojă.

— Mă duc să-i spun bună seara, îmi zise el, şi mă reîntorc numaidecât.

Nu m-am putut stăpâni să nu-i spun i

— Ce fericit eşti!

— Pentru ce?

— Pentru că o vei vedea pe această femeie.

— Nu cumva eşti îndrăgostit de ea?

— Nu, am rostit repede, înroşindu-mă, fiindcă nici eu nu eram prea lămurit asupra sentimentelor mele, dar aş dori tare mult s-o cunosc.

— Vino cu mine, şi am să i te prezint.

— Cere-i mai întâi permisiunea.

— Ei, la naiba, nu-i cazul să faci atâtea fasoane cu ea! Hai, vino…

Vorbele pe care mi le-a spus mă durură. Tremuram la gândul că am să mă conving că Marguerite nu merita sentimentele pe care i le nutream.

Există într-o carte a lui Alphonse Karr (Alphonse-Jean-Baptiste Karr (1808-1890), scriitor francez cunoscut prin spiritul şi verva sa satirică), intitulată 'Am Rauchen, un bărbat care urmăreşte într-o seară o femeie elegantă şi atât de frumoasă, încât se îndrăgosteşte de ea pe loc, cum o zăreşte. Ca să sărute mâna acestei femei, simte în el puterea de a încerca totul, voinţa de a cuceri totul, curajul de a face totul. Dar abia dacă îndrăzneşte să-i privească glezna cochetă ce rămâne puţin descoperită când îşi saltă uşor rochia, să nu se murdărească. În timp ce el visează la tot ceea ce ar fi capabil să facă pentru a avea această femeie, ea îl opreşte la un colţ de stradă şi îl întreabă dacă nu vrea să urce sus, la ea.

El întoarce capul, traversează strada şi se înapoiază acasă, copleşit de tristeţe.

Îmi reaminteam acest episod; aş fi fost gata să sufăr din pricina acestei femei, şi mă temeam să nu mă accepte prea repede, să nu-mi acorde prea prompt o dragoste pe care aş fi dorit-o cu preţul unei îndelungi aşteptări sau al unui mare sacrificiu. Aşa suntem noi, bărbaţii; din fericire, imaginaţia dăruieşte simţurilor această poezie, iar dorinţele trupului acordă această îngăduinţă visărilor sufletului. În sfârşit, de mi s-ar fi spus: „O vei avea pe această femeie astă-seară, iar mâine vei fi ucis”, aş fi acceptat. Dacă mi s-ar fi spus: „Dă zece ludovici, şi vei fi amantul ei”, n-aş fi primit şi aş fi plâns

ca un copil care vede năruindu-i-se, la deşteptare, castelul pe care şi-l făurise peste noapte.

Voiam totuşi s-o cunosc, era un mijloc, şi, de altminteri, singurul, de a şti la ce mă puteam aştepta din partea ei.

I-am spus deci prietenului meu că ţineam ca ea să-i acorde permisiunea de a-i fi prezentat, după care am început să dau târcoale pe culoar, spunându-mi că peste o clipă aveam să fiu în faţa ei, iar eu nu ştiam încă ce atitudine să iau când ea o să mă privească.

Mă străduiam să-mi pregătesc în minte cuvintele pe care urma să i le spun.

Ce sublimă copilărie este şi amorul!

O clipă mai târziu, prietenul meu cobora.

— Ne aşteaptă, îmi spuse el.

— E singură? L-am întrebat.

— Cu o altă doamnă.

— Nu sunt şi bărbaţi?

— Nu.

— Haidem!

Prietenul meu se îndreptă spre ieşirea din teatru.

— Stai! Nu pe acolo, i-am spus.

— Mergem să-i cumpărăm bomboane. M-a rugat să-i aduc o pungă…

Intrarăm într-o cofetărie din Passage de l'Opéra.

Aş fi vrut să cumpăr toată prăvălia, şi stăteam în cumpănă ce să aleg, când prietenul meu ceru:

— O jumătate de kilogram de struguri glasaţi.

— Ştii bine că-i plac?

— Niciodată nu mănâncă alte bomboane, ăsta-i doar un lucru ştiut. Ah, continuă el când ieşirăm, ştii cărei femei urmează să te prezint? Să nu-ţi închipui cumva că e vorba de vreo ducesă, ci pur şi simplu de o femeie întreţinută, întreţinută în cel mai larg sens, dragul meu; prin urmare, să nu te jenezi, poţi să-i spui tot ce-ţi va trece prin cap.

— Bine, bine, am mormăit eu, ţinându-mă după el şi spunându-mi că probabil mă voi lecui de pasiunea mea.

În momentul în care am intrat în lojă, Marguerite râdea cu hohote.

Aş fi vrut să fie trista.

Prietenul meu mă prezentă. Marguerite înclină uşor din cap şi spuse:

— Şi bomboanele mele?

— Iată-le!

În timp ce le lua, mă privi. Am lăsat ochii în jos şi m-am înroşit.

Se aplecă la urechea vecinei şi-i şopti câteva cuvinte, după care amândouă izbucniră apoi în râsete.

Fără nici o îndoială, eu eram cauza acestor râsete; acum mă aflam în şi mai mare încurcătură. Aveam pe atunci ca amantă o mică burgheza foarte tandră şi foarte sentimentală, dar iubirea şi scrisorile sale melancolice mă făceau să pufnesc în râs. Am înţeles cât sânge rău trebuie să-i fi făcut, după simţămintele pe care le încercam eu acum, şi vreme de cinci minute am iubit-o aşa cum niciodată n-a mai fost iubită vreo femeie.

Marguerite îşi mânca boabele de strugure fără să se mai ocupe de mine.

Prietenul care mă introdusese n-a vrut să mă lase în această situaţie ridicolă.

— Marguerite, zise el, nu trebuie să te mire dacă domnul Duval nu-ţi spune nimic. L-ai zăpăcit în aşa hal, încât nu mai e în stare să scoată un singur cuvânt.

— Cred mai degrabă că domnul te-a însoţit aici fiindcă te plictiseai să vii singur.

— Dacă ar fi adevărat acest lucru, am spus la rândul meu, nu l-aş fi rugat pe Ernest să vă ceară permisiunea de a vă fi prezentat.

— N-a fost poate decât un mijloc de a mai amâna momentul fatal…

Oricât de puţin ai venit în contact cu fete de genul Margueritei, e cunoscută totuşi plăcerea pe care o resimt ele să facă spirite gratuite şi să ia peste picior persoanele

pe care le văd pentru prima oară. Fără îndoială că acest lucru constituie o răzbunare pentru umilinţele pe care adeseori sunt silite să le îndure din partea celor pe care-i văd în toate zilele.

De aceea, pentru ca să le poţi da replica cuvenită, trebuie să ai o anumită obişnuinţă a lumii lor, pe care eu, din păcate, n-o aveam; apoi, imaginea pe care mi-o făurisem despre Marguerite a făcut ca felul ei de a glumi să mi se pară de-a dreptul exagerat. Nimic însă nu-mi era indiferent din partea acestei femei. De aceea m-am ridicat şi i-am spus, cu o emoţie în glas pe care mi-a fost cu neputinţă s-o ascund complet:

— Dacă gândiţi astfel despre mine, doamnă, nu-mi mai rămâne decât să vă cer iertare pentru indiscreţia mea şi să plec, asigurându-vă că nu se va mai repeta.

Cu acestea, am salutat şi am ieşit.

De-abia am închis uşa, că am şi auzit răsunând un al treilea hohot de râs. Tare-aş fi vrut să m-atingă cineva, cu cotul, în acel moment…

M-am întors înapoi în stal.

Se auzeau loviturile care anunţau ridicarea cortinei.

Ernest îşi reluă locul lângă mine.

— Cum te-ai purtat! Îmi spuse el aşezându-se. Fetele te socotesc nebun.

— Ce-a spus Marguerite după ce-am plecat?

— A râs, şi m-a asigurat că în viaţa ei n-a mai văzut pe cineva atât de caraghios ca tine. Dar nu trebuie să te declari învins; nu trebuie să le faci fetelor de genul ăsta onoarea de a le lua în serios. Ele nu ştiu ce înseamnă eleganţa şi politeţea; seamănă cu câinii când îi dai cu parfum. Îşi închipuie că miros urât şi se duc repede să se tăvălească în noroi.

— La urma urmei, ce mă priveşte? Am spus eu, încercând să iau un ton cât mai degajat. N-am s-o mai văd niciodată, şi dacă-mi plăcea înainte de-a o cunoaşte, lucrurile s-au

schimbat cu desăvârşire acum, când mi-am dat seama cu cine am de-a face…

— Aida, de! Nu m-ar mira să te văd într-o bună zi în loja ei şi să aud spunându-se că te ruinezi pentru ea. De altfel, ai avea dreptate, e prost-crescută, adevărat, dar ce lovitură ai da să ai o amantă atât de frumoasă!

Din fericire, se ridică cortina, şi prietenul meu tăcu. Să-ţi spun ce se juca pe scenă, mi-ar fi cu neputinţă. Tot ceea ce îmi reamintesc este că din timp în timp îmi ridicam ochii spre loja pe care o părăsisem atât de brusc şi unde vizitatorii se perindau într-una.

Totuşi, eram departe de a nu mă mai gândi la Marguerite. Un alt sentiment începea să pună stăpânire pe mine. Mi se părea că trebuie, că sunt obligat să fac să se şteargă şi insulta şi ruşinea mea; îmi spuneam că voi avea-o pe această fată chiar de-ar trebui să-mi cheltuiesc toată averea, că voi avea de drept locul pe care îl abandonasem atât de repede.

Marguerite şi prietena sa părăsiră loja mai înainte de terminarea spectacolului.

Fără să vreau, m-am ridicat şi eu din fotoliu.

— Pleci? Mă întrebă Ernest.

— Da.

— Pentru ce?

În acel moment Ernest observă că loja Margueritei era goală.

— Du-te, du-te, şi reuşită bună, sau, mai degrabă, o mai bună reuşită.

Am ieşit.

Pe scară am auzit fâşâitul rochiilor şi zgomotul câtorva voci. M-am tras la o parte şi, fără ca să fiu zărit, le-am văzut pe cele două femei plecând însoţite de doi tineri.

În dreptul coloanelor de la intrarea în teatru le întâmpină un lacheu tinerel.

— Du-te de spune vizitiului să aştepte în faţă la „Café Anglais”, spuse Marguerite. Noi o să venim pe jos până

acolo.

Câteva minute după aceea, tot învârtindu-mă încoace şi încolo pe bulevard, am zărit-o pe Marguerite la fereastra unuia din saloanele restaurantului. Stătea rezemată de balcon şi rupea, una câte una, petalele unui buchet de camelii.

Unul dintre cei doi bărbaţi, aplecat peste umărul ei, îi vorbea pe şoptite.

Am intrat la „Maison-d'Or”, am luat loc într-unui din saloanele de la primul etaj, şi de aci n-am mai pierdut o clipă din ochi fereastra despre care vorbeam.

La ora 1 noaptea, Marguerite, împreună cu cei trei prieteni, s-au urcat în trăsura care-i aştepta afară.

Am luat şi eu o gabrioletă şi m-am ţinut după ea.

Trăsura se opri în rue d'Antin nr. 9.

Marguerite coborî şi intră singură în casă.

Era, fără îndoială, o întâmplare, dar această întâmplare mă făcu grozav de fericit.

Din ziua aceea am întâlnit-o deseori pe Marguerite, la spectacole, sau pe Champs-Elysées. Şi întotdeauna aceeaşi veselie la ea, întotdeauna aceeaşi emoţie la mine.

Trecură totuşi cincisprezece zile fără s-o mai văd nicăieri.

Întâlnindu-l pe Gaston, m-am interesat despre ea.

— E tare bolnavă, biata fată, îmi răspunse el.

— Dar ce are?

— E bolnavă de piept, şi cum a dus o viaţă care nu era menită s-o vindece, acum zace la pat şi se stinge…

Ciudat mai este sufletul omului; am fost aproape bucuros din pricina bolii.

M-am dus zi de zi să aflu veşti despre ea, fără să-mi las numele sau cartea de vizită. Am aflat astfel despre convalescenţa ei şi despre plecarea la Bagnères.

Apoi, timpul începu să se scurgă, impresia puternică pe care mi-o făcuse păru să se şteargă încetul cu încetul din mintea mea. Am călătorit; relaţiile, obiceiurile, diversele activităţi au luat locul acestor gânduri, iar când reflectam la

această primă aventură, nu voiam să văd în ea decât una din acele pasiuni pe care le ai când eşti foarte tânăr şi de care râzi mai târziu.

De altminteri, n-ar fi fost un merit să birui aceste amintiri, deoarece o pierdusem din vedere pe Marguerite încă de la plecarea ei, şi, după cum ţi-am spus, când a trecut pe lângă mine, pe culoar, la „Théâtre des Variétés”, nici n-am mai recunoscut-o.

Purta voaletă, este adevărat, dar oricât de ascunsă i-ar fi fost faţa, cu doi ani mai înainte, nici n-ar fi fost nevoie s-o văd pentru a o recunoaşte: aş fi simţit că era ea.

Cu toate astea, când am ştiut că era ea, inima a început să-mi bată mai tare; iar cei doi ani care trecuseră fără s-o vad, ca şi urmările pe care se părea că le avusese această despărţire, se risipiră în neant doar la simpla atingere a rochiei sale.

VIII.

Deşi, continuă Armand după o pauză, înţelegeam că eram încă îndrăgostit, mă simţeam mai puternic decât altădată, şi la dorinţa de a o revedea pe Marguerite se mai adăuga şi voinţa de a o face să simtă că acum îi eram superior.

Câte căi urmează şi câte argumente găseşte inima pentru a ajunge acolo unde vrea!

N-am putut să mai rămân mult timp pe culoare, aşa că m-am întors să-mi ocup fotoliul, aruncând o privire rapidă în sală, ca s-o văd în ce lojă se află.

Stătea într-o lojă din avanscena parterului şi era singură. Era schimbată, după cum am mai spus, nu-i mai regăseam pe buze surâsul indiferent. Suferise; suferea încă.

Deşi ne aflam în aprilie, era îmbrăcată ca de iarnă, numai în catifele.

Mă uitam la ea atât de insistent, încât privirea mea îi atrase privirile spre mine.

Mă examină cu atenţie câteva clipe, îşi duse binoclul la ochi, spre a mă vedea mai bine, şi crezu, fără îndoială, că mă recunoaşte, fără a putea spune cu siguranţă cine eram,

deoarece, când îşi luă binoclul de la ochi, un surâs, acel fermecător salut al femeilor, îi flutura pe buze, pentru a răspunde la salutul pe care avea aerul că îl aşteaptă de la mine; dar nu i-am răspuns, vrând parcă să înregistrez o victorie asupra ei şi să pară că eu am uitat-o, în timp ce ea îşi mai aduce aminte de mine.

Crezând că s-a înşelat, ea îşi întoarse capul în altă parte.

Se ridică cortina.

Am întâlnit-o de multe ori pe Marguerite la teatru, dar n-am văzut-o niciodată dând vreo atenţie jocului de pe scenă.

Nici pe mine nu prea mă interesa spectacolul. Eram cu ochii numai la ea, dar străduindu-mă în acelaşi timp să nu bage de seamă acest lucru. Am văzut-o schimbând priviri cu o persoană care stătea în loja din faţa ei; mi-am îndreptat ochii într-acolo şi am văzut o femeie pe care o cunoşteam şi cu care mă aflam în relaţii destul de prieteneşti.

Persoana era o fostă femeie întreţinută, care încercase să facă teatru, nu reuşise, şi care, bazându-se pe relaţiile sale cu elegantele Parisului, se apucase de comerţ şi deschisese un salon de mode.

Am întrevăzut în ea un mijloc de a mă întâlni cu Marguerite şi am profitat de un moment în care privea spre mine, pentru a o saluta din ochi, schiţând şi un gest uşor cu mâna.

Ceea ce prevăzusem se adeveri – mă pofti în loja ei.

Prudence Duvernoy era fericitul nume al modistei; era o femeie rotofeie, de vreo 40 de ani, una din acele femei faţă de care n-ai nevoie de prea mare diplomaţie ca să afli tot ceea ce vrei să ştii, mai ales când ceea ce doream să ştiu era atât de simplu, ca şi lucrul pe care voiam să i-l cer.

Am profitat de un moment în care şi-a reluat conversaţia, prin semne, cu Marguerite şi am întrebat-o:

— Cui îi faci semne?

— Margueritei Gautier.

— O cunoşti?

— Da, sunt modista ei şi e vecină cu mine.

— Locuieşti, aşadar, în rue d'Antin?
— La numărul 7. Fereastra camerei ei de toaletă dă spre camera mea.
— Se spune că-i o fata încântătoare.
— N-o cunoşti?
— Nu, dar aş ţine foarte mult s-o cunosc.
— Vrei să-i spun să vină în loja noastră?
— Nu, aş ţine mai mult să mă prezinţi la ea acasă.
— La ea acasă?
— Da.
— E mai greu.
— De ce?
— Pentru că este protejata unui duce bătrân şi foarte gelos.
— Ce încântător sună „protejata”.
— Da, protejata, reluă Prudence. Bietul bătrân, cred că ar fi în mare încurcătură dacă ar fi vorba să-i fie amant.
Prudence începu atunci să-mi povestească cum a făcut cunoştinţă Marguerite cu ducele la Bagnè res.
— De aceea, va să zică, este singură aici, am continuat eu.
— Exact.
— Şi cine are s-o conducă acasă?
— El.
— Va veni, prin urmare, s-o ia?
— Dintr-o clipă într-alta…
— Şi pe dumneata cine te conduce acasă?
— Nimeni.
— Mă ofer eu.
— Dar bănuiesc că eşti cu un prieten.
— Atunci ne oferim amândoi.
— Şi cine e prietenul dumitale?
— Un băiat fermecător, tare spiritual, şi care va fi încântat să te cunoască.
— Bine, ne-am înţeles! Plecăm toţi patru după scena asta, fiindcă pe ultima o cunosc.
— Cu plăcere. Mă duc să-i spun şi prietenului meu.

— Du-te… Stai! Îmi spuse Prudence în momentul în care mă pregăteam să ies. Uite-l pe duce, intră chiar acum în loja Margueritei.

Am privit într-acolo.

Un om într-adevăr de 70 de ani tocmai se aşezase în spatele fetei şi îi întindea o pungă cu bomboane, din care ea se servi imediat; surâzând apoi, puse punga în faţa ei şi începu să facă Prudencei nişte semne care s-ar fi putut traduce astfel:

— Vrei să iei?

— Nu, răspunse Prudence.

Marguerite luă din nou punga şi, întorcându-se, începu să discute cu ducele.

Povestirea tuturor acestor amănunte pare o copilărie, dar tot ceea ce e legat de Marguerite îmi este încă atât de viu în minte, încât nu mă pot opri să nu le reamintesc astăzi.

Am coborât să-l anunţ pe Gaston ceea ce aranjasem pentru noi amândoi.

A acceptat.

Ne-am părăsit locurile noastre de la parter pentru a ne duce în loja doamnei Duvernoy.

Dar abia deschisesem uşa, că a trebuit să ne oprim, ca să facem loc Margueritei şi ducelui, care plecau.

Aş fi dat zece ani din viaţă ca să fiu în locul bătrânului.

Ajunşi în bulevard, ducele o invită să se urce într-o gabrioletă înaltă, condusă de el însuşi; curând se făcură nevăzuţi, duşi în trapul bătut a doi cai de o frumuseţe rară.

Am intrat în loja Prudencei.

După terminarea spectacolului, ne-am urcat într-o trăsură modestă, care ne-a dus în rue d'Antin numărul 7. La poarta casei, Prudence ne-a invitat să ne urcăm la ea, ca să ne arate salonul de mode pe care-l ţinea, de care părea să fie foarte mândră, şi pe care niciunul din noi nu-l mai văzuse. Va închipuiţi cu ce graba am acceptat invitaţia.

Mi se părea că mă apropiam încetul cu încetul de Marguerite. Numaidecât adusei vorba despre ea.

— Bătrânul duce se află la vecina dumitale? Am întrebat-o pe Prudence.

— Nu; trebuie să fie singura.

— Dar se plictiseşte îngrozitor, spuse Gaston.

— Ne petrecem împreună aproape toate serile, iar când se întoarce acasă, mă cheamă la ea. Marguerite nu se culcă niciodată mai devreme de ora două noaptea. Nu poate să adoarmă înainte.

— De ce?

— Pentru că este bolnavă de piept şi mai întotdeauna are febră.

— Marguerite nu are amanţi? Am întrebat-o eu.

— Niciodată n-am văzut ca cineva să fi rămas la ea după ce plec eu; dar nu garantez că nu vine nimeni când nu sunt eu la ea; adeseori, seara, îl întâlnesc acolo pe un anume conte de N., care crede că îşi netezeşte drumul făcându-i vizite la ora unsprezece noaptea şi oferindu-i bijuterii cu duiumul; numai că ea, să nu-l vadă în ochi. Marguerite nu procedează bine, pentru că acest conte e un băiat foarte bogat. Degeaba îi tot bat eu capul: „Draga mea copilă, ăsta e omul care îţi trebuie!” Ea, care, de altminteri, îmi urmează de obicei sfaturile, îmi întoarce spatele şi îmi răspunde că prea-i dobitoc. O fi el dobitoc, sunt de acord; dar pentru ea ar însemna o situaţie, în timp ce bătrânul duce poate să moară de pe o zi pe alta. Bătrânii sunt egoişti; familia îi reproşează neîncetat dragostea ce i-o poartă Margueritei: iată două motive pentru care n-o să-i lase nimic moştenire. Eu îi fac mereu morală, dar ea îmi răspunde că are destulă vreme să-l ia pe conte când o să moară ducele. Nu-i totdeauna prea amuzant, continuă Prudence, să trăieşti cum trăieşte Marguerite. Eu, să fiu în locul ei, cu mine n-ar merge şi l-aş trimite iute-iute la plimbare pe moşulică ăsta. E tare searbăd, bătrânul; îi spune „fata mea”, are grijă de ea ca de un copil, se ţine scai de capul ei. Sunt sigură că în acest moment vreunul dintre

servitorii lui dă târcoale pe stradă, să vadă cine iese, şi mai cu seamă cine intră.

— Vai! Sărmana Marguerite! Spuse Gaston, aşezându-se la pian şi începând să cânte un vals. Nu ştiam toate astea. De altfel, de la o vreme încoace o vedeam eu că nu mai este la fel de voioasă ca mai înainte…

— Ssst! Spuse Prudence, devenind atentă.

Gaston se opri din cântat.

— Cred că mă cheamă…

Am ascultat şi noi.

Într-adevăr, o voce o striga pe Prudence.

— Gata, domnilor, vă rog să vă retrageţi, ne spuse doamna Duvernoy.

— Aha! Aşa înţelegi dumneata ospitalitatea? Spuse Gaston râzând. O să plecăm când vom avea noi poftă.

— De ce să plecăm?

— Fiindcă mă duc la Marguerite.

— O să aşteptăm aici…

— Asta nu se poate.

— Atunci mergem şi noi cu dumneata.

— Asta se poate şi mai puţin.

— De altminteri, eu o cunosc pe Marguerite, pot foarte bine să merg să-i fac o vizită.

— Dar Armand n-o cunoaşte.

— Am să i-l prezint.

— Cu neputinţă.

Auzirăm din nou vocea Margueritei, care o chema într-una pe Prudence.

Prudence dete fuga în camera de toaletă. Eu şi cu Gaston ne luarăm după ea. Prudence deschise fereastra…

Ne ascunserăm astfel încât să nu fim văzuţi de afară.

— De zece minute te tot strig! Spuse Marguerite de la fereastră, pe un ton aproape poruncitor.

— Ce doreşti?

— Vreau să vii imediat la mine.

— De ce?

— Deoarece contele de N… e încă aici şi mă plictiseşte de moarte.
— Nu pot să vin acum.
— Cine te împiedică?
— Am la mine doi tineri care nu vor să plece.
— Spune-le că trebuie să ieşi…
— Le-am spus-o.
— Ei bine, lasă-i la dumneata; când or să te vadă ieşind, au să plece şi ei.
— După ce-or întoarce casa cu susul în jos?
— Dar ce vor?
— Vor să te vadă.
— Cum îi cheamă?
— Pe unul îl cunoşti, e domnul Gaston R…
— Ah, da, îl cunosc! Şi celălalt?
— Domnul Armand Duval. Nu-l cunoşti?
— Nu; adu-i totuşi încoace; prefer pe oricine contelui. Vă aştept, veniţi repede.
Marguerite închise fereastra ei, iar Prudence pe a sa.
Marguerite, care îşi reamintise o clipă de figura mea, nu-şi aducea aminte de numele meu. Aş fi fost mai bucuros de o amintire chiar defavorabilă pentru mine decât de această uitare.
— Ştiam bine, spuse Gaston, că are să fie încântată să ne vadă.
— Încântată nu este cuvântul cel mai potrivit, răspunse Prudence, punându-şi şalul şi pălăria. Vă primeşte ca să-l facă pe conte să-şi ia tălpăşiţa. Daţi-vă osteneala să fiţi mai drăguţi decât el, sau altminteri, cum o cunosc eu pe Marguerite, are să se supere rău pe mine.
Ne-am luat după Prudence, care se şi afla pe scară.
Tremuram; mi se părea că această vizită avea să aibă o mare înrâurire asupra vieţii mele.
Eram şi mai emoţionat încă decât în seara când îi fusesem prezentat în loja de la „Opé ra-Comique”.

Ajungând în faţa uşii apartamentului pe care îl cunoşti, inima îmi bătea atât de puternic, încât îmi era cu neputinţă să-mi mai adun gândurile.

Câteva acorduri de pian răzbăteau până la noi.

Prudence sună.

Pianul încetă.

O femeie, care avea mai degrabă înfăţişarea unei doamne de companie decât a unei cameriste, veni să ne deschidă.

Am păşit în salon, şi din salon în budoar, care la acea dată arăta cum l-ai văzut mai târziu.

Un tânăr stătea rezemat de cămin. Marguerite, aşezată la pian, lăsa să-i alerge degetele pe clape, începând mereu bucăţi pe care nu le termina.

Întreaga scenă trăda plictiseala, izvorâtă la bărbat din situaţia penibilă în care îl punea nulitatea sa, iar la femeie din pricina vizitei acestui sinistru personaj.

La vocea Prudencei, Marguerite se ridică de la pian; îndreptându-se spre noi, după ce schimbă mai întâi o privire de recunoştinţă cu doamna Duvernoy, ne spuse:

— Intraţi, domnilor, şi fiţi bineveniţi.

IX

— Bună seara, scumpul meu Gaston, spuse Marguerite prietenului meu, sunt foarte bucuroasă să te văd. De ce n-ai venit în loja mea, la „Vari é t é s”?

— Mi-a fost teamă să nu deranjez.

— Prietenii nu deranjează niciodată, şi Marguerite accentuă asupra cuvântului „prieteni”, ca şi cum ar fi vrut să-i facă pe cei de faţă să înţeleagă că Gaston, cu toată primirea familiară de care se bucurase, nu era şi nu fusese pentru ea niciodată altceva decât un prieten.

— Atunci, îmi permiţi să ţi-l prezint pe domnul Armand Duval.

— Dar am şi încuviinţat-o pe Prudence sa facă acest lucru.

— De altminteri, doamnă, am spus eu înclinându-mă şi reuşind cu greu să scot nişte sunete aproape de neînţeles, am mai avut onoarea să vă fiu prezentat.

Fermecătorii ochi ai Margueritei păreau că scrutează în noianul de amintiri, dar nu-şi reaminti, sau păru că nu-şi reaminteşte.

— Doamnă, am luat eu cuvântul din nou, vă sunt recunoscător că aţi uitat această primă prezentare, deoarece am fost tare ridicol, şi de bună seamă ca am apărut în ochii dumneavoastră ca un om foarte plicticos. Lucrurile s-au întâmplat acum doi ani, la „Op é ra-Comique”; eram cu Ernest de X…

— Ah! Îmi aduc aminte! Reluă Marguerite surâzând. Nu dumneavoastră aţi fost ridicol, ci eu am fost răutăcioasă, cum de altfel mai sunt şi acum câteodată, dar totuşi mai puţin. M-aţi iertat, domnule, nu-i aşa?

Şi îmi întinse mâna, pe care, plecându-mă, i-am sărutat-o.

— Este adevărat, reluă ea. Închipuiţi-vă că m-am deprins cu un prost obicei: îmi place să-i pun în încurcătură pe oamenii pe care-i văd pentru prima oară. E curată neghiobie. Doctorul care mă îngrijeşte spune că asta se datoreşte faptului că sunt nervoasă şi mereu suferindă: vă rog să-i daţi crezare medicului.

— Dar păreţi foarte sănătoasă.

— Oh, am fost tare bolnavă…

— Ştiu!

— Cine v-a spus?

— Toată lumea ştie; am venit adeseori să aflu veşti despre dumneavoastră şi am aflat cu plăcere despre convalescenţa dumneavoastră.

— Nu mi s-a remis niciodată cartea dumneavoastră de vizită.

— Nu mi-am lăsat-o niciodată.

— Oare să fiţi dumneavoastră tânărul acela care venea în fiecare zi să se intereseze despre mine cât am fost bolnavă şi care n-a vrut niciodată să-şi spună numele?

— Da, eu sunt.

— Atunci, sunteţi mai mult decât indulgent, sunteţi generos. Dumneavoastră, conte, n-aţi fi făcut asta, adaugă

ea, întorcându-se spre domnul de N…, după ce şi-a aruncat asupra mea una din acele priviri prin care femeile îşi completează părerea despre un bărbat.

— Eu nu vă cunosc decât de două luni, replică contele.

— Şi domnul, care nu mă cunoaşte decât de cinci minute… Totdeauna spuneţi prostii!

Femeile sunt fără milă cu oamenii la care nu ţin.

Contele se înroşi şi îl văzui cum îşi muşcă buzele.

Mi-a fost milă de el, deoarece părea îndrăgostit ca şi mine, iar sinceritatea crudă a Margueritei de bună seamă că îl făcuse tare nefericit, mai ales în prezenţa a doi străini.

— Când am intrat, cântaţi la pian, am spus eu pentru a schimba subiectul conversaţiei. N-aţi vrea să-mi faceţi plăcerea să mă consideraţi ca pe o veche cunoştinţă şi să continuaţi?

— Oh, zise ea lăsându-se pe canapea şi făcându-ne semn să ne aşezăm şi noi, Gaston cunoaşte bine calitatea muzicii mele! Este bună când sunt singură cu contele, dar n-aş vrea să vă fac să înduraţi un asemenea supliciu.

— Îmi faceţi mie aceasta favoare? Replică domnul de N… cu un surâs pe care încercă să-l compună fin şi ironic.

— Nu aveţi ce să-mi reproşaţi; este singura favoare.

Era parcă hotărât ca bietul tânăr să n-apuce să spună o vorbă. Îndreptă spre Marguerite o privire cu adevărat imploratoare.

— Spune, te rog, Prudence, continuă ea, ai făcut ceea ce te-am rugat?

— Da.

— Bine, o să-mi povesteşti asta mai târziu. Avem de discutat, să nu pleci până nu vorbim.

— Suntem, fără îndoială, indiscreţi, am spus eu atunci, şi acum, după ce noi, sau mai degrabă eu am avut prilejul unei a doua prezentări, spre a fi uitată prima, acum o să ne retragem, Gaston şi cu mine.

— Nici vorbă de aşa ceva! Cuvintele mele nu s-au referit la dumneavoastră. Din contra, ţin ca dumneavoastră să

rămâneţi.
Contele îşi scoase ceasornicul foarte elegant.
— Este timpul să mă duc la club, spuse el.
Marguerite nu răspunse nimic.
Contele se depărtă de cămin şi se îndreptă spre ea:
— Cu bine, doamnă.
Marguerite se ridică.
— Cu bine, dragă domnule conte. Aţi şi plecat?
— Da, mi-e teamă să nu vă plictisesc.
— Nu mă plictisiţi astăzi mai mult decât în celelalte zile. Când o să vă vedem din nou?
— Când o să-mi permiteţi.
— Atunci, adio.
Fără pic de cruţare, trebuie să recunoaşteţi.
Din fericire, contele avea o foarte bună educaţie şi un caracter excelent. Se mulţumi să sărute mâna pe care Marguerite i-o întinsese destul de nepăsător şi să plece după ce ne-a adresat şi nouă un salut.
În momentul în care ieşea pe uşă, aruncă o privire spre Prudence. Aceasta ridică din umeri cu un aer care voia să spună: „Ce vreţi? Eu am făcut tot ce-am putut.”
— Nanine! Strigă Marguerite. Luminează drumul domnului conte.
Am auzit apoi cum se deschide uşa şi se închide la loc.
— În sfârşit! Exclamă Marguerite, apărând din nou. Iată-l plecat. Băiatul ăsta îmi calcă îngrozitor pe nervi.
— Scumpa mea copilă, spuse Prudence, cu adevărat, eşti prea din cale-afară de rea cu el, care este atât de bun şi de îndatoritor cu tine. Uite, chiar acum, pe cămin, ceasul pe care ţi l-a dăruit, şi care l-a costat, sunt sigură, cel puţin o mie de scuzi.
Doamna Duvernoy se apropie între timp de cămin, şi începu să se joace cu bijuteria, de la care nu-şi mai dezlipea privirile aprinse de lăcomie.
— Draga mea, spuse Marguerite, aşezându-se la pian, dacă pun în cumpănă, pe de o parte, ceea ce-mi dă şi, pe de

altă parte, ceea ce-mi spune, găsesc că vizitele sale nu-l costă mare lucru.

— Bietul băiat, este aşa de îndrăgostit de tine.

— Dacă ar trebui să-i ascult pe toţi cei ce sunt îndrăgostiţi de mine, nu mi-ar mai rămâne timp nici măcar să mănânc.

Marguerite îşi trecu degetele peste clapele pianului; apoi se întoarse către noi şi spuse:

— Vreţi să gustaţi ceva? Am o poftă straşnică de nişte lichior.

— Mie mi-e poftă de o bucăţică de pui, spuse Prudence. Ce-ar fi să mâncăm?

— De acord! Hai să mergem să luăm masa, spuse Gaston.

— Nu, o să mâncăm aici.

Marguerite sună. Apăru Nanine.

— Trimite să ne aducă de mâncare.

— Ce trebuie să comand?

— Ce vrei, numai repede de tot, cât mai repede!

Nanine ieşi.

— Minunat! Spuse Marguerite, sărind în sus de bucurie, ca un copil. Acum o să mâncăm. Ce plicticos mai e şi imbecilul ăsta de conte.

Cu cât o priveam mai mult pe Marguerite, cu atât mă încânta mai tare. Era de o frumuseţe răpitoare.

Chiar şi slăbiciunea sa era pentru mine plină de farmec.

Eram într-o adevărată contemplaţie.

Ce se petrecea cu mine, mi-ar veni greu să explic. Eram plin de îngăduinţă faţă de viaţa sa, plin de admiraţie pentru frumuseţea sa. Dezinteresarea de care dădea dovadă refuzând un bărbat tânăr, elegant şi bogat, dispus să se ruineze de dragul ei, o scuza, în ochii mei, de toate greşelile trecute.

Un aer de candoare se desluşea în această femeie.

Vedeai că nu depăşise încă virginitatea viciului. Mersul sigur, talia suplă, nările trandafirii şi întredeschise, ochii mari, uşor cerniţi, trădau una din acele naturi fierbinţi, care răspândesc în jurul lor un parfum de voluptate, ca şi acele

sticluţe din Orient, care, oricât de bine ar fi închise, lasă să răzbată din ele mireasma licorii.

În sfârşit, fie că era ceva firesc, fie că era ca o urmare a bolii sale, din timp în timp îi străluceau în ochi fulgere de dorinţe. Împărtăşirea acestor dorinţe ar fi însemnat o adevărată deschidere a cerurilor pentru cel iubit. Dar cei care o iubiseră pe Marguerite nu se mai socoteau, iar cei pe care îi iubise ea nu se numărau încă.

Pe scurt, recunoşteai în această fată fecioara pe care o nimica toată o făcuse curtezană, şi curtezana pe care o nimica toată ar fi făcut-o fecioara cea mai îndrăgostită şi mai pură. Mai întâlneai la Marguerite mândrie şi independenţă: două sentimente care, rănite, sunt în stare să genereze aceleaşi reacţii ca şi pudoarea. Rămăsesem mut, sufletul parcă mi se scursese cu totul în inimă, iar inima în ochi.

— Aşadar, reluă ea deodată, dumneavoastră eraţi cel care venea să afle veşti despre mine când eram bolnavă?

— Da!

— Să ştiţi că este o faptă foarte frumoasă! Şi cum aş putea să vă mulţumesc?

— Să-mi permiteţi din când în când să vin să vă vizitez.

— Ori de câte ori doriţi, între orele cinci şi şase, şi de la orele unsprezece până la miezul nopţii. Ştii ce, Gaston? Cântă-mi Invitaţia la vals.

— Pentru ce?

— Ca să-mi faci plăcere în primul rând, şi apoi pentru că eu nu reuşesc s-o cânt cum trebuie.

— Unde te încurci?

— La partea a treia, pasajul în diez.

Gaston se ridică, se aşează apoi la pian şi începu minunata melodie a lui Weber; notele stăteau deschise pe pupitru.

Cu o mână rezemată de pian, Marguerite privea partitura, urmărind cu ochii fiecare notă pe care o acompania încetişor din gură. Când Gaston ajunse la pasajul pe care i-l

indicase, Marguerite începu să fredoneze, plimbându-şi degetele pe capacul pianului:

— Re, mi, re, do, re, fa, mi, uite, aici nu merge. Ia-o de la început…

Gaston reîncepu; apoi Marguerite îi spuse:

— Acum lasă-mă şi pe mine să încerc…

Marguerite se aşează în locul lui şi începu să cânte, dar degetele sale îndărătnice se înşelau întotdeauna asupra vreuneia sau alteia din notele despre care am pomenit mai sus.

— Este de necrezut, exclamă Marguerite, răsfăţându-se ca un copil, cum de nu reuşesc să cânt acest pasaj! Mă credeţi că rămân câteodată să repet până la două dimineaţa? Şi când mă gândesc că acest imbecil de conte îl cântă fără note, şi încă admirabil! Asta mă face, cred, să fiu aşa de furioasă pe el.

Şi Marguerite o luă de la capăt, dar mereu cu aceleaşi rezultate.

— Să se ducă la dracu şi Weber, şi muzica, şi pianele! Exclamă ea, aruncând partitura la capătul celălalt al camerei. Pricepeţi că nu pot să execut opt diezi unul după altul?

Şi Marguerite îşi încrucişă mâinile, privindu-ne şi bătând din picior.

Sângele i se urcase în obraji, şi o tuse uşoară îi întredeschise buzele.

— Haide, haide, rosti Prudence, care îşi scosese pălăria şi-şi netezea părul în faţa oglinzii, te înfurii, şi iarăşi o să-ţi fie rău; haidem să mâncăm, e un lucru mult mai înţelept; cât despre mine, mor pur şi simplu de foame.

Marguerite sună din nou, apoi se aşează iarăşi la pian şi începu sa cânte, cu jumătate de voce, un cântec decoltat, fără să se încurce de loc la acompaniament.

Gaston cunoştea cântecul, aşa că alcătuiră un fel de duet.

— Nu mai cântaţi cântece din astea fără perdea, mă adresai Margueritei familiar şi pe un ton de rugăminte.

— Oh! Cât sunteţi de cast! Îmi zise ea surâzând şi îmi întinse mâna.

— Nu pentru mine, ci pentru dumneavoastră.

Marguerite făcu un gest care voia să spună: „Oh! E mult de când am terminat eu cu castitatea.”

În acel moment apăru Nanine.

— E gata masa? Întrebă Marguerite.

— Da, doamnă, într-o clipa.

— Apropo, îmi spuse Prudence, dumneata n-ai vizitat apartamentul Margueritei. Vino să ţi-l arăt. Îl ştii, salonul era o adevărată minune.

Marguerite ne însoţi câţiva paşi, apoi îl chemă pe Gaston şi trecu cu el în sufragerie să vadă dacă e gata masa.

— Ia te uită! Spuse Prudence cu voce tare, privind o etajeră şi luând de pe ea o figurină de Saxa. Nu ţi-l ştiam pe prichindelul ăsta!

— Care?

— Ciobănaşul care ţine în mână o colivie cu o păsărică.

— Ia-l dacă-ţi face plăcere.

— Ah! Dar n-aş vrei să te lipseşti de el.

— Voiam să-l dau cameristei. Eu îl găsesc groaznic, dacă însă îţi place, ia-l.

Prudence nu vedea decât darul, nu şi chipul în care era făcut.

Îşi puse bibeloul deoparte şi mă conduse în budoar; Prudence îmi arătă două miniaturi aşezate faţă în faţă, apoi îmi spuse:

— Iată-l pe contele de G…, care a fost foarte îndrăgostit de Marguerite; el a lansat-o. Îl cunoşti?

— Nu. Şi ăstălalt? O întrebai, arătându-i cealaltă miniatură.

— E micul viconte de L… A fost nevoit să plece…

— Pentru ce?

— Pentru că era aproape ruinat. Ăsta ştiu că o iubea pe Marguerite!

— Probabil că şi ea îl iubea la fel de mult, nu?

— Este o fată atât de ciudată, că nu ştii niciodată la ce te poţi aştepta de la ea. În aceeaşi zi în care plecase vicontele, Marguerite a fost văzută seara, ca de obicei, la spectacol, şi totuşi vărsase lacrimi destule în clipa despărţirii.

În acel moment apăru Nanine, care ne anunţă că supeul era servit.

Când am intrat în sufragerie, Marguerite stătea rezemată de perete, iar Gaston îi strângea mâinile într-ale lui şi-i vorbea în şoaptă.

— Eşti nebun, îi răspundea Marguerite, ştii foarte bine că nu te doresc. Când cunoşti o femeie ca mine, nu aştepţi să treacă doi ani ca să-i ceri să-ţi devină amantă. Noi, femeile astea, ori ne dăm imediat, ori niciodată. Poftiţi la masă, domnilor.

Şi desprinzându-se din mâinile lui Gaston, Marguerite îl aşează în dreapta sa, pe mine în stânga, apoi spuse Naninei:

— Înainte de a te aşeza, spune la bucătărie să nu deschidă dacă are să sune cineva.

Această dispoziţie era dată la ora 1 noaptea.

La masă s-a râs, s-a băut şi s-a mâncat mult.

Numai după câteva clipe, şi veselia ajunsese în toi; din când în când ţâşneau, în aclamaţiile entuziaste ale Naninei, Prudencei şi Margueritei, cuvinte pe care o anumită lume le găseşte pline de haz, dar care pătează întotdeauna buzele ce le rostesc. Gaston se distra în lege; era un băiat cu suflet bun, dar o cam luase încă din tinereţe pe căi greşite. Un moment, am vrut să mă ameţesc şi eu, să rămân insensibil cu sufletul şi cu gândul la spectacolul ce se desfăşura sub ochii mei şi să-mi iau şi eu partea mea din această veselie, care părea a fi unul din felurile ce se serveau la masă; dar încetul cu încetul m-am izolat de larmă, paharul mi-a rămas plin şi am devenit aproape trist văzând-o pe frumoasa fiinţă de 20 de ani bând, vorbind ca un hamal şi râzând cu atât mai zgomotos cu cât ceea ce se spunea era mai scandalos.

Totuşi, această veselie, acest fel de a vorbi şi de a bea, care la ceilalţi invitaţi păreau a fi urmările desfrâului, ale unei

sănătăţi robuste sau ale obişnuinţei, la Marguerite îmi apăreau ca o nevoie imperioasă de a se uita pe sine, ca un fel de friguri, ca o excitare a nervilor. La fiecare pahar de şampanie, obrajii i se acopereau de o roşeaţă aprinsă, ca atunci când ai febră, iar tuşea, uşoară la începutul mesei, devenise, pe măsură ce trecea timpul, destul de puternică, silind-o să-şi rezeme capul de speteaza scaunului şi să-şi apese tot mai des pieptul cu mâinile.

Sufeream nespus, gândindu-mă cât rău îi făceau acestei fiinţe plăpânde excesele sale zilnice.

În fine, lucrul pe care-l prevăzusem şi de care mă temeam se întâmplă. Spre sfârşitul mesei, o apucă pe Marguerite un acces de tuse mai violent decât toate celelalte pe care le avusese de când venisem. Mi se părea că simte o sfâşiere lăuntrică în tot pieptul. Biata fată se făcu purpurie şi, eu ochii închişi de durere, îşi duse la gură şervetul, pe care apăruseră câteva picături de sânge. Ridicându-se, Marguerite dete fuga în camera de toaletă.

— Dar ce are Marguerite? Întrebă Gaston.

— A râs prea mult şi scuipă sânge, spuse Prudence. Oh, n-o să fie nimic, asta i se întâmplă în fiecare zi! O să se întoarcă înapoi. S-o lăsăm singură, îi place mai mult aşa.

Eu n-am putut să rezist şi, spre marea uimire a Prudencei şi a Naninei, care mă chemau înapoi, m-am dus după Marguerite.

X.

Camera unde se refugiase nu era luminată decât de o singura lumânare, aşezată pe o masă. Răsturnată pe o canapea, cu rochia desfăcută, Marguerite îşi ţinea o mână pe inimă, iar cealaltă îi atârna pe podea. Pe masă se afla un lighean de argint, plin pe jumătate cu apă; apa era străbătută de firişoare de sânge, ca o marmoră.

Marguerite, foarte palidă şi cu gura întredeschisă, încerca să-şi vină în fire. Din când în când, pieptul i se umplea de un suspin adânc, care, o dată gonit, părea să o mai uşureze

puţin, dându-i pentru câteva secunde impresia că se simte bine.

M-am apropiat fără ca ea să facă vreo mişcare; m-am aşezat şi i-am luat mâna care i se odihnea pe piept.

— Ah, dumneata erai? Îmi spuse ea, schiţând un surâs.

Probabil că aveam o figură grozav de tulburată, deoarece ea adăugă:

— Eşti şi dumneata bolnav?

— Nu; spune-mi, îţi mai este rău?

— Foarte puţin, şi îşi şterse cu batista lacrimile pe care tusea i le adusese în ochi. M-am obişnuit acum.

— Dumneata te sinucizi, doamnă, i-am spus eu atunci, cu o voce emoţionată. Aş vrea să-ţi fiu prieten, rudă, ca să te împiedic să-ţi faci, cu bunăştiinţă, atâta rău.

— Ah, nu face să te alarmezi pentru asta… Replică Marguerite pe un ton puţin amar. Priveşte şi vezi dacă ceilalţi se ocupă de mine: fiindcă ei ştiu bine că nu e nimic de făcut împotriva bolii de care sufăr.

Apoi se ridică, luă lumânarea, o puse pe cămin şi se privi în oglindă.

— Cât de palidă sunt! Exclamă ea, încheindu-şi rochia şi trecându-şi degetele peste părul despletit. Eh! Să ne întoarcem la masă. Vii?

Eu însă stăteam jos şi nu mă mişcăm.

Marguerite înţelese emoţia pe care mi-o provocase această scenă, deoarece se apropie de mine şi, întinzându-mi mâna, îmi spuse:

— Haide, vino.

I-am luat mâna şi i-am dus-o la buze; fără să vreau, două lacrimi, multă vreme stăpânite, îi picurară pe mână.

— Ce-i asta?! Dar ce copil eşti! Spuse Marguerite, reaşezându-se lângă mine. Uite că plângi! Dar ce ai?

— De bună seamă că-ţi par tare caraghios, dar ce-am văzut mi-a făcut îngrozitor de rău.

— Eşti tare bun! Ce vrei? Nu pot să dorm, trebuie să mă distrez şi eu puţin. Şi, la urma urmei, când e vorba de fete

uşoare ca mine, una în plus sau în minus, ce contează? Doctorii îmi spun că sângele pe care îl scuip este din bronhii. Îmi iau aerul că-i cred – este tot ce pot să fac pentru ei.

— Te rog să mă asculţi, Marguerite, i-am spus cu o intonaţie pe care n-am putut să o ascund. Nu ştiu ce înrâurire o să ai asupra vieţii mele, dar ceea ce ştiu este că în acest moment nu există nimeni, nici chiar sora mea, la care să ţin ca la dumneata. Şi asta din prima clipă în care te-am văzut. În numele cerului, îngrijeşte-te şi renunţă la viaţa pe care o duci.

— Dacă m-aş îngriji, aş muri. Ceea ce mă susţine este tocmai viaţa febrilă şi intensă pe care o duc. Şi apoi, doar femeile din lumea bună, care au familie şi prieteni, au posibilitatea să se îngrijească; cât despre noi, din momentul în care nu mai putem măguli vanitatea amanţilor noştri, aceştia ne părăsesc, şi seri nesfârşite urmează unor zile la fel de nesfârşite. Oh, le cunosc bine, am stat la pat două luni! După trei săptămâni, nimeni n-a mai venit să mă vadă.

— E adevărat că nu sunt pentru dumneata decât un străin, am continuat eu, dar dacă ai vrea, te-aş îngriji ca un frate, nu te-aş părăsi şi te-aş vindeca. Iar când îţi vei fi recăpătat forţele, n-ai decât să-ţi reiei, dacă ai să vrei, viaţa pe care o duci acum; dar sunt convins că-ţi va plăcea mai mult o viaţă liniştită, care te-ar face mai fericită şi te-ar păstra frumoasă.

— Vorbeşti aşa în astă seară pentru că atunci când bei, devii mărinimos, dar nu te cred capabil de răbdarea cu care te lauzi atâta.

— Dă-mi voie să-ţi amintesc, Marguerite, că ai fost bolnavă vreme de două luni şi că în tot acest răstimp n-a existat o singură zi în care să nu vin să mă interesez cum îţi merge.

— Asta-i adevărat; dar de ce n-ai urcat niciodată la mine?

— Pentru că atunci nu te cunoşteam.

— Dar cine se sinchiseşte de o fată ca mine?

— Totdeauna trebuie să te arăţi respectuos în faţa unei femei; aceasta e cel puţin părerea mea.
— Aşadar, m-ai îngriji?
— Da.
— Ai fi în stare să stai zi de zi lângă mine?
— Da.
— Chiar şi nopţile?
— Atâta vreme cât nu te-aş plictisi.
— Şi cum numeşti dumneata asta?
— Devotament.
— Şi de unde vine acest devotament?
— Dintr-o simpatie irezistibilă pe care o am pentru dumneata.
— Aşadar, eşti îndrăgostit de mine? Spune-o numaidecât, e mult mai simplu…
— Se poate, dar dacă va trebui să ţi-o spun vreodată, aş vrea să nu fie astăzi.
— Ai face mai bine să nu mi-o spui niciodată.
— Pentru ce?
— Pentru că din această mărturisire nu pot urma decât două lucruri.
— Care?
— Sau nu te voi accepta, şi atunci ai să mă urăşti, sau am să te accept, şi atunci ai să ai o amantă tristă; o femeie nervoasă, bolnavă, posomorită sau de o veselie mai tristă decât cea mai adâncă mâhnire. O femeie care scuipă sânge şi care cheltuieşte o sută de mii de franci pe an este bună pentru un bogătaş bătrân ca ducele, dar este grozav de plictisitoare pentru un tânăr ca dumneata, şi dovada e că toţi tinerii amanţi pe care i-am avut m-au părăsit foarte repede.
Nu răspundeam nimic: o ascultam. Această sinceritate care aducea aproape a spovedanie, această viaţă dureroasă întrezărită prin vălul aurit care o acoperea, şi de asprimea căreia biata fată se refugia în desfrâuri, beţie şi insomnie,

toate acestea mă impresionau în aşa măsură, încât nu găseam de spus nici un cuvânt potrivit.

— Haide, reluă Marguerite, am început să spunem copilării. Dă-mi braţul şi să ne reîntoarcem în sufragerie. Nu trebuie să se ştie de ce am zăbovit atâta aici.

— Poţi să te întorci dacă ţii, dar eu te rog să-mi îngădui să rămân aici.

— Pentru ce?

— Pentru că veselia dumitale îmi face prea mult rău.

— Ei bine, am să fiu tristă.

— Te rog, Marguerite, îngăduie-mi să-ţi spun un lucru care fără îndoială că ţi-a mai fost spus, iar obişnuinţa de a-l tot auzi te va împiedica poate să-i dai crezare. Totuşi, este foarte adevărat, şi nu ţi-l voi mai repeta niciodată.

— Spune…, rosti ea cu acel surâs ce luminează faţa mamelor tinere când îşi ascultă copilaşul care le mărturiseşte vreo poznă.

— Chiar din prima clipă în care te-am văzut, nu-mi dau seama nici cum, nici de ce, ai intrat în viaţa mea; în zadar am încercat să-ţi gonesc imaginea din gândurile mele, întotdeauna a revenit; astăzi, când te-am reîntâlnit, după ce au trecut doi ani fără să te revăd, ai pus şi mai mult stăpânire pe inima şi pe mintea mea; în fine, acum, când am venit la tine, când te cunosc, când ţi-am pătruns tainiţele ciudate ale sufletului, nu mă mai pot lipsi de tine, şi simt că aş înnebuni nu numai dacă nu m-ai iubi, dar chiar dacă nu mi-ai îngădui să te iubesc.

— Vai, sărmanul de tine, am să-ţi repet ce spunea doamna D… asta înseamnă că eşti foarte bogat! Dar nu ştii oare că eu cheltuiesc pe lună şase sau şapte mii de franci, şi că aceste cheltuieli au devenit o necesitate a vieţii pe care o duc? Nu ştii, aşadar, bietul meu prieten, că am să te duc la ruină repede de tot şi că familia ta o să te pună sub interdicţie, ca să te înveţe minte să trăieşti cu o creatură ca mine? Iubeşte-mă cât vrei, ca un bun prieten, dar numai aşa! Vino să mă vezi, o să râdem, o să vorbim, dar să nu mă

ridici în slava cerului, fiindcă nu preţuiesc mare lucru. Ai un suflet bun, ai nevoie să fii iubit, eşti prea tânăr şi prea sensibil ca să trăieşti în lumea noastră. Ia-ţi o femeie măritată. Vezi că sunt o fată cumsecade şi-ţi vorbesc deschis…

— Dar ce-i asta? Ce dracu faceţi voi acolo? Strigă Prudence, pe care n-am auzit-o venind şi care îşi făcu apariţia în pragul camerei, cu părul cam răvăşit şi cu rochia descheiată.

Am recunoscut în această dezordine mâinile lui Gaston.

— Vorbim lucruri serioase, spuse Marguerite. Lasă-ne puţin, o să venim şi noi imediat.

— Bine, bine, vorbiţi, copii, spuse Prudence plecând şi închizând uşa, ca pentru a mai accentua o dată tonul cu care pronunţase ultimele cuvinte.

— Aşadar, ne-am înţeles, continuă Marguerite când ramaserăm singuri. Nu mă vei mai iubi.

— Am să plec.

— Chiar aşa?

Mersesem prea departe ca să mai dau înapoi, şi, de altminteri, fata aceasta mă tulburase cu totul. Acest amestec de veselie, de tristeţe, de candoare, de prostituţie, chiar şi boala ei, care de bună seamă că îi sporea forţa impresiilor, ca şi sensibilitatea nervilor, totul mă făcea să înţeleg că dacă, de la bun început, nu reuşeam să domin natura aceasta distrată şi uşoară, ea era pierdută pentru mine.

— Ia te uită! Aşadar, e serios ce spui! Zise ea.

— Foarte serios.

— Dar de ce nu mi-ai spus toate astea mai repede?

— Când să ţi le fi spus?

— A doua zi după ce mi-ai fost prezentat la „Opé ra-Comique”.

— Cred că m-ai fi primit foarte prost dacă aş fi venit să te văd.

— Pentru ce?

— Pentru că în ajun fusesem tare stupid!
— Asta este adevărat. Dar totuşi mă iubeai încă de pe atunci.
— Da.
— Ceea ce nu te-a împiedicat să te duci să te culci şi să dormi foarte liniştit după spectacol. Cunoaştem noi ce înseamnă aceste amoruri grozave…
— Ei bine, te înşeli! Ştii ce-am făcut în seara aceea, după spectacolul de la „Opé ra-Comique”?
— Nu.
— Te-am aşteptat la intrarea la „Café Anglais”. M-am luat după trăsura în care te-ai urcat, împreună cu cei trei prieteni, şi când te-am văzut coborând singură şi intrând în casă tot singură, am fost tare fericit.
Marguerite se porni pe râs.
— De ce râzi?
— Fără motiv.
— Spune-mi de ce-ai râs, te implor, sau am să cred că iar îţi baţi joc de mine.
— N-ai să te superi?
— Cu ce drept m-aş supăra?
— Ei bine, exista un motiv temeinic ca să intru singură.
— Care?
— Acela că mă aştepta cineva aici.
De mi-ar fi dat o lovitură de cuţit, şi nu m-ar fi durut mai tare. M-am ridicat şi, întinzându-i mâna, i-am spus:
— Adio!
— Eram convinsă că ai să te superi, spuse ea. Bărbaţii sunt stăpâniţi de furia de a afla tot ceea ce poate să-i facă să sufere.
— Dar te asigur, am adăugat pe un ton rece, ca şi cum aş fi vrut să dovedesc că mă lecuisem pe vecie de pasiunea mea, te asigur că nu sunt supărat. Era foarte firesc să te aştepte cineva, după cum este foarte firesc să mă retrag la orele trei dimineaţa.
— Ai şi dumneata pe cineva care te aşteaptă acasă?

— Nu, dar trebuie să plec.
— Adio, atunci.
— Mă goneşti?
— Câtuşi de puţin.
— De ce mă chinuieşti?
— Cu ce te-am chinuit?
— Mi-ai spus că te aştepta cineva.
— Nu m-am putut stăpâni să nu râd la gândul că ai fost atât de fericit văzându-mă intrând singură în casă, când exista un motiv atât de temeinic pentru asta.
— Adeseori te bucuri nespus de o copilărie, şi găsesc ca e o adevărată răutate să destrami o asemenea bucurie; pe când lăsând-o să dăinuiască, îl faci şi mai fericit pe cel ce se bucura de ea.
— Dar cu cine crezi că ai de-a face? Nu sunt nici fecioară, nici ducesă. Nu te cunosc decât de astăzi şi nu am de ce să-ţi dau socoteală de faptele mele. Admiţând că-ţi voi deveni într-o zi amantă, trebuie să fii bine lămurit că am avut alţi amanţi înaintea ta. Dacă ai şi început să-mi faci scene da gelozie înainte, ce are să fie prin urmare după, dacă are să existe vreodată acest după! N-am mai văzut în viaţa mea un om ca tine!
— Pentru că nimeni nu te-a iubit aşa cum te iubesc eu.
— Spune sincer, mă iubeşti, aşadar, mult de tot?
— Atât cât este cu putinţă să iubeşti, aşa cred…
— Şi de când a început?
— Din ziua în care te-am văzut coborând din caleaşca şi intrând la Susse, acum trei ani.
— Ştii că-i încântător? Ei bine! Ce trebuie să fac pentru a-mi arăta recunoştinţa faţă de această iubire înflăcărată?
— Să ţii puţin la mine, am spus eu, iar inima îmi bătea în piept aşa de tare, încât aproape că nu mai puteam scoate o vorbă, fiindcă mi se părea că Marguerite, cu toate surâsurile pe jumătate ironice cu care însoţise întreaga conversaţie, începuse şi ea să-mi împărtăşească tulburarea,

şi simţeam că mă apropii de clipele aşteptate de atâta amar de vreme.
— Ei, bine, şi ducele?
— Care duce?
— Bătrânul meu gelos.
— N-are să ştie nimic.
— Şi dacă o să afle?
— Are să te ierte.
— A, nu! Are să mă părăsească, şi ce-am să ajung atunci?
— Dar văd că te expui să fii părăsită pentru un altul.
— Cum ai aflat?
— Din dispoziţia pe care ai dat-o să nu se deschidă nimănui în noaptea aceasta.
— Este adevărat, dar e vorba de un prieten serios.
— La care nu ţii de loc, pentru că-l opreşti să vină să te vadă la o asemenea oră.
— Nu eşti de loc îndreptăţit să-mi reproşezi acest lucru, pentru că l-am făcut ca să vă primesc, pe tine şi pe prietenul tău.
Încetul cu încetul mă apropiasem de Marguerite; mi-am petrecut mâinile în jurul taliei sale şi îi simţeam trupul suplu apăsându-mi uşor palmele.
— Dacă ai şti cât te iubesc…, am rostit eu încetişor.
— Adevărat de tot?
— Îţi jur!
— Ei bine, dacă-mi promiţi că ai să-mi îndeplineşti toate dorinţele fără să spui vreo vorbă, fără să-mi faci vreo observaţie, fără să mă descoşi, poate că am să te iubesc.
— Tot ce ai să vrei!
— Dar ţin să te previn, vreau să fiu liberă, să fac ce am poftă, fără să-ţi dau cel mai mic amănunt asupra vieţii mele… De multă vreme caut un amant tânăr, supus, îndrăgostit fără bănuieli, iubit fără drepturi. N-am reuşit niciodată să-l găsesc. Bărbaţii, în loc să fie mulţumiţi că li se acordă pentru vreme îndelungată ceea ce de-abia sperau să obţină o singură dată, cer socoteală amantei lor de prezent,

de trecut şi chiar de viitor. Pe măsură ce se obişnuiesc cu ea, vor s-o domine, şi devin cu atât mai pretenţioşi cu cât li se dă tot ceea ce vor. Dacă mă hotărăsc să-mi iau acum un nou amant, vreau să aibă trei calităţi destul de rare: să fie încrezător, supus şi discret.

— Ei bine, am să fiu exact aşa cum ai să doreşti!

— O să vedem.

— Şi când o să vedem?

— Mai târziu.

— Pentru ce?

— Pentru că, spuse Marguerite desprinzându-se din braţele mele şi luând dintr-un buchet mare de camelii roşii o camelie pe care mi-o prinse la butonieră, pentru că nu poţi întotdeauna să aduci la îndeplinire un angajament în aceeaşi zi în care l-ai semnat.

Era uşor de înţeles.

— Şi când am să te revăd? Am întrebat-o eu, strângând-o în braţe.

— Când această camelie îşi va schimba culoarea.

— Şi când are să-şi schimbe culoarea?

— Mâine, de la orele 11 noaptea până la miezul nopţii. Eşti mulţumit?

— Mă mai întrebi?

— Şi nu sufla o vorbă nici prietenului tău, nici Prudencei, nimănui.

— Îţi promit.

— Acum sărută-mă şi să ne întoarcem în sufragerie.

Mi-a întins buzele, şi-a netezit din nou părul, şi am ieşit din cameră, ea cântând, iar eu pe jumătate nebun.

În salon s-a oprit şi mi-a spus pe şoptite:

— Trebuie să ţi se pară ciudat că las impresia că, sunt gata să te accept numaidecât. Ştii care este motivul? Pentru că, urmă ea luându-mi mâna şi punându-mi-o pe inimă, ale cărei palpitaţii violente mă cutremurau, pentru că având de trăit mai puţin decât ceilalţi, mi-am îngăduit să trăiesc mai repede.

— Nu-mi mai vorbi astfel, te implor.

— Oh, consolează-te! Continuă ea râzând. Oricât de puţin timp aş mai avea de trăit, să fii sigur că tot am să trăiesc mai multă vreme decât ai să mă iubeşti.

După care începu din nou să cânte şi păşi în sufragerie.

— Unde este Nanine? Întrebă ea văzându-i singuri pe Gaston şi pe Prudence.

— Doarme în camera ta, tot aşteptând să te duci la culcare, răspunse Prudence.

— Nenorocita! O omor! Haideţi, domnilor, este timpul să vă retrageţi.

Zece minute mai târziu, plecam împreună cu Gaston. Marguerite îmi strânse mâna la plecare şi rămase cu Prudence.

— Ei bine, mă întrebă Gaston când ajunserăm afară, ce spui despre Marguerite?

— Este un înger, şi sunt nebun după ea.

— Îmi închipuiam; i-ai spus-o?

— Da.

— Şi ţi-a promis că o să te creadă?

— Nu.

— Nu-i ca Prudence.

— Ea ţi-a promis ceva?

— A făcut mai mult, scumpul meu! Nici n-ai crede! Se ţine încă foarte bine grăsuna asta de Duvernoy!

XI.

Ajuns aici cu povestirea, Armand se opri.

— Eşti aşa de amabil să închizi fereastra? Îmi spuse el. Începe să-mi fie frig. Între timp eu am să mă lungesc în pat.

Am închis fereastra. Armand, care era încă foarte slăbit, îşi scoase halatul şi se culcă. Câteva momente îşi lăsă capul să se odihnească pe pernă, ca un om istovit de un drum lung sau chinuit de amintiri dureroase.

— Poate că ai vorbit prea mult, i-am spus eu. Nu vrei mai bine să plec şi să te las să dormi? Ai să-mi povesteşti în altă zi sfârşitul.

— Te plictiseşte cumva?

— Dimpotrivă.

— Am să continuu atunci: daca mă laşi singur, n-am să pot dormi.

Când m-am înapoiat acasă, reluă Armand, fără a avea nevoie de vreo pauză ca să-şi adune gândurile, atât de vii îi erau încă în minte toate aceste amănunte, nu m-am culcat; am început să reflectez asupra neaşteptatelor întâmplări din ziua aceea. Întâlnirea, prezentarea, promisiunea făcută de Marguerite, totul se desfăşurase atât de rapid, fusese atât de nesperat, încât aveam momente în care credeam că visez. Totuşi, n-ar fi fost pentru prima oară când o fată ca Marguerite, căreia îi ceri azi să fie a ta, să-ţi îndeplinească a doua zi rugămintea.

În zadar îmi treceau astfel de gânduri prin minte; prima impresie pe care mi-o făcuse viitoarea mea amantă fusese atât de puternică, încât dăinuia, la fel de vie. Nu voiam nicidecum să văd în ea o fată uşoară, asemenea celorlalte, şi, stăpânit de vanitatea atât de caracteristică bărbaţilor, eram gata să cred că şi ea nutrea faţă de mine, irezistibil, aceeaşi atracţie pe care o resimţeam eu pentru ea.

Îmi amintii însă că era o fire plină de contraste şi auzisem adeseori spunându-se despre Marguerite că-şi vindea iubirea ca pe o marfă, când mai scump, când mai ieftin, după sezon.

Pe de altă parte, cum se putea împăca oare această faimă cu respingerea neîncetată a tânărului conte pe care-l întâlnisem la ea? O să-mi spuneţi că nu-l găsea pe placul ei, şi deoarece ducele îi asigura un trai pe picior mare, dacă este vorba să-şi ia un alt amant, desigur că prefera un bărbat care să-i şi placă. De ce oare atunci nu-l voia pe Gaston, bărbat fermecător, spiritual, bogat, şi părea să mă prefere pe mine, pe care mă găsise atât de ridicol întâia oară?

Este adevărat că sunt mici întâmplări de moment care cântăresc mai mult decât dacă ai face cuiva curte un întreg

an.

Dintre toţi cei care ne găseam atunci la masă, numai pe mine m-a cuprins îngrijorarea când ea s-a sculat şi a plecat. M-am dus după ea, am fost atât de mişcat încât nici nu mi-am mai putut ascunde emoţia şi am început să plâng, sărutându-i mâna. Această împrejurare, împreună cu vizitele mele zilnice, timp de două luni, cât fusese bolnavă, poate că au făcut-o să vadă în mine un om deosebit de toţi cei pe care-i cunoscuse până atunci, şi e posibil ca Marguerite să-şi fi spus că putea lesne să facă pentru o iubire mărturisită în acest chip ceea ce mai făcuse de atâtea ori pentru alţii, acest fapt nemaiprezentând pentru ea nici o însemnătate.

Toate aceste presupuneri, după cum vezi, păreau destul de adevărate; dar, oricare ar fi fost motivul consimţământului ei, un lucru era sigur, acela că Marguerite consimţise.

Cum eu eram îndrăgostit de Marguerite, şi în curând urma să fie a mea, nu puteam să-i cer nimic mai mult. Totuşi, repet, deşi era o femeie întreţinută, îmi făurisem despre această iubire, poate pentru a o idealiza, imaginea unei iubiri fără de speranţă, şi de aceea", cu cât se apropia mai mult clipa în care speranţa mea s-ar fi înfăptuit, cu atât mă îndoiam mai mult.

N-am închis ochii toată noaptea.

Nu mă mai recunoşteam. Eram pe jumătate nebun. Aci nu mă mai găseam nici destul de frumos, nici destul de bogat, nici destul de elegant ca să am o asemenea femeie, aci mă simţeam plin de vanitate la ideea acestei posesiuni; apoi începeau să mă cuprindă temerile că Marguerite s-ar putea să nu aibă faţă de mine decât un capriciu trecător, şi, presimţind o adevărată nenorocire în eventualitatea unei rupturi rapide, îmi spuneam că aş proceda poate mai înţelept dacă nu m-aş duce în seara următoare la ea, dacă aş pleca, aşternându-i într-o scrisoare temerile mele.

De la aceste gânduri treceam la speranţe neţărmurite, la o încredere fără margini. Îmi făuream pentru viitor visuri de-

a dreptul himerice; îmi spuneam că Marguerite o să-mi datoreze vindecarea ei trupească şi sufletească, năzuiam să-mi petrec toată viaţa alături de ea, şi eram sigur că dragostea ei mă va face mai fericit decât cele mai neprihănite iubiri.

În sfârşit, n-aş putea sa repet miile de gânduri care îşi făceau drum dinspre inimă către cap şi care se topeau încetul cu încetul în somnul care mă cuprinse spre ziuă.

Când m-am deşteptat, era 2 după-amiază. Vremea era minunată. Nu-mi amintesc ca viaţa să-mi mai fi părut vreodată atât de frumoasă şi de desăvârşită. Amintirile din ajun îmi reapăreau în minte fără umbre, fără obstacole şi însoţite de speranţele serii ce avea să urmeze. M-am îmbrăcat în grabă.

Eram mulţumit şi mă simţeam în stare de cele mai măreţe fapte. Din timp în timp inima îmi tresălta în piept de bucurie şi de dragoste. O înfrigurare dulce mă tulbura. Nu mă mai frământau toate acele motive care mă preocupaseră atât înainte de a aţipi, nu vedeam acum decât rezultatul, nu mă mai gândeam decât la clipa în care aveam să o revăd pe Marguerite.

Mi-a fost cu neputinţă să mai rămân acasă. Încăperea mi se părea acum prea mică pentru a putea să cuprindă fericirea ce mă stăpânea; aveam nevoie de natura întreagă spre a-mi deschide inima.

Am ieşit.

Am trecut pe rue d'Antin. Cupeul Margueritei aştepta la poartă; mi-am îndreptat paşii spre Champs-Elysées. Îmi erau dragi toţi oamenii pe care îi întâlneam.

Ce bun te face iubirea!

M-am tot plimbat timp de vreo oră, de la Caii din Marly (Les Chevaux de Marly: grup de statui de marmoră, sculptat de Guillaume Coustou, la Champs-Elysé es) până în Place Ronde, şi din Place Ronde până la Caii din Marly, când am văzut, de departe, trăsura Margueritei; n-am recunoscut-o, dar am simţit că era ea.

În momentul în care trăsura urma să cotească spre Champs-Elysé e, Marguerite porunci vizitiului să oprească, şi un tânăr înalt se desprinse din mijlocul unui grup şi veni în întâmpinarea ei.

Vorbiră câteva momente; după care tânărul îşi ajunse din urmă prietenii, caii porniră din nou, iar eu, apropiindu-mă de grup, am recunoscut în persoana care vorbise cu. Marguerite pe acel conte de G… al cărui portret îl văzusem şi pe care Prudence mi-l indicase drept omul căruia Marguerite îi datora situaţia sa.

Pentru el dăduse Marguerite dispoziţie cameristei, în ajun, să nu deschidă; am presupus că Marguerite oprise trăsura spre a-i explica motivul şi am sperat că totodată va avea să găsească vreun nou pretext pentru a nu-l primi nici în noaptea următoare.

Cum a trecut restul zilei, nu ştiu; am umblat, am fumat, am vorbit, dar la orele 10 seara nu-mi mai aduceam aminte nimic nici despre ceea ce am spus, nici despre cei pe care i-am întâlnit.

Tot ceea ce-mi mai amintesc este că m-am înapoiat acasă, că mi-am pierdut trei ore cu aranjarea toaletei şi că m-am uitat de o sută de ori şi la pendulă şi la ceasornic, care, din nefericire, mergeau la fel.

Când a sunat de zece şi jumătate, mi-am zis că era timpul să pornesc.

În acea vreme locuiam în rue de Provence; am ţinut-o pe rue du Mont-Blanc, am traversat bulevardul, am luat-o pe rue Louis-le-Grand, pe rue de Port-Mahon şi am ajuns în rue d'Antin. Am privit spre ferestrele Margueritei. Era lumină.

Am sunat.

L-am întrebat pe portar dacă domnişoara Gautier era acasă.

Mi-a răspuns că niciodată nu se înapoia acasă mai înainte de orele unsprezece sau unsprezece şi un sfert.

M-am uitat la ceas.

Crezusem că am mers foarte încet; nu-mi trebuiseră însă decât cinci minute ca să ajung din rue de Provence până la Marguerite.

Am început atunci să mă plimb pe strada aceasta fără prăvălii şi pustie la acea oră.

Cam după o jumătate de oră sosi şi Marguerite. Coborî din cupeu privind în jur, ca şi cum ar fi căutat pe cineva.

Trăsura porni din nou, la pas, grajdurile şi remiza fiind în alta parte. În momentul în care Marguerite se pregătea să sune, m-am apropiat de ea şi i-am spus:

— Bună seara…

— Ah! Dumneata erai? Îmi spuse ea pe un ton care nu prea lăsa să se întrevadă plăcerea de a mă revedea.

— Nu mi-ai permis să te vizitez astăzi?

— Adevărat, uitasem.

Aceste cuvinte îmi dădeau peste cap toate reflecţiile pe care le făcusem dimineaţa, toate speranţele de peste zi. Totuşi, începusem să mă obişnuiesc cu astfel de fasoane şi n-am plecat, cum aş fi făcut, fără îndoială, altădată.

Intrarăm.

Nanine deschisese poarta mai dinainte.

— Prudence s-a înapoiat? Întrebă Marguerite.

— Nu, doamnă.

— Du-te şi spune ca de îndată ce soseşte să vină aici. Mai înainte, însă, stinge lampa din salon, şi dacă vine cineva, spune că nu m-am înapoiat şi că nici nu mă voi înapoia.

Era vădit preocupată de un anume lucru şi poate plictisită de vreun pisălog. Eu nu ştiam nici ce mină să iau şi nici ce să spun. Marguerite se îndreptă spre camera de culcare; eu am rămas unde mă aflam.

— Vino, îmi spuse ea.

Îşi scoase pălăria, mantia de catifea şi şi le aruncă pe pat, apoi se lăsă într-un fotoliu larg, lângă focul pa care îl făcea până la începutul verii, şi îmi spuse pe când se juca cu lanţul de la ceas:

— Ei, ce noutăţi îmi aduci?

— Nimic, afară de faptul că am greşit venind în astă seară.
— Pentru ce?
— Pentru că pari supărată şi fiindcă fără îndoială că te plictisesc.
— Nu mă plictiseşti; numai că sunt bolnavă, nu m-am simţit bine toată ziua, n-am dormit şi am o durere de cap îngrozitoare.
— Vrei să mă retrag, ca să te poţi culca?
— Oh, poţi să rămâi. Dacă vreau să mă culc, am să mă culc foarte bine şi cu tine de faţă.
În acel moment se auzi sunând.
— Cine a mai venit? Exclamă ea, schiţând un gest de enervare.
Câteva clipe mai târziu se auzi sunând din nou.
— Nu e oare nimeni care să deschidă? Va trebui să-i deschid eu.
Într-adevăr, se sculă şi-mi zise:
— Aşteaptă-mă aici.
Marguerite străbătu apartamentul şi o auzii deschizând uşa de la intrare. Am tras cu urechea.
Persoana căreia îi deschisese Marguerite se opri în sufragerie. După primele cuvinte am recunoscut vocea tânărului conte de N…
— Cum te mai simţi în astă seară? Întrebă el.
— Rău, răspunse rece Marguerite.
— Te deranjez cumva?
— Poate.
— Ce primire! Ce ţi-am făcut, scumpa mea Marguerite?
— Dragă prietene, nu mi-ai făcut nimic. Sunt bolnavă, trebuie să mă culc, aşa că o să-mi faci plăcerea să pleci. Este insuportabil, nu pot să mă întorc seara acasă ca să nu te văd făcându-ţi apariţia după cinci minute. Ce pofteşti? Să fiu amanta dumitale? Ei bine! Ţi-am spus până acum de o sută de ori că nu, că mă plictiseşti groaznic şi că poţi să te adresezi în altă parte. Ţi-o repet astăzi pentru ultima oară:

nu te vreau, e lucru stabilit. Acum, adio! Poftim, uite că vine Nanine; are să-ţi lumineze calea. Bună seara.

Şi fără să mai adauge un cuvânt, fără să asculte bâlbâielile tânărului, Marguerite se întoarse în camera ei, închizând uşa cu violenţă; aproape imediat intră şi Nanine după ea.

— Ascultă, Nanine, zise Marguerite, ai să-i spui totdeauna imbecilului ăstuia că nu sunt acasă sau că nu vreau să-l primesc. A ajuns să-mi fie lehamite să tot văd bărbaţi care vin să-mi ceară acelaşi lucru, care mă plătesc şi care îşi închipuie că asta-i totul. Dacă cele care o apucă pe drumul ruşinoasei noastre meserii ar şti ce înseamnă asta, s-ar face mai degrabă cameriste. Dar nu, deşertăciunea de a avea rochii, trăsuri, diamante nu ne dă pace şi ne atrage; dai crezare la tot ce ţi se spune, deoarece prostituţia îşi are legea ei, şi încetul cu încetul îţi distrugi sufletul, trupul, frumuseţea; lumea se fereşte de tine ca de o fiară, eşti dispreţuită ca un paria, nu eşti înconjurată decât de oameni care îţi iau întotdeauna mai mult, decât îţi dau, şi într-o bună zi mori ca un câine, după ce-ai nenorocit pe alţii şi te-ai nenorocit şi pe tine.

— Vă rog, doamnă, liniştiţi-vă, spuse Nanine, sunteţi enervată în astă seară.

— Şi rochia asta, care mă supără atâta! Continuă Marguerite, desfăcându-şi copcile de la corsaj. Dă-mi un capot. Ei bine! Ce-i cu Prudence?

— Nu s-a întors încă acasă, dar i-am lăsat vorbă să vină la dumneavoastră de îndată ce se va înapoia.

— Uite încă una, continuă Marguerite scoţându-şi rochia şi punând pe ea un capot, uite încă una care mă nimereşte întotdeauna când are nevoie de mine şi care nu mi-ar face nici cel mai mic serviciu din simpla plăcere de a-l face. Ştie bine că aştept un răspuns în seara asta, că sunt îngrijorată, şi ea mai mult ca sigur că umblă aiurea, fără să-i pese de mine.

— Poate că a fost reţinută de ceva.

— Adu-ne nişte punch.

— Are să vă facă şi mai rău, spuse Nanine.
— Cu atât mai bine! Adu-mi şi câteva fructe, pateuri sau o aripă de pui, adu-mi ceva, că mor de foame.
Să-ţi mai descriu impresia pe care mi-a făcut-o această scenă, ar fi inutil; o ghiceşti, nu-i aşa?
— Eşti invitatul meu la masă, îmi spuse ea; până atunci, ia şi răsfoieşte o carte, eu am să trec o clipă în camera de toaletă.
După ce aprinse lumânările unui candelabru, deschise o uşă ce se găsea la capătul patului şi dispăru.
Rămas singur, am început să reflectez asupra vieţii acestei fete, şi un sentiment de milă se alătură dragostei ce i-o purtam.
Mă plimbam cu paşi mari prin cameră, îngândurat, când îşi făcu apariţia Prudence.
— Ia te uită, dumneata aici? Mă întrebă ea. Unde este Marguerite?
— În camera de toaletă.
— Am s-o aştept. Zi aşa, Marguerite te găseşte încântător; ştiai asta?
— Nu.
— Ce, ea nu ţi-a scăpat nici o vorbă?
— Niciuna!
— Cum de eşti aici?
— Am venit să-i fac o vizită.
— La miezul nopţii?
— De ce nu?
— Pe cine vrei să duci?
— Pot să spun chiar că m-a primit foarte prost.
— Are să te primească mai bine acum.
— Crezi?
— Îi aduc o veste bună.
— N-are importanţă. Aşadar, Marguerite ţi-a vorbit despre mine?
— Ieri seară, sau mai degrabă noaptea trecută, după ce ai plecat cu prietenul dumitale… Apropo, ce mai face

prietenul dumitale, Gaston R… dacă nu mă înşel, parcă aşa-l cheamă?

— Da, aşa se numeşte, i-am răspuns eu, fără să mă pot abţine să nu surâd, amintindu-mi de confidenţele pe care mi le făcuse Gaston şi văzând că Prudence de-abia îi ştia numele.

— E drăguţ băiatul ăsta; cu ce se ocupă?

— Are douăzeci şi cinci de mii de franci rentă.

— Ah! Serios? Ei bine, ca să revenim la ce discutam, Marguerite m-a descusut în ce te priveşte; m-a întrebat cine eşti, cu ce te ocupi, ce amante ai avut; în fine, tot ce se poate întreba despre un bărbat de vârsta dumitale. I-am spus tot ceea ce ştiam, am adăugat că eşti un băiat încântător, şi asta-i tot.

— Îţi mulţumesc; spune-mi acum ce comision te-a rugat ieri să-i faci.

— Niciunul; spunea doar aşa, ca să plece contele; în schimb m-a rugat să-i fac un comision astăzi, iar acum am venit să-i aduc răspunsul.

În această clipă Marguerite se reîntoarse din camera de toaletă, purtând pe cap o boneţică de noapte, foarte cochetă, cu multe panglicuţe galbene, numite, cu un termen tehnic, verzişoare.

Era încântătoare, nu altceva.

Îşi scosese ciorapii, şi în picioarele goale avea nişte papuci de satin; era preocupată să-şi termine lustruitul unghiilor.

— În sfârşit! Exclamă ea văzând-o pe Prudence. L-ai văzut pe duce?

— Bineînţeles!

— Şi ce ţi-a spus?

— Mi-a dat.

— Cât?

— Şase mii.

— Îi ai?

— Da.

— Părea supărat?

— Nu…
— Bietul om…
Cuvintele „bietul om” fură rostite pe un ton imposibil de reprodus. Marguerite luă cele şase bilete a o mie de franci.
— Era şi timpul, zise ea. Draga mea Prudence, ai cumva nevoie de bani?
— Ştii bine, fetiţa mea scumpă, că peste două zile ne aflăm în 15 ale lunii. Dacă ai putea să-mi împrumuţi trei sau patru sute de franci, mi-ai face un serviciu.
— Trimite după ei mâine dimineaţă, acum este prea târziu ca să-i mai schimb.
— Să nu uiţi.
— Fii liniştită. Iei masa cu noi?
— Nu, mă aşteaptă Charles la mine.
— Va să zică, tot atât de îndrăgostită eşti de el?
— Nebună, nu altceva, scumpa mea! Pe mâine. Adio Armand.
Doamna Duvernoy ieşi.
Marguerite deschise un scrin şi aruncă înăuntru biletele de bancă.
— Îmi dai voie să mă culc? Spuse Marguerite surâzând, îndreptându-se spre pat.
— Nu numai că-ţi dau voie, dar chiar te şi rog.
Marguerite trase cuvertura de mătase la capătul patului şi se culcă.
— Acum, rosti ea, vino să te aşezi lângă mine şi să stăm de vorbă.
Prudence avea dreptate: răspunsul pe care i-l adusese Margueritei o înveselise.
— Îmi ierţi proasta dispoziţie de astă-seară? Îmi spuse ea luându-mi mâna.
— Sunt gata să-ţi iert multe…
— Şi mă iubeşti?
— Mi-e teamă să nu-mi pierd minţile.
— Cu tot caracterul meu urât?
— Cu tot.

— Îmi juri?

— Da, am rostit eu încetişor.

Nanine intră pe uşă în acel moment, aducând farfurii, friptură de pui rece, o sticlă cu vin de Bordeaux, fragi şi două tacâmuri.

— Nu v-am mai pregătit punch-ul, spuse Nanine. Bordeaux-ul este mai indicat pentru dumneavoastră. Nu este aşa, domnule?

— Desigur, răspunsei eu foarte emoţionat încă de ultimele cuvinte ale Margueritei, iar ochii mi se pironiseră cu înfocare asupra făpturii ei.

— Bine, spuse ea. Pune totul pe măsuţă şi ad-o lângă pat; o să ne servim singuri. De trei nopţi nu te-ai odihnit ca lumea, trebuie să pici de somn. Du-te de te culcă; nu mai am nevoie de nimic.

— Să încui poarta de două ori?

— Cred şi eu! Şi, mai ales, spune portarului să nu lase mâine pe nimeni înăuntru mai înainte de amiază.

XII.

Pe la 5 dimineaţa, când zorile începuseră să răzbată printre perdele, Marguerite îmi spuse:

— Iartă-mă că te gonesc, dar trebuie. Ducele vine aici în toate dimineţile; are să i se spună că dorm când o să-şi facă apariţia, şi poate că va aştepta să mă trezesc.

I-am luat căpşorul în mâini, iar părul despletit parcă i se revărsa în râuri; i-am dat o ultimă sărutare, după care am întrebat-o:

— Când te revăd?

— Ascultă, răspunse ea, ia cheiţa aurită de pe cămin şi du-te de deschide uşa; adu-mi cheia şi apoi pleacă. În cursul zilei ai să primeşti o scrisoare cu ce ai de făcut, şi să ştii că trebuie să mă asculţi orbeşte.

— Da, şi dacă ţi-aş cere încă de pe acum ceva?

— Ce anume?

— Să-mi laşi această cheie.

— Lucrul pe care mi-l ceri nu l-am mai făcut niciodată pentru nimeni.

— Ei bine, fă-l pentru mine, fiindcă îţi jur că eu nu te iubesc aşa cum te iubeau ceilalţi.

— Bine, păstreaz-o; dar ţin să te anunţ că depinde de mine ca această cheie să nu-ţi servească la nimic.

— De ce?

— Fiindcă sunt zăvoare şi pe dinăuntrul uşii.

— Ce rea eşti!

— Am să pun să le scoată.

— Aşadar, mă iubeşti un pic?

— Nu ştiu cum se face, dar mi se pare ca da. Acum du-te, pic de somn.

Am mai rămas câteva clipe înlănţuiţi, şi apoi am plecat.

Străzile erau pustii, marele oraş dormea încă, o dulce prospeţime se revărsa prin cartierele pe care vuietul oamenilor avea să le năpădească câteva ore mai târziu.

Mi se părea că oraşul adormit este al meu; răscoleam în amintire numele acelora pe care îi invidiasem cândva pentru fericirea lor; şi nu-mi aminteam măcar de unul singur fără să nu mă socotesc mai fericit decât el.

Să fii iubit de o fată castă, să fii primul care îi dezvălui straniul mister al dragostei, înseamnă, desigur, o mare fericire, dar este lucrul cel mai simplu de pe lume. Să pui stăpânire pe o inimă neobişnuită cu atacurile, înseamnă să intri într-un oraş deschis şi fără pază. Educaţia, sentimentul îndatoririlor şi familia sunt santinele foarte puternice, dar nu există mici o santinelă, oricât de vigilentă, pe care să n-o înşele o fată de 16 ani, căreia natura, prin glasul bărbatului iubit, îi dă primele poveţe ale dragostei, poveţe care sunt cu atât mai fierbinţi cu cât par mai pure.

Cu cât fata este mai încrezătoare în existenţa binelui, cu atât mai uşor se lasă în voia, dacă nu a iubitului, cel puţin în voia dragostei, deoarece, lipsită de bănuieli, este fără de apărare, şi să reuşeşti să fii iubit de ea înseamnă un triumf pe care orice bărbat de 25 de arii îl poate obţine oricând

vrea. Lucrul acesta este foarte adevărat. De aceea vedeţi cu câte măsuri de supraveghere şi cu câte ziduri de apărare sunt înconjurate tinerele fete. Mănăstirile nu au însă ziduri destul de înalte, mamele zăvoare atât de solide, religia porunci îndeajuns de multe ca să închidă aceste fermecătoare păsărele în coliviile lor, peste care nu se ostenesc măcar să presare nişte flori. Şi cât de mult trebuie să dorească ele această lume care le este ascunsă, cât de ispititoare trebuie s-o socotească, cu ce nesaţ vor fi ascultând de bună seamă primul glas, care, printre zăbrele, vine să le împărtăşească secretele, şi cum vor fi binecuvântând mâna care, cea dintâi, ridica un colţ al vălului cel plin de mistere!

Dar să fii cu adevărat iubit de o curtezană, înseamnă o victorie cu mult mai grea. La ele trupul a tocit sufletul, simţurile au mistuit inima, desfrâul a făurit sentimentelor o adevărată platoşă. Vorbele care li se spun le cunosc pe dinafară, şiretlicurile pe care le folosesc bărbaţii le ştiu de mult, şi-au vândut până şi iubirea pe care le-o inspiră. Ele iubesc fiindcă asta le e meseria, nu din elan. Sunt mai bine apărate de calculele lor decât este păzită o fecioară de către mamă-sa sau de zidurile mănăstirilor; din această pricină au inventat ele cuvântul capriciu, pentru aceste amoruri fără profit, pe care şi le oferă din timp în timp ca odihnă, ca scuză sau drept consolare; se aseamănă cu cămătarii care jupoaie mii de oameni şi care cred că şi-au răscumpărat toate păcatele dacă împrumută o dată douăzeci de franci unui nenorocit muritor de foame, fără să-i mai ia dobânzi şi fără să-i mai ceară chitanţă.

Iar când Dumnezeu îngăduie unei curtezane iubirea adevărată, aceasta iubire, care apare la început ca o iertare, ajunge pentru ea, aproape totdeauna, o pedeapsă. Căci nu există iertare a păcatelor fără pedeapsă. Dacă o fiinţă care are să-şi reproşeze întreg trecutul se simte deodată cuprinsă de o iubire adâncă, sinceră, de nepotolit, de care nu s-ar fi crezut în stare niciodată, şi dacă ea îşi

mărturiseşte această iubire, cât de mică se va simţi în faţa bărbatului iubit! Ce puternic se va simţi el dispunând de nemilosul drept de a-i spune: „Nu dai mai mult din dragoste decât ai dat pentru bani!”

Şi atunci ele nu ştiu ce dovezi să-i mai dea. Un copil, la câmp, povesteşte fabula, îşi găsise de joacă să tot strige: „Ajutor!” ca să-i păcălească pe cei din jur. Dar într-o bună zi a fost mâncat de un urs, fiindcă cei pe care îi înşelase de atâtea ori n-au mai vrut să dea crezare ţipetelor sale, de data aceasta adevărate. La fel se întâmplă şi cu aceste fiinţe nenorocite când iubesc cu adevărat. Au minţit de atâtea ori, încât nimeni nu vrea să le mai creadă, şi în vâltoarea remuşcărilor, sunt mistuite de iubirea lor.

De aici izvorăsc acele mari devotamente, acele izolări austere de care au dat dovadă câteva dintre ele.

Dar când bărbatul care trezeşte această dragoste izbăvitoare are sufletul destul de generos pentru a-i primi iubirea fără să-şi mai amintească de trecut, când se lasă pradă acestei iubiri, când, în sfârşit, iubeşte tot atât de mult pe cât este iubit, acest om soarbe dintr-o dată toate emoţiile pământene, iar după această iubire, inima sa îi va fi ferecată pentru oricare altă dragoste.

Reflecţiile de mai sus nu le făceam în acea dimineaţă în care mă întorceam acasă. Ele n-ar fi putut să însemne decât o presimţire a ceea ce urma să mi se întâmple, şi, cu toată iubirea mea pentru Marguerite, nu întrezăream atare urmări. Astfel de gânduri îmi trec prin minte astăzi. Totul fiind sfârşit pentru totdeauna, aceste reflecţii rezultă în mod firesc din ceea ce s-a întâmplat.

Dar să revenim la cea dintâi zi a legăturii noastre. Când m-am înapoiat acasă, mă aflam într-o stare de euforie nebună. Gândindu-mă că toate obstacolele ridicate de imaginaţia mea între Marguerite şi mine dispăruseră, că Marguerite era a mea, că eram prezent în gândurile sale, că ţineam în buzunar cheia de la apartamentul ei şi aveam dreptul să mă servesc de această cheie, eram mulţumit de viaţă, mândru

de mine, şi-l veneram pe Dumnezeu, care îmi îngăduia toate acestea.

Într-o bună zi, un tânăr trece pe stradă, atinge cu cotul o femeie, se uită la ea, îşi întoarce capul şi pleacă mai departe. Pe femeie n-o cunoaşte; ea îşi are bucuriile, supărările, iubirile ei, în care el nu ocupă nici cel mai mic loc. El nu există pentru ea, şi poate că dacă i s-ar adresa, ea şi-ar bate joc de el, aşa cum făcuse Marguerite cu mine. Săptămâni, luni, ani se scurg, şi deodată, după ce fiecare şi-a urmat destinul pe un drum diferit, logica hazardului îi pune faţă în faţă. Femeia devine amanta acestui bărbat şi îl îndrăgeşte. Cum? Pentru ce? Cele două existenţe nu mai alcătuiesc decât una; de-abia s-a înfiripat intimitatea dintre ei, şi li se pare că a existat de la începutul începuturilor, şi tot ceea ce s-a petrecut mai înainte se şterge din memoria celor doi amanţi. Să recunoaştem că e ciudat.

În ceea ce mă priveşte, nu-mi mai aminteam cum trăisem până în ajun. Întreaga mea fiinţă tresălta de o bucurie fără margini la amintirea vorbelor pe care le rostisem noi în această primă noapte. Sau Marguerite era dibace în arta înşelătoriei, sau avea pentru mine una din acele pasiuni subite, care izbucnesc la prima sărutare şi care mor câteodată tot atât de repede cum s-au şi născut.

Cu cât reflectam mai mult la toate acestea, cu atât îmi spuneam că Marguerite nu avea nici un motiv să simuleze o dragoste pe care n-ar fi împărtăşit-o, şi îmi mai spuneam că femeile iubesc în două chipuri, care pot decurge unul dintr-altul: ele iubesc sau cu inima, sau cu simţurile. Adeseori o femeie îşi ia un amant pentru a asculta doar de porunca simţurilor, şi află, fără să se fi aşteptat, taina dragostei imateriale, pentru ca apoi să nu mai existe pentru ea decât sufletul; adeseori, o fată tânără, necăutând în căsătorie decât unirea a două afecţiuni curate, află brusca revelare a dragostei fizice, viguroasă urmare a celor mai caste simţiri sufleteşti.

Am aţipit în noianul acestor gânduri. Am fost trezit din somn de primirea unei scrisori, trimisă de Marguerite, şi care conţinea următoarele cuvinte: „Iată ce am hotărât: Astă-seară, la «Vaudeville». Vino în pauza a treia.

M. G.”

Am pus cu grija biletul într-un sertar, ca să am oricând realitatea sub ochi, în cazul în care aş mai fi avut încă îndoieli, aşa cum mi se întâmplase în unele clipe.

Marguerite nu-mi spunea să mă duc să o văd peste zi, şi n-am îndrăznit să mă prezint la ea; dar simţeam o dorinţă atât de mare să o întâlnesc înainte de teatru, încât m-am dus la Champs-Elysées, unde, ca şi în ajun, am văzut-o trecând şi apoi coborând din trăsură.

La orele 7 mă aflam la „Vaudeville”.

Niciodată nu intrasem atât de devreme într-un teatru.

Una după alta, toate lojile se umplură. Una singură rămânea goală: cea din avanscena parterului.

La începutul actului al treilea am auzit deschizându-se şi uşa acestei loji, de la care aproape că nu-mi mai desprinsesem privirile. Marguerite îşi făcu apariţia.

Imediat veni în faţă, cercetă din ochi fotoliile de orchestră, mă zări şi-mi mulţumi din privire.

Era minunat de frumoasă în seara aceea.

Să fi fost eu pricina acestei cochetării? Mă iubea ea oare aşa de mult ca să se facă atât de frumoasă pentru mine, să mă simt eu fericit? Nu ştiam încă; dar dacă acesta îi fusese gândul, îi reuşise pe deplin, deoarece, când apăru în lojă, toate capetele prinseră să se agite, de păreau nişte valuri, iar actorul de pe scenă se uită el însuşi la aceea care tulbura în aşa chip întreaga sală doar prin simpla ei apariţie.

Iar eu aveam cheia apartamentului acestei femei, şi peste trei sau patru ore ea avea să fie din nou a mea!

Sunt aspru osândiţi cei care se ruinează pentru actriţe şi femei întreţinute; ceea ce mă miră este faptul că nu comit pentru ele de douăzeci de ori mai multe nebunii. Trebuie să

fi trăit, ca mine, în mijlocul acestei vieţi, ca să ştii ce însemnătate au micile vanităţi de fiecare zi pe care ele le oferă iubitului lor. Aceste vanităţi sudează – spun astfel pentru că nu am găsit alt termen – sudează puternic în sufletul bărbatului dragostea ce o poartă femeii iubite.

Prudence luă apoi loc şi ea în lojă, iar un bărbat, pe care l-am recunoscut a fi contele de G…, se aşeză în spatele ei.

La vederea lui, un fior rece îmi trecu prin inimă.

Fără îndoială, Marguerite şi-a dat seama de impresia pe care mi-o produsese prezenţa acestui bărbat în loja ei, deoarece îmi surâse din nou şi, întorcându-se cu spatele la conte, păru că este foarte atentă la desfăşurarea piesei. În cel de-al treilea antract, ea îşi întoarse capul şi rosti câteva cuvinte; contele părăsi loja, iar Marguerite îmi făcu semn să vin să o vizitez.

— Bună seara, îmi spuse ea în clipa în care am intrat, şi îmi întinse mâna.

— Bună seara, răspunsei eu, adresându-mă Margueritei şi Prudencei.

— Ia loc.

— Dar iau locul cuiva. Domnul conte de G… nu se mai întoarce?

— Ba da. L-am trimis după bomboane, ca să putem vorbi singuri câteva clipe. Doamna Duyernoy cunoaşte secretul.

— Da, copii, spuse ea, fiţi fără grijă, n-am să scot o vorbă.

— Dar ce ai în astă seară? Spuse Marguerite, apoi se ridică, veni spre partea mai puţin luminată a lojii şi mă sărută pe frunte.

— Sunt puţin suferind.

— Trebuie să te duci să te culci, reluă ea cu acel aer ironic care se potrivea aşa de bine capului ei fin şi spiritual.

— Unde?

— La tine.

— Ştii prea bine că n-aş putea să dorm.

— Atunci să nu vii să faci aici pe bosumflatul fiindcă ai văzut un bărbat în lojă la mine!

— Nu din cauza asta!

— Ba da, lasă, că pricep eu, dar să ştii că n-ai dreptate; nici să nu mai discutăm despre asta. Ai să vii după spectacol la Prudence şi ai să rămâi acolo până ce am să te chem. Ai înţeles?

— Da.

Puteam oare să nu o ascult?

— Mă iubeşti încă? Reluă ea.

— Mă mai întrebi?

— Te-ai gândit la mine?

— Toată ziua.

— Ştii că mi-e tare teamă că m-am îndrăgostit de tine? Întreab-o mai bine pe Prudence.

— Ah, răspunse rotofeia, e plictisitor la culme!

— Acum te rog să te întorci la locul tău, contele trebuia să se întoarcă şi nu trebuie să te găsească aici.

— Pentru ce?

— Pentru că nu-ţi va face plăcere să-l vezi.

— De ce nu mi-ai spus că doreşti să vii în astă seară la „Vaudeville”? Aş fi putut să-ţi ofer eu loja asta, tot atât de bine ca şi el.

— Din nenorocire, mi-a adus biletul fără ca eu să i-l fi cerut, oferindu-se să mă însoţească. Ştii foarte bine, nu puteam să-l refuz. Tot ceea ce puteam face era să-ţi scriu unde mă duc, pentru ca să mă vezi şi pentru că eu însămi simţeam plăcerea să te revăd cât mai curând; deoarece, însă, îmi mulţumeşti în acest chip, am să trag învăţăminte pentru viitor.

— Am greşit, iartă-mă.

— Perfect! Întoarce-te frumuşel la locul tău, şi mai ales nu mai face pe gelosul.

Mă sărută din nou, după care ieşii.

Pe culoar m-am întâlnit cu contele, care se înapoia.

M-am întors la fotoliul meu.

La urma urmei, prezenţa domnului de G… în loja Margueritei era cel mai firesc lucru. Fusese amantul ei, îi

aducea o lojă, o întovărăşea la spectacol, toate acestea erau foarte naturale, şi din moment ce aveam ca amantă o fată ca Marguerite, hotărât că trebuia să-i accept obiceiurile.

Cu toate acestea, am fost foarte nefericit restul serii, iar la plecare m-a cuprins o adâncă întristare când am văzut-o pe Marguerite, însoţita de Prudence şi de conte, urcându-se în caleaşca ce-i aştepta la poartă.

Şi, totuşi, un sfert de oră mai târziu mă aflam la Prudence. Cam tot atunci ajunsese şi ea.

XIII

— Ai sosit aproape la fel de repede ca şi noi, îmi spuse Prudence.

— Da, am răspuns eu maşinal. Unde este Marguerite?

— La ea.

— Singură?

— Cu domnul de G…

Am început să mă plimb, cu paşi mari, prin salon.

— Bine, dar ce ai?

— Vrei să sar în sus de bucurie că stau aici şi aştept ca un caraghios ca domnul de G… să iasă de la Marguerite?

— Nici dumneata n-ai mai multă minte ca ceilalţi. Înţelege că Marguerite nu poate să-l dea pe uşă afară pe conte. Domnul de G… a fost mult timp împreună cu ea, i-a dat totdeauna mulţi bani, şi-i mai dă încă. Marguerite cheltuieşte mai mult de o sută de mii de franci pe an; are o groază de datorii. Ducele îi trimite ceea ce ea îi cere, dar Marguerite nu îndrăzneşte totdeauna să-i ceară atât cât are nevoie. Nu trebuie ca Marguerite să se certe cu contele, care înseamnă pentru ea cel puţin douăsprezece mii de franci pe an. Marguerite te iubeşte mult, scumpul meu prieten, dar legătura dumitale cu ea, atât în interesul ei, cât şi al dumitale, nu trebuie să devină serioasă. Doar n-o să plăteşti dumneata luxul fetei ăsteia cu cei şapte sau opt mii de franci pe care-i primeşti de acasă; banii ăştia nu i-ar ajunge nici pentru întreţinerea trăsurii. Ia-o pe Marguerite drept cine este, o fată bună, spirituală şi frumoasă; fii

iubitul ei o lună, două, dăruieşte-i flori, bomboane, şi loji la teatru; dar nu-ţi mai vârî nimic altceva în cap, şi nu-i face scene de gelozie ridicola. Ştii bine cu cine ai de-a face; Marguerite nu este o virtute. Te place, o iubeşti, ce-ţi mai pasă de rest? Eşti tare nostim când faci pe susceptibilul! Ai cea mai agreabilă metresă din Paris! Te primeşte într-un apartament magnific, este încărcată de diamante, n-are să te coste un ban, dacă vrei, şi domnul nu este mulţumit. Ce dracu, prea pretinzi multe!

— Ai dreptate, dar anumite lucruri sunt mai puternice decât mine, gândul că acest om este amantul ei mă chinuieşte îngrozitor.

— Mai întâi de toate, reluă Prudence, oare mai este el încă amantul ei? Este un om de care ea are nevoie, asta-i totul. De două zile încoace, Marguerite nu l-a mai primit; a venit azi dimineaţa, şi ea n-a avut încotro, a trebuit să primească loja şi să accepte să o însoţească la teatru. El a condus-o acasă, s-a urcat o clipă la ea şi n-are să rămână, fiindcă aştepţi aici. Toate astea sunt cât se poate de fireşti, mi se pare. De altminteri, văd că pe duce îl accepţi…

— Da, dar acela este bătrân, şi sunt convins că Marguerite nu este amanta lui. Apoi, poţi adeseori să accepţi o legătură şi să nu accepţi două. Uşurinţa asta aduce prea mult a calcul şi-l apropie pe bărbatul care consimte la o asemenea treabă, chiar din dragoste, de cei care-şi fac o meserie consimţind la astfel de lucruri şi un profit din această meserie.

— Ah, scumpul meu, cât eşti de înapoiat! Câţi am văzut eu dintr-ăştia, şi încă dintre cei mai nobili, dintre cei mai eleganţi, dintre cei mai bogaţi, făcând ceea ce te sfătuiesc eu să faci, şi asta fără eforturi, fără ruşine, fără remuşcări! Lucrul ăsta poţi, de altfel, să-l vezi în toate zilele! Dar cum ai vrea oare să procedeze femeile întreţinute din Paris ca să-şi asigure banii pentru viaţa luxoasă pe care o duc dacă nu având trei sau patru amanţi în acelaşi timp? Nu există avere, oricât de considerabilă ar fi, care să poată susţine

singură cheltuielile unei femei ca Marguerite. O avere cu un venit anual de cinci sute de mii de franci înseamnă o avere enormă în Franţa; ei bine, scumpul meu prieten, un bărbat cu un venit de cinci sute de mii de franci n-ar scoate-o la capăt, şi iată pentru ce: bărbatul cu un astfel de venit ţine o casă pe picior mare, şi apoi caii, servitorii, trăsurile, partidele de vânătoare, prietenii; adeseori este căsătorit, are copii, are cai de curse, joacă cărţi, călătoreşte şi mai ştiu eu ce! Toate aceste obiceiuri sunt atât de înrădăcinate, încât nu poate să renunţe la ele fără ca să treacă drept ruinat şi fără ca să provoace scandal. În concluzie, un om cu un venit de cinci sute de mii de franci pe an nu poate să dea unei femei mai mult de patruzeci sau cincizeci de mii de franci, şi încă asta înseamnă mult. Ei bine, alte amoruri completează cheltuielile anuale ale femeii. Cu Marguerite treaba este încă mai uşoară; printr-o minune a cerului a căzut peste un bătrân bogat, cu zece milioane de franci, căruia i-au murit soţia şi fata, care nu mai are decât nepoţi, bogaţi şi ei, un bătrân care îi dă tot ce vrea, fără să-i ceară nimic în schimb; dar ea nu poate să-i ceară mai mult de şaptezeci de mii de franci pe an, şi sunt sigură că dacă Marguerite i-ar cere mai mult, cu toată averea pe care o posedă şi cu toată afecţiunea pe care i-o poartă, el ar refuza-o.

La Paris, toţi aceşti tineri care au douăzeci sau treizeci de mii de livre venit, adică de-abia cu ce să trăiască în lumea pe care o frecventează, ştiu foarte bine, când sunt amanţii unei femei ca Marguerite, că ea n-ar putea să-şi plătească nici măcar apartamentul şi servitorii cu ce capătă de la ei. Ei nu-i spun că ştiu toate acestea, au aerul că nu văd nimic, iar când se satură, îşi iau tălpăşiţa. Dacă au vanitatea să facă singuri faţă la toate cheltuielile, se ruinează ca nişte proşti şi apoi se duc să-şi lase pielea în Africa, după ce-au lăsat la Paris datorii de o sută de mii de franci. Crezi că femeia le este recunoscătoare pentru asta? Câtuşi de puţin. Dimpotrivă, ea va spune că şi-a sacrificat situaţia şi că în

timp ce era cu el, păgubea. Ah! Găseşti ruşinoase toate aceste amănunte, nu este aşa? Dar sunt adevărate. Eşti un băiat încântător, la care ţin din toată inima, îţi spun că trăiesc de douăzeci de ani printre femei întreţinute, ştiu ce sunt şi cât fac, şi n-aş vrea să te văd luând în serios capriciul pe care l-a avut pentru dumneata o fată frumoasă. Apoi, în afară de asta, continuă Prudence, să admitem că Marguerite te iubeşte îndeajuns ca să renunţe la conte şi la duce; în cazul în care acesta şi-ar da seama de legătura voastră şi i-ar spune să aleagă între dumneata şi el, sacrificiul pe care l-ar face pentru dumneata ar fi enorm, ceea ce nu poate fi contestat. Ce sacrificiu la fel ai putea face dumneata pentru ea? Când ai să începi să te saturi, când, în sfârşit, n-o să mai ai poftă de ea, ce ai să faci ca s-o despăgubeşti de tot ceea ce ai făcut-o să piardă? Nimic. Ai reuşit s-o desparţi de lumea în care se găseau norocul, viitorul ei, îţi va fi dăruit cei mai frumoşi ani ai ei, iar peste ea se va aşterne uitarea. Sau te vei purta ca un om de rând, şi atunci, azvârlindu-i în faţă trecutul, ai să-i spui că, părăsind-o, nu faci decât să procedezi la fel cu ceilalţi amanţi, şi ai lăsa-o pradă unei sărăcii sigure; sau te vei purta ca un om cinstit, şi crezându-te obligat să o păstrezi lângă dumneata, te vei condamna dumneata însuţi la o nenorocire de neînlăturat, întrucât această legătură, scuzabilă la un tânăr, nu mai este de iertat la un om matur. Ea îţi va deveni o piedică în toate, nu-ţi va îngădui nici înjghebarea unei familii, nici realizarea ambiţiilor, care constituie pasiunile imediat următoare şi cele din urmă ale bărbatului. Crede-mă, aşadar, dragă prietene, este bine să preţuieşti lucrurile la justa lor valoare, pe femei să le iei drept ce sunt, şi să nu-i îngădui unei femei întreţinute de a se socoti câtuşi de puţin creditoarea dumitale.

Totul era înţelepţeşte judecat şi trăda o logică de care n-aş fi crezut-o niciodată în stare pe Prudence. N-am găsit nimic ce să-i răspund, afară de faptul că avea dreptate; i-am întins mâna şi i-am mulţumit pentru sfaturi.

— Haide, haide, îmi spuse ea, scoate-ţi acum din cap toate teoriile astea uricioase şi fii vesel; viaţa îşi are farmecul ei, scumpul meu, depinde numai cu ce ochi o priveşti. Dacă vrei, întreabă-l pe prietenul dumitale Gaston; cred că-i unul care înţelege dragostea la fel cum o înţeleg şi eu. Dacă vrei să nu ajungi un tânăr nesărat, trebuie să te gândeşti doar la faptul că la doi paşi de aici se află o fată frumoasă, care aşteaptă cu nerăbdare să plece bărbatul ce se află la ea, care se gândeşte la dumneata, care ţi-a rezervat noaptea şi care sunt convinsă că te iubeşte. Acum vino la fereastră, alături de mine, şi să privim cum pleacă contele, care n-o să întârzie prea mult şi-o să ne lase nouă locul.

Prudence deschise o fereastră şi ne rezemarăm unul de altul pe pervaz.

Ea privea la rarii trecători de pe stradă, iar eu visam.

Tot ceea ce-mi spusese îmi vuia în cap, şi nu puteam să nu admit că avea dreptate, dar dragostea adevărată ce i-o purtam Margueritei greu se putea împăca cu aceste argumente. De aceea, din când în când scoteam nişte suspine care o făceau pe Prudence să se întoarcă spre mine şi să ridice din umeri la fel ca un doctor care şi-a pierdut orice speranţă în vindecarea unui bolnav.

„Cât de bine ne dăm seama că viaţa este scurtă, îmi spuneam în sinea mea, după rapiditatea senzaţiilor! De-abia de două zile o cunosc pe Marguerite, nu-mi este amantă decât de ieri, şi mi-a şi robit într-atât gândurile, inima, mi-a pătruns atât de mult în viaţă, încât vizita acestui conte de G… înseamnă pentru mine o nenorocire.”

În sfârşit, contele ieşi, se urcă în trăsura ce-l aştepta şi dispăru. Prudence închise fereastra.

În aceeaşi clipă Marguerite ne chemă.

— Veniţi repede, se pune masa! Spuse ea. Haideţi să mâncăm.

Când am intrat la ea, Marguerite alergă spre mine, îmi sări de gât şi mă sărută cu înfocare.

— Tot mai suntem supăraţi? Mă întrebă ea.

— Nu, s-a terminat, răspunse Prudence. I-am făcut morală, şi a promis că are să fie cuminte.

— Foarte bine!

Fără voia mea, mi-am aruncat ochii spre pat: nu era desfăcut; cât despre Marguerite, ea îşi şi pusese un capot alb.

Ne-am aşezat la masă.

Farmec, drăgălăşenie, exuberanţă, nimic nu-i lipsea Margueritei, şi mă vedeam obligat, din timp în timp, să recunosc că nu aveam dreptul să-i cer altceva; ca mulţi bărbaţi ar fi fost fericiţi să fie în locul meu, şi că, la fel cu păstorul lui Vergiliu, nu aveam decât să mă bucur de clipele de fericire pe care un zeu sau mai degrabă o zeiţă mi le dăruia.

Am încercat să pun în practică teoriile Prudencei şi să fiu la fel de vesel ca şi ele; dar ceea ce la ea şi la Marguerite era natural, pentru mine însemna sforţare, iar râsul nervos ce mă stăpânea şi care a reuşit să le înşele se înrudea mult cu plânsul.

În sfârşit, masa se termină şi am rămas singur cu Marguerite. Aşa cum era obişnuită, Marguerite se duse şi se aşeză pe covor, în faţa căminului, de unde începu să privească, cu tristeţe, flăcările.

Se gândea! La ce? Nu ştiu. O priveam cu dragoste şi aproape cu groază, gândindu-mă la câte eram gata să sufăr pentru ea.

— Ştii la ce mă gândeam?

— Nu.

— La combinaţia pe care am găsit-o.

— Şi care este această combinaţie?

— Nu pot încă să ţi-o destăinuiesc, dar pot să-ţi spun la ce rezultat are să ducă. Rezultatul are să fie că de acum într-o lună am să fiu liberă, n-am să mai fiu datoare cu nimic nimănui şi o să mergem să na petrecem împreună vara la ţară.

— Şi nu poţi să-mi spui prin ce mijloc?

— Nu, trebuie doar să mă iubeşti aşa cum te iubesc eu, şi totul are să reuşească.

— Şi tu singură ai găsit această combinaţie?

— Da.

— Şi ai să o pui în aplicare tot singură?

— Eu singură am să îndur neplăcerile, îmi spuse Marguerite, cu un surâs pe care nu-l voi uita niciodată, dar amândoi vom împărţi foloasele.

Nu m-am putut stăpâni să nu roşesc la auzul cuvântului foloase; mi-am reamintit de Manon Lescaut tocând cu Des Grieux banii domnului de B…

Ridicându-mă, am răspuns pe un ton ceva cam aspru:

— Ai să-mi îngădui, scumpa mea Marguerite, să nu împart beneficiile decât din afacerile pe care le plănuiesc singur şi de care mă ocup singur.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că tare mă tem că domnul conte de G… este asociatul tău în această fericită combinaţie, de care nu vreau să aud nici în ceea ce priveşte obligaţiile, nici beneficiile.

— Eşti un copil. Credeam că mă iubeşti, dar m-am înşelat. E limpede.

După care, imediat, se sculă, deschise pianul şi începu să cânte Invitaţia la vals, până la faimosul pasaj la care se poticnea întotdeauna.

Cânta Invitaţia din obişnuinţă, sau pentru a-mi reaminti ziua în care ne cunoscusem? Ce ştiu bine este că la auzul acestei melodii amintirile mă copleşiră şi, apropiindu-mă de ea, î-am luat căpşorul între mâini şi am sărutat-o.

— Mă ierţi? Am întrebat-o.

— Vezi bine, îmi răspunse ea, dar trebuie să observi că au trecut de-abia două zile, şi s-a şi ivit ocazia să te iert. Nu prea îţi respecţi de loc promisiunile de a-mi da ascultare deplină.

— Ce să fac, Marguerite, te iubesc prea mult şi sunt gelos din pricina oricărui gând al tău. Ce mi-ai propus adineauri

m-a făcut nebun de fericire, dar misterul în care învălui punerea în aplicare a acestor proiecte îmi strânge inima.

— Haide să judecăm puţin, continuă Marguerite, luându-mi mâinile şi privindu-mă cu un surâs fermecător, la care-mi era cu neputinţă să rezist. Mă iubeşti, nu-i aşa? Şi ai fi fericit să petreci trei sau patru luni la ţară cu mine; şi eu, de asemenea, aş fi fericită de această singurătate în doi, şi nu numai că aş fi fericită, dar îmi este şi necesară pentru sănătate. Nu pot să părăsesc Parisul pentru un răstimp atât de îndelungat fără să pun ordine în toate treburile mele, iar afacerile unei femei ca mine sunt totdeauna foarte încurcate; ei bine, am găsit mijlocul să le împac pe toate, treburile mele şi dragostea ce o am pentru tine, da, pentru tine, nu râde – comit nebunia să te iubesc!

— Şi iată că dânsul îşi dă nişte aere grozave şi îmi înşiră vorbe umflate. Copil, de trei ori copil, ţine minte doar că te iubesc, şi să nu-ţi pese de nimic altceva. Ne-am înţeles, nu-i aşa?

— Sunt de acord cu tot ceea ce vrei tu, ştii prea bine!

— Atunci, până într-o lună, o să ne aflăm la ţară, o să ne plimbăm pe malul apei şi o să bem lapte. Ţi se pare ciudat că îţi vorbesc astfel, eu, Marguerite Gautier; şi ştii de ce, dragă prietene? Fiindcă viaţa la Paris, care pare să mă facă atât de fericită, când nu este mistuitoare, mă plictiseşte, şi atunci năzuiesc pe neaşteptate spre o existenţă mai calmă, care să-mi aducă aminte de copilărie. Nu există om care să nu fi avut copilărie, indiferent ce va fi devenit mai târziu. Oh, fii liniştit, n-am să-ţi spun că sunt fiica unui colonel la pensie şi că am fost crescută la „Saint-Denis” {1}. Sunt o sărmană fată de la ţară, care acum şase ani nici nu ştia măcar să se iscălească. Te-ai liniştit, nu-i aşa? De ce eşti oare primul căruia mă adresez pentru a împărţi cu el bucuria dorinţei care m-a cuprins? Fără îndoială pentru că am simţit că mă iubeşti pentru mine şi nu pentru tine, în timp ce ceilalţi nu m-au iubit niciodată decât pentru ei. Am fost de multe ori la ţară, dar niciodată aşa cum aş fi vrut. Pe

tine mă bizui ca să am şi eu parte de aceste zile de fericire, nu fi deci rău şi dăruieşte-mi-le. Spune-ţi aşa: „Ea n-o să mai apuce să fie bătrână, şi într-o zi am să mă căiesc că nu i-am ascultat prima rugăminte pe care mi-a făcut-o şi care era atât de lesne de îndeplinit”.

Ce şi răspunzi la asemenea cuvinte, mai ales că stăruia în mine amintirea primei nopţi de dragoste, şi eram în aşteptarea celei de-a doua?

O oră după aceea, Marguerite se găsea în braţele mele, şi chiar de mi-ar fi cerut să făptuiesc o crimă, aş fi ascultat-o.

La orele 6 dimineaţa am plecat, iar mai înainte de a ieşi i-am spus:

— Pe astă-seară?

Marguerite m-a îmbrăţişat mai puternic, dar nu mi-a răspuns.

Peste zi am primit o scrisoare care cuprindea rândurile de mai jos: „Copilul meu scump, sunt puţin cam suferindă, şi doctorul mi-a prescris odihnă. Am să mă culc devreme astă-seară, aşa ca n-am să te văd. Dar, ca sa te despăgubesc, am să te aştept mâine la amiază.

Te iubesc.”

Primul gând ce mi-a apărut în minte a fost „Mă înşeală!

O sudoare de gheaţă mi-a acoperit fruntea, fiindcă o iubeam prea mult pe această femeie pentru ca bănuiala să nu mă tulbure cumplit.

Şi, totuşi, cu Marguerite trebuia să mă aştept la astfel de fapte aproape în fiecare zi, iar lucrul acesta mi se întâmplase adeseori cu celelalte iubite, fără ca să mă preocupe peste măsură. De unde izvora, prin urmare, puterea pe care o exercita această femeia asupra vieţii mele?

M-am gândit atunci, pentru că aveam cheia de la locuinţa ei, să mă duc să o văd. În acest chip aveam să aflu foarte repede adevărul, iar dacă găseam la ea un bărbat, aveam să-l pălmuiesc.

În aşteptare, m-am dus la Champs-Elysées. Am rămas aici patru ore. Marguerite nu şi-a făcut apariţia.

Seara, am intrat prin toate teatrele unde avea obiceiul sa se ducă. Nu se afla nicăieri.

La orele 11 m-am îndreptat spre rue d'Antin.

Nici o lumină la ferestrele Margueritei. Am sunat totuşi.

Portarul mă întrebă încotro mă duc.

— La domnişoara Gautier, i-am răspuns eu.

— Nu s-a înapoiat încă.

— Am să urc s-o aştept.

— Nu este nimeni la dânsa.

Fără îndoială că era vorba de un consemn peste care puteam trece, deoarece aveam cheia, dar m-am temut de vreun scandal ridicol şi am plecat.

Numai că nu m-am înapoiat la mine, nu puteam să mă dezlipesc de acea stradă, şi nu pierdeam din ochi casa Margueritei. Mi se părea că mai aveam încă ceva de aflat, sau cel puţin că bănuielile mele aveau să se adeverească.

Spre miezul nopţii, un cupeu pe care îl cunoşteam foarte bine se opri în dreptul numărului 9.

Contele de G… coborî din el şi intră în casă, după ce dădu mai întâi drumul trăsurii.

Am sperat, o clipă, că avea să i se spună şi lui, ca şi mie, că Marguerite nu este acasă şi că am să-l văd ieşind; dar la orele 4 dimineaţa aşteptam încă.

De trei săptămâni încoace am suferit cumplit, dar asta cred că nu-i nimic în comparaţie cu ce-am suferit în noaptea aceea.

XIV.

Întors acasă, am început să plâng ca un copil. Nu există bărbat care să nu fi fost înşelat cel puţin o dată în viaţă şi care să nu ştie cât suferi din această pricină.

Sub imperiul hotărârilor luate în timpul febrei, hotărâri pe care crezi întotdeauna că ai tăria să le respecţi, mi-am spus că trebuia să rup numaidecât cu această iubire şi aşteptam nerăbdător să se facă ziuă, spre a-mi reţine un bilet la

diligenţă, ca să mă reîntorc lângă tatăl şi sora mea, îndoită dragoste de care eram sigur şi care nu avea să mă dezamăgească.

Totuşi, nu voiam să plec fără ca Marguerite să ştie bine pentru ce plecam. Doar un bărbat care nu mai simte nimic pentru iubita lui o părăseşte fără să-i scrie.

Am făcut şi refăcut în minte douăzeci de scrisori.

Avusesem de-a face cu o fată asemenea tuturor fetelor întreţinute, o idealizasem mult prea mult, iar ea mă tratase ca pe-un şcolar, folosindu-se, spre a mă înşela, de-un şiretlic de o simplitate insultătoare – totul era limpede. Amorul meu propriu, pus în joc, învinsese. Trebuia s-o părăsesc pe această femeie fără să-i dau satisfacţia de a şti cât mă făcea să sufăr ruptura aceasta; şi iată ce i-am scris, cu scrisul cel mai elegant, dar cu lacrimi de furie şi de durere în ochi:

„Scumpa mea Marguerite,

Sper că indispoziţia ta de ieri a fost trecătoare. Pe la 11 am trecut să mă interesez de starea ta, şi mi s-a răspuns că nu te-ai întors. Domnul de G… a fost mai fericit decât mine, deoarece s-a prezentat câteva momente mai târziu, şi la 4 dimineaţa se afla încă la tine.

Iartă-mi cele câteva ore plicticoase pe care te-am făcut să le înduri şi fii convinsă că nu voi uita niciodată clipele fericite pe care ţi le datorez.

Aş fi venit, desigur, astăzi să mă interesez de sănătatea ta, dar urmează să mă înapoiez la tatăl meu.

Adio, scumpa mea Marguerite, eu nu sunt nici destul de bogat ca să te iubesc aşa cum aş vrea, nici îndeajuns de sărac ca să te iubesc aşa cum ai vrea. Să uităm, deci, tu, un nume care de bună seamă ţi-e aproape indiferent, iar eu, o fericire care îmi devine imposibilă.

Îţi restitui cheia, de care nu m-am folosit niciodată şi care ar putea să-ţi fie utilă dacă ai să mai fii vreodată bolnavă aşa cum ai fost ieri.”

După cum vezi, n-am avut puterea să termin scrisoarea fără o ironie impertinentă, ceea ce dovedea cât eram de

îndrăgostit încă.

Am citit şi recitit de zece ori scrisoarea, şi gândul că are să-i facă rău Margueritei m-a liniştit puţin. Încercam să mă aventurez în descifrarea sentimentelor sale, şi la 8, când îşi făcu apariţia valetul meu, i-am înmânat scrisoarea, ca s-o ducă numaidecât la destinaţie.

— Va trebui să aştept răspuns? Mă întrebă Joseph (pe valetul meu îl chema Joseph, ca pe toţi valeţii).

— În cazul în care ai să fii întrebat dacă aştepţi răspuns, ai să spui că nu ştii nimic şi ai să aştepţi.

Mă legam de speranţa că Marguerite avea să-mi răspundă.

Biete şi slabe fiinţe ce suntem!

Tot timpul cât Joseph a lipsit, am fost într-o agitaţie grozavă: aci, amintindu-mi cum mi se dăruise Marguerite, mă întrebam cu ce drept îi scriam o scrisoare impertinentă, când ea putea să-mi răspundă foarte bine că nu domnul de G… era acela care mă înşela, ci că eu îl înşelam pe domnul de G… (raţionament care permite multor femei să aibă mai mulţi amanţi), aci, amintindu-mi de jurămintele acestei fete uşoare, voiam să mă conving că scrisoarea mea era încă prea blândă şi că nu existau cuvinte îndeajuns de tari pentru a înfiera o femeie care îşi bătea joc de o dragoste atât de sinceră ca a mea. Mai apoi îmi spuneam că aş fi procedat mai bine dacă nu-i scriam, ci să mă fi dus la ea peste zi, şi în acest chip aş fi putut să mă bucur în voie de priveliştea lacrimilor ce le-ar fi vărsat din pricina mea.

În sfârşit, mă întrebam ce avea să-mi răspundă, gata fiind, chiar în acea clipă, sa înghit orice scuză mi-ar fi invocat.

Se întoarse şi Joseph.

— Ei bine? L-am întrebat.

— Domnule, îmi răspunse el, doamna dormea încă, însă de îndată ce va suna, i se va înmâna scrisoarea, şi dacă vă va da un răspuns, îl veţi primi.

Ea dormea!

De douăzeci de ori am fost pe punctul de a trimite să iau înapoi scrisoarea, dar îmi ziceam mereu: „Poate că i-a şi fost dată, şi aş avea aerul că mă căiesc”.

Cu cât se apropia ora la care era de aşteptat că-mi va răspunde, cu atât mai mult regretam faptul că i-am scris.

Bătu de orele 10, de 11, de amiază…

La amiază am fost pe punctul să mă duc la întâlnire, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. În sfârşit, nu ştiam ce să mai fac spre a scăpa din cercul de fier care mă strângea.

Am crezut atunci, împărtăşind superstiţia oamenilor ce sunt în aşteptare, că dacă am să plec pentru puţin timp, la înapoiere am să găsesc răspunsul.

Răspunsurile aşteptate cu mare nerăbdare îţi sosesc totdeauna când nu eşti acasă.

Am ieşit sub pretextul că mă duc să dejunez.

În loc să iau masa la „Café Foy”, în colţul bulevardului, cum făceam de obicei, am preferat să mănânc la Palais-Royal şi să trec prin rue d'Antin. Ori de câte ori zăream de departe vreo femeie, credeam că o văd pe Nanine, care îmi aduce un răspuns. Am trecut prin rue d'Antin fără să zăresc măcar un comisionar. Ajuns la Palais-Royal, am intrat la „Véry”. Chelnerul mi-a servit ce-a vrut el. Mi-era absolut indiferent, fiindcă eu tot nu m-am atins de mâncare.

Fără voie, ochii mi se îndreptau mereu asupra pendulei.

M-am reîntors acasă, convins că aveam să găsesc o scrisoare de la Marguerite.

Portarul nu primise nimic. Mai trăgeam nădejde la valet. Însă el nu mai văzuse pe nimeni de la plecarea mea.

Dacă Marguerite ar fi găsit cu cale să-mi răspundă, ar fi făcut-o de mult.

Din clipa aceea am început să regret termenii în care îi scrisesem; ar fi trebuit să păstrez o tăcere absolută, ceea ce, fără îndoială, i-ar fi sporit neliniştea; Marguerite, văzând că nu vin la întâlnirea fixată, m-ar fi întrebat despre motivele care m-au făcut să lipsesc, şi de-abia atunci ar fi trebuit să i le spun. În acest chip, ea n-ar fi putut face

altceva decât să se dezvinovăţească, iar ceea ce voiam ea era tocmai ta ea să se dezvinovăţească. Simţeam de pe acum că, orice motive ar fi invocat, ar fi fost primite, că aş fi acceptat orice, numai s-o mai pot vedea.

Am ajuns să cred că avea să vină ea însăşi la mine, dar orele treceau, şi Marguerite nu sosea.

Hotărât lucru, Marguerite nu era ca toate celelalte femei, deoarece tare puţine ar fi fost acelea care să nu răspundă ceva la primirea unei asemenea scrisori.

La 5 am dat fuga la Champs-Elysées.

„Dacă o întâlnesc, gândeam în sinea mea, am să-mi iau un aer indiferent şi are să fie convinsă că nici nu mă mai gândesc la ea.”

La colţul dinspre rue Royale am văzut-o trecând în trăsură; întâlnirea a fost atât de neaşteptată, încât am pălit. Nu ştiu dacă mi-a observat emoţia, cât despre mine, eram atât de tulburat, încât n-am mai văzut altceva decât trăsura.

Nu mi-am continuat plimbarea la Champs-Elysées. Am privit afişele teatrelor, deoarece mai aveam încă o şansă s-o văd.

Avea loc o premieră la „Palais-Royal”. Fără îndoială că Marguerite avea să asiste şi ea.

M-am înfiinţat la teatru de la 7.

Toate lojile se umplură, dar Marguerite nu-şi făcu apariţia.

Am plecat atunci de la „Palais-Royal şi am întrat prin toate teatrele unde obişnuia să se ducă, la „Vaudeville”, la „Variétés”, la „Opéra-Comique”.

Nu era nicăieri.

Sau scrisoarea mea îi făcuse prea mult rău ca să se mai intereseze de spectacole, sau îi era teamă că o să se întâlnească cu mine, şi voia să evite o explicaţie.

Gândurile astea mi le şoptea vanitatea, în timp ce mergeam pe bulevard. La un colţ de stradă m-am întâlnit cu Gaston, care mă întrebă de unde veneam.

— De la „Palais-Royal”.

— Iar eu de la Operă, îmi spuse el; credeam că te voi întâlni şi pe tine.
— Pentru ce?
— Pentru că Marguerite era şi ea acolo.
— Ah! Era acolo?
— Da!
— Singură?
— Nu, cu una din prietenele ei.
— Şi altcineva?
— Contele de G… a venit o clipă în loja ei; dar ea a plecat cu ducele. Credeam că o să te văd apărând dintr-o clipă într-alta. Alături de mine era un fotoliu care a rămas neocupat întreaga seară, şi eram convins că a fost reţinut de dumneata.
— Dar de ce aş merge şi eu unde se duce Marguerite?
— Pentru că eşti amantul ei, la naiba!
— Şi cine ţi-a spus asta?
— Prudence, pe care am întâlnit-o ieri. Te felicit, scumpul meu! Este o amantă frumoasă, pe care n-o are cine vrea. Păstreaz-o, are să-ţi facă cinste…

Această simplă reflecţie a lui Gaston îmi arătă cât erau de ridicole susceptibilităţile mele.

Dacă l-aş fi întâlnit în ajun şi mi-ar fi vorbit astfel, ou siguranţă că n-aş mai fi scris prostească scrisoare din dimineaţa aceea.

O clipă am fost pe punctul să mă duc la Prudence, s-o rog să-i spună Margueritei că voiam să-i vorbesc; dar mi-a fost teamă ca, vrând să se răzbune, să nu-mi trimită vorbă că nu mă poate primi, şi atunci m-am înapoiat acasă după ce-am trecut prin rue d'Antin.

L-am întrebat din nou pe portar dacă nu avea vreo scrisoare pentru mine.

Nimic!

„Marguerite o fi voit să vadă ce am de gând să fac şi dacă nu cumva retractez cele scrise astăzi, mi-am spus eu pe

când mă culcam, dar văzând că eu nu-i scriu, are să-mi scrie ea mâine.”

Seara, mai ales, m-am căit de ceea ce făcusem. Eram singur acasă şi nu puteam adormi, mistuit de nelinişte şi de gelozie; dacă aş fi lăsat lucrurile să-şi urmeze calea lor firească, m-aş fi aflat acum lângă Marguerite, ascultându-i vorbele pline de vrajă, pe care le auzisem doar în două rânduri şi care, în singurătatea mea, parcă-mi sfredeleau urechile.

Îngrozitor în situaţia asta era faptul că raţiunea îmi spunea că greşisem; într-adevăr, totul îmi spunea că Marguerite mă iubeşte. Mai întâi, acel proiect de a petrece singură cu mine o vară la ţară, apoi certitudinea că nimic n-o obliga să-mi fie amantă, deoarece averea mea nu i-ar fi ajuns pentru cât avea ea nevoie şi nici măcar pentru a-şi satisface unele capricii. Aşadar, la ea n-a fost decât speranţa că va găsi în mine o afecţiune sinceră, care să o poată odihni de iubirile mercenare în mijlocul cărora trăia, iar eu, chiar din cea de a doua zi, îi năruiam această speranţă şi îi răsplăteam cu o ironie impertinentă dragostea împărtăşită timp de două nopţi. Ceea ce făptuisem era deci mai mult decât ridicol, era nedelicat. O plătisem cel puţin pe această femeie, pentru a avea dreptul să-i judec purtarea, şi retrăgându-mă chiar a doua zi, nu aveam oare aerul unui parazit al amorului, care se teme ca nu cumva să i se prezinte nota de plată? Cum adică! O cunoşteam pe Marguerite de treizeci şi şase de ore; eram amantul ei de douăzeci şi patru de ore, şi făceam pe susceptibilul; iar în loc să mă consider fericit că fata mi se dădea şi mie, eu voiam totul numai pentru mina singur. Voiam s-o silesc să rupă dintr-o dată legăturile trecutului, care însemnau pentru ea siguranţa viitorului. Dar ce aveam sări reproşez? Nimic! Îmi scrisese că este suferindă, când ar fi putut să-mi spună, fără milă, cu hidoasa sinceritate a anumitor femei, că urma să-şi primească un amant; şi în loc să dau crezare celor scrise, în loc să merg să mă plimb pe toate străzile din Paris, în afară de rue d'Antin, în loc să-mi petrec seara cu prietenii şi să mă prezint a doua zi la ora indicată, făceam pe Othello, spionam, şi socoteam că o pedepsesc dacă nu aveam s-o mai văd. Insă ea, dimpotrivă, fără îndoială că era încântată de această despărţire, cu siguranţă că mă găsea un prost fără pereche, iar tăcerea ei nu însemna nici măcar ranchiună; de bună seamă că era dispreţ.

Ar fi trebuit atunci să-i fac Margueritei un cadou, care să nu-i lase nici o îndoială asupra generozităţii mele şi care mi-

ar fi permis, tratând-o ca pe-o femeie întreţinută, să mă socotesc dezlegat de orice obligaţie faţă de ea; dar am socotit că prin cea mai neînsemnată aparenţă de târg aş fi jignit dacă nu dragostea ce-o avea ea faţă de mine, cel puţin dragostea pe care i-o purtam eu, şi pentru că această dragoste era atât de pură încât nu admitea o împărţeală, n-ar fi putut răsplăti printr-un dar, oricât ar fi fost el de frumos, fericirea care-i fusese dăruită, oricât de scurtă va fi fost această fericire.

Iată ce mi-am repetat toată noaptea, iată gândurile pe care eram gata să mă duc în orice clipă să le mărturisesc Margueritei.

Când se iviră zorile, eram încă treaz, aveam febră şi-mi era cu neputinţă să mă gândesc la altceva decât la Marguerite.

Înţelegi, desigur, că trebuia să iau o hotărâre decisivă şi să termin sau cu această femeie sau cu scrupulele mele, cu condiţia, bineînţeles, ca ea să consimtă să mă mai primească.

Dar, după cum ştii, întotdeauna amâni o hotărâre decisivă; de aceea, nemaiputând să rămân acasă, neîndrăznind să mă duc la Marguerite, am încercat o cale spre a mă apropia de ea, procedeu pe care amorul meu propriu ar fi putut să-l pună pe socoteala întâmplării în cazul în care ar fi reuşit.

Era 9; am dat fuga la Prudence, care m-a întrebat cărui fapt se datora această vizită matinală.

N-am îndrăznit să-i spun deschis ce mă aducea la ea. I-am răspuns că ieşisem dis-de-dimineaţă ca să reţin un loc la diligenta de C..., unde locuia tatăl meu.

— Eşti tare fericit că poţi pleca din Paris pe o vreme aşa de frumoasă, îmi spuse ea.

M-am uitat la Prudence, întrebându-mă dacă nu cumva îşi bate joc de mine.

Dar faţa ei era serioasă.

— Ai să te duci să-ţi iei rămas bun de la Marguerite? Reluă ea cu aceeaşi seriozitate.

— Nu.
— Bine faci.
— Găseşti…
— Fireşte. Deoarece ai rupt cu ea, la ce bun s-o revezi?
— Ştii deci despre ruptura dintre noi?
— Marguerite mi-a arătat scrisoarea dumitale.
— Şi ce ţi-a spus?
— Mi-a spus: „Scumpa mea Prudence, protejatul tău nu-i de loc politicos: poţi să gândeşti asemenea scrisori, dar nu să le scrii”.
— Şi cu ce ton ţi-a spus aceste vorbe?
— Râzând, şi apoi a adăugat: „A luat de două ori masa la mine şi nu mi-a făcut nici măcar o vizită de politeţe”.
Acesta era, aşadar, efectul pe care l-au avut scrisoarea şi gelozia mea. M-am simţit cumplit de umilit în vanitatea iubirii mele.
— Şi ce-a făcut Marguerite ieri seară?
— S-a dus la Operă.
— Ştiu. Şi apoi?
— A luat masa la ea.
— Singură?
— Cu contele de G…, cred…
Aşadar, ruptura mea nu schimbase nimic din obiceiurile Margueritei.
În astfel de împrejurări anumite persoane îţi spun: „Trebuia nici să nu te mai gândeşti la femeia asta, care nu te iubea!”
— Sunt foarte bucuros să aud că Marguerite nu este întristată din pricina mea, am continuat eu cu un surâs forţat.
— Şi are perfectă dreptate. Dumneata ai făcut ceea ce trebuia să faci, ai fost mai înţelept decât ea, deoarece fata asta te iubea, nu vorbea decât de dumneata, şi ar fi fost în stare de cine ştie ce nebunie.
— Atunci, dacă mă iubeşte, de ce nu mi-a răspuns?

— Pentru că Marguerite a înţeles ca face o greşeală iubindu-te. Apoi, femeile îngăduie câteodată să le fie înşelată dragostea, dar nu permit niciodată să le fie rănit amorul propriu, şi totdeauna răneşti amorul propriu al unei femei când, după ce te-ai culcat cu ea de două ori, o părăseşti, oricare ar fi motivele invocate pentru această ruptură. Eu o cunosc pe Marguerite – mai degrabă ar muri decât să-ţi răspundă.

— Ce trebuie să fac atunci?

— Nimic. Ea are să te uite, dumneata ai s-o uiţi, şi nu veţi avea nimic să vă reproşaţi unul altuia.

— Dar dacă i-aş scrie ca să-i cer iertare?

— Fereşte-te de aşa ceva, ar fi în stare să te ierte.

Cât pe-aci să sar de gâtul Prudencei de bucurie.

Un sfert de oră mai târziu, mă înapoiam la mine şi îi scriam Margueritei: „Cineva care se căieşte pentru o scrisoare pe care a scris-o ieri, care va pleca mâine daca nu-l ierţi, ar dori să ştie la ce oră va putea să-şi aştearnă la picioarele tale toate părerile sale de rău.

Când te va găsi singură? Deoarece, după cum ştii, mărturisirile trebuie făcute fără martori.”

Am împăturit această specie de madrigal în proză şi l-am trimis prin Joseph, care i l-a înmânat personal Margueritei; Marguerite i-a comunicat că avea să-mi răspundă mai târziu.

N-am ieşit decât o clipă, ca să mă duc să iau masa; la 11 noaptea încă nu primisem nici un răspuns.

Atunci m-am hotărât să nu mai îndur mai departe şi să plec chiar a doua zi.

Ca urmare a acestei hotărâri, convins că nu voi închide ochii o clipă dacă am să mă culc, am început să-mi fac bagajele.

XV.

Trecuse aproape o oră de când tot împachetam împreună cu Joseph, în vederea plecării, când auzii sunând violent la poartă.

— Să mă dus să deschid? Spuse Joseph.

— Deschide, i-am spus, întrebându-mă cine putea să vină la mine la o asemenea oră, nemaiîndrăznind să sper că ar putea fi Marguerite.

— Domnule, îmi spuse Joseph reîntorcându-se, sunt două doamne…

— Noi suntem, Armand, îmi strigă o voce în care am recunoscut glasul Prudencei.

Am ieşit din cameră.

Prudence, în picioare, privea cele câteva lucruri mai interesante din salonul meu: Marguerite, aşezată pe canapea, stătea gânditoare.

Când am intrat, m-am dus la Marguerite, am îngenuncheat la picioarele ei, i-am luat mâinile într-ale mele şi, cu o nesfârşită emoţie, am rostit:

— Iartă-mă!

Marguerite m-a sărutat pe frunte şi mi-a spus:

— Este pentru a treia oară că te iert.

— Urma să plec mâine…

— Şi întrucât vizita asta poate să-ţi schimbe hotărârea? N-am venit să te împiedic să pleci din Paris. Am venit pentru că peste zi n-am avut timp să-ţi răspund, şi nu voiam să crezi că aş fi supărată pe tine. De altminteri, Prudence nu voia să vin, spunea că s-ar putea să te deranjez.

— Tu să mă deranjezi, tu, Marguerite?! Şi în ce chip?

— Mai ştii? Ai fi putut să ai o femeie la dumneata, răspunse Prudence, şi n-ar fi fost de loc amuzant pentru ea să vadă venind alte două.

În timpul cât Prudence se amestecase în vorbă, Marguerite mă privea cu atenţie.

— Scumpa mea Prudence, am răspuns eu, nu ştii ce vorbeşti!

— E foarte drăguţ apartamentul dumitale, replică Prudence. Poate fi văzută şi camera de culcare?

— Da!

Prudence trecu în dormitor nu atât ca să-l viziteze, cât pentru a repara prostia pe care o spusese şi ca să ne lase singuri, pe Marguerite şi pe mine.

— Pentru ce-ai adus-o şi pe Prudence? Am întrebat.

— Pentru că se afla cu mine la spectacol şi pentru că voiam, după ce voi pleca de aici, să am pe cineva care să mă însoţească.

— Dar nu eram eu oare?

— Da; dar în afară de faptul că nu voiam să te deranjez, eram sigură că o dată ajuns la poarta casei mele, vei voi să urci sus, şi cum eu n-aş îi putut să-ţi îndeplinesc această dorinţă, nu voiam să te desparţi de mine reproşându-mi refuzul.

— Şi pentru ce oare n-ai fi putut să mă primeşti?

— Pentru că sunt foarte supravegheată, iar cea mai mică bănuială ar putea să-mi facă cel mai mare rău.

— E într-adevăr ăsta singurul motiv?

— Dacă ar fi un altul, ţi l-aş spune; noi nu mai suntem în situaţia de a avea secrete unul faţă de celălalt.

— Uite ce-i, Marguerite, nu vreau sa apuc pe drumuri ocolite ca să ajung la ceea ce vreau să-ţi spun. Sincer, mă iubeşti puţin?

— Mult.

— Atunci, de ce m-ai înşelat?

— Dragă prietene, dacă aş fi doamna ducesă cutare sau mai ştiu eu ce altceva, dacă aş avea două sute de mii de livre venit pe an, dacă ţi-aş fi iubită şi dacă aş mai avea un alt amant în afară de tine, atunci ai avea dreptul să mă întrebi pentru ce te înşel; dar eu nu sunt decât domnişoara Marguerite Gautier, am patruzeci de mii de franci datorii, nici o leţcaie avere, şi cheltuiesc o sută de mii de franci pe an, iar întrebarea ta devine de prisos şi răspunsul meu inutil.

— Este adevărat, spusei eu, lăsându-mi capul pe genunchii Margueritei, dar eu te iubesc ca un nebun.

— Ei bine, dragă prietene, ar fi trebuit să mă iubeşti ceva mai puţin sau să mă înţelegi ceva mai bine. Scrisoarea ta m-a mâhnit foarte mult. Dacă aş fi fost liberă, mai întâi nu l-aş fi primit alaltăieri pe conte, sau dacă l-aş fi primit, aş fi venit să-ţi cer scuzele pe care mi le pretindeai adineauri, şi în viitor n-aş mai fi avut alt amant în afară de tine. Am crezut o clipă că aş putea să-mi dăruiesc această fericire timp de şase luni; n-ai vrut acest lucru; ţineai să cunoşti mijloacele. Eh, Doamne, mijloacele erau destul de uşor de ghicit! Era un sacrificiu mai mare decât crezi, pe care-l făceam recurgând la aceste mijloace. Aş fi putut să-ţi spun: „Am nevoie de douăzeci de mii de franci”; erai îndrăgostit de mine, i-ai fi găsit, cu riscul de a mi-i reproşa mai târziu. Am preferat sa nu-ţi datorez nimic; n-ai înţeles această delicateţe, deoarece este o delicateţe. Noi, femeile ca mine, când mai avem încă un dram de inimă, dăm cuvintelor şi lucrurilor un sens mai larg şi mai profund, necunoscut celorlalte femei; îţi repet, aşadar, că pentru Marguerite Gautier, mijlocul pe care-l găsise de a-şi plăti datoriile fără să-ţi ceară banii necesari însemna o delicateţe de care ar fi trebuit să profiţi fără să mai obiectezi nimic. Dacă m-ai fi cunoscut abia astăzi, ai fi fericit pentru tot ce ţi-aş promite şi n-ai mai întreba ce-am făcut alaltăieri. Suntem silite câte-odată să ne plătim bucuriile inimii cu preţul trupului nostru şi suferim cu atât mai mult când, până la urmă, n-avem parte de această bucurie.

O ascultam şi o priveam pe Marguerite cu admiraţie. Gândindu-mă că această minunată fiinţă, căreia altădată râvneam să-i sărut până şi picioarele, îmi îngăduia să ocup un loc în gândurile sale, consimţea să-mi acorde un rol în viaţa ei, iar eu tot nu mă mulţumeam cu ceea ce-mi dăruia, mi-am pus întrebarea dacă dorinţele bărbatului au oare vreo margine, deoarece – împlinite aşa de repede cum fuseseră dorinţele mele – năzuiesc mereu spre altceva.

— Este adevărat, reluă ea; noi, aceste creaturi ale hazardului, avem dorinţe tare ciudate şi iubiri de neînţeles.

Ne dăruim când pentru un lucru, când pentru altul. Sunt bărbaţi care se ruinează fără să obţină nimic de la noi, şi sunt alţii care ne au graţie unui buchet de flori. Inima noastră are capricii; este singura sa distracţie şi unica ei scuză. M-am dăruit ţie mai repede decât oricărui alt bărbat, îţi jur! Şi pentru ce? Fiindcă văzându-mă cum scuip sânge, mi-ai luat mâna într-a ta, fiindcă ţi-au dat lacrimile, fiindcă tu eşti singura fiinţă omenească ce s-a îndurat să mă compătimească. Am să-ţi mărturisesc un lucru caraghios: aveam odinioară un căţel care mă privea atât de trist când tuşeam… A fost unica fiinţă pe care am iubit-o. Când a murit, am plâns mai mult decât la moartea mamei mele. Nu-i mai puţin adevărat că mama m-a bătut timp de doisprezece ani. Ei bine, te-am iubit numaidecât, tot atât de mult ca şi pe căţeluşul meu. Dacă bărbaţii ar şti ce se poate obţine cu o lacrimă, ar fi mai iubiţi, iar noi i-am ruina mai puţin. Scrisoarea ta te-a contrazis, mi-a dezvăluit ca nu erai dotat cu toate subtilităţile inimii, şi te-a coborât mai mult decât orice altceva în dragostea pe care ţi-o purtam. Trăda gelozie, este adevărat, dar o gelozie ironică şi impertinentă. Eram copleşită de tristeţe înainte de a primi scrisoarea; speram să te văd la amiază, să luăm masa împreună, să şterg, în sfârşit, din minte, prin prezenţa ta, un gând care mă obseda şi pe care, înainte de a te cunoaşte pe tine, îl suportam fără efort. Apoi, continuă Marguerite, tu erai singura fiinţă faţă de care am crezut imediat că pot să gândesc şi să vorbesc liber. Toţi cei care se învârtesc în jurul fetelor ca mine caută să le cântărească cele mai neînsemnate cuvinte, să tragă concluzii din faptele lor oricât de mărunte. Fireşte, noi nu avem prieteni. Avem amanţi egoişti, care îşi cheltuiesc averile nu pentru noi, cum afirmă, ci pentru vanitatea lor. Pentru oamenii de teapa asta trebuie să fim vesele când ei sunt bine dispuşi, înfloritoare de sănătate când au chef să luăm masa cu ei, să fim sceptice ca şi ei. Nu ne este îngăduit să avem suflet, fiindcă riscăm să fim gonite şi insultate şi să nu mai avem nici o

trecere. Noi nu ne mai aparţinem. Nu mai suntem fiinţe, ci lucruri… Suntem cele dintâi în amorul lor propriu, cele de pe urmă în stima lor. Avem prietene, dar sunt prietene de felul Prudencei, femei întreţinute şi ele pe vremuri, care au încă pofta de risipă, dar pe care vârsta nu le-o mai permite. Atunci devin prietenele noastre sau mai degrabă comesenele noastre. Prietenia lor merge până la slugărnicie, niciodată însă până la dezinteresare. Niciodată n-au să-ţi dea un sfat decât dacă le va aduce un profit. Puţin le pasă dacă avem zece amanţi în plus, totul e să le iasă lor, din asta, rochii sau brăţări, să se poată plimba din când în când în trăsura noastră, să vină la spectacole în lojile noastre. Ele se aleg cu buchetele de flori pe care le-am primit în ajun şi ne cer să le împrumutăm şalurile. Nu ne fac niciodată vreun serviciu, ori-cât de mic ar fi, fără ca să le fi plătit îndoit decât ar merita. Ai văzut cu ochii tăi cum în seara când Prudence mi-a adus cei şase mii de franci, pe care o rugasem să-i ceară ducelui pentru mine, mi-a cerut cu împrumut cinci sute de franci; n-o să mi-i mai dea niciodată înapoi, sau o să mi-i plătească în pălării care n-au să iasă niciodată din cutiile lor. Prin urmare, noi, sau mai degrabă eu nu puteam spera decât într-o fericire, şi anume – tristă, aşa cum sunt câteodată, suferindă, aşa cum sunt totdeauna – să găsesc un bărbat atât de deosebit ca sa nu-mi ceară socoteală despre viaţa mea şi care să-mi fie mai mult amantul sufletului decât al trupului. Pe acest om îl găsisem în persoana ducelui, dar ducele este bătrân, şi bătrâneţea nici nu te apără, nici nu te consolează. Crezusem că aş putea accepta viaţa pe care mi-o oferea; dar ce vrei? Muream de plictiseală, şi dacă tot trebuie să mă prăpădesc, mai bine să mă arunc în para focului decât să mă asfixiez cu cărbuni. Atunci te-am întâlnit pe tine, tânăr, înflăcărat, fericit, şi am încercat să fac din tine bărbatul pe care îl chemam în mijlocul zgomotoasei mele singurătăţi. Ceea ce iubeam în tine nu era omul care erai, ci cel care trebuia să fie. Tu nu accepţi acest rol, îl respingi ca

nedemn de tine, eşti un amant vulgar; fă ca ceilalţi, plăteşte-mă, şi să nu mai discutăm despre aceste lucruri.

Marguerite, obosită de lunga confesiune, se lăsă pe speteaza canapelei şi, spre a-şi înăbuşi un uşor acces de tuse, îşi duse batista la gură, acoperindu-şi aproape faţa.

— Iartă-mă, iartă-mă, murmurai eu, am înţeles de mult toate astea, dar voiam să le aud de la tine, Marguerita mea adorată. Să uităm totul şi să nu ne amintim decât de un lucru: suntem unul al altuia, suntem tineri şi ne iubim. Marguerite, fă din mine tot ce voieşti, sunt sclavul tău, câinele tău; dar în numele cerului, rupe scrisoarea pe care ţi-am scris-o ţi nu mă lăsa să plec mâine; altfel, simt ca aş muri.

Marguerite scoase scrisoarea din corsajul rochiei şi, înmânându-mi-o, îmi spuse cu un surâs de o dulceaţă cu neputinţă de redat:

— Uite-o, ţi-o adusesem.

Am rupt scrisoarea în zeci de bucăţele şi am sărutat cu lacrimi mâna ce mi-o întinsese.

În acea clipă Prudence îşi făcu din nou apariţia.

— Ascultă, Prudence, ştii ce-mi cere? Spuse Marguerite.

— Îţi cere iertare.

— Ai ghicit.

— Şi îl ierţi?

— Vezi bine că trebuie, dar mai vrea şi altceva.

— Ce anume?

— Vrea să vină să ia masa cu noi.

— Şi eşti de acord?

— Tu ce crezi?

— Cred că sunteţi doi copii, care nu aveţi minte niciunul, nici celălalt. Dar mă gândesc de asemenea că mi-e grozav de foame, şi cu cât o să cădeţi mai degrabă la învoială, cu atât o să mâncăm mai repede.

— Haidem, spuse Marguerite, încăpem trei în caleaşca mea. Uite, adăugă ea întorcându-se spre mine, Nanine o să

fie culcată, ai să descui poarta, ia cheia mea, şi încearcă să n-o mai pierzi.

Am îmbrăţişat-o pe Marguerite de eram s-o înăbuş.

Chiar în acel moment intră Joseph.

— Domnule, îmi spuse el cu aerul unui om încântat de el, bagajele sunt gata.

— Complet?

— Da, domnule!

— Ei bine, despachetează totul; nu mai plec.

XVI.

Aş fi putut să-ţi povestesc în câteva fraze începuturile acestei legături, îmi spuse Armand, dar voiam să ştii bine care au fost întâmplările prin care am ajuns să consimt la tot ceea ce voia Marguerite, iar Marguerite să nu mai poată trăi fără mine.

A doua zi, după seara în care venise la mine acasă, i-am trimis volumul Manon Lescaut.

Cu începere din acel moment, dat fiind că eu nu puteam schimba viaţa amantei mele, mi-am schimbat-o pe a mea. Voiam, mai înainte de orice, să nu las răgaz minţii să reflecteze asupra rolului pe care îl acceptasem, deoarece, fără voie, o mare tristeţe m-ar fi cuprins. De aceea, viaţa mea, de obicei atât de calmă, luă deodată un aspect zgomotos şi dezordonat. Să nu credeţi cumva că, oricât de dezinteresată ar fi, dragostea ce ţi-o poartă o femeie întreţinută nu te costă nimic. Nimic nu este mai scump decât miile de capricii, flori, loji la spectacole, mese, excursii la ţară, pe care nu poţi niciodată să i le refuzi.

După cum ţi-am spus, eu nu aveam avere. Tatăl meu era şi este încă perceptor general la C… Se bucură de o frumoasă reputaţie de om cinstit, graţie căreia a şi găsit garanţia ce trebuia depusă pentru a putea ocupa o asemenea funcţie. Slujba îi aduce patruzeci de mii de franci pe an, şi de zece ani de când ocupă această funcţie, a restituit garanţia şt s-a străduit să pună deoparte banii pentru zestrea surorii mele. Tatăl meu este omul cel mai onorabil pe care îl poţi întâlni.

Mama mea, la moartea ei, a lăsat o rentă de şase mii de franci, pe care tatăl meu a împărţit-o între mine şi sora mea în ziua în care a obţinut slujba pe care o ceruse; mai târziu, când am împlinit 21 de ani, a adăugat la acest mic venit o rentă anuală de cinci mii de franci, asigurându-mă că aş putea să trăiesc foarte mulţumit la Paris cu aceşti opt mii de franci dacă ţineam ca, pe lângă această rentă, să-mi mai creez o situaţie, fie în avocatură, fie ca medic. Am venit, prin urmare, la Paris, am urmat Facultatea de drept, m-am înscris ca avocat şi, ca mulţi alţi tineri, mi-am pus diploma în buzunar şi m-am lăsat un pic antrenat de viaţa trândavă a Parisului. Cheltuielile mele erau foarte modeste; numai că în opt luni cheltuiam venitul pe tot anul, iar cele patru luni de vară le petreceam la tatăl meu, ceea ce făcea în total douăsprezece mii de livre rentă, şi îmi creasem şi reputaţia de fiu iubitor. De altminteri, nu aveam o centimă datorii.

Aşa stăteau lucrurile când am cunoscută pe Marguerite.

Ai să înţelegi, deci, că, fără să vreau, am început să duc o viaţă mult mai largă. Marguerite era o natură foarte capricioasă şi făcea parte dintre acele femei care n-au privit niciodată ca o cheltuială serioasă miile de distracţii din care li se compune viaţa. Rezultatul a fost că, vrând să fie alături de mine cât mai multă vreme cu putinţă, îmi scria dimineaţa că are să ia cina cu mine, dar nu la ea acasă, ci la vreun local, fie din Paris, fie din împrejurimi. Mă duceam s-o iau, cinam, mergeam la vreun spectacol, adeseori ne mai duceam şi după spectacol la vreun restaurant, şi uite aşa cheltuiam într-o seară patru sau cinci ludovici, ceea ce însemna două mii cinci sute sau trei mii de franci pe lună, reducându-mi astfel anul la trei luni şi jumătate şi punându-mă în situaţia sau să fac datorii, sau să o părăsesc pe Marguerite.

Or, aş fi acceptat totul, în afară de această ultimă eventualitate.

Să mă ierţi dacă îţi dau toate aceste amănunte, dar ai să vezi că ele au fost cauza întâmplărilor ce aveau să urmeze.

Ceea ce-ţi povestesc este o istorie adevărată, simplă, căreia îi las neatinsă întreaga naivitate a detaliilor şi toată simplitatea desfăşurărilor.

Am înţeles, aşadar, că nimic pe lume nu m-ar fi putut înrâuri să-mi uit iubita, şi ca atare trebuia să găsesc mijloacele necesare pentru a face faţă sumelor ce le cheltuiam cu ea.

Apoi, această dragoste mă răscolea şi mă tulbura în aşa măsură, încât toate clipele pe care le petreceam departe de Marguerite însemnau pentru mine ani; am resimţit atunci nevoia să mistui aceste clipe în focul vreunei pasiuni, să le trăiesc atât de repede încât nici să nu-mi dau seama când au trecut.

Am început prin a împrumuta cinci sau şase mii de franci în contul micului meu capital, şi m-am apucat să joc, deoarece, de când au fost desfiinţate casele de joc, se joacă pretutindeni. Altădată, când intrai la „Frascati", aveai şansa să dai lovitura şi să te îmbogăţeşti: se juca pe bani peşin, şi dacă pierdeai, aveai cel puţin o consolare spunându-ţi ca ai fi putut câştiga; pe când acum, cu excepţia cercurilor, unde există încă o anumită severitate în privinţa plăţii, ai aproape certitudinea în clipa în care ai câştigat o sumă importantă că n-ai s-o mai primeşti niciodată. Vei înţelege lesne de ce.

Jocurile de noroc nu sunt practicate decât de tineri foarte strâmtoraţi şi cărora le lipseşte averea necesară pentru a face faţă vieţii pe care o duc; prin urmare, se apucă de joc, şi în mod firesc se ajunge la următoarea situaţie: în cazul când câştigă, cei ce pierd vor avea de plătit echipajele şi amantele acestor domni, ceea ce este foarte dezagreabil. Se contractează datorii, relaţiile începute în jurul mesei verzi sfârşesc prin certuri, din care onoarea şi viaţa ies întotdeauna un pic şifonate; iar când eşti om cinstit, te vezi ruinat de nişte tineri foarte cumsecade, care nu aveau alt cusur decât acela ca nu posedau un venit de două sute de mii de livre.

Nu este nevoie să-ţi mai vorbesc despre cei care trişează la joc. Într-o bună zi afli despre plecarea lor forţată şi despre condamnarea lor în lipsă.

M-am aruncat deci în această viaţă tumultuoasă, zgomotoasă, vulcanică, ce mă înspăimânta altădată, când mă gândeam la ea, şi care a devenit pentru mine completarea inevitabilă a dragostei pentru Marguerite. Ce voiai să fac?

Dacă nopţile pe care nu le petreceam în rue d'Antin le-aş fi petrecut singur la mine, ar fi însemnat să nu închid ochii o clipă. Gelozia m-ar fi ţinut treaz şi mi-ar fi pârjolit gândurile şi sângele, în timp ce jocul îmi abătea pentru o clipă febra care mi-ar fi năpădit inima, îndreptând-o asupra unei pasiuni care-mi subjuga voinţa, dar numai până la ora când trebuia să mă duc în braţele iubitei mele. Atunci – şi datorită acestui fapt îmi dădeam seama de furia dragostei mele – fie că pierdeam sau câştigam, părăseam neînduplecat jocul, compătimindu-i pe cei care rămâneau, ca nu-i aşteaptă, ca pe mine, fericirea când vor părăsi masa de joc.

Pentru cea mai mare parte dintre ei jocul era o necesitate; pentru mine, un remediu.

Vindecat de Marguerite, aş fi fost vindecat şi de joc.

De aceea, în mijlocul acestei agitaţii, îmi păstram o doză destul de mare de sânge rece; nu pierdeam decât ceea ce puteam plăti, şi nu câştigam decât ceea ce aş fi putut pierde.

De altminteri, norocul mă favoriza. Nu făceam datorii şi cheltuiam de trei ori mai mulţi bani decât mai înainte, când nu jucam. Nu era uşor să rezişti la o viaţă care îmi îngăduia, fără să mă strâmtorez, să satisfac miile de capricii ale Margueritei. Iar ea mă iubea tot aşa de mult, ba poate chiar mai mult.

După cum ţi-am spus, am început prin a fi primit mai întâi doar de la miezul nopţii până la 6 dimineaţa, apoi am fost admis din când în când în lojă, mai apoi Marguerite a ieşit

uneori să cineze fu mine. Într-o dimineaţă am rămas până la 8, iar în altă zi s-a întâmplat să nu mai plec decât la amiază.

În aşteptarea schimbării morale, se produsese la Marguerite o schimbare fizică. Mă ocupasem de vindecarea ei, iar biata fată, ghicind ce scop urmăream, se supunea, spre a-mi dovedi recunoştinţa sa. Reuşisem, fără mari eforturi, să o dezbar aproape de vechile ei obiceiuri. Doctorul meu, pe care îl chemasem să o examineze, îmi spusese că numai repaosul şi viaţa liniştită puteau să-i păstreze sănătatea, astfel încât ajunsesem să înlocuiesc supeurile de după spectacol şi insomniile cu un regim igienic şi un somn regulat.

Fără să-şi dea seama, Marguerite începuse să se obişnuiască cu această nouă existenţă, resimţindu-i efectele binefăcătoare. Începuse chiar să-şi petreacă unele seri la ea acasă, sau, dacă era vreme frumoasă, se înfăşură într-un şal de caşmir, se acoperea cu un voal şi ne duceam pe jos, ca doi copii, să colindăm, pe înserat, aleile întunecoase de pe Champs-Elysées. Marguerite se înapoia obosită, mânca ceva uşor şi se culca, după ce făcea puţină muzică, sau după vreo lectură, lucru ce nu i se mai întâmplase niciodată. Accesele de tuse, care îmi sfâşiau inima ori de câte ori le auzeam, dispăruseră aproape cu totul.

La capătul a şase săptămâni, nu se mai punea problema contelui, definitiv sacrificat; numai ducele mă obliga încă să ţin ascunsă legătura dintre mine şi Marguerite, dar chiar şi el a fost expediat adeseori pe când mă aflam la ea, sub pretext că doamna dormea şi interzisese să fie trezită din somn.

Din pricina obişnuinţei şi chiar a nevoii pe care o simţea Marguerite de a mă vedea mereu în preajma ei, am părăsit jocul de cărţi exact în momentul în care l-ar fi părăsit şi un jucător foarte priceput. În concluzie, ca urmare a câştigurilor realizate, mă aflam în posesia a vreo douăsprezece mii de franci, care îmi păreau un capital inepuizabil.

Între timp sosise vremea să mă înapoiez acasă la tatăl şi la sora mea, dar eu nu mă urneam din Paris, drept care am început să primesc repetate scrisori, atât de la unul, cât şi de la celălalt, în care mă rugau să vin neîntârziat.

La toate aceste rugăminţi stăruitoare răspundeam cum mă pricepeam şi eu mai bine, repetând mereu că eram sănătos şi că nu aveam nevoie de bani, două lucruri care, socoteam eu, puteau să-l consoleze într-o oarecare măsură pe tatăl meu pentru amânarea vizitei mele anuale.

Într-o bună dimineaţă, Marguerite, trezită de razele unui soare strălucitor, sări jos din pat şi mă întrebă dacă n-aş vrea să ne petrecem ziua la ţară.

Am trimis vorbă Prudencei şi am pornit toţi trei, după ce mai întâi Marguerite a învăţat-o pe Nanine să-i spună ducelui că, vrând să profite de o zi atât de frumoasa, plecase la ţară cu doamna Duvernoy.

În afară de faptul că prezenţa prietenei sale era necesară pentru a-l linişti pe bătrânul duce, Prudence era una din acele femei care păreau făcute anume pentru aceste petreceri la ţară.

Cu veselia sa inepuizabilă şi cu veşnica sa poftă de mâncare, nu-i lăsa o clipă să se plictisească pe cei din jur, şi se pricepea de minune să comande un meniu variat: ouă, cireşe, lapte, iepure, în sfârşit, tot ceea ce compune dejunul tradiţional din împrejurimile Parisului.

Nu ne mai rămânea decât să ne decidem unde mergem.

Tot Prudence ne-a scos din încurcătură.

— Şi vreţi să mergeţi undeva cu adevărat la ţară? Ne întrebă ea.

— Da.

— Ei bine, haidem la Bougival, la „Zori de zi”, la mama Arnould. Armand, du-te de închiriază o caleaşcă.

O oră şi jumătate mai târziu, iată-ne ajunşi la mama Arnould.

Cunoşti poate acest han, un fel de hotel peste săptămână, iar duminica cârciumă. Din grădina aflată cam la înălţimea

unui etaj obişnuit, se deschide o privelişte magnifică. La stânga, apeductul de la Marly închide zarea; la dreapta, privirea se revarsă peste un infinit de coline; apa, aproape nemişcată în acest loc, se desfăşoară ca o panglică lată, albă şi unduioasă, între plaiurile Gabillons şi insula Croissy, veşnic legănată de freamătul plopilor singuratici şi de murmurul sălciilor. Departe, la orizont, scăldate în soare, se înalţă căsuţe albe cu acoperişuri roşii, iar clădirile manufacturilor, care, văzute de departe, nu-şi mai păstrează aspectul aspru şi comercial, întregesc admirabil peisajul.

La depărtări se zărea Parisul, pierdut în ceaţă.

Cum ne spusese Prudence, eram cu adevărat la ţara şi, trebuie să mărturisesc, a fost şi un adevărat dejun.

Nu spun toate acestea din recunoştinţă pentru fericirea pe care i-o datoram, dar Bougival, cu tot numele său îngrozitor, este unul din cele mai încântătoare colţuri de ţară care se pot închipui.

Am călătorit mult, am văzut privelişti mai măreţe, dar nu mai încântătoare decât acest cătun, pitulat voios la picioarele colinei care îl străjuieşte.

Mama Arnould se oferi să ne aranjeze o plimbare cu barca, ceea ce Marguerite şi Prudence primiră cu bucurie.

Totdeauna au fost puse în legătură natura, viaţa în aer liber cu dragostea, şi bine s-a făcut: nimic nu dă un cadru mai frumos femeii pe care o iubeşti decât cerul albastru, miresmele, florile, adierile vântului, singurătatea strălucitoare a câmpurilor sau a pădurilor. Oricât de mult ai iubi o femeie, oricâtă încredere ai avea în ca, oricare ar fi siguranţa în viitor pe care ţi-o dă trecutul ei, eşti întotdeauna mai mult sau mai puţin gelos. Dacă ai fost îndrăgostit, cu adevărat îndrăgostit, desigur că ai resimţit aceasta nevoie de a izola de restul lumii fiinţa în a cărei inimă ai vrea să fii numai tu. Mi se pare că oricât ar fi de indiferentă la ceea ce o înconjoară, femeia iubită îşi pierde din parfumul şi din armonia ci în contact cu oamenii şi cu

lucrurile. În ce mă priveşte, simţeam aceasta mai bine decât oricare altul. Iubirea mea nu era o iubire asemenea celorlalte; eram îndrăgostit pe cât poate fi îndrăgostită orice fiinţă, însă de Marguerite Gautier, ceea ce însemna că la Paris, la tot pasul, mă puteam izbi de un bărbat care îi fusese amant, sau care putea să-i devină a doua zi. În timp ce la ţară, în mijlocul unor oameni pe care nu-i mai văzusem niciodată şi cărora puţin le păsa de noi, în sânul unei naturi minunat împodobite de primăvară – această reînviere de fiecare an – şi izolată de vuietul oraşului, puteam să-mi ascund dragostea şi să iubesc fără ruşine şi fără teamă.

Puţin câte puţin, curtezana dispărea aici. Aveam lângă mine o femeie tânără, frumoasă, pe care o iubeam, de care eram iubit şi care se numea Marguerite: trecutul nu mai avea contururi, iar viitorul îmi apărea fără pic de nori. Soarele îmi lumina iubita ca şi cum şi-ar fi aruncat razele asupra celei mai caste logodnice. Ne plimbam amândoi prin aceste încântătoare locuri, care păreau făcute anume pentru a-ţi reaminti de versurile lui Lamartine sau de melodiile lui Scudo (Paul Scudo (1806-1864), muzicolog şi compozitor francez, autorul câtorva apreciate studii de specialitate).

Marguerite purta o rochie albă şi se rezema de braţul meu, repetându-mi seara, sub cerul înstelat, cuvintele dragi pe care mi le şoptise şi în ajun, iar lumea îşi urma mai departe viaţa, fără să întineze, cu umbra ei, tabloul surâzător al tinereţii şi iubirii noastre.

Era un vis pe care mi-l dăruia, printre desişuri de frunze, soarele arzător al acestei zile, pe când, culcat în iarbă, pe insuliţa unde trăsesem, îmi lăsam gândurile, libere de toate legăturile omeneşti care le încătuşau mai înainte, să alerge şi să culeagă toate speranţele ce le ieşeau în cale.

Să mai adăugăm la acestea că, din locul în care mă aflam, vedeam pe mal o căsuţă încântătoare, cu două caturi, cu un grilaj în semicerc, că printre zăbrele zăreai, în faţa casei, o pajişte verde, deasă ca o catifea, iar în spatele casei, o

pădurice plină de ascunzişuri tainice, unde în fiecare dimineaţă poteca croită în ajun nu se mai cunoştea sub covor muşchi.

Flori agăţătoare ascundeau peronul casei, ce părea nelocuită, şi o îmbrăţişau până la primul etaj.

Tot privind întruna la această căsuţă, am ajuns să mă conving că era a mea, într-atât de bine întruchipa visul ce-l trăiam.

O vedeam acolo pe Marguerite, împreună cu mine, ziua prin pădurea ce acoperea colina, seara aşezaţi pe pajişte, şi mă întrebam dacă vor fi fost vreodată creaturi pământene atât de fericite ca noi.

— Ce casă drăguţă! Îmi spuse Marguerite, care îmi urmărise privirea şi poate şi gândurile mele.

— Unde? Întrebă Prudence.

— Colo, jos…, şi Marguerite arătă cu degetul casa de care era vorba.

— Ah, încântătoare! Replică Prudence. Îţi place?

— Mult de tot.

— Ei bine, spune ducelui că-ţi place; are s-o închirieze, sunt convinsă. Mă ocup eu de această chestiune, dacă vrei.

Marguerite se uită la mine, ca pentru a mă întreba ce gândesc despre această idee.

Întregul meu vis îşi luase zborul o dată cu ultimele cuvinte ale Prudencei şi mă azvârlise atât de brutal, iarăşi, în realitate, încât eram cu totul zăpăcit din pricina căderii.

— Într-adevăr, ideea este excelentă, m-am bâlbâit eu, fără să-mi dau seama de ceea ce spuneam.

— Bine, am să aranjez acest lucru, spuse Marguerite, strângându-mi mâna şi interpretându-mi cuvintele după dorinţa sa. Să mergem numaidecât să vedem dacă este de închiriat.

Casa era liberă, iar chiria era de două mii de franci.

— Ai să fii fericit aici? Mă întrebă ea.

— În primul rând, nu ştiu dacă am să am dreptul să vin…

— Dar pentru cine crezi ca aş veni să mă îngrop în locurile astea, dacă nu pentru tine?

— Atunci, Marguerite, lasă-mă pe mine să plătesc chiria.

— Eşti nebun? Nu numai c-ar fi inutil, dar ar fi şi primejdios; ştii bine că n-am dreptul să primesc decât de la un singur om, prin urmare nu te mai opune, copil ce eşti, şi nu mai spune nimic.

— Să ştiţi, când am să am doua zile libere, am să vin să le petrec la voi, spuse Prudence.

Am părăsit casa şi ne-am reluat drumul, discutând întruna despre noua hotărâre. O ţineam pe Marguerite strâns în braţe, şi nu ştiu cum, coborând din trăsură, am şi început să privesc propunerea amantei mele cu mai puţine scrupule.

XVII.

A doua zi, Marguerite mă rugă să plec mai vreme, deoarece ducele urma să vină dis-de-dimineaţă; îmi făgădui însă să-mi dea de veste de îndată ce acesta va pleca, spre a ne întâlni, ca de obicei.

Într-adevăr, peste zi am primit următorul bilet: „Mă duc la Bougival cu ducele; fii astă-seară, la 8, la Prudence.”

La ora fixată Marguerite era înapoi şi veni să mă întâlnească la doamna Duvernoy.

— Află că totul s-a aranjat, zise ea intrând.

— A închiriat casa? Întrebă Prudence.

— Da; a consimţit numaidecât.

Nu-l cunoşteam pe duce, dar mi-era ruşine că-l înşel, aşa cum o făceam.

— Dar asta nu-i tot! Reluă Marguerite.

— Ce mai e încă?

— M-am îngrijit şi de locuinţa lui Armand.

— În aceeaşi casă? Întrebă Prudence râzând.

— Nu, ci la, Zori de zi”, unde am luat dejunul ducele şi cu mine. În timp ce admira priveliştea am întrebat-o pe mama Arnould – aşa o cheamă, mama Arnould, nu-i aşa?

— Dacă nu are vreun apartament potrivit. Mi-a răspuns că tocmai avea unul, cu salon, anticameră şi cameră de

culcare. E, cred, tot ce trebuie. Şaizeci de franci pe lună. Şi mobilat în aşa fel încât până şi un ipohondru s-ar înveseli acolo. Am reţinut apartamentul. Am procedat bine, nu-i aşa?

De bucurie, am sărit de gâtul Margueritei.

— Are sa fie minunat! Continuă ca. Vei avea o cheie de la portiţa din dos; ducelui i-am promis o cheie de la poarta principală, pe care însă n-are s-o ia, fiindcă n-o să vină decât ziua, atunci când o să vină. Fie vorba între noi, cred că este încântat de capriciul meu, care mă îndepărtează pentru câtva timp de Paris şi care o sa mai astupe puţin şi gura familiei lui. Totuşi, m-a întrebat cum este cu putinţă că eu, care mă simt aşa de bine la Paris, m-am hotărât să mă îngrop la ţară; i-am răspuns că sunt suferindă şi că mă duc să mă odihnesc. N-a prea dat el crezare spuselor mele. Bietul bătrân, este cumplit de bănuitor! O să luăm, prin urmare, scumpul meu Armand, toate precauţiile, fiindcă ducele are să pună pe cineva să mă supravegheze; şi n-am nici un interes să rup relaţiile cu el, fiindcă, pe lângă chiria casei, trebuie să-mi mai plătească şi datoriile, care, din nenorocire, sunt destule. Îţi convine situaţia asta?

— Da, răspunsei eu, silindu-mă să-mi înăbuş scrupulele, pe care mi le trezea din când în când acest fel de viaţă.

— Am vizitat casa cu de-amănuntul, o să ne simţim de minune. Ducele se va îngriji de tot. Ah, scumpul meu, adăugă ea zvăpăiată, sărutându-mă, nu poţi să te plângi că eşti nefericit când un milionar îţi aşterne în persoană patul!

— Şi când o sa te muţi? Întrebă Prudence.

— Cât mai repede cu putinţă.

— Iei cu tine trăsura şi caii?

— Iau cu mine toată casa. Cât am să lipsesc, ai să te ocupi tu de apartamentul meu.

Opt zile mai târziu, Marguerite intrase în posesia casei de la ţară, iar eu eram instalat la „Zori de zi”.

A început atunci o viaţă despre care-mi vine foarte greu să vorbesc.

La început, când s-a instalat la Bougival, Marguerite n-a putut rupe complet cu vechile sale obiceiuri, şi cum casa avea veşnic un aer de sărbătoare, toate prietenele ei veneau s-o vadă; timp de o lună n-a fost măcar o zi în care Marguerite să nu aibă opt sau zece persoane invitate la masă. Prudence, pe de altă parte, îşi aducea toate cunoştinţele şi le făcea onorurile de parcă i-ar fi aparţinut ei casa.

Totul era plătit cu banii ducelui, cum cred că uşor îţi poţi închipui, şi totuşi se întâmpla din când în când ca Prudence să-mi ceară câte un bilet de o mie de franci, chipurile din partea Margueritei. Cum ştii, câştigasem nişte bani la joc; m-am grăbit, prin urmare, să-i remit Prudencei banii pe care mi-i cerea pentru Marguerite şi temându-mă să nu aibă nevoie de sume şi mai mari, m-am dus la Paris să iau cu împrumut nişte bani. Am împrumutat aceeaşi sumă ca şi rândul trecut, sumă pe care o restituisem foarte punctual.

Mă aflam, deci, din nou în fonduri, cu cei zece mii de franci, fără să mai pun la socoteală renta.

Totuşi, plăcerea pe care o resimţea Marguerite primindu-şi prietenele se mai potoli un pic din pricina cheltuielilor ivite şi mai cu seamă fiindcă era nevoită uneori să-mi ceară bani mie. Ducele, care închiriase casa spre a-i da posibilitatea Margueritei să se odihnească, nu-şi mai făcu apariţia, temându-se să nu dea ochii cu obişnuita societate veselă şi numeroasă, de care se ferea. Şi asta din ziua când, venind să cineze singur cu Marguerite, a picat în toiul unui dejun de cincisprezece persoane, care se lungise până la ora când sosise el să ia cina. Fără să bănuiască nimic, a deschis uşa sufrageriei, dar întâmpinat de un hohot general de râs, a fost obligat să se retragă brusc în faţa veseliei obraznice a fetelor ce se aflau acolo.

Marguerite s-a ridicat de la masă, s-a dus după el în camera vecină şi a încercat, pe cât i-a fost cu putinţă, să-l facă să uite aceasta întâmplare; dar bătrânul, rănit în amorul propriu, îi păstrase pică; i-a spus sărmanei fete, cu

destulă cruzime, că se plictisise să tot plătească nebuniile unei femei care nu era în stare să-l facă respectat măcar la ea acasă, şi a plecat foarte mâniat.

Din acea zi Marguerite n-a mai auzit nimic despre el. Zadarnic şi-a expediat musafirii, zadarnic şi-a schimbat obiceiurile, ducele n-a mai dat nici un semn de viaţă. Din toate astea, câştigasem eu, amanta aparţinându-mi acum cu totul numai mie, iar visul mi se împlinise în sfârşit. Marguerite nu se mai putea lipsi de mine. Fără să se îngrijoreze de ce avea să urmeze, ca afişa în văzul lumii legătura dintre noi, iar eu ajunsesem să nu mai plec de la ea. Servitorii mă numeau „domnul” şi mă considerau în mod oficial drept stăpânul lor.

În legătură cu noua situaţie, Prudence i-a făcut multe mustrări Margueritei; dar Marguerite i-a răspuns că mă iubeşte, că nu mai poate trăi fără mine şi că, orice s-ar întâmpla, nu avea de gând să renunţe la fericirea de a mă avea mereu lângă ea, adăugând că toţi cei cărora nu le convenea situaţia, erau liberi să nu mai vină.

Auzisem aceste lucruri într-o zi în care Prudence îi spusese Margueritei că vrea să-i comunice ceva foarte important şi când, curios, ascultasem la uşa camerei unde se încinseseră.

Câtăva vreme după aceea, Prudence îşi făcu din nou apariţia. Când a venit, eu mă aflam în fundul grădinii, aşa că nu m-a văzut. Bănuiam, după felul în care i-a ieşit în întâmpinare Marguerite, că vor avea o conversaţie asemănătoare cu aceea pe care o surprinsesem mai demult, şi voiam neapărat s-o aud şi eu.

Cum cele două femei se închiseseră în budoar, am tras cu urechea.

— Ei bine? Întrebă Marguerite.

— Ei da! L-am văzut pe duce!

— Ce ţi-a spus?

— Că îţi iartă bucuros prima scenă, dar că a auzit că trăieşti, în văzul lumii, cu domnul Armand Duval, şi că

aceasta nu ţi-o mai iartă. „Marguerite să-l părăsească pe acest tânăr, mi-a spus ducele, şi atunci îi voi da, ca şi altădată, tot ce-o să vrea; dacă nu, va trebui să renunţe de a-mi mai cere ceva…”

— Şi tu ce i-ai răspuns?

— Că am să-ţi comunic hotărârea lui, făgăduindu-i totodată ca o să te sfătuiesc de bine. Gândeşte-te, scumpa mea copilă, la situaţia pe care o pierzi şi pe care Armand niciodată n-o să ţi-o poată oferi. El te iubeşte din tot sufletul, dar nu este destul de bogat ca să-ţi poată da tot ce ai nevoie, şi va veni o zi în care va trebui să te părăsească, dar va fi probabil prea târziu, fiindcă ducele nu va mai voi să te ajute cu nimic. Vrei să vorbesc eu cu Armand?

Marguerite păru să reflecteze, deoarece nu răspundea. Inima îmi bătea cu putere în aşteptarea răspunsului.

— Nu, relua ea, n-am să-l părăsesc pe Armand, şi nici n-am să mă ascund ca să trăiesc cu el. Poate că este o nebunie ceea ce fac, dar îl iubesc, ce vrei? Şi apoi, acum s-a obişnuit să mă iubească fără să mai întâlnească piedici; ar suferi prea mult dacă l-aş obliga să mă părăsească fie şi numai pentru un ceas. De altminteri, n-o să mai trăiesc cine ştie cât, ca să fiu obligată să satisfac toanele unui unchiaş, pe care doar când îl văd, şi simt că îmbătrânesc. N-are decât să-şi păstreze banii ş o să mă lipsesc de ei.

— Dar cum ai s-o scoţi la capăt?

— Habar n-am!

Fără să mai aştept răspunsul Prudencei, am dat buzna pe uşă şi m-am aruncat la picioarele Margueritei, acoperindu-i mâinile cu lacrimile care izvorau din bucuria de a fi iubit astfel.

— Viaţa mea îţi aparţine, Marguerite, tu nu mai ai nevoie de acest om; nu sunt oare eu aici? Te voi părăsi eu vreodată? Cum aş putea să-ţi răsplătesc îndeajuns fericirea pe care mi-o dăruieşti? Să înlăturăm toate piedicile, scumpa mea Marguerite, noi ne iubim! Ce ne mai interesează restul?

— Oh, da, te iubesc, scumpul meu Armand! Murmură ea, înlănţuindu-mi gâtul cu braţele. Te iubesc aşa cum n-aş fi crezut vreodată că pot iubi. Vom fi fericiţi, o să trăim liniştiţi, iar eu am să spun adio pe veci acestei vieţi, de care roşesc acum. Iar tu niciodată n-ai să-mi reproşezi trecutul, nu-i aşa?

Lacrimile mă împiedicară să vorbesc.

N-am putut să-i răspund Margueritei decât strângând-o tare la piept.

— Aşadar, spuse ea cu o voce gâtuită de emoţie, întorcându-se către Prudence, ai să relatezi ducelui această scenă şi ai să adaugi ca nu mai avem nevoie de el.

Din acea zi n-a mai venit niciodată vorba despre duce. Marguerite nu mai era fiinţa pe care o cunoscusem. Evita tot ceea ce ar fi putut să-mi reamintească viaţa în mijlocul căreia o întâlnisem. Niciodată vreo soţie, niciodată vreo soră n-au avut pentru soţul sau pentru fratele ei dragostea şi grija pe care le-a avut Marguerite pentru mine. Această natură plăpândă era receptivă la toate impresiile, cu inima deschisă tuturor sentimentelor. Marguerite rupsese cu prietenele, ca şi cu obiceiurile ei, cu vechiul limbaj, ca şi cu risipa de altădată.

Văzându-ne cum ieşim din vilă, ca să ne plimbăm cu barca drăguţă pe care o cumpărasem, nimeni n-ar fi crezut vreodată că această femeie, îmbrăcată într-o rochie albă, pe cap cu o pălărie mare de pai şi purtând pe braţ o simplă pelerină de mătase, care s-o ferească de răcoarea apei, era una şi aceeaşi Marguerite Gautier care, cu patru luni în urmă, provoca atâta larmă cu luxul şi cu scandalurile ei.

— Vai! Ne grăbeam într-adevăr să gustăm din fericire, ca şi cum am fi ghicit că ea va fi de scurtă durată.

Trecuseră două luni de când nu mai puseserăm piciorul prin Paris. Nimeni nu venise să ne vadă, în afară de Prudence şi de această Julie Duprat, de care ţi-am mai vorbit, şi căreia Marguerite avea să-i remită, mai târziu, emoţionanta povestire pe care o am aici.

Petreceam zile întregi la picioarele iubitei mele. Deschideam larg ferestrele care dădeau în grădină şi priveam cum vara se cobora voios peste florile pe care le deschidea năvalnic, sau, aşezaţi la umbra arborilor, gustam alături această viaţă adevărată, pe care nici Marguerite, nici eu n-o înţeleseserăm până atunci.

Marguerite se minuna ca un copil de cele mai neînsemnate lucruri. Erau zile în care alerga prin grădină, ca o fetiţă de 10 ani, după vreun fluture sau după vreo libelulă. Această curtezană, pentru care se cheltuiseră numai pe flori mai mulţi bani decât i-ar fi trebuit unei familii ca să trăiască fericită, se aşeza câteodată pe pajişte şi privea o oră întreagă floarea modestă al cărei nume îl purta.

În aceasta vreme Marguerite a citit şi recitit de nenumărate ori Manon Lescaut.

Am surprins-o de multe ori făcând observaţii pe marginea paginilor. Îmi spunea întotdeauna că o femeie care iubeşte nu poate să facă ceea ce făcea Manon.

De două sau de trei ori a primit scrisori de la duce. Ea îi recunoscu scrisul şi îmi dădu mie scrisorile, fără să le desfacă.

Unele pasaje din scrisori mă făceau să-mi dea lacrimile.

El crezuse că, închizându-şi băierile pungii, o s-o readucă pe Marguerite la el; dar când s-a convins că acest mijloc era zadarnic, n-a mai putut rezista; i-a scris, cerându-i iarăşi, ca odinioară, îngăduinţa de a veni din nou să o vadă, oricare ar fi fost condiţiile puse de Marguerite.

Citisem, aşadar, aceste scrisori stăruitoare, care se repetau; le-am rupt, fără să-i spun Margueritei ce conţineau, ferindu-mă s-o sfătuiesc să-l revadă pe bătrân, deşi un sentiment de milă pentru durerea bietului om m-ar fi îndemnat poate s-o fac; dar mă temeam ca Marguerite să nu vadă în acest sfat – datorită căruia ducele şi-ar fi reluat vechile vizite – dorinţa mea de a-l obliga să reia cheltuielile casei; mă temeam mai presus de orice ca. Marguerite să nu creadă că fug de răspunderea de a avea grijă de ea,

indiferent de situaţia în care ar fi împins-o dragostea ce mi-o purta.

Urmarea a fost ca ducele, neprimind nici un răspuns, a încetat să-i mai scrie, iar Marguerite şi cu mine am rămas mai departe împreună, fără să ne pese de viitor.

XVIII.

Să-ţi dau amănunte despre noua noastră viaţă ar fi un lucru din cale-afară de greu. Viaţa aceasta era alcătuită dintr-o serie de copilării, încântătoare pentru noi, dar fără însemnătate pentru cei cărora li le-aş povesti. Ştii, desigur, ce înseamnă să iubeşti o femeie, ştii cât trec de uşor zilele, şi cu câtă lenevie te laşi în voia zilei de mâine. Cunoşti, desigur, această uitare de tot şi de toate, care izvorăşte dintr-o iubire pătimaşă, încrezătoare şi împărtăşită. Orice fiinţă, alta decât femeia iubită, ţi se pare inutilă pe lumea asta. Regreţi că ai dăruit mai înainte şi altor femei părticele din inima ta, şi nu-ţi închipui cum ai mai putea mângâia vreodată cu dragoste mâna altei femei în afară de aceea pe care o strângi acum în mâinile tale. Creierul nu acceptă nici o activitate, nici o amintire, nimic din ceea ce ar putea să-l abată de la unicul gând ce i se înfăţişează neîncetat. În fiecare zi descoperi iubitei tale un farmec nou, o voluptate necunoscută până atunci.

Existenţa nu mai înseamnă decât împlinirea repetată a unei dorinţe continue, inima nu mai este decât vestala chemată să întreţină focul sacru al dragostei.

Mergeam adeseori, când se cobora înserarea, să ne aşezăm în păduricea care străjuia casa. Ascultam acolo armoniile voioase ale serii, gândindu-ne amândoi la clipa ce se apropia, care avea să ne arunce pe unul în braţele celuilalt până a doua zi. Alteori rămâneam culcaţi întreaga zi, nelăsând să pătrundă nici măcar razele soarelui în camera noastră. Perdelele erau bine trase, iar lumea dinafară îşi oprea o vreme pentru noi mersul. Doar Nanine avea dreptul să deschidă uşa, dar numai ca să ne aducă mâncare; chiar şi mesele le luam fără să ne sculăm,

întrerupte doar de neîncetate râsete şi nebunii. Urma apoi un somn doar de câteva clipe, căci, cufundându-ne în iubirea noastră, eram ca doi înotători îndărătnici, care nu ies la suprafaţă decât pentru a-şi reîmprospăta forţele.

Am surprins totuşi unele momente de tristeţe şi câteodată chiar lacrimi în ochii Margueritei. Întrebată care e pricina acestei întristări neaşteptate, mi-a răspuns:

— Iubirea noastră nu este o iubire obişnuită, scumpul meu Armand. Tu mă iubeşti ca şi cum n-aş mai fi aparţinut niciodată altuia, şi tremur ca nu cumva mai târziu, căindu-te de dragostea ta şi considerând o crimă trecutul meu, să nu mă sileşti să mă arunc iarăşi în viaţa din mijlocul căreia m-ai scos. Gândeşte-te că acum, când am gustat dintr-o viaţă nouă, aş muri dacă m-aş reîntoarce la cealaltă. Spune-mi, aşadar, că n-ai să mă părăseşti niciodată!

— Ţi-o jur!

După ce am pronunţat aceste cuvinte, Marguerite m-a privit ca şi cum ar fi vrut să citească în ochii mei dacă jurământul pe care-l rostisem era sincer, apoi s-a aruncat în braţele mele şi, ascunzându-şi capul la pieptul meu, mi-a spus:

— Tu nu ştii cât te iubesc!

Într-o seară stăteam rezemaţi unul de altul pe pervazul ferestrei, uitându-ne la luna care se ridica alene din culcuşul ei de nori şi ascultând foşnetul viu al arborilor bătuţi de vânt; ne ţineam de mână, iar de aproape un sfert de ceas nu mai scosesem nici o vorbă; deodată Marguerite îmi spuse:

— Se apropie iarna, vrei să plecăm?

— Încotro?

— În Italia.

— Prin urmare, te plictiseşti?

— Mă tem de iarnă, mi-e teama mai cu scamă de reîntoarcerea noastră la Paris.

— De ce?

— Din pricina multor lucruri… Şi relua brusc, fără să-mi spună motivele temerilor sale: Vrei să plecăm? Am sa vând tot ce am; vom merge să trăim acolo, n-o să mai rămână în mine nici urmă din ceea ce am fost şi nimeni n-are să ştie cine sunt. Vrei?

— Să plecăm dacă îţi face ţie plăcere, Marguerite; haide să facem o călătorie, i-am spus eu, dar nu văd necesitatea să vinzi lucruri pe care ai fi fericită să le regăseşti la întoarcere! N-am atâta avere ca să primesc un asemenea sacrificiu, dar am îndeajuns ca să putem călători confortabil timp de cinci sau şase luni, dacă lucrul acesta te distrează cât de puţin.

— De fapt, nu, continuă ea plecând de la fereastra şi ducându-se să se aşeze pe canapea, în întunericul camerei. La ce bun să mergem şi să cheltuim banii acolo? Cheltuieşti şi aşa destui bani cu mine aici!

— Tu-mi reproşezi acest lucru, Marguerite? Nu-i prea frumos din partea ta.

— Iartă-mă, dragă prietene, spuse ca, întinzându-mi mâna. Furtuna care se apropie mă face foarte nervoasă; nu spun ceea ce vreau să spun…

Şi după ce m-a îmbrăţişat, a căzut într-o lungă visare.

Scene asemănătoare, a căror cauză n-o cunoşteam, s-au petrecut în mai multe rânduri; surprindeam totuşi la Marguerite un sentiment de îngrijorare pentru viitor. Nu se putea îndoi de dragostea ce i-o purtam, fiindcă pe zi ce trecea iubirea mea devenea mai puternica; o vedeam totuşi adeseori abătută, motivându-şi aceasta tristeţe prin starea şubredă a sănătăţii sale.

Temându-mă să nu se plictisească din pricina unei vieţi prea monotone, i-am propus să se înapoieze la Paris, dar Marguerite respingea mereu această propunere şi mă asigura că nicăieri n-ar putea fi mai fericită decât era la ţară.

Prudence nu mai venea decât rareori, dar în schimb trimitea scrisori, pe care niciodată nu am cerut sa le văd,

deşi, de fiecare dată, lectura lor o cufunda pe Marguerite într-o stare de adâncă preocupare.

Într-o zi Marguerite rămase în camera ei. Am intrat. Scria.

— Cui scrii? Am întrebat-o.

— Prudencei. Vrei să-ţi citesc ce-i scriu?

Aveam oroare de tot ceea ce ar fi putut să semene a bănuială; i-am răspuns, prin urmare, că nu mă interesa să ştiu ce-i scria, şi totuşi eram convins că această scrisoare mi-ar fi dat posibilitatea să aflu adevărata cauză a tristeţii Margueritei.

A doua zi era o vreme splendidă. Marguerite îmi propuse să facem o plimbare cu barca şi să vizităm insula Croissy. Părea foarte veselă; ne-am întors pe la 5.

— A venit doamna Duvernoy, spuse Nanine când intrarăm în casă.

— Şi a şi plecat? Întrebă Marguerite.

— Da, cu trăsura dumneavoastră; mi-a spus că aşa v-aţi înţeles.

— Foarte bine, spuse cu vioiciune Marguerite. Să ni se servească masa.

Două zile mai târziu, sosi o scrisoare de la Prudence, şi timp de cincisprezece zile Marguerite păru ca a rupt cu misterioasele ei melancolii, din pricina cărora nu mai contenea să-mi ceară iertare de când ele dispăruseră.

Totuşi, trăsura nu se mai întorcea.

— Dar de ce Prudence nu-ţi trimite înapoi cupeul? Am întrebat-o într-o zi pe Marguerite.

— Unul dintre cai este bolnav, şi trebuie făcute şi unele reparaţii la cupeu. Este mai bine ca lucrurile astea să fie făcute acum, când suntem încă aici, unde nu avem nevoie de trăsură, decât să aşteptăm să ne întoarcem la Paris.

Prudence veni să ne vadă, câteva zile mai târziu, şi îmi întări cele spuse de Marguerite.

Amândouă se plimbară singure prin grădină, iar când le-am reîntâlnit mai târziu, schimbară subiectul discuţiei.

Seara, când să plece, Prudence se plânse că-i este răcoare şi o rugă pe Marguerite să-i împrumute un şal de caşmir.

Se scurse astfel o lună, timp în care Marguerite a fost mai voioasă şi mai drăgăstoasă ca niciodată.

Totuşi, cupeul nu se înapoiase şi nici şalul nu fusese restituit; toate acestea mă intrigau, şi cum ştiam în ce sertar îşi ţinea Marguerite scrisorile primite de la Prudence, am profitat de o clipă când Marguerite se afla în grădină, am dat fuga la sertar şi am încercat să-l deschid; dar a fost zadarnic, deoarece era încuiat cu grijă.

Am răscolit atunci sertarele unde se aflau de obicei bijuteriile şi diamantele. Sertarele astea se deschiseră fără nici o rezistenţă, dar cutiuţele dispăruseră, cu conţinut cu tot, bineînţeles.

O teamă sfâşietoare îmi strânse inima.

M-aş fi dus la Marguerite să mă lămurească asupra acestor dispariţii, dar cu siguranţă că nu mi-ar fi spus nimic.

— Draga mea Marguerite, i-am zis eu, vin să-ţi cer permisiunea să mă reped până la Paris. La mine acasă nimeni nu ştie unde mă găsesc, şi trebuie să fi sosit scrisori de la tatăl meu; fără îndoială că-i neliniştit; trebuie să-i răspund.

— Du-te, dragul meu prieten, dar să te înapoiezi devreme.

Am pornit.

Am alergat imediat la Prudence.

— Haide, i-am spus eu fără altă introducere, răspunde-mi sincer, unde sunt caii Margueritei?

— Vânduţi.

— Caşmirul?

— Vândut.

— Diamantele?

— Amanetate.

— Şi cine a vândut şi amanetat aceste lucruri?

— Eu!

— Pentru ce nu m-ai înştiinţat despre toate acestea?

— Pentru că m-a oprit Marguerite.

— Şi pentru ce nu mi-ai cerut mie bani?
— Pentru că nu voia ca.
— Şi la ce-au folosit aceşti bani?
— La plăţi.
— Are, prin urmare, atât de multe datorii?
— Încă treizeci de mii de franci, sau pe aproape. Ah, dragul meu, degeaba ţi-am tot spus! N-ai vrut să mă crezi. Ei bine, acuma te-ai convins. Tapiţerul faţă de care garantase ducele a fost dat pe uşă afară când s-a prezentat la duce, care i-a şi scris a doua zi că nu mai este dispus să facă nimic pentru domnişoara Gautier. Omul a vrut sa fie plătit, i s-au dat ceva bani drept aconto, care sunt cele câteva mii de franci pe care ţi le-am cerut; apoi, suflete miloase l-au înştiinţat că datornica lui, părăsită de către duce, trăieşte cu un băiat fără avere; ceilalţi creditori, preveniţi şi ci, la fel, şi-au cerut banii şi au făcut popriri; Marguerite a vrut să vândă tot, dar nu mai are timp, şi, de altminteri, m-aş fi opus eu. Trebuia neapărat sa plătească, şi ca să nu-ţi ceară bani, şi-a vândut caii, şalurile şi şi-a amanetat bijuteriile. Vrei chitanţele cumpărătorilor şi recipisele de la „Muntele de pictate”?

Şi Prudence, deschizând un sertar, îmi arătă hârtiile.

— Ah, voi credeaţi – continuă ca cu insistenţa femeii care are dreptul să spună: „Aveam dreptate!” – ah, voi credeaţi ca era deajuns să vă iubiţi şi să vă duceţi să trăiţi la ţară o viaţă pastorală şi diafană?! Nu, prietene, nu! Alături de viaţa sufletească se află şi cea materială, şi sentimentele cele mai curate sunt prinse bine de pământ, cu fire ridicole, este adevărat, dar de fier, pe care nu-i chiar aşa de uşor să le rupi. Dacă Marguerite nu te-a înşelat până acum de douăzeci de ori, aceasta se datoreşte faptului că este o fiinţă cu totul deosebită. Eu nu socot un păcat faptul că am sfătuit-o să te înşele, fiindcă mi-era milă văzând-o cum îşi vindea lucrurile. Dar ea n-a vrut! Mi-a răspuns că te iubeşte şi că nu te-ar înşela pentru nimic în lume. Toate acestea sunt foarte frumoase, foarte poetice, dar nu cu acest gen de

monedă se plătesc creditorii, iar astăzi ca nu mai poate să iasă la liman fără treizeci de mii de franci, ţi-o repet încă o dată.

— Bine, am să-i dau eu această sumă.

— Ai să te împrumuţi?

— Doamne! Da!

— Mare ispravă ai să faci! Ai să te cerţi cu tatăl dumitale şi ai să-ţi secătuieşti resursele, că nu se găsesc aşa treizeci de mii de franci, de azi pe mâine. Crede-mă, scumpul meu Armand, eu le cunosc mai bine pe femei decât le cunoşti dumneata; să nu faci nebunia asta, de care ai să te căieşti într-o bună zi. Fii cu scaun la cap. Eu nu-ţi spun s-o părăseşti pe Marguerite, dar trăieşte cu ea cum trăiai la începutul verii. Las-o pe ea să găsească mijloacele prin care să iasă din încurcătură. Ducele, încetul cu încetul, are să se întoarcă la ea. Contele de N…, dacă ea o să-l accepte, chiar ieri îmi spunea, are să-i plătească toate datoriile şi are să-i dea patru sau cinci mii de franci pe lună. Poate nu ştii că are două sute de mii de livre rentă. Ar fi o situaţie pentru ea, în timp ce dumneata va trebui oricum s-o părăseşti; nu aştepta pentru acest pas să te ruinezi mai întâi, cu atât mai mult cu cât acest conte de N… este un imbecil, şi nimic nu te-ar împiedica să fii amantul Margueritei. Are să plângă ea un pic la început, dar are să se obişnuiască cu această idee şi are să-ţi mulţumească într-o zi pentru ceea ce ai făcut. N-ai decât sa presupui că Marguerite este măritată şi că-l înşeli pe bărbatu-său, asta-i tot… Eu ţi-am mai spus o dată lucrurile astea; numai că pe vremea aceea nu însemnau decât un sfat, pe când astăzi ele înseamnă aproape o necesitate.

Prudence avea, din păcate, dreptate.

— Asta-i situaţia, continuă ea, punând la loc hârtiile pe care mi le arătase. Femeile întreţinute prevăd întotdeauna că au să fie iubite, dar niciodată că vor iubi şi ele, altminteri ar pune bani deoparte, şi la treizeci de ani ele şi-ar putea plăti luxul de a avea un amant pe nimica toată. Dacă aş fi

ştiut eu altădată ce ştiu acum! În fine, nu spune nimic Margueritei şi adu-o înapoi la Paris. Ai petrecut patru sau cinci luni singur cu ea, e foarte bine; închide ochii, atât ţi se cere. După cincisprezece zile, o să pună mâna pe contele de N…, are să facă economii în iarna asta, iar în vara viitoare o luaţi de la început. Uite aşa se procedează, scumpul meu!

Prudence părea încântată de sfaturile ei, pe care le-am respins cu indignare.

Nu numai că dragostea şi demnitatea mea nu mi-ar fi permis să mă port astfel, dar, în afară de asta, eram absolut convins că, aşa cum mă iubea acum Marguerite, mai degrabă ar fi murit decât să accepte o împărţeală.

— Am glumit destul, i-am spus Prudencei. În concluzie, de câţi bani are nevoie Marguerite?

— Ţi-am spus, de treizeci de mii de franci…

— Şi când îi trebuie această sumă?

— Înainte de două luni.

— Are s-o aibă.

Prudence ridică din umeri.

— Am să-i dau banii, am continuat eu, dar vei jura că n-ai să-i spui Margueritei că eu ţi i-am dat.

— Fii liniştit.

— Şi dacă îţi mai trimite altceva să vinzi sau să amanetezi, dă-mi numaidecât de ştire.

— Nu e nici un pericol, nu mai are nimic de vândut…

Am trecut apoi pe la mine, să văd dacă îmi sosiseră scrisori de la tatăl meu.

Mă aşteptau patru…

XIX.

În primele trei scrisori tatăl meu se arăta nemulţumit din pricina tăcerii mele şi mă întreba care este motivul; în ultima mă lăsa să întrevăd că fusese informat despre schimbarea ivită în viaţa mea şi îmi vestea apropiata sa sosire.

Am avut întotdeauna un mare respect şi o sincera afecţiune faţă de tatăl meu. I-am răspuns, prin urmare, că

tăcerea mea se datoreşte faptului că fusesem plecat într-o scurtă călătorie şi că îl rugam să mă înştiinţeze despre ziua sosirii, pentru a-i putea ieşi în întâmpinare.

L-am dat apoi valetului adresa mea de la ţară, cerându-i să-mi aducă neîntârziat tot ce va purta ştampila oraşului C…, după care am plecat de îndată spre Bougival.

Marguerite mă aştepta în poarta grădinii.

Privirea sa exprima îngrijorare. Îmi sări de gât şi nu se putu stăpâni să mă întrebe:

— Ai văzut-o pe Prudence?

— Nu!

— Ai stat cam multişor la Paris!

— Am găsit scrisori de la tatăl meu, la care a trebuit să răspund.

Doar câteva clipe după aceea, intră pe uşă Nanine, gâfâind. Marguerite se ridică şi se duse să vorbească cu ea în şoaptă.

După ce Nanine plecă, Marguerite se aşeză din nou lângă mine şi, luându-mi mâna, îmi spuse:

— Pentru ce m-ai înşelat? Te-ai dus la Prudence.

— Cine ţi-a spus?

— Nanine.

— Şi de unde ştie ca?

— Te-a urmărit.

— Ai pus-o, aşadar, sa mă urmărească?

— Da. M-am gândit că trebuia să fie vorba de un motiv puternic care să te facă să pleci la Paris pe tine, care nu m-ai părăsit de patru luni încoace. Mă temeam să nu ţi se fi întâmplat vreo nenorocire, sau să nu te duci poate să vezi o altă femeie.

— Copil ce eşti!

— Acum m-am liniştit, ştiu ce-ai făcut, dar nu ştiu încă ce-ai vorbit.

I-am arătat Margueritei scrisorile primite de la tatăl meu.

— Nu asta te-am întrebat; ceea ce mă interesează e să ştiu de ce te-ai dus la Prudence.

— S-o văd.
— Minţi, scumpul meu.
— Ei bine, m-am dus s-o întreb dacă îi merge mai bine calului şi dacă ea mai are nevoie de şalul şi de bijuteriile tale.
Marguerite se roşi, dar nu-mi răspunse.
— Şi, am continuat eu, am aflat ce s-a întâmplat şi cu caii, şi cu şalul, şi cu diamantele.
— Şi eşti supărat pe mine?
— Sunt supărat că nu te-ai gândit să-mi ceri mie banii de care aveai nevoie.
— Într-o legătură ca a noastră, dacă femeia mai are încă puţină demnitate, trebuie să-şi impună orice sacrificiu cu putinţă decât să ceară bani amantului, întinându-şi iubirea cu lucruri meschine. Tu mă iubeşti, sunt convinsă de acest lucru, dar nu ştii cât de fragil este firul de care atârnă dragostea pentru fiinţe ca mine. Cine ştie? Poate că într-un moment de plictiseală sau ide strâmtorare, ai fi putut vedea în legătura noastră un calcul făcut cu dibăcie. Prudence este o flecară. Ce nevoie aveam cu oare de aceşti cai? Vânzându-i, am realizat o economie; pot foarte bine să mă lipsesc de ei, şi nici nu mai cheltuiesc un ban pentru ei; numai tu să mă iubeşti, asta este tot ce-ţi cer, iar tu ai să mă iubeşti tot atât de mult şi fără cai, şi fără şaluri, şi fără diamante… Nu-i aşa?
Toate acestea erau spuse pe un ton atât de natural, încât ascultând-o îmi dăduseră lacrimile.
— Dar, draga mea Marguerite, răspunsei eu, luându-i mâinile şi strângându-i-le cu dragoste, ştiai bine că într-o zi am să aflu de acest sacrificiu, iar în ziua în care am să aflu, nu-l voi accepta.
— Şi de ce?
— Deoarece, copila mea scumpă, nu înţeleg ca iubirea pe care mi-o porţi să te lipsească nici măcar de o bijuterie. Nu vreau nici eu ca, într-o clipă de plictiseală sau de strâmtorare, să-ţi poată trece prin minte gândul că dacă ai

fi fost iubita altui bărbat, acele clipe n-ar fi existat. Nu vreau să te căieşti, nici chiar un moment, că ai trăit cu mine. Am să-ţi înapoiez în câteva zile echipajul, diamantele, şalurile. Îţi sunt la fel de necesare ca şi aerul, şi poate să-ţi pară caraghios, dar eu te iubesc mai mult strălucitoare şi elegantă decât simplă şi modestă.

— Înseamnă că nu mă iubeşti.

— Vorbeşti prostii.

— Daca m-ai iubi, m-ai lăsa să te iubesc aşa cum înţeleg eu; dar tu, dimpotrivă, continui să vezi în mine doar o femeie pentru care luxul este absolut necesar şi pe care te crezi mereu obligat s-o plăteşti. Ţi-e ruşine să accepţi dovezile dragostei mele. Fără să-ţi dai seama, te gândeşti să mă părăseşti într-o bună zi şi ţii să te pui la adăpost de orice bănuială. Ai dreptate, draga prietene, dar mă aşteptam la mai mult de la tine.

Şi Marguerite dădu să se ridice; reţinând-o, i-am spus:

— Vreau să fii fericită şi să n-ai nimic ce-mi reproşa, asta-i totul.

— Şi ne vom despărţi!

— Pentru ce, Marguerite? Cine poate să ne despartă? Am strigat eu.

— Tu, care nu vrei să mă laşi să înţeleg situaţia în care te afli şi care ai vanitatea să mi-o menţii pe a mea; tu, care, întreţinându-mă mai departe în luxul de odinioară, vrei să păstrezi distanţa morală care ne separă; tu, în sfârşit, care nu-mi crezi iubirea destul de dezinteresată ca să împarţi cu mine avutul tău, cu care am putea trăi fericiţi împreună, şi preferi să te ruinezi, sclav al unei prejudecăţi ridicole. Crezi tu oare că pot pune trăsura şi bijuteriile alături de dragostea ta? Crezi că fericirea înseamnă pentru mine vanităţile deşarte cu care te mulţumeşti când nu ţii la nimic, dar care ţi se par atât de meschine când iubeşti? Ai să-mi plăteşti datoriile, ai să-ţi prăpădeşti averea şi, în sfârşit, ai să mă întreţii! Cât timp o să dureze toate astea? Două sau trei luni, dar atunci are să fie prea târziu ca să mai poţi

duce viaţa pe care ţi-o propun, fiindcă ar trebui să primeşti totul de la mine, ceea ce un om de onoare nu poate să facă. În timp ce acum tu ai opt sau zece mii de franci venit, cu care putem trăi. Am să vând lucrurile ce-mi prisosesc, şi cu ce scot de pe urma lor voi avea un venit de două mii de livre pe an. O să închiriem un apartament mic şi drăguţ, unde o să locuim noi doi. Vara o să mergem la ţară, dar n-o să stăm într-o casă mare ca asta, ci într-o căsuţă buna pentru noi amândoi. Tu n-ai să dai socoteală la nimeni, eu sunt liberă, suntem tineri; în numele cerului, Armand, nu mă azvârli iarăşi în viaţa pe care am fost nevoită să o duc altădată!

Nu puteam să răspund nimic, lacrimi de recunoştinţă şi de iubire îmi scăldau ochii, şi mă aruncai în braţele Margueritei.

— Voiam să aranjez totul, reluă ea, fără să-ţi spun nimica, să-mi plătesc toate datoriile şi să-mi pregătesc noul apartament. În luna octombrie ne-am fi întors la Paris, şi te-aş fi lămurit atunci; dar din moment ce Prudence ţi-a povestit totul, trebuie să-ţi dai consimţământul înainte, şi nu după. Mă iubeşti îndeajuns ca să faci acest lucru?

Era cu neputinţă să rezişti la atâta devotament. I-am sărutat Margueritei mâinile cu nespusă căldură şi i-am spus:

— Am să fac tot ceea ce vei voi!

M-am învoit, prin urmare, la ceea ce decisese Marguerite.

Într-o clipită Marguerite deveni de o veselie nebună, dansa, cânta, se bucura grozav de simplitatea noului ei apartament, ba mai mult, începu să se consulte cu mine despre cartierul unde aveam să locuim şi despre felul în care ne vom aranja apartamentul.

O vedeam fericită şi mândră de această hotărâre, care părea că avea să ne apropie definitiv unul de altul.

De aceea, n-am vrut să rămân mai prejos decât ea,

Mi-am hotărât soarta într-o clipă. Mi-am socotit averea şi m-am decis să-i cedez Margueritei renta pe care o aveam

de la mama, dar care mi s-a părut tare neîndestulătoare pentru a răsplăti sacrificiul pe care îl acceptam.

Îmi rămâneau cei cinci mii de franci pe care îi primeam de la tatăl meu; orice s-ar mai fi întâmplat, acest venit anual mi-ar fi ajuns ca să mă descurc.

Nu i-am spus nimic Margueritei despre ceea ce hotărâsem, convins fiind că ar fi refuzat această donaţie.

Renta de care vorbeam provenea de la o ipotecă în valoare de şaizeci de mii de franci asupra unei case pe care nici măcar nu o văzusem vreodată. Tot ceea ce ştiam era că la sfârşitul fiecărui trimestru notarul tatălui meu, vechi prieten al familiei noastre, îmi înmâna şapte sute cincizeci de franci doar pe baza simplei mele chitanţe.

În ziua în care Marguerite şi cu mine ne-am înapoiat la Paris, ca să ne căutăm casă, m-am dus la notarul meu şi l-am întrebat cum trebuia să procedez ca să transfer renta pe numele altei persoane.

Îndatoritorul meu notar mă crezu ruinat şi mă întrebă care era cauza acestei hotărâri. Or, cum mai devreme sau mai târziu tot trebuia să-i spun cui făceam donaţia, am preferat să-i povestesc numaidecât cum stăteau exact lucrurile.

Nu mi-a făcut niciuna dintre obiecţiile pe care situaţia sa de notar şi de amic al familiei l-ar fi îndreptăţit să le facă şi m-a asigurat că are să aranjeze lucrurile cât mai bine cu putinţă.

I-am recomandat, natural, cea mai mare discreţie faţă de tatăl meu şi m-am dus să o reîntâlnesc pe Marguerite, care mă aştepta la Julie Duprat; preferase să tragă la ca, ca să nu mai asculte predica Prudencei.

Am pornit apoi să căutăm locuinţă. Pe cele pe care am apucat să le vedem, Marguerite le găsea prea scumpe, iar eu, prea simple. Totuşi, până în cele din urmă am căzut amândoi de acord şi ne-am decis asupra unui mic pavilion, izolat de corpul principal, într-unul din cartierele cele mai liniştite ale Parisului.

În spatele pavilionului se întindea o grădină fermecătoare, care ţinea de casă. Zidurile ce înconjurau grădina erau destul de înalte pentru a ne despărţi de vecini şi destul de scunde pentru a nu ne stânjeni perspectiva.

Era mai bine decât sperasem.

În timp ce mă duceam la vechea locuinţă, sa liberez apartamentul, Marguerite s-a dus la un misit, care, după cum spunea ea, mai aranjase înainte pentru una dintre prietenele ci ceea ce voia să-i ceară ca acum.

Hotărâsem să ne reîntâlnim în rue de Provence, Marguerite se reîntoarse încântată. Misitul îi promisese să-i plătească toate datoriile, să-i dea chitanţă la mână şi să-i mai dea şi douăzeci de mii de franci în schimbul mobilelor.

Am văzut, după suma la care s-a ridicat vânzarea lucrurilor, că preacinstitul personaj ar fi câştigat mai mult de treizeci de mii de franci de pe urma clientei sale.

Foarte voioşi, am luat înapoi drumul spre Bougival, împărtăşindu-ne fără încetare unul altuia proiectele de viitor, pe care, datorită nepăsării şi mai cu seamă marii noastre iubiri, îl vedeam în culorile cele mai trandafirii.

Opt zile mai târziu, pe când ne aflam la dejun, Nanine intră şi mă anunţă că valetul meu dorea să-mi vorbească.

I-am spus să-l poftească înăuntru.

— Domnule, îmi spuse el, tatăl dumneavoastră a sosit la Paris şi vă roagă să veniţi numaidecât acasă la dumneavoastră, unde vă aşteaptă. Această ştire era lucrul cel mai simplu din lume, şi totuşi, când am aflat-o, Marguerite şi cu mine ne-am privit lung unul pe altul.

Am presimţit că ne paşte o nenorocire.

Şi deşi ea nu-mi destăinuise nimic despre impresia pe care ţ-o făcuseră aceste vorbe, i-am luat mâna şi i-am spus:

— Nu-ţi fie teamă.

— Întoarce-te cât poţi mai repede, murmură Marguerite îmbrăţişându-mă. Te voi aştepta la fereastră.

L-am trimis pe Joseph să-i dea de ştire tatălui meu că aveam sa vin.

Într-adevăr, două ore mai târziu mă aflam în rue de Provence.

XX.

Tatăl meu se afla în salon, îmbrăcat într-un halat de casă, şi scria.

Am înţeles numaidecât, după felul în care şi-a ridicat ochii spre mine când am intrat, că era vorba de lucruri grave.

L-am întâmpinat, totuşi, ca şi cum n-aş fi citit nimic pe figura lui şi l-am îmbrăţişat.

— Când ai sosit, tată?

— Ieri seară.

— Ai tras la mine, ca de obicei?

— Da.

— Îmi pare tare rău că nu m-ai găsit acasă, spre a te primi.

Mă aşteptam să văd explodând încă de la aceste cuvinte morala pe care mi-o promitea figura sa rece; dar nu-mi răspunse nimic, împături şi lipi scrisoarea pe care o terminase de scris şi i-o înmână lui Joseph, ca să o ducă la poştă.

Când rămaserăm singuri, tatăl meu se ridică şi, sprijinindu-se de cămin, îmi spuse:

— Scumpul meu Armand, avem de vorbit lucruri serioase.

— Te ascult, tată.

— Îmi promiţi că ai să fii sincer?

— Acesta mi-e obiceiul.

— Este adevărat că trăieşti cu o femeie numită Marguerite Gautier?

— Da.

— Ştii cine a fost femeia asta?

— O femeie întreţinută.

— Pentru ea ai uitat oare anul acesta să vii să ne vezi, pe sora ta şi pe mine?

— Da, tată, recunosc.

— Prin urmare, o iubeşti pe această femeie…?

— Vezi bine, tată, deoarece m-a făcut să nu-mi respect o îndatorire sfântă, lucru pentru care îţi cer astăzi smerit

iertare.

Tatăl meu nu se aştepta, fără îndoială, la răspunsuri atât de categorice, deoarece păru să reflecteze un moment, după care continuă:

— Ai înţeles, desigur, că nu vei putea sa trăieşti aşa mereu.

— Mi-era teamă că ai să mă întrebi acest lucru, tată, dar nu înţeleg de ce.

— Dar ar fi trebuit totuşi să înţelegi, continuă tatăl meu pe un ton ceva mai aspru, că nu voi îngădui eu acest lucru!

— Mi-am spus că atâta timp cât nu voi făptui nimic care să fie împotriva respectului pe care-l datorez numelui dumitale şi cinstei tradiţionale a familiei, voi putea trăi aşa cum trăiesc, ceea ce m-a liniştit puţin asupra temerilor pe care le aveam.

Pasiunile te întăresc împotriva sentimentelor. Eram gata pentru orice luptă, chiar împotriva tatălui meu, pentru a o păstra pe Marguerite.

— Atunci, să ştii că a sosit momentul să trăieşti altfel.

— Eh! Pentru ce, tată?

— Pentru că te afli pe punctul de a săvârşi lucruri care ştirbesc respectul pe care crezi că-l porţi familiei tale.

— Aceste cuvinte nu-s prea lămurite pentru mine!

— Am să ţi le lămuresc eu. Ca ai o amantă, e foarte bine; că o plăteşti aşa cum un bărbat din lumea bună trebuie să plătească dragostea unei femei întreţinute, e cum nu se poate mai bine; dar ca să uiţi, din pricina ei, îndatoririle cele mai sfinte, ca să îngădui ca ecoul vieţii tale scandaloase să răzbată până în colţul de provincie unde trăiesc eu şi să arunce umbra unei pete pe numele onorabil pe care ţi l-am dat, iată ceea ce nu poate să se întâmple, iată ceea ce nu se va întâmpla.

— Îngăduie-mi, tată, să-ţi spun că cei care ţi-au vorbit pe socoteala mea au fost prost informaţi. Sunt iubitul domnişoarei Gautier, trăiesc cu ea, este lucrul cel mai simplu din lume. Nu dau domnişoarei Gautier numele pe care l-am moştenit de la dumneata. Cheltuiesc cu ea ceea

ce îmi îngăduie mijloacele mele să cheltuiesc, n-am făcut nici o datorie şi nu m-am găsit, în sfârşit, în niciuna din acele situaţii care să îndreptăţească pe un tată să spună fiului său ceea ce mi-ai spus adineauri.

— Un tată este întotdeauna îndreptăţit să-şi readucă fiul pe calea cea bună. N-ai făptuit încă nimic rău, dar o să vină vremea când ai s-o faci.

— Tată!

— Domnule, cunosc viaţa mai bine decât dumneata. Nu există sentimente cu totul pure decât la femei cu totul caste. Orice Manon poate crea un Des Grieux, dar timpurile şi obiceiurile s-au schimbat. Ar fi zadarnic dacă lumea ar îmbătrâni fără să se îndrepte. Ai să-ţi părăseşti prietena!

— Sunt mâhnit că nu-ţi pot da ascultare, tată, dar acest lucru este cu neputinţa.

— Am să te silesc.

— Din nenorocire, tată, nu mai există insule ca Sfânta Margareta, unde să fie trimise curtezanele, şi chiar de-ar fi să mai existe încă, aş urma-o chiar şi acolo pe domnişoara Gautier, dacă ai izbuti să fie trimisă pe o astfel de insulă. Ce vrei? Poate că greşesc, dar nu pot fi fericit decât dacă rămân mai departe iubitul acestei femei.

— Haide, Armand, deschide-ţi ochii, ascultă-l pe tatăl tău, care te-a iubit întotdeauna şi care nu-ţi vrea decât fericirea. Îţi face oare cinste să trăieşti ca soţ şi soţie cu o femeie pe care a avut-o toată lumea?

— Ce-mi mai pasă, tată, de ce-a fost dacă nu o va mai avea nimeni de aici încolo? Ce mă mai priveşte, din moment ce această fată mă iubeşte şi a devenit alta graţie dragostei ce mi-o poartă şi graţie dragostei ce i-o port eu? În sfârşit, ce mă mai interesează ce-a fost dacă a apucat-o pe calea cea bună?

— Eh! Crezi, prin urmare, domnule, că menirea unui om de onoare este de a aduce femeile uşoare pe calea cea bună? Crezi, aşadar, că Dumnezeu a dat vieţii acest ţel grotesc, şi că inima nu trebuie să aibă şi un alt clan? Care o

să fie urmarea acestei vindecări miraculoase, şi ce-ai să gândeşti despre vorbele pe care le rosteşti astăzi când ai să ai patruzeci de ani? Ai să râzi de iubirea ta, dacă îţi va mai fi îngăduit să râzi şi dacă nu va fi lăsat urme prea adânci în trecutul tău. Ce-ai fi oare în clipa aceasta dacă tatăl dumitale ar fi avut ideile pe care le ai dumneata şi s-ar fi lăsat pradă tuturor acestor toane amoroase, în loc să-şi fi clădit o viaţă temeinică, bazată pe onoare şi lealitate? Chibzuieşte bine, Armand, şi nu mai spune asemenea prostii. Haide, părăseşte această femeie, te imploră tatăl tău!

N-am răspuns nimic.

— Armand, continuă tatăl meu, în numele sfintei tale mame, crede-mă, renunţă la această viaţă, pe care ai s-o uiţi mai repede decât îţi închipui, şi de care te ţin înlănţuit nişte principii – imposibile. Ai douăzeci şi patru de ani, gândeşte-te la viitor. N-ai s-o iubeşti veşnic pe această femeie, care nici ea nu te va iubi mereu. Amândoi credeţi că ţineţi mai mult unul la altul decât ţineţi în realitate. Îţi închizi drumurile spre orice carieră. Un pas mai mult, şi n-ai să mai poţi părăsi drumul pe care ai apucat, iar remuşcările tinereţii au să te urmărească toată viaţa. Pleacă de lângă ea, vino să petreci o lună sau două lângă sora ta. Odihna şi dragostea curată a familiei te vor tămădui repede de aceste friguri ale iubirii, fiindcă altceva nu sunt. În acest timp, iubita ta are să se consoleze, îşi va lua un alt amant, şi când ai să vezi pentru cine erai să te cerţi cu tatăl tău, din pricina cui era să-ţi pierzi dragostea lui, ai să recunoşti că bine am făcut venind la tine să-ţi vorbesc şi ai să mă binecuvântezi. Aşadar, pleci, nu-i aşa, Armand? Simţeam că tatăl meu avea dreptate în privinţa tuturor femeilor, dar eram convins că în ceea ce o privea pe Marguerite, nu avea dreptate. Totuşi, tonul cu care rostise ultimele cuvinte era atât de blând, atât de rugător, încât nu îndrăzneam să-i răspund.

— Ei bine? Întrebă el cu o voce plină de emoţie.

— Ei bine, tată, nu pot să-ţi promit nimic, am rostit eu în cele din urmă. Ceea ce îmi ceri este peste puterile mele. Crede-mă, am continuat eu văzându-l cum face o mişcare de nerăbdare, dumneata exagerezi consecinţele acestei legături. Marguerite nu este femeia pe care o crezi. Această iubire, departe de a mă arunca pe o cale greşită, este în stare, dimpotrivă, să cultive în mine cele mai cinstite sentimente. Iubirea adevărată te face întotdeauna mai bun, oricare ar fi femeia care o inspiră. Dacă ai cunoaşte-o pe Marguerite, ai înţelege că nu mă expun la nimic. Este tot atât de nobilă ca şi cele mai nobile femei. Dar pe cât sunt de lacome celelalte, pe atât este ea de dezinteresată.

— Ceea ce nu o împiedică, totuşi, să-ţi accepte întreaga ta avere, întrucât cei şaizeci de mii de franci pe care îi ai de la mama ta, şi pe care i-i dai, reprezintă, ţine bine minte ceea ce îţi spun, singura ta avere.

Tatăl meu păstrase probabil această peroraţie, ca şi ameninţarea, pentru a-mi da lovitura de graţie.

Eram însă mai puternic în faţa ameninţărilor sale decât în faţa rugăminţilor.

— Cine ţi-a spus că va trebui să-i cedez această sumă? Reluai eu.

— Notarul meu. Ar fi putut oare un om cinstit să facă un asemenea act fără să mă prevină? Ei bine, am venit la Paris ca să te împiedic să te ruinezi pentru o stricată. Mama ta ţi-a lăsat la moartea ei să ai cu ce trăi în mod onorabil, şi nu ca să faci pe generosul cu amantele tale.

— Îţi jur, tată, Marguerite nu ştia nimic despre această donaţie.

— Atunci pentru ce-o făceai?

— Pentru că Marguerite, această femeie pe care o calomniezi şi pe care vrei s-o părăsesc, îşi sacrifică tot ce are ca să trăiască împreună cu mine.

— Şi dumneata accepţi acest sacrificiu? Dar ce fel de om eşti, domnule, ca să permiţi unei oarecare domnişoare Marguerite să-ţi facă vreun sacrificiu? Gata, asta le întrece

pe toate! Ai s-o părăseşti pe această femeie. Adineauri te rugam, acum îţi ordon; nu vreau asemenea murdării în familia mea. Fă-ţi bagajele şi pregăteşte-te să mă urmezi!

— Iartă-mă, tată, am rostit eu atunci, dar n-am să plec.

— De ce?

— Pentru că am împlinit vârsta la care nu mai asculţi de un ordin.

La acest răspuns, tatăl meu păli.

— Bine, domnule, reluă el. Ştiu ce-mi rămâne de făcut.

Sună.

Joseph îşi făcu apariţia.

— Să mi se ducă cuierele Ia „Hotel de Paris", se adresă el valetului.

Şi imediat trecu în camera sa, spre a se îmbrăca.

Când se reîntoarse, i-am ieşit înainte.

— Îmi promiţi, tată, i-am spus eu, că n-ai sa faci nimic care ar putea să-i pricinuiască Margueritei vreo neplăcere?

Tatăl meu se opri, mă privi cu dispreţ şi se mulţumi să-mi răspundă:

— Cred că eşti nebun!

După care ieşi, închizând cu violenţă aşa în urma lui.

Am coborât şi eu, am luat o gabrioletă şi am pornit spre Bougival.

Marguerite mă aştepta la fereastră.

XXI

— În sfârşit! Strigă ea, sărindu-mi de gât. Iată-te! Cât eşti de palid!

I-am povestit atunci scena petrecută între mine şi tatăl meu.

— Ah, Doamne, presimţeam asta! Rosti ea. Când a venit Joseph să ne anunţe sosirea tatălui tău, am tresărit ca la vestea unei nenorociri. Bietul meu prieten! Eu îţi pricinuiesc toate necazurile acestea. Poate că ai face mai bine să mă părăseşti decât să te cerţi cu tatăl tău. Şi, totuşi, eu nu i-am făcut nimic! Noi trăim foarte liniştiţi, o să trăim încă şi mai liniştiţi. Ştie bine că trebuie să ai o amantă, şi ar

trebui să fie bucuros că eu sunt aceea, deoarece te iubesc şi nu râvnesc la mai mult decât ţi-o îngăduie situaţia ta. I-ai spus ce planuri am făcut pentru viitor?

— Da, şi lucrul acesta l-a iritat cel mai mult, deoarece a văzut în această hotărâre dovada iubirii ce ne-o purtăm unul altuia.

— Ce este de făcut atunci?

— Să rămânem împreună, scumpa mea Marguerite, şi să lăsăm să treacă această furtună.

— Va trece oare?

— Trebuie să treacă.

— Dar tatăl tău are să se oprească oare aici?

— Dar ce vrei să facă?

— Ce pot să ştiu eu? Tot ce este în stare să facă un tată pentru ca să-i dea ascultare copilul lui. Îţi va reaminti despre viaţa mea trecută şi îmi va face poate onoarea sa inventeze vreo nouă istorie ca să mă părăseşti.

— Tu ştii prea bine cât te iubesc.

— Da, dar ştiu, de asemenea, că mai curând sau mai târziu trebuie să-ţi asculţi tatăl, şi tu vei sfârşi poate prin a te lasă convins.

— Nu, Marguerite, eu am să-l conving pe el. De bună seamă că bârfelile câtorva prieteni ai lui i-au provocat mânia asta grozavă; el este însă bun şi drept, şi are să-şi schimbe prima impresie. Şi apoi, la urma urmei, puţin îmi pasă!

— Nu spune asta, Armand; aş prefera orice altceva decât să se creadă că te-am pus rău cu familia ta; lasă să treacă ziua de astăzi, şi mâine reîntoarce-te la Paris. Tatăl tău va fi reflectat şi el la rândul lui, cum ai făcut şi tu, şi poate că o să vă înţelegeţi mai bine. Nu-i jigni principiile, ia aerul că-i faci concesii şi dă-i impresia că nu ţii atât de mult la mine, şi el o să lase lucrurile în starea în care sunt. Să ai speranţă, dragul meu prieten, şi să fii pe deplin convins de un lucru: orice s-ar întâmpla, Marguerite a ta nu te va părăsi.

— Mi-o juri?

— Mai este oare nevoie să ţi-o jur?

Cât este de dulce să te laşi convins de glasul iubit! Ne-am petrecut întreaga zi, Marguerite şi cu mine, depănându-ne iarăşi planurile de viitor, ca şi cum am fi simţit nevoia de a le aduce cât mai grabnic la îndeplinire. Amândoi ne aşteptam în fiecare clipă la vreun alt eveniment, dar, din fericire, ziua se scurse fără să mai aducă nimic nou.

A doua zi am plecat la 10 şi am ajuns la hotel pe la 12.

Tatăl meu ieşise între timp în oraş.

M-am repezit la mine acasă, sperând că poate se dusese într-acolo. Nu venise. Am trecut pe la notarul meu. Nimeni!

M-am reîntors la hotel şi am aşteptat până la 6. Domnul Duval încă nu se întorsese.

Am luat drumul înapoi spre Bougival.

Am găsit-o pe Marguerite nu ca în ajun, aşteptându-mă la fereastră, ci aşezată în faţa căminului, în care ardea focul din pricina vremii reci care se lăsase.

Era tare cufundată în gânduri, astfel încât am putut să mă apropii de fotoliul ei fără să mă audă şi fără să se întoarcă. Când i-am atins fruntea cu buzele, a tresărit, ca şi când această sărutare ar fi trezit-o brusc.

— M-ai speriat, îmi spuse ea. Şi tatăl tău?

— Nu l-am văzut. Nu ştiu ce poate să însemne asta. Nu l-am găsit nici la el, nici în vreunul din locurile unde ar ii putut să fie.

— Atunci o să-l cauţi mâine din nou.

— Aş prefera să aştept până mă va. Chema el. Am făcut, cred, tot ceea ce trebuia să fac.

— Nu, dragul meu, nu este nicidecum de-ajuns, trebuie să te duci din nou la tatăl tău chiar mâine.

— Pentru ce chiar mâine, de ce nu într-o altă zi?

— Pentru că, spuse Marguerite, care mi se păru că roşeşte puţin la întrebarea pusă, pentru că va fi mai evidentă insistenţa ta, iar iertarea noastră va urma în acest chip mai repede.

Tot restul zilei Marguerite a fost preocupată, distratră, tristă. Eram nevoit să-i repet de două ori ceea ce-i spuneam până când să-mi răspundă. Marguerite punea starea ei de surescitare pe seama temerilor ce le avea pentru viitor, în urma celor întâmplate de două zile încoace.

Mi-am petrecut noaptea încercând s-o liniştesc; a doua zi ea insistă s-o pornesc la drum, mânată de o îngrijorare pe care nu mi-o puteam explica.

Întocmai ca şi în ajun, tatăl meu era absent; însă, la plecare, îmi lăsase scrisoarea următoare: „Dacă revii să mă vezi astăzi, aşteaptă-mă până la 4; dacă nu m-am întors până la 4, vino mâine seară să iei masa cu mine: trebuie să-ţi vorbesc.”

Am aşteptat până la ora indicată. Tatăl meu nu reapăru; am plecat.

Dacă în ajun o găsisem pe Marguerite tristă, de astă dată am găsit-o cuprinsă de friguri şi agitată. Când m-a văzut intrând, s-a aruncat de gâtul meu şi mi-a plâns îndelung în braţe.

Am întrebat-o ce înseamnă durerea aceasta neaşteptată, a cărei înteţire continuă mă îngrijora profund. Nu mi-a dat un răspuns precis, pretextând tot ceea ce poate să pretexteze o femeie când nu vrea să spună adevărul.

Când s-a mai liniştit puţin, i-am povestit rezultatele călătoriei mele; i-am arătat apoi scrisoarea ce mi-o lăsase tatăl meu şi am făcut reflecţia că o puteam socoti drept un semn bun.

La vederea scrisorii şi auzindu-mi cuvintele, lacrimile i se înteţiră atât de mult, încât am chemat-o pe Nanine, şi temându-mă de o criză de nervi, am culcat-o în pat pe biata fată, care plângea în hohote, fără să scoată măcar o silabă, ţinându-mi mâinile într-ale ei şi sărutându-le necontenit.

Am întrebat-o pe Nanine dacă în timpul cât am lipsit, stăpâna sa nu primise cumva vreo scrisoare sau vreo vizită care ar fi putut să explice starea în care o găseam; Nanine

îmi răspunse că nu venise nimeni şi nici nu se primise vreo scrisoare.

Cu toate acestea, se petrecuse ceva din ajun, şi cu atât mai îngrijorător cu cât Marguerite îmi ascundea acest lucru.

Spre seară păru ceva mai calmă; însă după ce m-a rugat să mă aşez pe pat, la picioarele ei, mi-a reîntărit, de nenumărate ori, credinţa în dragostea ce mi-o purta. Apoi îmi surâse, dar cu efort, căci, fără să vrea, ochii i se acopereau mereu de lacrimi.

Am întrebuinţat toate mijloacele ca s-o fac să-mi mărturisească adevărata pricină a profundei sale tristeţi, dar Marguerite se încăpăţâna să vină cu aceleaşi pretexte vagi pe care le-am pomenit mai înainte.

Într-un târziu reuşi să adoarmă în braţele mele, dar somnul îi era dintre acelea care mai mult zdrobesc trupul decât îl odihnesc; din timp în timp scotea câte un ţipăt, se trezea brusc, şi după ce se convingea că mă găseam într-adevăr lângă ea, mă punea să jur că o voi iubi veşnic.

Nu înţelegeam nimic din toate aceste torente de durere, care o ţinură până spre dimineaţă. În zori Marguerite căzu într-un fel de somnolenţă. Nu închisese ochii de două nopţi.

Odihna nu i-a fost prea lungă.

Cam pe la 11, Marguerite se trezi şi, văzându-mă şi pe mine treaz, aruncă o privire în jur şi strigă speriată:

— Ai şi plecat?

— Nu, i-am răspuns eu, luându-i mâinile, dar am vrut să te las să dormi. Este încă devreme.

— La ce oră pleci la Paris?

— La patru.

— Aşa de repede? Până atunci ai să rămâi cu mine, nu-i aşa?

— Bineînţeles, ca de obicei.

— Ce fericire! Mergem să mâncăm? Reluă ea cu un aer distrat.

— Dacă vrei…

— Şi pe urmă ai să mă îmbrăţişezi mult, mult, până în clipa plecării?

— Da, şi am să mă întorc cât mai repede cu putinţă.

— Ai să te întorci? Rosti ea, privindu-mă cu nişte ochi rătăciţi.

— Bineînţeles!

— Desigur, ai să te reîntorci deseară, şi eu te voi aştepta ca de obicei, şi mă vei iubi, şi vom fi fericiţi, aşa cum suntem de când ne cunoaştem.

Toate aceste cuvinte rostite pe un ton atât de sacadat păreau să ascundă acelaşi şir neîntrerupt de gânduri dureroase, încât tremuram de frică, în fiece clipă, să n-o văd căzând în delir.

— Ascultă, Marguerite, i-am spus eu, tu eşti bolnavă, nu pot să plec şi să te las astfel. Am să scriu tatălui meu să nu mă mai aştepte.

— Nu, nu! Strigă ea brusc. Să nu faci asta. Tatăl tău m-ar acuza, pe lângă altele, că te împiedic să te duci la el când vrea să te vadă; nu, nu, trebuie sa te duci la el, trebuie! De altminteri, nu sunt bolnavă, mă simt minunat. Am avut un vis urât, şi nu mă trezisem bine, asta-i tot.

Din acest moment, Marguerite încercă să pară mai veselă. Nici nu mai plânse.

Când sosi ora la care trebuia să plec, am îmbrăţişat-o şi apoi am întrebat-o dacă n-ar vrea să mă întovărăşească până la gară: nădăjduiam că plimbarea o va mai distra puţin, iar aerul are să-i facă bine. Ţineam, mai cu seamă, să rămân cât mai mult timp cu putinţă alături de ea.

Marguerite acceptă, îşi luă o mantilă pe ea şi mă întovărăşi împreună cu Nanine, ca să nu se întoarcă singură.

De douăzeci de ori am fost pe punctul de a nu mai pleca. Dar speranţa de a mă reîntoarce curând şi teama de a nu-l supăra din nou pe tata mă întăriră în hotărâre, şi până în cele din urmă mă urcai în tren.

— Pe deseară, i-am spus Margueritei în clipa despărţirii.

Nu mi-a răspuns.

S-a mai întâmplat o dată ca Marguerite să nu-mi răspundă exact la aceleaşi cuvinte, şi contele de G…, îţi aminteşti, petrecuse noaptea la ea; dar aceste timpuri erau atât de îndepărtate, încât mi se păreau şterse din memorie, şi dacă mă temeam de ceva, în nici un caz nu-mi era teamă că Marguerite ar putea să mă înşele.

Cum am sosit la Paris, ara dat fuga la Prudence, s-o rog să vină să-i ţină de urât Margueritei; speram că verva şi veselia ei o vor distra.

Am intrat fără să mă anunţ şi am găsit-o pe Prudence făcându-şi toaleta.

— Ah! Exclamă ea pe un ton neliniştit. Marguerite e cu dumneata?

— Nu!

— Cum se simte?

— E suferinda.

— Prin urmare, n-o sa vină?

— Trebuia să vină?

Doamna Duvernoy se roşi şi îmi răspunse, puţin încurcată:

— Voiam să spun… Deoarece ai venit la Paris, n-o să vină şi ea să vă întâlniţi aici?

— Nu.

M-am uitat la Prudence; şi-a plecat ochii, iar pe figura ei mi s-a părut că citesc teama ca nu cumva vizita mea să se prelungească prea mult.

— Veneam chiar să te rog, scumpa mea Prudence, dacă n-ai altceva de făcut, să te duci s-o vezi pe Marguerite în astă-seară; ai să-i ţii de urât şi poţi să rămâi peste noapte la ea. Niciodată n-am mai văzut-o în starea în care se afla astăzi, şi tremur de teamă sa nu se îmbolnăvească.

— Iau masa în oraş, îmi răspunse Prudence, aşa ca n-am s-o pot vedea astă-seară pe Marguerite; am s-o văd în schimb mâine.

Mi-am luat ziua bună de la doamna Duvernoy, care mi s-a părut la fel de preocupată ca şi Marguerite, şi am pornit

spre tatăl meu, care, când m-a văzut, mi-a aruncat o privire scrutătoare. Apoi mi-a întins mâna.

— Cele două vizite ale tale mi-au făcut plăcere, Armand, îmi spuse el, şi m-au făcut să sper că vei fi reflectat la cele discutate, după cum şi eu, la rândul meu, am reflectat...

— Pot să-mi îngădui, tată, să te întreb, care este rezultatul reflecţiilor dumitale?

— Rezultatul la care am ajuns, prietene, este că am exagerat importanţa informaţiilor primite şi mi-am permis să fiu mai puţin sever cu tine.

— Ce spui, tată?! Am strigat eu, plin de bucurie.

— Spun, scumpul meu copil, că trebuie ca orice tânăr să-şi aibă o iubită, iar după noile informaţii, prefer să te ştiu amantul domnişoarei Gautier decât al alteia.

— Ce minunat eşti, tată! Cât mă faci de fericit!

Mai vorbirăm astfel câtva timp şi apoi ne aşezarăm la masă. Tot timpul cât a durat cina tata a fost încântător.

Ardeam de nerăbdare să mă reîntorc la Bougival, să-i povestesc Margueritei fericita întorsătură. În fiecare clipă priveam la pendulă.

— Te uiţi într-una la ceas, îmi spuse tata, eşti nerăbdător să mă părăseşti. Oh! Voi, tinerii! Jertfiţi, aşadar, întotdeauna iubirile sincere pentru iubirile îndoielnice?

— Nu spune asta, tată! Marguerite mă iubeşte, sunt convins.

Tatăl meu nu-mi răspunse; nu avea aerul nici să se îndoiască, nici să-mi dea crezare.

A insistat mult de tot să rămân cu el toată seara şi să nu mă întorc decât a doua zi; dar i-am spus că Marguerite nu se simţea prea bine şi i-am cerut permisiunea să mă întorc la ea devreme, promiţându-i să revin a doua zi.

Era o vreme foarte frumoasă; tata a ţinut să mă întovărăşească până la gara. Niciodată nu fusesem atât de fericit. Viitorul îmi apărea acum aşa curta îl întrevăzusem eu mai înainte.

Îl iubeam pe tatăl meu mai mult decât îl iubisem vreodată.

În momentul plecării, a mai insistat pentru ultima oară să rămân; am refuzat.

— Prin urmare, o iubeşti mult de tot? Mă întrebă el.

— Ca un nebun!

— Du-te atunci! Şi îşi trecu mâna peste frunte, ca şi cum ar fi vrut să gonească un gând, apoi deschise gura, parcă pentru a-mi spune ceva; dar s-a mulţumit să-mi strângă mâna şi, părăsindu-mă brusc, strigă: Pe mâine, prin urmare!

XXII.

Aveam impresia ca trenul stă pe loc.

Am ajuns la Bougival la 11.

În casă nu era lumină la nici o fereastră; am sunat, dar nu mi-a răspuns nimeni.

Pentru prima dată mi se întâmpla aşa ceva. În sfârşit, apăru grădinarul. Am intrat.

Nanine îmi ieşi în cale cu o lampă. M-am îndreptat spre camera Margueritei.

— Unde este doamna?

— Doamna a plecat la Paris, îmi răspunse Nanine.

— La Paris?

— Da, domnule.

— Când?

— O oră după ce aţi plecat dumneavoastră.

— Nu ţi-a lăsat nimic pentru mine?

— Nimic.

Nanine ieşi.

„Marguerite o fi avut bănuieli, mi-am zis eu, şi s-o fi dus la Paris să se convingă dacă nu cumva vizita pe care am făgăduit s-o fac tatii nu era doar un pretext pentru a avea o zi de libertate. Sau poate i-o fi scris Prudence despre vreo afacere importantă”, mi-am spus eu când am rămas singur; o văzusem însă pa Prudence la sosire şi nu mi-a spus nimic din care sa presupun că i-ar fi scris Margueritei.

Deodată mi-am amintit de întrebarea pe care mi-o pusese doamna Duvernoy: „Prin urmare, n-o să vină azi?” când îi

spusesem că Marguerite era bolnavă. Mi-am reamintit totodată şi de aerul încurcat al Prudencei când am privit-o după ce rostise cuvintele acelea, ce păreau că trădează o întâlnire aranjată dinainte. La aceste amintiri se mai adăuga şi imaginea lacrimilor de pe obrajii Margueritei, pe care primirea călduroasă a tatii mă făcuse să le mai uit.

Din clipa aceea, toate întâmplările de peste zi se adunară în jurul primei mele bănuieli şi mi-o întăriră în aşa măsură, încât totul, până şi clemenţa tatălui meu, mi-o confirma.

Marguerite aproape că mă obligase să mă duc la Paris; calmul ei fusese desigur simulat atunci când i-am propus să rămân lângă ea. Căzusem cumva într-o cursă? Mă înşela oare Marguerite? Socotise că se va înapoia destul de devreme pentru ca lipsa ei să treacă neobservată, dar hazardul o făcuse sa în-târzie? Pentru ce nu spusese nimic Naninei, sau de ce nu mi-a lăsat câteva rânduri? Ce însemnau lacrimile ei, ce însemna această absenţă, ce era cu misterul în care pluteam?

Iată ce fel de întrebări îmi puneam îngrozit, în mijlocul camerei goale, cu ochii aţintiţi asupra pendulei, care, arătând miezul nopţii, voia parca să mă convingă că era prea târziu să mai sper că iubita mi se va reîntoarce.

Şi, totuşi, după hotărârile pe care le luasem împreună, după acel sacrificiu oferit de ea şi acceptat de mine, mai era oare posibil să mă înşele? Nu! Am încercat să înlătur primele mele presupuneri.

Biata fată, o fi găsit vreun cumpărător pentru mobile şi s-o fi dus la Paris să încheie târgul. N-o fi vrut să mă prevină; deşi acceptasem această vânzare, absolut necesară fericirii noastre, ea ştia că acest lucru îmi era totuşi din cale-afară de neplăcut, aşa ca s-o fi temut, probabil, să-mi vorbească despre astfel de treburi ca sa nu-mi rănească amorul propriu şi susceptibilitatea. Mai mult ca sigur că nu se va întoarce decât după ce-şi va fi isprăvit cu totul treburile. Sigur că în acest scop o aştepta şi Prudence, care s-a trădat fără să vrea faţă de mine. Mai mult ca sigur că Prudence n-

a putut încheia târgul astăzi, aşa că o fi rămas peste noapte la ea, sau cine ştie, poate sa sosească dintr-un moment într-altul, cu atât mai mult cu cât bănuie în ce stare de nelinişte mă aflu şi n-o să aibă inima să mă lase să mă frământ atât.

Dar atunci, pentru ce acele lacrimi? Probabil pentru că nu se putuse hotărî, cu toată dragostea pe care mi-o purta, să-şi abandoneze luxul în mijlocul căruia trăise până atunci şi care o făcuse atât de fericită şi de invidiată.

Îi iertam, cu dragă inimă, Margueritei toate aceste regrete. O aşteptam cu nerăbdare, ca să-i spun, copleşind-o de sărutări, că ghicisem cauza misterioasei sale absenţe.

Între timp se făcuse noapte, târziu, şi Marguerite nu mai venea.

Îngrijorarea mea creştea din ce în ce, strângându-mi mintea şi inima ca într-o menghină. Poate că i se întâmplase ceva! Poate că era rănită, bolnavă, moartă! Poate că nu peste mult timp cineva va veni să-mi aducă la cunoştinţă cine ştie ce accident tragic! S-ar putea ca zorii zilei să mă găsească zbătându-mă în aceeaşi nesiguranţă, chinuit de aceleaşi temeri!

Nici nu-mi trecea prin minte că în timp ce eu o aşteptam, copleşit de toate spaimele pe care mi le pricinuia absenţa ei, Marguerite m-ar fi putut înşela. Trebuia să existe o cauză independentă de voinţa ei care o ţinea departe de mine, şi cu cât mă gândeam mai mult la acest lucru, cu atât eram mai convins că această cauză nu putea fi decât vreo nenorocire. O, vanitate bărbătească, în cât de felurite chipuri te poţi înfăţişa!

Bătu ora 1. M-am gândit să mai aştept un ceas, iar dacă la 2 Marguerite nu va fi sosit încă, s-o pornesc spre Paris.

În aşteptare, căutai o carte, fiindcă n-aveam curajul nici să mai gândesc.

Manon Lescaut stătea deschisă pe masă. Mi se păru că pe alocuri paginile erau ude de lacrimi. După ce-am răsfoit cartea, am închis-o; prin vălul îndoielilor ce mă stăpâneau, personajele îmi păreau lipsite de sens.

Timpul înainta mult prea încet. Cerul era acoperit de nori. O ploaie de toamnă biciuia geamurile. Patul gol mi se părea că ia uneori înfăţişarea unui mormânt. Mi se făcu frică.

Am deschis uşa. Am ascultat, dar n-am auzit nimic altceva decât vuietul vântului care gonea printre arbori. Nici o trăsură nu trecea pe drum. În clopotniţa bisericii ceasul bătu trist unu şi jumătate.

Tremuram de frică să nu bată cineva la uşă. Căci la acest ceas târziu din noapte, şi pe o vreme atât de mohorâtă, doar vestea unei nenorociri putea să mai ajungă.

Bătu şi ora 2. Mai aşteptai puţin. Singură pendula tulbura liniştea cu zgomotul ei monoton şi cadenţat.

În sfârşit, părăsii încăperea, în care până şi acela mai mici obiecte căpătaseră acel aer plin de tristeţe pe care îl ia tot ce înconjoară neliniştea unui suflet stingher.

În camera de alături am găsit-o pe Nanine, care adormise cu lucrul în mână. Trezită de zgomotul uşii.

— M-a întrebat dacă i se întorsese stăpâna.

— Nu, dar dacă se întoarce, să-i spui că n-am mai putut să îndur neliniştea şi că am plecat ia Paris.

— La ora asta?

— Da.

— Dar cum? N-o să găsiţi trăsură.

— Am să merg pe jos.

— Dar plouă.

— Ce are a face?

— Doamna are să se întoarcă, sau dacă nu se întoarce, aveţi timp destul să vă duceţi şi dimineaţa, pe lumină, ca să vedeţi ce anume a reţinut-o. Altfel, o să vă omoare bandiţii pe drum.

— Nu-i nici o primejdie, scumpa mea Nanine. Pe mâine!

Devotata Nanine se duse să-mi caute pelerina, mi-o aruncă pe umeri şi se oieri s-o scoale pe mama Arnould, ca s-o întrebe dacă nu era cu putinţă să capăt o trăsură; dar m-am opus, fiind convins că aş fi pierdut cu această încercare,

poate infructuoasă, mai mult timp decât mi-ar fi trebuit ca să fac jumătate din drum.

Şi apoi aveam nevoie de aer, de o oboseală fizică spre a-mi mai potoli starea de surescitare în care mă găseam.

Am băgat în buzunar cheia de la apartamentul din rue d'Antin, mi-am luat rămas bun de la Nanine, care m-a condus până la poartă, şi am pornit spre Paris.

La început am alergat, dar cum pământul era proaspăt udat de ploaie, obosii de două ori mai repede. După o jumătate de oră de alergat, lac de sudoare, a trebuit să mă opresc. Mi-am mai tras sufletul şi am pornit mai departe. Noaptea era atât de întunecoasă încât mă temeam la tot pasul să nu mă izbesc pe drum de arborii iviţi atât de neaşteptat în faţa ochilor, încât îmi păreau nişte fantome uriaşe» care se năpusteau spre mine.

Am întâlnit pe drum vreo două camioane cu mărfuri, pe care le-am lăsat curând în urmă.

O caleaşcă gonea în trap întins spre Bougival. În clipa în care a trecut pe lingă mine, m-am gândit că Marguerite ar putea fi înăuntru.

M-am oprit şi am început să strig: „Marguerite! Marguerite!”

Dar nimeni nu mi-a răspuns, şi caleaşca şi-a continuat drumul. Am privit-o cum se îndepărta şi-am pornit-o apoi din nou la drum.

Mi-au trebuit două ore ca să ajung la bariera Etoile.

Vederea Parisului mi-a redat forţele şi am parcurs alergând lunga alee pe care o străbătusem de atâtea ori.

În noaptea aceea nu se vedea pe ea ţipenie de om.

Ai fi zis că-i locul de promenadă al unui oraş mort.

Începuse să mijească de zi.

Când am sosit în rue d'Antin, marele oraş tocmai începuse să se trezească, înainte de a se deştepta cu totul.

În clipa în care am pătruns în casa Margueritei, la biserica Saint-Roch bătea de ora 5.

Mi-am spus în grabă numele portarului, căruia îi dădusem destule piese de douăzeci de franci ca să ştie că aveam dreptul să vin la 5 dimineaţa! A domnişoara Gautier.

Am trecut deci mai departe, fără nici o piedică.

Aş fi putut să-l întreb dacă Marguerite era acasă; s-ar fi putut însă să-mi răspundă negativ, şi eu preferam să mai plutesc în îndoială încă două minute în plus, deoarece îndoindu-mă, mai speram încă.

Am ascultat la uşă, încercând să surprind vreun zgomot, vreo mişcare.

Nimic. Liniştea de la ţară se întindea parcă până aici.

Am deschis uşa şi am intrat.

Toate draperiile de la ferestre erau trase.

Le-am dat la o parte pe cele din sufragerie şi m-am îndreptat apoi spre dormitor, împingând cu putere uşa.

M-am repezit la şnurul draperiilor şi am tras violent de el.

Draperiile se deteră în lături; o lumină palidă pătrunse în încăpere; am alergat spre pat. Era gol!

Am deschis uşile unele după altele, am inspectat toate camerele.

Nimeni.

Simţeam că-mi pierd minţile, nu altceva.

Am trecut în camera de toaletă, am deschis fereastra şi am strigat-o pe Prudence de mai multe ori.

Dar nimeni nu deschise fereastra la doamna Duvernoy.

Atunci am coborât la portar, pe care l-am întrebat dacă domnişoara Gautier venise acasă în cursul zilei.

— A fost, îmi răspunse portarul, împreună cu doamna Duvernoy.

— Şi n-a lăsat nici o vorbă pentru mine?

— Niciuna!

— Ştii cumva ce au mai făcut după aceea?

— Ş-au urcat într-o trăsură.

— Ce fel de trăsură?

— Un cupeu particular.

Ce însemnau oare toate acestea?

Am sunat la poarta vecină.

— Unde vă duceţi, domnule? Mă întrebă portarul după ce mi-a deschis.

— La doamna Duvernoy.

— Nu s-a înapoiat.

— Eşti sigur?

— Da, domnule; iată aici o scrisoare care a fost adusă ieri seară pentru dânsa şi pe care încă nu i-am dat-o.

Şi portarul îmi arătă o scrisoare pe care îmi aruncai fără voie ochii.

Recunoscând scrisul Margueritei, am luat soarea.

Adresa suna astfel:

Doamnei Duvernoy, pentru a fi înmânată domnului Duval.

— Această scrisoare este pentru mine, i-am spus portarului, şi i-am arătat adresa.

— Dumneavoastră sunteţi domnul Duval? Mă întrebă el.

— Da!

— Ah, vă recunosc! Veneaţi deseori pe la doamna Duvernoy.

Ajuns în stradă, am rupt plicul.

De mi-ar fi căzut un trăsnet la picioare, n-aş fi fost mai îngrozit decât la citirea acestei scrisori: „În momentul în care vei citi această scrisoare, Armand, eu voi fi amanta unui alt bărbat. Prin urmare, totul s-a sfârşit între noi.

Întoarce-te lângă tatăl tău, dragă prietene, du-te să-ţi revezi sora, tânăra neprihănită ce nu cunoaşte niciuna din nenorocirile noastre, şi alături de care ai să uiţi foarte repede de suferinţa pe care ţi-a pricinuit-o această fată pierdută, numită Marguerite Gautier, pe care ai binevoit s-o iubeşti o clipă şi căreia i-ai dăruit singurele momente fericite dintr-o viaţă care, aşa cum speră ea, nu va mai dura mult de aici înainte.”

Când am citit ultimul cuvânt, am crezut că am să-mi pierd minţile.

O clipă mi-a fost chiar teamă cu adevărat că am să mă prăbuşesc pe caldarâmul străzii. Un nor mi se lăsase pe

ochi, iar sângele îmi zvâcnea cu putere la tâmple.

În sfârşit, mi-am mai revenit, am privit în jur, foarte mirat, văzând cum viaţa celorlalţi îşi urmează cursul, fără să le pese de nenorocirea mea.

Nu eram destul de puternic spre a putea suporta singur lovitura pe care mi-o dăduse Marguerite.

Mi-am amintit atunci că tatăl meu se afla în acelaşi oraş cu mine, că în zece minute puteam fi lingă el şi că oricare ar fi fost cauza durerii mele, desigur el avea să mi-o împărtăşească.

Am alergat ca un nebun, ca un hoţ, până la „Hô tel de Paris"; la apartamentul tatii, cheia era în uşă. Am intrat.

Citea.

După cât de puţin mirat s-a arătat văzându-mă, ai fi spus că mă aştepta.

M-am aruncat în braţele lui fără să-i spun un cuvânt, i-am dat să citească scrisoarea Margueritei, şi căzând apoi în genunchi la picioarele patului său, am plâns cu lacrimi fierbinţi.

XXIII.

Când viaţa îşi reluă cursul, nu puteam crede că ziua care începea avea să fie pentru mine altfel decât cele de mai înainte. Erau clipe în care îmi închipuiam că o împrejurare oarecare, pe care nu mi-o aminteam, mă făcuse să-mi petrec noaptea departe de Marguerite, dar, dacă m-aş înapoia la Bougival, aş găsi-o neliniştită, aşa cum fusesem şi eu neliniştit, întrebându-mă ce anume mă reţinuse atâta vreme departe de ea.

Când te-ai deprins în viaţă cu un obicei, aşa cum mă deprinsesem eu cu această dragoste, îţi pare cu neputinţă să renunţi la el fără să sfărâmi în acelaşi timp toate celelalte resorturi ale vieţii.

Eram silit, aşadar, să recitesc, din când în când, scrisoarea Margueritei, ca să mă conving de-a binelea că nu visasem.

Trupul meu, cedând sub lovitura morală, era incapabil să facă cea mai mică mişcare. Zbuciumul, marşul nocturn,

vestea primită în zori mă epuizaseră. Tatăl meu profită de faptul că eram zdrobit sufleteşte şi sleit fiziceşte şi-mi ceru să-i promit formal că am să plec cu el.

I-am făgăduit tot ce-a vrut. Eram incapabil să susţin vreo discuţie şi aveam nevoie, după tot ce se întâmplase, de o afecţiune reală, care să mă ajute să trăiesc.

Eram foarte bucuros că tatăl meu se străduia să mă consoleze în nenorocire.

Tot ceea ce-mi amintesc este că în acea zi, cam pe la 5, m-am urcat alături de el într-o diligenţă. Fără să-mi spună nimic, dăduse dispoziţii să mi se pregătească cuferele şi să fie legate la spatele diligenţei, alături de ale sale.

Mi-am dat seama de ce se întâmplă cu mine doar când am văzut dispărând oraşul, şi când singurătatea drumului îmi reaminti de golul din inimă.

Atunci mă podidiră din nou lacrimile.

Tata, înţelegând că vorbele, chiar venite de la el, n-ar fi putut să mă consoleze, mă lăsă să plâng fără să-mi spună un cuvânt, mulţumindu-se să-mi strângă uneori mâna, ca pentru a-mi reaminti că aveam alături un prieten.

Noaptea am închis ochii doar câteva clipe. Am visat-o pe Marguerite.

M-am trezit deodată, speriat, neînţelegând pentru ce mă găseam într-o diligenţă.

Apoi mi-am amintit şi, trist, mi-am lăsat capul să-mi cadă pe piept.

Nu îndrăzneam să vorbesc cu tata de teamă să nu-l aud spunându-mi: „Vezi câtă dreptate aveam când nu mă încredeam în dragostea acestei femei?”

Dar el n-a abuzat de acest succes, aşa că iată-ne sosiţi în oraşul G… fără să-mi fi spus altceva decât cuvinte cu totul străine de întâmplarea care mă determinase să plec.

În clipa în care mi-am îmbrăţişat sora, mi-au venit în minte cuvintele din scrisoarea Margueritei privitoare la ea; dar am înţeles îndată că, oricât de bună ar fi sora mea cu mine, nu mă va putea face să-mi uit iubita.

Cum tocmai se deschisese sezonul de vânătoare, tatăl meu se gândi că aşa ceva ar putea să mă distreze. Începu deci să organizeze partide de vânătoare împreună cu vecinii şi prietenii. Luam parte la ele fără silă, dar şi fără entuziasm, cu acea apatie care, de la plecare, îmi caracteriza toate acţiunile.

Vânam cu gonaci. Mi se desemna un loc. Puneam puşca descărcată alături de mine şi visam.

Priveam cum trec norii. Îmi lăsam gândurile să rătăcească peste câmpiile solitare, şi din timp în timp mă auzeam strigat de vreun vânător, care îmi arăta un iepure la zece paşi de mine.

Niciunul din aceste amănunte nu-i scăpară tatălui meu, care nu se lăsa înşelat de calmul meu exterior. Înţelegea bine că, oricât de abătut aş fi fost, inima mea avea să aibă într-o zi o răbufnire teribilă, poate chiar primejdioasă; de aceea, ferindu-se să pară că mă consolează, făcea tot ce-i stătea în putinţă ca să mă distreze.

Sora mea, fireşte, nu ştia nimic din cele întâmplate şi nu-şi putea explica de ce eu, aşa de vesel altădată, devenisem deodată atât de dus pe gânduri şi de trist.

Uneori, cufundat în mâhnirea mea, eram surprins de privirea îngrijorată a tatii; îi luam atunci mâna într-a mea, ca pentru a-i cere discret iertare de tot răul pe care i-l făceam, fără voie.

S-a scurs astfel o lună de zile, dar după aceasta lună n-am mai putut să îndur să fiu departe de Marguerite.

Amintirea ei mă urmărea fără încetare. O iubisem prea mult şi o mai iubeam încă nebuneşte pe această femeie pentru ca să-mi poată deveni deodată indiferentă. Trebuia sau s-o iubesc, sau s-o urăsc. Trebuia mai ales, indiferent ce sentimente aş fi nutrit pentru ea, s-o văd, şi asta numaidecât.

Această dorinţă, o dată încolţită în minte, mi se fixă cu toată puterea asupra voinţei, care în cele din urmă reapăru în trupul meu de multă vreme inert.

Simţeam nevoia s-o văd pe Marguerite nu în viitor, nu peste o lună, nu peste o săptămână, ci chiar a doua zi; aşa că m-am dus la tatăl meu să-l anunţ că plec la Paris după nişte treburi, dar că aveam să mă întorc repede înapoi.

Fără îndoială că a ghicit motivul pentru care plecam, deoarece a stăruit multă vreme să rămân; văzându-mă însă în ce stare de surescitare mă aflam, şi-a dat seama că nesatisfacerea acestei dorinţe ar putea să aibă pentru mine urmări fatale, aşa încât m-a îmbrăţişat şi m-a rugat, aproape cu lacrimi în ochi, să mă întorc cât mai neîntârziat.

N-am închis ochii până la Paris.

Ce aveam să fac o dată ajuns acolo? Nu ştiam; dar mai înainte de orice trebuia să mă interesez de Marguerite.

M-am dus acasă să-mi schimb hainele, şi cum era un timp foarte frumos şi încă destul de devreme, am pornit spre Champs-Elysées.

După vreo jumătate de oră am zărit, de departe, trăsura Margueritei, între rond şi Place de la Concorde.

Îşi răscumpărase caii; trăsura era la fel ca odinioară, însă Marguerite nu se afla înăuntru.

Aruncându-mi ochii în jur, o văzui pe Marguerite plimbându-se pe jos, însoţită de o femeie pe care n-o văzusem niciodată.

Trecând pe lângă mine, a devenit albă la faţă, şi un surâs nervos i-a crispat buzele. Cât despre mine, inima îmi bătea cu putere, gata să-mi spargă pieptul; dar am reuşit să-mi iau o expresie nepăsătoare şi am salutat-o cu răceală pe fosta mea amanta, care se îndreptă imediat spre trăsură, unde se urcă împreună cu prietena ei.

O cunoşteam bine pe Marguerite. Întâlnirea neaşteptată cu mine de bună seamă că o tulburase profund. Fără îndoială că aflase de plecarea mea, care o liniştise asupra urmărilor rupturii dintre noi; dar văzând că m-am reîntors şi găsindu-se faţă în faţă cu mine, palid cum eram, înţelesese că reîntoarcerea mea avea un scop, întrebându-se desigur ce putea să urmeze.

Dacă aş fi regăsit-o pe Marguerite nenorocită, dacă, spre a mă răzbuna pe ea, i-aş fi putut sări în ajutor, poate că aş fi iertat-o, şi cu siguranţă că nu m-aş mai fi gândit să-i fac vreun rău; dar o vedeam fericită, cel puţin în aparenţa; un altul îi oferise acum luxul pe care eu nu fusesem în stare să i-l asigur; ruptura noastră, pornită de la ea, îmbrăca prin urmare caracterul celui mai josnic interes; eram umilit în amorul meu propriu, cât şi în dragostea mea, trebuia neapărat să-mi plătească pentru tot ceea ce suferisem.

Faptele acestei femei nu mă puteau lăsa nepăsător; prin urmare, ceea ce de bună seama avea să-a facă cel mai mult rău era indiferenţa mea; trebuia deci să mă prefac indiferent nu numai faţă de ea, ci şi faţă de toţi ceilalţi.

Am încercat să iau o figură surâzătoare şi am pornit-o spre Prudence.

Camerista se duse să mă anunţe şi mă lăsă să aştept câteva clipe în salon.

În sfârşit, doamna Duvernoy apăru şi mă pofti în budoarul ei; în momentul în care luam loc, am auzii deschizându-se uşa de la salon şi un pas uşor făcu să scârţâie parchetul, apoi uşa de la vestibul fu închisă cu violenţă.

— Te deranjez? Am întrebat-o pe Prudence.

— De loc. Marguerite a fost şi ea aici. Când a auzit că ai venit să mă vezi, a fugit; ea e persoana care a plecat adineauri.

— Aşadar, am ajuns acum s-o sperii?

— Nu, dar se teme că ţi-ar fi neplăcut s-o revezi.

— De ce? Am întrebat eu, făcând eforturi să respir normal, deoarece emoţia mă sugruma. Biata fată, m-a părăsit ca să-şi recapete trăsura, mobilele şi diamantele, a procedat bine şi nu trebuie să-i port pică din această pricină. Am întâlnit-o astăzi, am continuat eu nepăsător.

— Unde? Se interesă Prudence, care mă privea întrebându-se parcă dacă acest om era cu adevărat unul şi acelaşi cu cel pe care îl ştiuse odinioară atât de îndrăgostit.

— Pe Champs-Elysées; era împreună cu o altă femeie, foarte frumoasă. Cine-i femeia aceea?

— Cum arată?

— O blondă subţirică, cu bucle lungi, ochi albaştri, foarte elegantă.

— Ah, asta-i Olympe! Într-adevăr, e o fată foarte frumoasă.

— Cu cine trăieşte?

— Cu nimeni şi cu toată lumea.

— Şi unde locuieşte?

— Rue Tronchet, numărul… Aa, aşa, vrei să-i faci curte?

— Nu se ştie ce se poate întâmpla!

— Şi Marguerite?

— Dacă ţi-aş spune că nu mă mai gândesc de loc la ea, ar însemna să mint; dar fac parte dintre oamenii pentru care contează foarte mult modul în care te desparţi de cineva. Or. Marguerite m-a expediat într-un chip atât de nesocotit, încât m-am considerat un neghiob de a fi fost aşa de îndrăgostit de ea, fiindcă într-adevăr am fost foarte îndrăgostit de această fată.

Îţi imaginezi pe ce ton m-am silit să rostesc aceste cuvinte: sudoarea îmi şiroia pe frunte.

— Nu mai vorbi aşa, ea te-a iubit mult de tot, şi te iubeşte şi acum; dovadă ca după ce te-a întâlnit astăzi, a venit numaidecât să-mi spună. Când a sosit la mine, tremura toată, gata să i se facă rău.

— Ei bine, şi ce ţi-a spus?

— Mi-a spus: „Cu siguranţă că are sa vină să te vadă”, şi m-a rugat să te implor s-o ierţi.

— Am iertat-o, poţi să-i spui asta. E o femeie de treabă, dar o femeie uşoară; trebuia să mă aştept la ceea ce mi-a făcut. Îi sunt chiar recunoscător pentru hotărârea luată, fiindcă mă întreb astăzi unde ne-ar fi dus ideea mea de a nu mă mai despărţi de ea. Ar fi fost desigur o nebunie.

— Marguerite are să fie foarte mulţumită aflând că te-ai resemnat şi ai înţeles situaţia grea în care se afla. Sosise momentul să te părăsească, dragul meu. Nemernicul acela

de misit căruia Marguerite îi propusese să-i vândă toate mobilele s-a dus pe la creditorii ei ca să-i întrebe cât le datorează; creditorii, speriindu-se că nu vor fi plătiţi, au scos totul la mezat în două zile.

— Şi acum au fost achitate datoriile?

— Aproape.

— Şi cine a scos banii?

— Contele de N… Ah, scumpul meu, există oameni născuţi anume pentru aşa ceva! Pe scurt, i-a dat douăzeci de mii de franci, dar şi-a atins scopul urmărit. Ştie foarte bine că Marguerite nu ţine la el, ceea ce nu-l împiedică să fie foarte drăguţ cu ea. Ai văzut, i-a răscumpărat caii, i-a scos bijuteriile de la „Muntele de pietate” şi îi dă atâţia bani cât îi dădea şi ducele; dacă s-ar hotărî să ducă o viaţă mai liniştită, omul ăsta ar rămâne multă vreme cu ea.

— Şi-acum ea ce face? Stă numai la Paris?

— Marguerite n-a mai vrut să se mai ducă la Bougival de când ai plecat. M-am dus eu după lucrurile ei şi chiar după ale dumitale, din care am făcut un pachet, pe care poţi să-l ridici de aici. Sunt toate lucrurile, afară de un mic portofel, cu iniţialele dumitale, la care Marguerite ţine foarte mult. Daca vrei neapărat, am să i-l cer înapoi.

— Să-l păstreze, am îngăimat eu, simţind cum mi se umezeau ochii la amintirea satului unde fusesem atât de fericit şi la gândul că Marguerite ţinea să aibă un lucru de-al meu, care să-i reamintească de mine.

Dacă Marguerite ar fi intrat pe uşă în acel moment, toate hotărârile mele de răzbunare s-ar fi risipit şi m-aş fi aruncat la picioarele ei.

— Do altminteri, reluă Prudence, n-am văzut-o niciodată în starea de acum: nu mai doarme aproape de loc, aleargă de la un bal la altul, supează la restaurante, ba chiar se îmbată. Nu de mult, după un supeu, a stat opt zile în pat; iar când doctorul i-a permis să se scoale, a luat-o de la capăt, cu riscul de a se prăpădi. Ai sa te duci s-o vezi?

— La ce bun? Am venit să te văd pe dumneata, pentru că ai fost totdeauna foarte binevoitoare faţă de mine şi pentru că te-am cunoscut mai înainte de a o cunoaşte pe Marguerite. Dumitale îţi datorez faptul că am fost amantul Margueritei, după cum dumitale îţi datorez şi faptul că nu mai sunt, nu-i aşa?

— De! Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să te părăsească, şi cred că mai târziu n-ai să-mi porţi pică clin această pricină.

— Îţi păstrez o îndoită recunoştinţă, am adăugat eu, ridicându-mă să plec, pentru că resimţeam un adevărat dezgust faţă de femeia asta când o vedeam cum ia în serios tot ceea ce-i spuneam.

— Pleci?

— Da.

Aflasem destul.

— Când te mai văd?

— În curând. La revedere.

— La revedere.

Prudence mă conduse până la uşă; m-am înapoiat acasă cu lacrimi de furie în ochi şi cu inima însetată de răzbunare.

Aşadar, Marguerite era indiscutabil o stricată, la fel cu celelalte; aşadar, cu toată dragostea profundă pe care o avea pentru mine, nu reuşise să-şi învingă dorinţa de a-şi relua viaţa de orgii, nu putuse lupta împotriva nevoii de a avea o trăsură şi de a se destrăbăla.

Toate acestea mi le spuneam în chinul insomniilor; căci dacă aş fi judecat cu răceala pe care o afectam, aş fi înţeles că existenţa aceasta zgomotoasă a Margueritei era de fapt un mijloc de a-şi înăbuşi gândurile ce o obsedau, amintirile pe care nu şi le putea goni din minte.

Din nefericire, o răutate pătimaşă pusese stăpânire pe mine, şi nu mă mai preocupa decât mijlocul de a-i produce cât mai multă suferinţă.

Oh, cât sunt de mici şi de josnici bărbaţii când le este rănită vreuna din meschinele lor pasiuni!

Această Olympe cu care o văzusem, daca nu-i era chiar prietenă Margueritei, era în orice caz cunoştinţa cu care se vedea cel mai des după ce se reîntorsese la Paris. Ea urma să dea un bal, şi cum presupuneam că Marguerite avea să vină şi ea, m-am străduit să obţin o invitaţie, şi am izbutit.

Când am sosit, copleşit de dureroasele mele emoţii, balul era în toi. Se dansa, se vorbea tare, aproape că se striga; în timpul unui cadril, am zărit-o pe Marguerite dansând cu contele de N…, care, foarte mândru de a se arăta alături de ea, părea că spune lumii întregi: „Această femeie îmi aparţine!”

M-am dus şi m-am rezemat de cămin chiar în faţa Margueritei şi am început s-o privesc cum dansează. De-abia m-a zărit, şi s-a şi tulburat. M-am uitat la ea şi am salutat-o distrat, cu privirea şi cu un gest al mâinii.

Când m-am gândit că după bal avea să plece nu cu mine, ci cu acest imbecil bogat, şi când mi-am închipuit ce avea desigur să urmeze după ce se vor întoarce la ea acasă, sângele mi s-a suit în obraji şi am simţit brusc nevoia să le tulbur amorul.

După contradans, m-am dus s-o salut pe stăpâna casei, care etala în faţa invitaţilor nişte umeri splendizi şi jumătatea unor sâni ameţitori.

Fata era frumoasă, iar în ceea ce privea trupul, mai frumoasă chiar decât Marguerite. Acest lucru l-am înţeles şi mai bine după anumite priviri pe care Marguerite i le arunca Olympiei în timp ce-i vorbeam. Bărbatul care ar fi fost amantul acestei femei putea fi tot atât de mândru pe cât era şi domnul de N…, iar ea era destul de frumoasă ca să inspire o pasiune la fel cu cea pe care mi-o inspirase Marguerite.

În acea vreme Olympe n-avea nici o legătură. N-ar fi fost greu să devin amantul ei. Totul era să arunci banii în dreapta şi în stânga, ca să fii remarcat.

Hotărârea mea fu luată. Femeia aceasta avea să-mi fie amantă.

Am început să-mi joc rolul de adorator dansând cu Olympe.

O jumătate de oră mai târziu, Marguerite, palidă ca o moartă, îşi punea blana şi părăsea balul.

XXIV.

Înseamnă şi aceasta ceva, dar nu era de-ajuns. Îmi dădeam seama de puterea pe care o exercitam asupra acestei femei şi de faptul că abuzam de ea în mod laş.

Când mă gândesc că acum e moartă, mă întreb dacă Dumnezeu îmi va ierta vreodată tot răul pe care i l-am făcut.

După supeu, care a fost foarte zgomotos, începu jocul de cărţi.

M-am aşezat alături de Olympe: şi am pontat cu atâta îndrăzneală, încât era exclus ca ea să nu observe, într-o clipă, am câştigat o sută cincizeci sau două sute de ludovici, pe care i-am etalat în faţa mea şi asupra cărora Olympe pironise nişte priviri aprinse.

Eram singurul pe care jocul nu-l absorbise complet şi care se ocupa de Olympe. Tot restul nopţii am câştigat şi i-am dat bani ca să poată juca, deoarece pierduse tot ce avusese în faţa ei pe masă, ba chiar mai mult ca sigur că şi ce avusese în casă.

La 5 dimineaţa jocul se sparse şi invitaţii plecară.

Câştigasem trei sute de ludovici.

Toţi jucătorii ajunseseră la uşă, numai eu rămăsesem în urmă, fără să observe cineva, deoarece nu eram prieten cu niciunul dintre ei.

Olympe tocmai se pregătea să-mi lumineze scara, urmând sa cobor şi eu, când deodată, întorcându-mă spre ea, i-am spus:

— Trebuie să vă vorbesc.

— Mâine, îmi spuse ea.

— Nu, acum!

— Ce aveţi să-mi spuneţi?

— Veţi vedea.

Şi am intrat din nou în apartament.

— Ai pierdut, i-am spus eu.

— Da…

— Toţi banii pe care îi aveai?

Ea ezită să răspundă.

— Fii sinceră.

— Ei bine, da!

— Am câştigat trei sute de ludovici, iată-i, dacă accepţi să rămân peste noapte aici.

Şi, în acelaşi timp, am aruncat aurul pe masă.

— Şi pentru ce această propunere?

— Pentru că te iubesc, la naiba!

— Nu, ci pentru că eşti îndrăgostit de Marguerite şi pentru că vrei să te răzbuni pe ea, devenind amantul meu. Pe o femeie ca mine nu poţi s-o înşeli, aşa uşor, scumpul meu; din nefericire, sunt încă prea tânără şi prea frumoasă ca să accept rolul pe care mi-l propui.

— Aşadar, refuzi?

— Da!

— Preferi să mă iubeşti pe degeaba? Asta n-aş primi eu. Gândeşte-te puţin, scumpa mea Olympe; dacă ţi-aş fi trimis o persoană oarecare spre a-ţi înmâna aceste trei sute de ludovici din partea mea, în condiţiile despre care ţi-am vorbit, ai fi acceptat. Am preferat sa tratez direct. Acceptă, fără să mai cercetezi motivele care mă determină să procedez astfel 5 spune-ţi că eşti frumoasă şi că nu-i de mirare să fiu îndrăgostit de tine.

Marguerite era, ca şi Olympe, o fată întreţinută, şi totuşi n-aş fi îndrăznit niciodată să-i spun, de la prima vedere, ceea ce-i spusesem Olympei. Şi asta fiindcă pe Marguerite o iubeam, fiindcă ghicisem în ea simţăminte ce lipseau celeilalte, şi chiar în momentul în care îi propuneam Olympei acest târg, în ciuda deosebitei sale frumuseţi, nu simţeam pentru ea decât dezgust.

Bineînţeles că Olympe sfârşi prin a accepta, iar la amiază, când am plecat, devenisem amantul ei; dar îi părăseam

patul fără să duc cu mine amintirea mângâierilor şi a şoaptelor cu care se crezuse obligată să mă copleşească în schimbul celor şase mii de franci pe care i-i lăsasem.

Şi totuşi erau bărbaţi care se ruinaseră pentru această femeie.

Începând din aceeaşi zi, am supus-o pe Marguerite unor persecuţii cumplite, ceas de ceas, clipă de clipă. Olympe şi cu Marguerite încetară să se mai vadă, şi e lesne de înţeles pentru care motiv. I-am dăruit noii mele amante o caleaşcă, bijuterii, am jucat, am făcut, în fine, toate nebuniile care se cădea să le facă un bărbat îndrăgostit de o femeie ca Olympe. Zvonul despre noua mea pasiune se răspândi cât ai bate din palme.

Însăşi Prudence se lăsă înşelată, ajungând să creadă că o uitasem cu totul pe Marguerite. Aceasta, fie că ghicise motivul care mă făcea să mă port astfel, fie că se înşela o dată cu ceilalţi, dar răspundea cu o rară demnitate la jignirile pe care i le aduceam zi de zi. Părea însă că suferă cumplit, deoarece, pretutindeni unde o întâlneam, o vedeam din ce în ce mai palidă, din ce în ce mai tristă. Dragostea pe care i-o nutream, exaltată în aşa măsură încât părea că se transformase în ură, se desfăta la priveliştea acestor dureri de zi de zi. De mai multe ori, în împrejurări în care am fost de o cruzime infamă, Marguerite a ridicat spre mine nişte priviri atât de rugătoare, încât am roşit din pricina rolului pe care îl jucam, şi eram gata să-i cer iertare.

Dar aceste păreri de rău ţineau exact cât lumina fulgerului, iar Olympe, căreia nu-i mai rămăsese nici cea mai mică umbră de amor propriu şi care înţelesese că, făcându-i rău Margueritei, avea să obţină de la mine tot ce voia, mă aţâţa fără încetare împotriva ei şi o insulta ori de câte ori găsea prilejul, cu acea persistentă laşitate a femeii care se simte susţinută de un bărbat.

Marguerite ajunsese să nu mai meargă nici la baluri, nici la spectacole, de teamă să nu ne întâlnească pe Olympe şi pe mine. Şi atunci scrisorile anonime au luat locul

obrăzniciilor fătişe, şi câte lucruri ruşinoase nu mi-am îndemnat amanta să povestească despre Marguerite; ba mai mult, le povesteam chiar eu însumi.

Trebuie să fi fost într-adevăr nebun ca să ajung atât de departe. Eram ca un om care, îmbătat cu vin prost, cade într-una din acele exaltări în care mâna este în stare sa făptuiască o crimă, fără ca mintea să aibă nici cel mai mic amestec. În tot acest tumult, înduram totuşi cele mai cumplite chinuri. Calmul fără indignare, demnitatea fără dispreţ cu care Marguerite răspundea tuturor atacurilor, şi care mi-o făceau, de fapt, superioară, mă îndârjeau şi mai mult împotriva ei.

Într-o seară, Olympe s-a dus nu ştiu bine unde şi s-a întâlnit cu Marguerite, care de data aceasta a învăţat-o minte pe netrebnica ce-o insulta, dar în aşa fel încât Olympe a fost nevoită să dea bir cu fugiţii. Olympe se întoarse tremurând de furie, iar Marguerite a fost dusă acasă leşinată.

Povestindu-mi ce se petrecuse, Olympe, convinsă că Marguerite voise să se răzbune fiindcă îmi era amantă, mi-a cerut să-i scriu de îndată câteva rânduri, în care să-i cer s-o respecte pe femeia pe care o iubeam.

Nu-i nevoie să mai spun că am acceptat pe loc acest lucru şi că i-am scris Margueritei tot ce mi-a trecut prin minte mai jignitor, mai ruşinos şi mai crud, iar scrisoarea i-am trimis-o chiar în aceeaşi zi.

De data aceasta lovitura era prea brutală pentru ca nenorocita s-o suporte fără să mai spună nimic.

Bănuiam că voi primi un răspuns, şi de aceea m-am hotărât să rămân acasă toată ziua.

Cam pe la orele 2 cineva sună, şi o văzui pe Prudence intrând.

Am întrebat-o cu aerul cel mai indiferent din lume cărui fapt îi datoram vizita; dar în ziua aceea doamnei Duvernoy nu-i ardea de glume, şi cu un ton grozav de emoţionat îmi spuse că de la reîntoarcerea mea, adică de vreo trei

săptămâni încoace, n-am scăpat nici un prilej ca să nu-mi bat joc de Marguerite; mi-a mai spus ca Marguerite era bolnavă, iar că scena din ajun şi mai ales scrisoarea primită în dimineaţa aceea o făcuseră să cadă la pat.

Pe scurt, fără să-mi facă reproşuri, Marguerite o trimitea să-mi ceară îndurare, spunându-mi că nu mai avea nici forţa morală, nici forţa fizică să rabde chinurile la care o supuneam.

— Dacă domnişoara Gautier m-a părăsit, era în dreptul ei s-o facă, îi spusei Prudencei, dar ca să insulte o femeie pe care o iubesc, pe motiv că această femeie îmi este amantă, lucrul acesta nu-l voi îngădui niciodată.

— Dragul meu, îmi spuse Prudence, dumneata eşti sub influenţa unei stricate fără inimă şi fără minte; eşti îndrăgostit de ea, este adevărat, dar ăsta nu-i un motiv ca să torturezi o femeie care nu se poate apăra.

— Domnişoara Gautier să-mi trimită pe contele de N… al dumneaei, şi atunci partida va fi egală.

— Ştii prea bine că ea nu va face acest lucru. Aşadar, dragă Armand, las-o în pace; dac-ai vedea-o, ţi-ar fi ruşine de modul în care te porţi cu ea. E palidă, tuşeşte mereu, n-o s-o mai ducă mult… Şi Prudence îmi întinse mâna adăugând: Vino s-o vezi, vizita dumitale are să-i facă mare plăcere.

— N-am nici o poftă să-l întâlnesc acolo pe domnul de N…

— Domnul de N… nu vine niciodată la ea. Nu poate să-l sufere.

— Dacă Marguerite ţine să mă vadă, ştie unde stau, să vină; eu nu voi mai pune niciodată piciorul în rue d'Antin.

— Şi ai s-o primeşti bine?

— Fără îndoiala că da.

— Ei bine, sunt sigură că are să vină.

— Să vină.

— Ieşi în oraş azi?

— Am să fiu acasă toată seara.

— Mă duc să-i spun.

Prudence plecă.

Nici măcar nu i-am scris Olympei să nu mă mai aştepte. De altfel, nu prea mă sinchiseam eu de femeia asta. De-abia dacă petreceam la ea o noapte pe săptămână. Cred, de altfel, că se consola cu un actor de la nu ştiu ce teatru de pe bulevard.

Am ieşit să iau masa şi m-am întors aproape imediat. Am poruncit să se facă focul în toate sobele şi i-am spus lui Joseph că în seara aceea era liber.

Mi-ar fi greu să-ţi redau stările sufleteşti atât de deosebite pe care le-am trăit în intervalul acelei ore de aşteptare; când însă, pe la ceasurile 9, am auzit sunând, m-a cuprins o asemenea emoţie, încât, ducându-mă să deschid uşa, am fost nevoit să mă sprijin de pereţi ca să nu cad.

Din fericire, anticamera nu era prea bine luminată, aşa că emoţia întipărită pe figura mea era greu de observat.

Marguerite păşi înăuntru.

Era îmbrăcată toată în negru, iar faţa îi era acoperită de o voaletă. Abia dacă i-am recunoscut chipul sub dantelă.

Marguerite trecu în salon şi îşi ridică voaleta.

Era albă ca marmora.

— Lată-mă, Armand, rosti ea. Ai dorit să mă vezi, am venit.

Şi lăsându-şi capul între mâini, izbucni în plâns.

M-am apropiat de ea.

— Ce ai? I-am spus eu cu o voce sugrumată.

Marguerite îmi strânse mâna fără să-mi răspundă, deoarece lacrimile îi înecau încă glasul. Dar câteva clipe mai târziu, după ce se mai calmă puţin, îmi spuse:

— Mi-ai făcut tare mult rău, Armand, fără ca eu să-ţi fi făcut nimic.

— Nimic? Am replicat eu cu un surâs amar.

— Nimic altceva decât ce m-au silit împrejurările să fac.

— Nu ştiu dacă ai încercat sau vei încerca vreodată în viaţă ceea ce am simţit eu privind-o pe Marguerite.

Ultima dată când venise la mine, se aşezase tot pe locul unde sta şi acum; numai că de atunci ea fusese amanta

altuia; alte sărutări decât ale mele îi atinseseră buzele, după care gura mea tânjea atâta, şi totuşi simţeam că o iubesc pe această femeie tot atât, ba poate chiar mai mult decât o iubisem vreodată.

Cu toate acestea, îmi venea foarte greu să deschid discuţia despre motivul care o aducea la mine. Marguerite a înţeles fără îndoială acest lucru, deoarece îmi spuse:

— Am venit să te plictisesc, Armand, deoarece am să-ţi cer două lucruri: iertare pentru ceea ce i-am spus ieri domnişoarei Olympe şi îndurare pentru ceea ce eşti poate gata să-mi mai faci. Cu bună-ştire sau nu, de când te-ai reîntors, mi-ai făcut atâta rău, încât n-aş mai fi în stare să suport de aci înainte nici un sfert din emoţiile pe care le-am suportat până azi-dimineaţă. Are să-ţi fie milă de mine, nu-i aşa? Şi ai să înţelegi că pentru un om de suflet există preocupări mai nobile decât să se răzbune pe o femeie bolnavă şi tristă ca mine. Uite, ia-mi mâna. Mă scutură frigurile; m-am sculat din pat ca să vin să-ţi cer nu prietenia, ci indiferenţa ta.

Într-adevăr, mâna Margueritei ardea; biata femeie tremura sub veşmântu-i de catifea.

Am împins lângă focul din cămin fotoliul în care stătea.

— Crezi că eu n-am suferit în noaptea aceea în care, după ce te-am aşteptat la Bougival, am pornit să te caut la Paris, unde n-am găsit decât scrisoarea ta, care a fost gata să mă scoată din minţi? Cum ai putut să mă înşeli, Marguerite, pe mine, care te iubeam atât?

— Să nu vorbim de asta, Armand, nu pentru asta am venit. Am vrut să te văd cu alţi ochi decât ca pe un duşman, asta-i tot, şi am vrut să-ţi mai strâng o dată mâna. Ai o amantă tânără, frumoasă, pe care se spune că o iubeşti: fii fericit cu ea şi uită-mă pe mine.

— Şi tu, tu eşti fericită, nu-i aşa?

— Am eu oare înfăţişarea unei femei fericite, Armand? Nu-ţi bate joc de durerea mea, tu, care cunoşti mai bine decât oricine pricina durerii mele şi ştii cât e ea de profundă.

— Nu depindea decât de tine ca să nu mai fii niciodată nefericită, dacă eşti într-adevăr aşa cum spui.

— Nu, dragul meu, împrejurările au fost mai puternice decât voinţa mea. Am ascultat nu de instinctele mele de cocotă, cum s-ar părea că vrei să spui, ci de o necesitate imperioasă şi de motive pe care ai să le afli într-o zi şi care te vor face să mă ierţi.

— Pentru ce nu-mi spui acum care sunt aceste motive?

— Pentru că ele n-ar restabili o apropiere imposibilă între noi şi pentru că te-ar îndepărta poate de unele fiinţe de care nu trebuie să te îndepărtezi.

— Şi cine sunt aceste fiinţe?

— Nu pot să-ţi spun.

— Atunci, minţi.

Marguerite se ridică şi se îndreptă spre uşă.

Nu puteam să asist la această durere mută şi totodată grăitoare fără să fiu profund mişcat când o comparam, în minte, pe această femeie palida şi înlăcrimată cu fata nebunatică ce-şi bătuse joc de mine la „Opéra-Comique”.

— Nu te las să pleci, am rostit eu, aşezându-mă în faţa uşii.

— Pentru ce?

— Pentru că te iubesc încă, cu toate câte mi-ai făcut, şi vreau să rămâi aici, la mine.

— Ca să mă goneşti mâine, nu-i aşa? Nu, e cu neputinţă! Destinele noastre s-au despărţit, să nu încercăm să le unim din nou; ai să ajungi să mă dispreţuieşti, poate, în timp ce acum nu poţi decât să mă urăşti.

— Nu, Marguerite! Am strigat eu, simţind cum mi se redeşteaptă întreaga dragoste şi toate dorinţele în prezenţa acestei femei. Nu, am să uit totul, şi vom fi fericiţi, aşa cum ne făgăduisem că vom fi.

Marguerite dădu din cap în semn de îndoială şi spuse:

— Nu sunt eu oare sclava ta, câinele tău? Fă din mine ce vrei, ia-mă, sunt a ta.

Şi scoţându-şi mantoul şi pălăria, le azvârli pe canapea, după care începu să-şi descheie grăbită corsajul rochiei,

deoarece, datorită unei reacţii atât de frecvente în boala ei, sângele îi năvălea de la inimă spre cap şi o înăbuşea.

Urmă o tuse seacă şi răguşită.

— Trimite vorbă vizitiului meu, rosti ea apoi, să ducă trăsura acasă.

Am coborât eu însumi să-i dau aceasta poruncă.

Când m-am întors, Marguerite era întinsă în faţa focului, iar dinţii îi clănţăneau de frig.

Am luat-o în braţe, am dezbrăcat-o fără ca ea să facă vreo mişcare, şi, îngheţată cum era, am dus-o în patul meu.

M-am aşezat apoi alături şi am încercat s-o încălzesc cu mângâierile mele. Marguerite nu scotea o vorbă, însă îmi surâdea.

Oh, a fost o noapte stranie! Toată viaţa Margueritei părea că se concentrase în sărutările cu care mă acoperea, şi eu simţeam c-o iubesc atât, încât, în mijlocul pasiunii dezlănţuite a dragostei ei înfierbântate, mă întrebam dacă nu cumva o voi ucide, pentru ca niciodată să nu mai fie a altuia.

După o lună numai de dragoste ca aceasta, împărtăşită şi de trup şi de inimă, nu mai eşti decât un cadavru.

Zorii zilei ne găsiră treji pe amândoi.

Marguerite era albă ca varul. Nu rostea nici un cuvânt. Lacrimi mari şi grele îi curgeau din când în când din ochi şi se opreau pe obraji, strălucitoare ca nişte diamante. Braţele sale, lipsite de vlagă, se deschideau din timp în timp spre a mă cuprinde, şi cădeau apoi fără putere pe pat. O clipă am crezut că aş putea uita tot ceea ce se petrecuse după plecarea mea din Bougival şi i-am spus Margueritei:

— Vrei să plecăm, să părăsim Parisul?

— Nu, nu, îmi spuse ea aproape înspăimântată, am fi prea nenorociţi, eu n-aş mai putea contribui la fericirea ta, dar atâta timp cât îmi va mai rămâne un strop de viaţă în mine, voi fi sclava capriciilor tale. La orice oră din zi sau din noapte mă vei voi, vino, voi fi a ta; dar nu-ţi mai lega viitorul de al meu, ai fi din cale-afară de nenorocit şi m-ai face şi pe

mine la fel de nenorocită. Voi mai fi o bucată de vreme femeie frumoasă, aşa că profită de asta, dar nu-mi cere altceva.

Când a plecat, m-am înspăimântat de singurătatea în care mă lăsase. Două ore după plecarea ei, mă aflam încă aşezat pe patul pe care îl părăsise, privind pernele ce-i mai păstrau urmele trupului şi întrebându-mă ce se va alege de mine, sfâşiat cumplit între dragoste şi gelozie. La 5, fără să ştiu bine ce aveam să fac, mi-am îndreptat paşii spre rue d'Antin.

Mi-a deschis Nanine.

— Doamna nu poate să vă primească, îmi spuse ea încurcată.

— De ce?

— Deoarece domnul conte de N… este înăuntru şi fiindcă mi-a poruncit să nu las pe nimeni să intre.

— Adevărat, bâiguii eu, uitasem.

M-am reîntors acasă ca un om beat şi ştii ce am făcut în acele câteva momente de delir al geloziei, suficiente pentru a comite o faptă ruşinoasă ca aceea pe care am comis-o? Ştii ce am făcut? Mi-am spus că această femeie îşi bate joc de mine şi mi-o înfăţişam în cea mai netulburată intimitate cu contele, repetându-i aceleaşi cuvinte pe care mi le şoptise şi mie în noaptea care trecuse; şi atunci, luând o hârtie de cinci sute de franci, i-am trimis-o, însoţită de următoarele cuvinte î „Ai plecat atât de repede azi de dimineaţa, încât am uitat să te plătesc.

Iată preţul nopţii tale.”'

Apoi, după ce am expediat scrisoarea, am plecat de acasă, ca şi când aş fi vrut sa fug de remuşcarea ce m-a cuprins imediat din pricina infamiei pe care o făptuisem.

M-am dus la Olympe, pe care am găsit-o probându-şi nişte rochii şi care, după ce-am rămas singuri, a început să-mi cânte nişte cântece obscene ca să mă distreze.

Olympe întruchipa foarte bine tipul curtezanei fără ruşine, fără inimă şi iară minte, cel puţin după părerea mea, căci,

cine ştie, poate că pentru un alt bărbat întruchipa acelaşi vis pe care îl întruchipa Marguerite pentru mine.

Mi-a cerut bani, şi după ce i-am dat, m-am întors acasă.

Marguerite nu-mi răspunsese nimic.

Cred că nu-i nevoie să-ţi spun în ce stare de agitaţie am fost toată ziua următoare.

La şase şi jumătate, un comisionar îmi aduse un plic în care se aflau scrisoarea mea şi biletul de cinci sute de franci, fără nici un cuvânt în plus.

— Cine ţi-a dat plicul? L-am întrebat pe comisionar.

— O doamnă care pleca, împreună cu camerista ei, cu diligenta de Boulogne şi care mi-a spus să nu-l duc decât după ce va porni diligenţa.

Am alergat la Marguerite într-un suflet.

— Doamna a plecat în Anglia astăzi la şase, îmi răspunse portarul.

Nimic nu mă mai reţinea la Paris, nici ură, nici iubire. Tot acest zbucium mă epuizase. Unul dintre prietenii mei urma să pornească într-o călătorie în Orient; m-am dus să-i spun tatălui meu că doream să plec cu el; tata mi-a dat câteva poliţe şi recomandaţii, iar opt sau zece zile mai târziu mă îmbarcam la Marsilia.

La Alexandria am aflat de la un ataşat de ambasadă, care o vizita uneori pe Marguerite, că biata fată e grav bolnavă.

I-am scris atunci o scrisoare, la care am primit răspuns la Toulon şi al cărui cuprins îl cunoşti.

Am pornit numaidecât spre Paris şi ştii ce-a urmat, Nu-ţi mai rămâne acum decât să citeşti cele câteva foi pe care mi le-a înmânat Julie Duprat şi care reprezintă completarea absolut necesară a celor ce ţi-am povestit.

XXV.

Obosit de lunga lui istorisire, adeseori întrerupta de lacrimi, Armand, după ce mi-a dat paginile scrise de mâna Margueritei, îşi duse mâinile la frunte şi închise ochii, fie ca să se gândească, fie ca să încerce sa adoarmă.

Câteva clipe mai târziu, o respiraţie ceva mai iute îmi arăta că Armand adormise, dar era un somn dintr-acelea nespus de agitate, căruia cel mai neînsemnat zgomot îi pune capăt.

Iată rândurile pe care le-am citit şi pe care le transcriu fără să adaug sau să şterg măcar o silabă.

„Astăzi este 15 decembrie. Sunt suferindă de trei sau patru zile. Dimineaţa am rămas în pat; timpul e mohorât, sunt tristă; nimeni nu se află lângă mine; mă gândesc la tine, Armand. Şi tu unde eşti oare în clipele în care eu aştern aceste rânduri? Departe de Paris, tare departe, mi s-a spus, şi poate că ai şi uitat-o pe Marguerite. În sfârşit; îţi doresc să fii fericit, Armand, căci ţie îţi datorez singurele clipe de bucurie din viaţa mea.

N-am putut să rezist dorinţei de a-ţi explica purtarea mea şi ţi-am scris o scrisoare; dar scrisă de o fiinţă ca mine, o asemenea scrisoare ar putea fi privită ca o minciună, afară numai dacă moartea n-o va sfinţi prin pecetea ei şi dacă în loc să fie o scrisoare, nu va fi cumva o spovedanie.

Sunt bolnavă; pot să mor de pe urma acestei boli, deoarece am avut întotdeauna presimţirea că voi muri tânără. Mama a murit şi ea tot de piept, şi felul în care am trăit până acum n-a putut decât să-mi înrăutăţească boala, singura moştenire pe care mi-a lăsat-o; însă nu vreau să mor înainte de a te fi lămurit în privinţa mea, dacă totuşi, când ai să te întorci, are să-ţi mai pese cumva de sărmana fată pe care o iubeai înainte de plecare.

Iată ce conţinea scrisoarea pe care voi fi fericită s-o rescriu numai ca să-ţi fac dovada nevinovăţiei mele.

Îţi reaminteşti, Armand, cât de mult ne-a surprins, la Bougival, sosirea tatălui tău; îţi aminteşti de groaza pe care mi-a provocat-o, fără să vreau, venirea lui, de scena care a avut loc între tine şi el şi pe care mi-ai povestit-o în seara aceea.

A doua zi, în timp ce te aflai la Paris şi îţi aşteptai tatăl, care nu se mai întorcea, s-a prezentat la mine o persoană,

care mi-a remis o scrisoare din partea domnului Duval.

În scrisoarea pe care o alătur la cea pe care ţi-o scriu acum eram rugată, în termenii cei mai gravi, să te îndepărtez a doua zi din Bougival, sub un pretext oarecare, şi să-l primesc pe tatăl tău; dorea să-mi vorbească, şi îmi recomanda, mai cu seamă, să nu-ţi pomenesc nimic despre demersul lui.

Ştii cu câtă insistenţă te-am sfătuit, când te-ai întors, să te duci din nou la Paris a doua zi.

Plecaseşi de o oră, când a sosit tatăl tău. Te scutesc să-ţi mai spun ce impresie mi-a făcut înfăţişarea sa severă. Tatăl tău era pătruns de vechile teorii, după care orice curtezană este o fiinţă fără inimă, fără raţiune, un fel de maşină care înghite aur, totdeauna gata, ca şi maşinile, să zdrobească mâna care îi întinde ceva şi să sfâşie fără milă, fără alegere, pe acela care o îngrijeşte şi o face să funcţioneze.

Tatăl tău îmi trimisese un bilet foarte cuviincios, rugându-mă să consimt a-l primi. La început mi-a vorbit cu atâta dispreţ, pe un ton atât de necuviincios şi chiar ameninţător, încât m-a silit să-i atrag atenţia ca mă aflam la mine acasă şi că nu aveam să-i dau socoteală de viaţa mea decât din pricina sincerei afecţiuni pe care o nutream fiului său.

Domnul Duval s-a liniştit puţin, dar a început totuşi să-mi spună că nu mai putea suporta ca fiul său să se ruineze din cauza mea; că eram frumoasă, este adevărat, dar oricât de frumoasă aş fi fost, nu trebuia sa mă slujesc de frumuseţea mea ca să distrug viitorul unui tânăr prin cheltuieli ca acelea pe care le făceam.

La toate astea nu exista decât un răspuns de dat, nu-i aşa? Acela de a-i dovedi că de când eram iubita ta, n-am precupeţit nici un sacrificiu spre a-ţi rămâne credincioasă, fără ca să-ţi cer mai mulţi bani decât ai fi putut să-mi dai. I-am arătat recipisele de la «Muntele de pietate», chitanţele de la persoanele cărora le vândusem obiectele pe care nu putusem să le amanetez, i-am împărtăşit tatălui tău hotărârea de a-mi vinde toate mobilele spre a-mi plăti

datoriile şi spre a trăi alături de tine, fără ca să-ţi fiu o povară. I-am vorbit de fericirea noastră, de revelaţia pe care am avut-o, graţie ţie, că pot duce o viaţă mai liniştită şi mai fericită. În cele din urmă, tatăl tău şi-a dat seama de adevăr şi mi-a întins mâna, cerându-mi iertare pentru modul în care se prezentase la început.

Apoi mi-a spus:

— Atunci, doamnă, nu prin mustrări şi ameninţări, ci prin rugăminţi am să încerc să obţin de la dumneata un sacrificiu şi mai mare decât toate acelea pe care le-ai făcut până acum pentru fiul meu.

Am început să tremur la această introducere. Tatăl tău s-a apropiat de mine, mi-a luat mâinile într-ale sale şi a continuat pe un ton afectuos:

— Copila mea, nu-mi lua în nume de rău ceea ce am de gând să-ţi spun; înţelege numai că viaţa cere uneori jertfe dureroase, cărora trebuie să li te supui. Eşti bună, şi sufletul dumitale a dat dovadă de o generozitate necunoscută multor altor femei, care poate că te desconsideră, dar nu preţuiesc cât dumneata. Gândeşte-te însă că pe lângă iubită mai există şi familia; că în afară de dragoste sunt şi datoriile; că după vârsta pasiunilor urmează vârsta la care bărbatul, pentru a fi respectat, trebuie să aibă o poziţie socială bine consolidată. Fiul meu nu are avere, şi totuşi este gata să-ţi cedeze moştenirea primită de la mama sa. Dacă ar accepta sacrificiul pe care eşti gata să-l faci, ar fi de datoria şi de demnitatea lui să-ţi facă în schimb această donaţie, care te-ar pune pentru totdeauna la adăpost de vremuri grele. Dar acest sacrificiu Armand nu-l poate accepta, deoarece lumea care nu te cunoaşte ar pune la baza unui asemenea consimţământ un motiv necinstit, care nu trebuie să întineze numele pe care îl purtăm. Lumea nu se va întreba dacă Armand te iubeşte, dacă îl iubeşti, dacă această dragoste împărtăşită este pentru el o fericire şi pentru dumneata o reabilitare; toţi n-ar vedea decât un singur lucru, anume că Armand Duval a

admis ca o femeie întreţinută – să mă ierţi, copila mea, pentru tot ceea ce sunt nevoit să-ţi spun – să vândă pentru el tot ceea ce avea. Apoi, fii sigură de aceasta, ar sosi şi ziua reproşurilor şi a regretelor pentru dumneata, la fel ca şi pentru familia lui, şi veţi avea de purtat amândoi un lanţ pe care nu-l veţi mai putea sfărâma. Ce-o să faceţi atunci? Tinereţea dumitale va fi pierdută, viitorul fiului meu distrus; iar eu, tatăl său, n-aş avea decât de la unul din copii răsplata pe care o aşteptam de la amândoi. Dumneata eşti tânără, eşti frumoasă, viaţa are să te consoleze; ai un suflet nobil, şi amintirea unei fapte frumoase îţi va răscumpăra multe din trecutul dumitale. De şase luni încoace, de când te cunoaşte, Armand m-a uitat. De patru ori i-am scris, fără să se gândească o dată să-mi răspundă. Aş fi putut să şi mor, fără ca el să ştie! Oricare ar fi hotărârea dumitale de a trăi altfel decât ai trăit până acum, Armand, care te iubeşte, nu va consimţi să duci viaţa izolată la care te-ar condamna modesta sa situaţie şi care nu-i făcută pentru frumuseţea dumitale. Cine ştie de ce-ar fi în stare atunci! A jucat, ştiu; fără să-mi fi spus nimic, ştiu şi asta; dar într-o clipă de beţie el ar fi putut să piardă o parte din ceea ce adun, de ani şi ani de zile, pentru zestrea fetei mele, pentru el şi pentru liniştea bătrâneţelor mele. Ceea ce nu s-a întâmplat încă se mai poate întâmpla. În afară de asta, eşti oare sigură că viaţa pe care o părăseşti, de dragul lui, n-ar putea să te atragă din nou? Eşti sigură oare, dumneata, care îl iubeşti, că n-ai să mai iubeşti pe un altul? În sfârşit, crezi că n-ai să suferi din pricina piedicilor pe care legătura voastră le va pune în viaţa iubitului dumitale şi pe care, cine ştie, nu-l vei mai putea consola dacă, o dată cu vârsta, ambiţia de a reuşi în viaţă va lua locul viselor de iubire? Gândeşte-te la toate acestea, doamnă; dumneata ţii la Armand, dovedeşte-o prin singurul mijloc ce-ţi rămâne spre a i-o proba încă o dată: jertfindu-ţi iubirea pentru viitorul lui. Nu s-a întâmplat încă nici o nenorocire, e adevărat, dar are să se întâmple, şi poate şi mai mare decât toate acelea pe care le prevăd.

Armand poate deveni gelos pe un bărbat care te-a iubit; poate să-l provoace la duel, poate să se bată, în fine, poate să fie ucis, şi gândeşte-te cât vei avea de suferit atunci în faţa acestui tată, care îţi va cere socoteală pentru viaţa fiului său. În sfârşit, copila mea, află întregul adevăr, deoarece nu-ţi spusesem totul până acum. Află, prin urmare, ce m-a adus la Paris. Am o fiică, după cum ţi-am spus, tânără, frumoasă, curată ca un înger. E îndrăgostită şi, întocmai ca şi dumneata, şi-a făurit şi ea din această iubire visul vieţii ei. I-am scris toate acestea lui Armand, dar, preocupat cu totul de dumneata, nu mi-a răspuns nimic. Ei bine, fiica mea urmează să se mărite. Se căsătoreşte cu bărbatul pe care-l iubeşte, intră într-o familie onorabilă, care vrea ca şi în familia mea totul să fie onorabil. Familia celui care trebuie să-mi devină ginere a aflat în ce chip îşi petrece viaţa Armand la Paris şi mi-a declarat că-şi ia cuvântul înapoi dacă Armand mai continuă acest fel de viaţă. Soarta unei copile care nu ţi-a făcut niciun. Rău şi care e îndreptăţită să aibă încredere în viitor se află în mâinile dumitale. Ai oare dreptul, te simţi oare în stare să-i distrugi acest viitor? În numele iubirii dumitale şi al pocăinţei dumitale, Marguerite, dăruieşte-mi fericirea copilei mele.

Plângeam pe tăcute, dragul meu, auzind aceste lucruri, care adeseori îmi trecuseră şi mie prin minte, şi care, rostite de tatăl tău, dobândeau acum o realitate şi mai gravă. Îmi spuneam în gând tot ceea ce tatăl tău nu îndrăznea să-mi spună, şi ceea ce-i plutise pe buze desigur, de douăzeci de ori: că, la urma urmei, eu nu eram decât o femeie întreţinută, şi orice argument aş fi invocat în sprijinul legăturii noastre, s-ar fi zis că-l invoc din calcul; că trecutul meu nu-mi dădea nici un fel de drept să visez la un asemenea viitor, şi că îmi asumam răspunderi pentru care obiceiurile şi reputaţia mea nu prezentau nici o garanţie. Apoi, te iubeam, Armand. Tonul părintesc cu care îmi vorbea domnul Duval, sentimentele pure pe care le

redeştepta în mine, stima pe care aveam s-o dobândesc în ochii acestui bătrân cinstit, stima ta, pe care eram convinsă că o voi căpăta mai târziu, toate acestea îmi trezeau în suflet gânduri nobile, care mă înălţau în propriii mei ochi, dând glas unor orgolii pioase, necunoscute mie până atunci. Când mă gândeam că într-o zi acest bătrân, care mă implora pentru viitorul fiului său, avea să-i spună fiicei sale ca în rugile ei să rostească şi numele meu, al unei prietene misterioase, mă transfiguram şi eram mândră de mine.

Exaltarea momentului exagera poate realitate acestor simţăminte, dar acestea erau, dragă prietene, stările sufleteşti prin care treceam, iar sentimentele noi pe care le încercam mă făceau surdă la sfaturile pe care mi le dădeau amintirile zilelor fericite petrecute cu tine.

— Bine, domnule, i-am spus eu tatălui tău, ştergându-mi lacrimile. Credeţi că-l iubesc pe fiul dumneavoastră?

— Da, zise domnul Duval.

— Că este vorba de o iubire dezinteresată î

— Da.

— Credeţi că-mi făurisem din această iubire speranţa, visul şi iertarea vieţii mele?

— Sunt pe deplin convins.

— Bine, domnule, sărutaţi-mă o singură dată aşa cum v-aţi săruta propria fiică, şi vă jur că această sărutare, singura cu adevărat castă pe care am pripit-o până acum, îmi va da puteri să rezist împotriva iubirii mele, şi în mai puţin de opt zile fiul dumneavoastră se va întoarce la familia sa, poate nefericit pentru câtăva vreme, dar vindecat pentru totdeauna.

— Eşti o fiinţă nobilă, mi-a răspuns tatăl tău, sărutându-mă pe frunte, şi încerci să făptuieşti un lucru pentru care Dumnezeu te va răsplăti; dar mă tem foarte mult că nu ai să obţii nimic de la fiul meu.

— Oh, fiţi liniştit, domnule, are să mă urască! Trebuia să existe între noi un obstacol de netrecut, atât pentru unul, cât şi pentru celălalt.

I-am scris Prudencei ca acceptam propunerile domnului conte de N… şi că o rugam să-i transmită că aveam să iau masa împreună cu ea şi cu el.

Am lipit plicul şi, fără să-i spun ce conţinea scrisoarea, l-am rugat pe tatăl tău ca la sosirea în Paris s-o trimită la destinaţie.

M-a întrebat totuşi ce cuprindea scrisoarea.

— Fericirea fiului dumneavoastră, i-am răspuns eu.

Tatăl tău m-a sărutat pentru ultima dată. Am simţit pe frunte picurându-mi două lacrimi de recunoştinţă, care mi-au părut ca un botez ce venea să-mi spele păcatele de odinioară, iar în clipa în care tocmai consimţisem să fiu a altui bărbat, radiam de mândrie gândindu-mă ce răscumpăram prin această nouă greşeală.

Era foarte firesc, Armand: mi-ai spus doar că tatăl tău era omul cel mai cinstit pe care puteai să-l întâlneşti.

Domnul Duval s-a urcat în trăsură şi a plecat.

Totuşi, eu nu eram decât o femeie, şi când te-am prevăzut, nu m-am putut opri să nu izbucnesc în plâns, dar m-am ţinut tare.

Am făcut oare bine ce-am făcut? Iată ce mă întreb astăzi, când, doborâtă de boală, am căzut la patul pe care nu-l voi mai părăsi poate decât moartă. Ai fost martor la tot ceea ce am îndurat pe măsură ce se apropia clipa inevitabilei noastre despărţiri; tatăl tău nu se mai afla acolo spre a mă încuraja şi a existat o clipă în care am fost gata să-ţi mărturisesc totul, într-atât eram de înspăimântată la gândul că aveai să mă urăşti şi să mă dispreţuieşti.

Află, Armand, un lucru căruia poate că ai să-i dai crezare: l-am rugat pe Dumnezeu să mă întărească, iar dovadă că el mi-a primit jertfa e că mi-a dat această forţă pe care i-o imploram.

La masa ce-a urmat mai târziu, am avut iarăşi nevoie de ajutor, deoarece gândindu-mă la ceea ce aveam de făcut, din nou m-am temut să nu mă părăsească curajul.

Cine ar fi putut să-mi spună mie, Margueritei Gautier, că am să sufăr atât de mult doar la gândul că voi avea un nou amant?

Am băut ca să uit, şi când m-am deşteptat a doua zi, mă aflam în patul contelui.

Iată adevărul şi numai adevărul, dragul meu, judecă-mă şi iartă-mă, aşa cum ţi-am iertat şi eu tot răul pe care mi l-ai făcut de atunci încoace.”

XXVI

„Ştii la fel de bine ca şi mine ce-a urmat după acea noapte fatală, dar ceea ce nu ştii, ceea ce nu poţi să bănuieşti este cât am suferit eu după despărţirea noastră.

Aflasem că tatăl tău te luase cu el, dar mă îndoiam că ai să poţi trăi mult timp departe de mine, aşa că în ziua în care te-am întâlnit pe ChampsElysées, am fost, e adevărat, grozav de emoţionată, dar nu mirată.

Atunci a început şirul acelor zile care-mi aduceau fiecare o nouă insultă din partea ta, insulte pe care le primeam aproape cu bucurie, deoarece, în afară de faptul că dovedeau că încă mă mai iubeai, mi se părea că, cu cât mă vei persecuta mai mult, cu atât voi creşte în ochii tăi în ziua în care vei şti tot adevărul.

Să nu te mire, Armand, că înduram cu bucurie acest martiriu. Dragostea ce mi-ai purtat-o mi-a deschis inima pentru cele mai nobile avânturi.

Totuşi, n-am fost dintru început atât de tare.

Între împlinirea sacrificiului făcut pentru tine reîntoarcerea ta s-a scurs un timp destul de lung, timp în care m-am văzut silită să recurg la felurite mijloace ca să nu-mi pierd minţile, şi ca să uit ororile vieţii în care mă aruncam din nou. Prudence ţi-a spus, nu-i aşa? Că eram nelipsită de la toate petrecerile, de la toate balurile, de la toate orgiile?

S-ar fi zis că nutream speranţa să mă omor repede, graţie atâtor excese, şi cred că această speranţă nu va întârzia să se realizeze. În chip firesc, starea sănătăţii mele se înrăutăţi

din ce în ce mai mult, şi în ziua în care am trimis-o pe doamna Duvernoy să te roage să mă cruţi, eram la capătul puterilor, trupeşte şi sufleteşte.

N-am să-ţi reamintesc, Armand, în ce chip ai răsplătit ultima mărturie de dragoste pe care ţi-am dat-o şi cu ce grozavă jignire ai izgonit din Paris pe femeia care, aproape pe moarte, nu putuse rezista la chemarea ta când i-ai cerut o noapte de iubire, şi care, ca o nesocotită, a crezut, o clipă, că ar putea lega iar firul trecutului cu cel al prezentului. Aveai dreptul să faci ceea ce ai făcut, Armand: nu mi s-au plătit întotdeauna atât de scump nopţile!

Am părăsit atunci totul! Olympe m-a înlocuit pe lângă domnul de N… şi mi s-a spus că şi-a luat sarcina să-i aducă la cunoştinţă motivul plecării mele. Contele de G… se afla la Londra. Face parte dintre acei bărbaţi care, neacordând dragostei cu femei ca mine decât exact atâta importanţă câtă trebuie pentru ca amorul să constituie o distracţie agreabilă, rămân prietenii femeilor pe care le-au avut şi nu cunosc ura pentru că n-au ştiut niciodată ce este gelozia; el este, în sfârşit, unul dintre acei mari seniori care nu ne deschid decât o parte a inimii lor, dar care ne deschid cu amândouă mâinile băierile pungii lor. La el m-am gândit numaidecât. M-am dus să-l întâlnesc. M-a primit minunat, dar cum avea acolo o amantă ce făcea parte din lumea bună, s-a temut să nu se compromită arătându-se în compania mea. M-a prezentat prietenilor, care m-au invitat seara la o masă, după care unul dintre ei m-a luat cu el.

Ce voiai să fac, dragul meu?

Să mă omor? Ar fi însemnat să-ţi împovărez cu remuşcări inutile viaţa, care trebuie să-ţi fie fericită; apoi, la ce bun să mă mai omor, când sunt atât de aproape de moarte?

Devenisem un trup fără suflet, un obiect lipsit de cugetare; am dus câtva timp această viaţă de automat, apoi m-am reîntors la Paris şi m-am interesat de tine; am aflat că plecaseşi într-o lungă călătorie. Nu mai era nimic care să mă susţină. Viaţa îmi deveni la fel de goală ca în urmă cu doi

ani, înainte de a te cunoaşte pe tine. Am încercat să-l recâştig pe duce, dar prea îl rănisem, iar bătrânii n-au răbdare, pentru că îşi dau seama, fără îndoială, că nu sunt nemuritori. Boala mă măcina din zi în zi tot mai mult, eram palidă, tristă, devenisem încă şi mai slabă. Bărbaţii care cumpără amorul examinează marfa înainte de a încheia târgul. Se găseau la Paris atâtea femei mai sănătoase, mai voinice decât mine; am început deci să fiu dată uitării. Astea s-au întâmplat până mai ieri. Acum sunt bolnavă de-a binelea. I-am scris ducelui, cerându-i câţiva bani, deoarece nu mai am de loc, iar creditorii au revenit şi îmi prezintă notele cu o îndârjire lipsită de orice milă. Are să-mi răspundă oare ducele? De ce nu eşti la Paris, Armand! Tu ai veni să mă vezi, şi vizitele tale mi-ar aduce multă alinare.

20 decembrie.

Afară este o vreme îngrozitoare, ninge, sunt singură în casă. De trei zile încoace am o asemenea febră, încât n-am fost în stare să-ţi scriu nici un singur rând. Nimic nou, dragul meu; în fiecare zi trag nădejdi deşarte că voi primi o scrisoare de la tine, dar scrisoarea nu mai soseşte, şi fără îndoială că nu va mai sosi niciodată. Numai bărbaţii au puterea să nu ierte. Ducele nu mi-a răspuns nimic.

Prudence şi-a reînceput drumurile la «Muntele de pietate».

Scuip într-una sânge. Oh, ţi-ar face atât de rău dacă m-ai vedea! Cât de fericit eşti că te afli sub un cer cald şi că nu te apasă pe piept, ca pe mine, grozăvia unei ierni, cu zăpezi şi gheţuri. Astăzi m-am ridicat puţin din pat şi am privit dinapoia perdelelor de la fereastră cum Parisul îşi duce înainte viaţa, de care cred că cu m-am despărţit pentru totdeauna. Am văzut trecând pe stradă câteva chipuri cunoscute, grăbite, vesele, fără griji. Nimeni nu şi-a ridicat privirile-spre fereastra mea. Totuşi, câţiva tineri au venit să se intereseze de soarta mea şi şi-au lăsat numele. Altădată, când am mai fost bolnavă, tu, care nu mă cunoşteai, de care mi-am bătut joc când te-am văzut pentru prima oară, veneai

în fiecare dimineaţă ca să afli cum mă mai simt. Iată-mă din nou bolnavă. Am petrecut împreună şase luni. Ţi-am purtat o dragoste nemărginită, atât cât poate să cuprindă şi să dăruiască inima unei femei, iar tu eşti departe, şi mă urăşti, şi nu-mi trimiţi nici o vorbă de alinare.

Sunt convinsă că doar întâmplarea face să fiu acum părăsită, altminteri, dacă te-ai afla la Paris, n-ai mai pleca nici o clipă de la căpătâiul meu, din camera mea.

25 decembrie.

Doctorul îmi interzice să mai scriu în fiecare zi. Într-adevăr, cortegiul de amintiri ce mi se perindă prin faţa ochilor îmi sporeşte febra; ieri, însă, am primit o scrisoare care mi-a făcut bine, mai mult prin sentimentele pe care le exprima decât prin ajutorul material pe care mi-l aducea. Aşadar, astăzi mă simt în stare să-ţi scriu. Scrisoarea era de la tatăl tău, şi iată ce cuprindea: «Doamnă,

Am aflat chiar acum că sunteţi bolnavă. Daca aş fi la Paris, aş veni eu însumi să mă interesez de starea dumneavoastră, iar dacă fiul meu s-ar găsi lângă mine, l-aş trimite pe el; dar eu nu pot să plec din oraşul în care mă aflu şi Armand se găseşte la şase sau şapte sute de leghe de aici; îngăduiţi-mi, aşadar, doamnă, să vă mărturisesc cât sunt de mâhnit din pricina acestei boli şi să-mi exprim cele mai sincere urări pentru grabnica dumneavoastră însănătoşire.

Unul dintre bunii mei prieteni, domnul H…, are să vină la dumneavoastră; vă rog să-l primiţi. Este însărcinat din partea mea cu o misiune al cărei rezultat îl aştept cu nerăbdare.

Vă rog să primiţi, doamnă, asigurarea sentimentelor mele cele mai deosebite.»

Acesta era cuprinsul scrisorii pe care o primisem. Tatăl tău are un suflet nobil, să-l iubeşti, dragul meu, fiindcă sunt puţini oameni pe lume care merită să fie iubiţi ca el. Biletul acesta, semnat de el, mi-a făcut mai bine decât toate reţetele reputatului meu medic.

Azi-dimineaţă s-a prezentat domnul H… Părea foarte încurcat din pricina delicatei misiuni pe care i-o încredinţase domnul Duval. Venea pur şi simplu să-mi aducă o mie de scuzi din partea tatălui tău. Mai întâi am vrut să-i refuz, dar domnul H… mi-a spus că acest refuz l-ar ofensa pe domnul Duval, care îl autorizase să-mi dea mai întâi această sumă, urmând ca apoi să-mi remită tot ceea ce îmi va mai trebui. Am acceptat acest serviciu, care, venind din partea tatălui tău, nu poate fi luat drept o pomană. Daca atunci când ai sa te întorci n-ai să mă mai găseşti în viaţă, arată-i tatălui tău ceea ce am scris despre el şi spune-i că pe când aşternea aceste rânduri, sărmana fată căreia avusese bunăvoinţa să i le scrie vărsa lacrimi de recunoştinţă şi se ruga lui Dumnezeu pentru el.

4 ianuarie.

Am trecut prin nişte zile nespus de dureroase. Nu ştiam că trupul te poate face să suferi atât. Oh, trecutul meu îl plătesc îndoit astăzi!

M-au vegheat noapte de noapte. Nu mai puteam să respir. Delirul şi tusea îşi împărţeau ce mai rămăsese din biata mea viaţă.

Sufrageria îmi este plină de bomboane, de tot felul de daruri pe care mi le-au adus prietenii. Fără îndoială că printre aceşti oameni se găsesc şi unii care speră că mai târziu am să le fiu amantă. Dacă ar vedea în ce stare m-a adus boala, ar fugi înspăimântaţi.

Prudence împarte daruri de Anul nou din cadourile primite de mine.

Afară a început să îngheţe, şi doctorul mi-a spus că aş putea să ies din casă peste câteva zile dacă are să continue să fie timp frumos.

8 ianuarie.

Am ieşit ieri în trăsură. Era un timp splendid. Champs-Elysées foia de lume. Ai fi putut spune că era primul surâs al primăverii. Totul în jurul meu avea un aer de sărbătoare.

Niciodată până ieri n-am bănuit că o rază de soare poate ascunde atâta bucurie, dulceaţă, mângâiere.

Mi-am întâlnit aproape toţi cunoscuţii, mereu veseli, veşnic preocupaţi de plăcerile lor. Câţi fericiţi care nici nu-şi dau seama de acest lucru! Am văzut-o pe Olympe trecând într-o caleaşca elegantă, pe care i-a dat-o domnul de N… A încercat să-mi arunce insulte din privire. Ea nici nu ştie cât de departe sunt eu acum de toate vanităţile astea. Un tânăr cumsecade, pe care îl cunosc de multă vreme, m-a întrebat dacă n-aş vrea să iau masa cu el şi cu unul dintre prietenii iui, care, spunea el, doreşte foarte mult să mă cunoască.

Am surâs trist şi i-am întins mâna, arzând de febra.

N-am văzut niciodată o figură mai mirată.

M-am reîntors la 4 şi am mâncat cu destulă pofta.

Plimbarea mi-a făcut bine.

Dacă m-aş vindeca!

Cum de se redeşteaptă setea de a trăi – în faţa spectacolului vieţii şi al fericirii altora – la cei care abia în ajun, în singurătatea sufletului lor şi în întunecimea camerei lor de suferinţa, îşi doreau cât mai neîntârziat sfârşitul?

10 ianuarie.

Speranţa de însănătoşire n-a fost decât un vis, Iată-mă din nou zăcând la pat, cu trupul acoperit de plasturi care mă ard. Mai du-te de oferă cuiva corpul acesta, atât de scump plătit altă dată, şi ai să vezi cât îţi mai dă pe el astăzi!

Trebuie să fi făptuit tare mult rău înainte de a ne naşte, sau de bună seamă că ne vom bucura de o imensă fericire după moarte, pentru ca Dumnezeu să poată îngădui să înduri în această viaţă toate chinurile ispăşirii şi toate durerile suferinţei.

12 ianuarie.

Sufăr îngrozitor…

Contele de N… mi-a trimis ieri bani; nu i-am primit. Nu vreau nimic de la omul acesta. Din pricina lui nu eşti acum lângă mine.

Oh, frumoasele noastre zile din Bougival, unde sunteţi?

Dacă mai ies vie din această încăpere, am să fac un pelerinaj acolo, la casa unde am locuit împreună… Dar n-am să mai ies decât moartă.

Cine ştie dacă am să pot să-ţi mai scriu mâine?

25 ianuarie.

S-au scurs unsprezece nopţi de când n-am închis ochii, de când mă înăbuş şi de când cred, în fiecare clipă, că-mi dau sfârşitul. Doctorul a dat dispoziţie să nu mai fiu lăsată să iau pana în mână. Julie Duprat, care veghează la căpătâiul meu, mi-a îngăduit să-ţi mai scriu aceste câteva rânduri. N-ai să te mai întorci oare înainte ca eu să închid ochii pentru totdeauna? Oare s-a sfârşit totul între noi pentru vecie? Mi se pare că dacă ai veni, m-aş vindeca. Dar la ce bun să mă vindec?

28 ianuarie.

Azi-dimineaţă am fost trezită de o mare zarvă. Julie, care dormea în camera mea, s-a dus repede în sufragerie. Am auzit voci de bărbaţi împotriva cărora vocea ei lupta în zadar. S-a întors plângând.

Veniseră să pună sechestru. I-am spus Juliei să-i lase să facă ceea ce ei numesc justiţie. Portărelul a intrat în cameră la mine, fără să-şi ia pălăria de pe cap. A deschis toate sertarele, a înregistrat tot ce a văzut şi a avut aerul că nu observă ca o muribundă zace în patul pe care, din fericire, mila legii mi-l mai lăsa.

Plecând, a binevoit să-mi spună că pot să lac contestaţie în termen de două zile, dar a lăsat un paznic! Ce-o să se mai întâmple cu mine. Dumnezeule! Scena aceasta mi-a înrăutăţit şi mai mult boala. Prudence voia să se ducă să ceară bani de la prietenul tatălui tău, dar n-am lăsat-o.

Azi-dimineaţă am primit scrisoarea ta. Câtă nevoie aveam de ea! Răspunsul meu are să-ţi mai sosească la timp? Ai să mă mai vezi oare? Iată o zi fericită, care mă face să le uit pe toate celelalte ce s-au scurs de şase săptămâni încoace. Mi se pare că-mi merge mai bine, cu tot sentimentul de tristeţe care mă, copleşeşte şi sub impresia căruia ţi-am răspuns.

La urma urmei, nu trebuie să fii totdeauna nenorocit.

Când mă gândesc că s-ar putea întâmpla să nu mor şi să te întorci, să văd din nou primăvara, să mă iubeşti iarăşi şi să reîncepem viaţa noastră de anul trecut!

Nebună ce sunt! Abia dacă mai pot să ţin în mână pana cu care îţi mărturisesc acest vis nesăbuit al inimii mele.

Orice s-ar întâmpla, te-am iubit atâta, Armand, că aş fi fost de multă vreme moartă dacă nu m-ar fi întărit amintirea acestei iubiri şi umbra speranţei de a te mai vedea lângă mine!

4 februarie.

Contele de G… s-a reîntors. Amanta l-a înşelat. E foarte trist, căci o iubea mult. A venit să-mi povestească toate amănuntele. Bietul tânăr, stă destul de prost cu banii, ceea ce nu l-a împiedicat, însă, să-mi plătească portărelul şi să mă scape de paznic.

I-am vorbit despre tine, Armand, iar el mi-a promis că are să-ţi vorbească despre mine. Uitam în acele clipe că fusesem amanta lui, şi se străduia şi el, de asemenea, să mă facă să uit acest lucru! Are un suflet cu totul deosebit.

Ducele a trimis ieri pe cineva să se intereseze cum îmi merge, iar azi-dimineaţă a venit să mă viziteze. Nu ştiu ce-l mai ţine în viaţă pe bătrânul acesta. A rămas trei ore lângă mine şi nu mi-a spus nici douăzeci de vorbe. Când m-a văzut atât de palidă, două lacrimi mari i s-au prelins din ochi. Fără îndoială că plângea amintindu-şi de moartea fiicei sale. Era ca şi când o vedea murind a doua oară. Spinarea îi este încovoiată, capul plecat, buzele îi atârnă, privirea îi este stinsă. Vârsta şi durerea îi apasă, cu îndoita lor povară, trupul sleit. Nu mi-a făcut nici o mustrare. S-ar fi putut chiar spune că se bucura în sinea lui de ravagiile pe care le făcuse boala în trupul meu. Părea mândru că el se ţine pe picioare, pe când eu, încă tânără, eram zdrobită de suferinţă.

Vremea rea s-a întors. Nimeni nu vine să mă vadă. Julie veghează la căpătâiul meu mai mult decât îi îngăduie

puterile. Prudence, căreia nu mai pot să-i dau atâţia bani ca altădată, a început să găsească tot felul de pretexte ca să nu se mai arate.

Acum, când sunt pe pragul morţii, în ciuda celor ce-mi spun medicii – acum văd mai mulţi doctori la căpătâi, ceea ce dovedeşte că boala progresează – aproape că regret că l-am ascultat pe tatăl tău; dacă aş fi ştiut că nu-ţi răpesc decât un an din viaţă, n-aş fi putut rezista dorinţei de a petrece acest an cu tine, şi acum cel puţin aş muri strângând mâna unui prieten. Adevărat este însă că dacă am fi trăit împreună acest an, eu n-aş fi murit atât de curând.

Facă-se voia Domnului!

5 februarie.

Oh! Vino, Armand, vino, sufăr îngrozitor, am să mor, Dumnezeule! Eram atât de tristă ieri, încât am vrut să plec de acasă, să-mi petrec undeva seara care se anunţa la fel de nesfârşită ca şi cea din ajun. Ducele fusese de dimineaţă la mine. Mi se pare că vederea acestui bătrân, uitat de moarte, mă face să mă apropii mai repede de clipa din urmă.

Cu toată febra puternică ce mă dogorea, am rugat să fiu îmbrăcată şi condusă la «Vaudeville». Julie mi-a dat cu roşu pe obraji, altminteri aş fi arătat ca un cadavru. M-am dus în loja unde ţi-am dat prima întâlnire; tot timpul mi-am aţintit ochii asupra fotoliului în care stăteai tu în seara aceea şi care era ocupat ieri de un bădăran ce râdea zgomotos la toate inepţiile spuse de actori. M-au adus acasă pe jumătate moarta. Toată noaptea am tuşit şi am scuipat sânge. Astăzi nu mai pot vorbi, de-abia dacă mai sunt în stare să-mi mişc braţele. Doamne, Doamne, mi se apropie ultimele clipe! Mă aşteptam să mor, dar nu pot să mă obişnuiesc cu ideea că aş putea să sufăr mai mult decât sufăr acum, şi dacă…”

Începând de la acest cuvânt, cele câteva litere pe care Marguerite mai încercase să le aştearnă erau cu neputinţă de desluşit; mai departe scrisese Julie Duprat.

18 februarie „Domnule Armand,

Din ziua în care Marguerite a ţinut să meargă la teatru, starea ei s-a înrăutăţit din ce în ce mai mult. Şi-a pierdut cu totul graiul, apoi n-a mai putut să-şi mişte nici mâinile, nici picioarele. Este cu neputinţă de spus ceea ce suferă sărmana noastră prietenă. Eu nu sunt obişnuită cu acest fel de emoţii, şi o duc numai într-o spaimă.

Cât de mult aş vrea să fiţi lângă noi! Aproape tot timpul aiurează, dar fie că deliriază, fie că este lucidă, când mai poate să scoată un cuvânt, numai numele dumneavoastră îl pronunţa.

Doctorul mi-a spus că nu mai are mult de trăit. De când este atât de grav bolnavă, ducele n-a mai venit pe aici.

I-a spus doctorului că priveliştea aceasta tragică îl răscoleşte peste măsură.

Doamna Duvernoy nu se poartă de loc frumos. Femeia aceasta, care spera să stoarcă cât mai mulţi bani de la Marguerite şi pe spinarea căreia trăia aproape tot timpul, a contractat tot felul de angajamente pe care nu poate să le respecte. Văzând că vecina sa nu-i mai este utilă la nimic, nici măcar nu mai vine să o vadă. Toată lumea o părăseşte. Domnul de G…, hărţuit pentru datorii, a fost silit să plece din nou la Londra. Înainte de a pleca, ne-a trimis ceva bani; a făcut tot ceea ce a putut, dar iarăşi ni s-a pus sechestru, şi creditorii nu aşteaptă decât să moară Marguerite ca să scoată totul în vânzare.

Am vrut să-mi dau ultimele mele economii ca să împiedic toate sechestrele astea, dar portărelul mi-a spus că ar fi un lucru zadarnic, întrucât mai erau şi alte hotărâri judecătoreşti pe care trebuia să le execute. Deoarece Marguerite tot se va prăpădi, mai bine să abandoneze totul decât să salveze ceva pentru familia pe care ea n-a vrut s-o vadă niciodată, fiindcă această familie n-a iubit-o câtuşi de puţin. Nu vă puteţi închipui în mijlocul cărei sărăcii aurite se stinge biata fată. Ieri n-am avut nici un ban. Tacâmuri, bijuterii, şaluri, toate sunt amanetate, iar restul a fost

vândut sau este sechestrat. Marguerite îşi dă seama de ceea ce se petrece în jurul ei, şi o chinuieşte şi trupul, şi mintea, şi inima.

Lacrimi mari îi şiroiesc pe obrajii aşa de slăbiţi şi de palizi, încât dacă aţi vedea-o, nici n-aţi mai recunoaşte chipul aceleia pe care aţi iubit-o atât de mult. Marguerite m-a pus să-i făgăduiesc că am să vă scriu eu când n-are s-o mai poată face ea, şi acum vă scriu în faţa ei. Îşi îndreaptă ochii spre mine, dar nu mă vede; vălurile negre ale morţii au şi început să-i întunece privirea; totuşi mai surâde, şi sunt convinsă că toate gândurile ei sunt îndreptate către dumneavoastră, că inima îi mai bate doar pentru dumneavoastră.

De fiecare dată când se deschide uşa, ochii i se luminează şi crede mereu că aţi sosit; când vede însă că s-a înşelat, nu mai citeşti pe figura ei decât durere adâncă, o sudoare rece îi acoperă faţa şi obrajii îi devin purpurii.

19 februarie, miezul nopţii.

Ce tristă a fost ziua de astăzi, sărmane domnule Armand! Azi de dimineaţă Marguerite se sufoca, doctorul i-a luat sânge, iar vocea i-a revenit un pic. Doctorul a sfătuit-o apoi să cheme un preot. Marguerite a spus că primeşte, aşa că s-a dus chiar el să aducă un preot de la biserica Saint-Roch.

Între timp, Marguerite m-a chemat lângă patul ei, m-a rugat să deschid şifonierul, şi arătându-mi o bonetă şi o cămaşă lungă numai în dantele, mi-a spus cu o voce stinsă:

— După ce am să mă spovedesc, am să mor şi atunci să mă îmbraci cu lucrurile astea; e cochetăria unei muribunde.

Apoi m-a îmbrăţişat plângând şi a adăugat:

— Pot să vorbesc, dar mă înăbuş prea tare ori de câte ori deschid gura; mă înăbuş! Aer!

Am izbucnit în lacrimi, am deschis fereastra, şi peste câteva clipe a sosit şi preotul.

M-am dus să-l întâmpin.

Când a aflat la cine se găsea, părea că se teme că va fi prost primit.

— Intraţi fără sfială, părinte, i-am spus eu.

A rămas puţină vreme în camera bolnavei; pe când ieşea, mi-a spus:

— A trăit ca o păcătoasă, dar va muri ca o creştină.

S-a întors puţin mai târziu, însoţit de un copil din cor, ce ducea un crucifix, şi de un paracliser, ce mergea înaintea lor, sunând dintr-un clopoţel, vestind astfel ca Dumnezeu se pogora la cea care avea să moară.

Au intrat toţi trei în această cameră de culcare, în care altădată răsunaseră atâtea vorbe ciudate, dar care acum devenise un lăcaş sfânt.

Am căzut în genunchi. Nu ştiu câtă vreme are să-mi rămână întipărită în minte impresia pe care mi-a făcut-o priveliştea la care am fost martoră, dar până la ceasul din urmă, nu cred să mai existe pe lume vreun lucru care să mă impresioneze mai mult. Preotul mirui cu uleiuri sfinţite picioarele, mâinile şi fruntea fiinţei ce se stingea, rosti o scurtă rugăciune, şi Marguerite era acum gata să se înalţe spre ceruri, unde fără îndoială că va merge dacă Dumnezeu va fi văzut toate câte le-a îndurat în viaţa, ca şi sfinţenia morţii sale.

Din acea clipă Marguerite n-a mai rostit nici un cuvânt şi n-a mai făcut vreo mişcare. De douăzeci de ori aş fi crezut-o moartă dacă nu i-aş fi auzit răsuflarea zbuciumată.

20 februarie, orele 5 seara.

Totul s-a sfârşit.

Marguerite a intrat în agonie astă-noapte pe la 2. Nu cred să fi fost martir care să fi suferit asemenea torturi, judecând după ţipetele pe care le scotea. De două sau de trei ori s-a ridicat în capul oaselor, ca şi cum ar fi vrut să apuce din nou cu mâinile viaţa care i se înălţa spre Domnul.

La fel, de două sau de trei ori v-a şoptit numele, apoi totul s-a acoperit de tăcere şi a căzut înapoi, sleită, pe pernă. Lacrimi tăcute au început să-i curgă din ochi şi s-a stins.

Atunci m-am apropiat de ea, am strigat-o, şi cum nu mi-a mai răspuns, i-am închis ochii şi am sărutat-o pe frunte.

Sărmană, scumpă Marguerite, în acea clipă aş fi vrut să fiu o sfântă, pentru ca această sărutare să-ţi fie o chezăşie înaintea lui Dumnezeu.

După aceea am îmbrăcat-o aşa cum mă rugase, m-am dus să caut un preot la Saint-Roch, am aprins două lumânări pentru sufletul ei şi m-am rugat la biserică vreme de un ceas.

Banii pe care îi aveam de la ea i-am dat la săraci.

Nu mă pricep prea bine în cele ale religiei, dar mă gândesc că bunul Dumnezeu are să ştie că lacrimile mele erau adevărate, ruga fierbinte, milostenia sinceră, şi are să aibă milă de aceea care, moartă atât de tânără şi frumoasă, nu m-a avut decât pe mine ca să-i închid ochii şi s-o îngrop.

22 februarie.

Astăzi a avut loc înmormântarea. Multe dintre prietenele Margueritei au venit la biserică. Câteva plângeau sincer. Când a pornit convoiul spre cimitirul Montmartre, numai doi bărbaţi urmau dricul: contele de G…, care se înapoiase special de la Londra, şi ducele, care mergea susţinut de doi valeţi.

Vă scriu toate aceste amănunte de la ea de acasă, printre lacrimile ce mă podidesc mereu şi în faţa lămpii care arde trist lângă o cină de care nu mă ating, cum cred că lesne vă închipuiţi, dar pe care Nanine mi-a adus-o, deoarece n-am luat nimic în gură de mai bine de douăzeci şi patru de ore.

Ştiu că n-am să pot păstra multă vreme aceste jalnice amintiri, întrucât existenţa mea nu-mi aparţine mai mult decât îi aparţinea Margueritei viaţa ei, şi de aceea vă scriu toate aceste amănunte chiar aici, în locul unde s-au petrecut, de teamă ca nu cumva, scurgându-se un timp mai îndelungat între săvârşirea lor şi întoarcerea dumneavoastră, să nu vi le mai pot împărtăşi în toată trista lor exactitate.”

XXVII

— Ai citit totul? Mă întrebă Armand când am terminat lectura manuscrisului.

— Înţeleg, dragă prietene, cât trebuie să fi suferii dacă tot ceea ce am citit este adevărat.

— Tatăl meu mi-a confirmat totul într-o scrisoare. Am mai vorbit încă o bucată de vreme despre tristul destin al cărui ultim act se încheiase, şi m-am înapoiat la mine, să mă odihnesc puţin.

Armand, tot trist, dar oarecum mai uşurat după destăinuirile făcute, s-a restabilit repede şi ne-am dus împreună să facem câte o vizită Prudencei şi Juliei Duprat.

Prudence fusese declarată insolvabilă. Ne-a spus că din pricina Margueritei; că i-a împrumutat mulţi bani în timpul bolii, pentru care a semnat poliţe pe care mai târziu nu le-a mai putut achita, iar Marguerite a murit fără să-i restituie banii sau să-i dea chitanţe.

Cu ajutorul acestei născociri, pe care doamna Duvernoy o povestea peste tot, în gura mare, ca să explice astfel încurcăturile urâte în care intrase, a reuşit să scoată o hârtie de o mie de franci de la Armand, care nu credea o iotă din cele auzite, dar care s-a prefăcut că-i dă crezare, într-atât respecta tot ce o înconjurase pe iubita sa.

Ne-am dus apoi la Julie Duprat. Ne-a povestit tristele întâmplări la care fusese martoră, vărsând lacrimi sincere la amintirea prietenei sale.

În sfârşit, ne-am dus la mormântul Margueritei, pe care se iviseră cele dintâi frunze în lumina primelor raze ale soarelui de aprilie.

Lui Armand îi mai rămăsese o singură îndatorire de împlinit: să se ducă să-l vadă şi pe tatăl sau. A ţinut să-l întovărăşesc şi aici.

Am sosit în oraşul C…, unde l-am văzut pe domnul Duval, aşa cum mi-l închipuiam după portretul pe care mi-l făcuse fiul său: înalt, demn, binevoitor. L-a întâmpinat pe Armand cu lacrimi de bucurie şi mi-a strâns mâna afectuos. Mi-am dat numaidecât seama ca simţămintele părinteşti le copleşeau pe toate celelalte în inima domnului Duval.

Fiica sa, Blanche, avea o limpezime a ochilor şi a privirii, o seninătate a gurii care mărturiseau că în sufletul ei nu sălăşluiesc decât gânduri pioase, iar buzele ei nu rostesc decât cuvinte curate. Surâdea suav, bucurându-se de reîntoarcerea fratelui ei, neştiind, casta fecioară, ca departe de ea o curtezană îşi sacrificase fericirea doar la simpla invocare a numelui ei.

Am rămas câtva timp în mijlocul acestei familii fericite, ale cărei gânduri se îndreptau toate către cel ce se înapoiase cu sufletul vindecat.

M-am reîntors apoi la Paris, unde am scris această istorisire, aşa cum îmi fusese povestită. Ea nu are decât un merit, care îi va fi poate contestat: acela de a fi adevărată.

Nu trag concluzia din această istorisire că toate fiinţele de felul Margueritei sunt în stare să facă ceea ce a făcut ea; departe de mine acest gând, dar ştiu că una dintre ele a încercat o dragoste adevărată în viaţă, din pricina căreia a suferit şi din pricina căreia a murit. Am povestit cititorului ceea ce am aflat. Era pentru mine o datorie.

Nu sunt apostolul viciului, dar mă voi face ecoul nenorocirii nobile oriunde o voi auzi pocăindu-se.

Povestea Margueritei, repet, este o excepţie; dacă ar fi fost ceva obişnuit, nici n-ar fi meritat osteneala de a fi scrisă.

SFÂRŞIT

{1} Mănăstiri lângă Paris, unde funcţiona o şcoală pentru fiicele celor care erau decoraţi cu Legiunea de Onoare